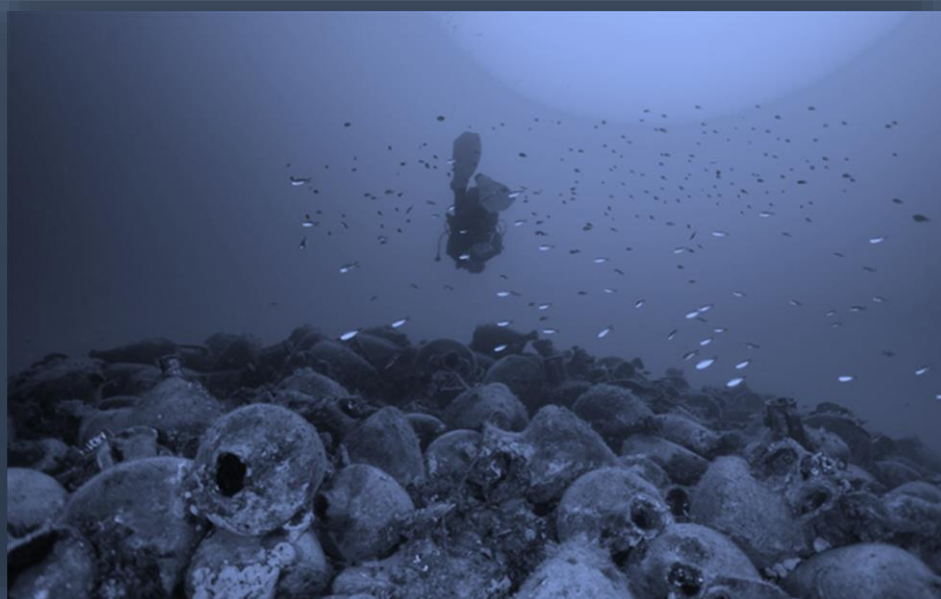

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΑΛΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ
ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ»**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΙΑΦΑΚΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΚΑΣ

ΒΟΛΟΣ, 2024

Διπλωματική Εργασία

Αξιοποίηση της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς μέσω του Καταδυτικού Τουρισμού στην Ελλάδα: Η περίπτωση της Αλοννήσου.

"Exploitation of the Underwater Cultural Heritage through Diving Tourism in Greece: The case of Alonnisos"

Ονόματα μέλους επιτροπής

Ασπρογέρακας Ευάγγελος
Νιαβής Σπυρίδων
Σαμαράς Νικόλαος

Επιμέλεια
Σιαφάκα Βασιλική

***Στους γονείς μου
Νίκο & Όλγα***

ΔΗΛΩΣΗ

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λπ., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: 10/7/2024

Ονοματεπώνυμο: Βασιλική Σιαφάκα

Υπογραφή:

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η φύση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς κατέχει πολυεθνική αξία με τις διάφορες διαστάσεις της. Τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως, απασχολεί εντονότερα η προστασία, η διαχείριση, η ανάδειξη και η βιώσιμη αξιοποίησή της. Ο θαλάσσιος χώρος και πιο συγκεκριμένα οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτόν, συνδυάζοντας το στοιχείο της ΕΠΚ, δημιουργούν αναπτυξιακές προοπτικές και μεγεθύνουν την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σε μια περιοχή. Συγκεκριμένα, ο καταδυτικός τουρισμός στην Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει το κλειδί για την ανάδειξη και προβολή της ΕΠΚ της. Η συμμετοχικότητα της τοπικής κοινωνίας και των εμπλεκόμενων φορέων, δύναται να δημιουργούν σημαντικές προϋποθέσεις για την ενεργοποίηση του καταδυτικού προϊόντος, συμβάλλοντας έτσι στην βιώσιμη λειτουργία και αξιοποίηση.

Η παρούσα διπλωματική εργασία, πραγματεύεται την αξιοποίηση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα, με ειδική αναφορά στην περίπτωση της Αλοννήσου. Η Αλόννησος, επιλέχθηκε βάση του πρώτου υποθαλάσσιου μουσείου που βρίσκεται σε λειτουργία στην Ελλάδα, καθώς και για την αξία και μοναδικότητα της κληρονομιάς που συγκεντρώνεται στο κλασικό ναυάγιο της «Περστέρας», αφού παρουσιάζει δυναμικές προοπτικές αξιοποίησης, διεθνούς εμβέλειας και κατατάσσει την περιοχή στους 10 δημοφιλέστερους καταδυτικούς προορισμούς στον κόσμο. Επομένως, για τη βιώσιμη λειτουργία της, προτείνονται σημαντικές προϋποθέσεις που οδηγούν με τη σειρά τους σε αναπτυξιακές κατευθύνσεις, με κύριο στόχο την αξιοποίηση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, τόσο στην περίπτωση της Αλοννήσου όσο και κάθε προορισμού που είναι καταποντισμένη μια υποθαλάσσια κληρονομιά.

Λέξεις κλειδιά: Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά (ΕΠΚ), Καταδυτικός Τουρισμός

**"EXPLOITATION OF THE UNDERWATER CULTURAL HERITAGE THROUGH
DIVING TOURISM IN GREECE: THE CASE OF ALONNISOS"**

ABSTRACT

The nature of maritime cultural heritage has a multi-ethnic value in its various dimensions. In recent years, the world has become increasingly concerned with its protection, management, enhancement and sustainable use. The marine environment and, more specifically, the activities developed in it, combining the UCH element, create development potential and increase sustainable tourism development in a region. In particular, diving tourism in Greece can be the key to the promotion and promotion of its UCH. The involvement of the local community and stakeholders can create important conditions for the activation of the diving product, thus contributing to its sustainable operation and exploitation.

This thesis deals with the exploitation of the local cultural heritage through diving tourism in Greece, with special reference to the case of Alonissos. Alonissos was chosen on the basis of the first underwater museum in operation in Greece, as well as for the value and uniqueness of the heritage concentrated in the classic shipwreck of "Peristera", since it presents dynamic potential for exploitation, international scope and ranks the region among the 10 most popular diving destinations in the world. Therefore, for its sustainable operation, important conditions are proposed, which in turn lead to development directions, with the main objective of exploiting the marine cultural heritage, both in the case of Alonissos and any destination where a submarine heritage is submerged.

Keywords: Underwater Cultural Heritage (UCH), Diving Tourism

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την παρούσα διπλωματική εργασία, ολοκληρώνονται οι σπουδές μου στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, της Πολυτεχνικής Σχολής, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή και επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Ευάγγελο Ασπρογέρακα, για την υπομονή, το χρόνο και τις πολύτιμες συμβολές καθώς και για τη στήριξη, την εμπιστοσύνη και την καθοδήγηση που μου έδειξε, σε όλα τα στάδιά της, που αποτέλεσαν καθοριστικό παράγοντα για την επιτυχία της.

Καθοριστικό ρόλο στην πορεία των σπουδών μου επίσης, είχαν και οι καθηγητές του τμήματος, και το διοικητικό προσωπικό, τους οποίους θα ήθελα και να ευχαριστήσω, διότι οι γνώσεις και οι αξίες που μας δίδαξαν, οδήγησαν αποτελεσματικά στο πέρας αυτής της όμορφης διαδρομής.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω μέσα απ' την καρδιά μου την οικογένεια μου, τους γονείς μου που δεν σταμάτησαν να στηρίζουν κάθε βήμα μου, τους φίλους μου και συνοδοιπόρους στο κοινό μας ταξίδι, καθώς με την αγάπη τους, την στήριξη και την υπομονή τους, κατάφερα να ολοκληρώσω με επιτυχία αυτό το ταξίδι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΝΩΝ	9
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	9
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	10
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΧΑΡΤΩΝ	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
1.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	12
1.2 ΔΟΜΗ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (ΘΧΣ) ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΣ	18
2.1 ΘΧΣ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	18
2.2 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ	18
2.3 ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ (UNCLOS).....	19
2.4 ΒΙΩΣΙΜΗ ΓΑΛΑΖΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΒΙΒΛΟΣ.....	20
2.4.1 ΓΑΛΑΖΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	20
2.4.2 Η ΓΑΛΑΖΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Η ΕΝΑΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ (ΕΠΚ): ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΘΕΣΜΟΙ ΔΙΕΘΝΩΣ.....	24
3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ.....	24
3.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ: ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΚ....	27
3.3 Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΑΛΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	31
3.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	40
4.1 ΓΕΝΙΚΑ: Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ	40
4.2 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ	43
4.3 Ο ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΝΗ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο :ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΣΗ.....	51
5.1 ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΝΟΑΑ	51

5.2 ΙΤΑΛΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΤΗΝ ΒΑΙΑΕ ΝΑΠΟΛΗΣ	54
5.3 ΚΡΟΑΤΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΑΛΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΤΟΥ ΣΑΝΤΑΤ	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° : ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΕΠΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	64
6.1 ΓΕΝΙΚΑ	64
6.2 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	65
6.3 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΚ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	67
6.3.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ	67
6.3.2 Ν. 4688/2020 – ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΣ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7° : ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ ΜΕ ΕΝΑΛΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	75
7.1 Η ΕΠΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	75
7.2 ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	76
7.3 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ..	78
7.4 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	79
7.4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	84
7.4.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ ΜΕ ΕΝΑΛΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8° : ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΝΑΛΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΗΝ ΑΛΟΝΝΗΣΟ	90
8.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	90
8.2 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9° : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΕΑΧ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	99
9.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	99
9.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ «ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ»	101
9.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	102
9.3.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΒΗΜΑΤΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	103
9.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΚ	108
9.4.1 ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ	110
9.4.2. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ	111
9.4.3 Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΕΑΧ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ	114
9.5 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ «ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ»	116
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	121
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	125

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	134
----------------	-----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1: ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΠΟΥ ΚΟΣΜΕΙ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ VASA ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ.....	37
ΕΙΚΟΝΑ 2: ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ PATROL BOAT P 29 ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΙΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΤΕΧΝΙΚΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΣΤΗ ΜΑΛΤΑ.....	48
ΕΙΚΟΝΑ 3: ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΥΛΟΓΕΙ ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ IMPERIAL EAGLE.	48
ΕΙΚΟΝΑ 4: ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ROZI ΣΤΟΝ ΒΥΘΟ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ.	49
ΕΙΚΟΝΑ 5: ΝΑΥΑΓΙΟ «IRONTON» ΣΤΟ THUNDER BAY.....	53
ΕΙΚΟΝΑ 6: ΤΟ ΛΟΓΟΤΥΠΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ.	54
ΕΙΚΟΝΑ 7: ΈΝΑ ΜΩΣΑΪΚΟ ΑΠΟ ΤΗ VILLA A PROTIRO ΣΤΗΝ ΒΥΘΙΣΜΕΝΗ ΑΡΧΑΙΑ ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΟΛΗ ΒΑΙΑΕ.	58
ΕΙΚΟΝΑ 8: ΑΜΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ 3ΟΥ ΑΙΩΝΑ Μ.Χ. ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ «AMPHORA SHIPWRECK».	60
ΕΙΚΟΝΑ 9: Ο ΚΛΩΒΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΑ ΤΩΝ ΑΜΦΟΡΕΩΝ ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΣΤΟ ΣΑΥΤΑΤ.	61
ΕΙΚΟΝΑ 10: Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΗ ΒΥΘΙΣΜΕΝΗ ΠΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.	79
ΕΙΚΟΝΑ 11: ΕΝΑΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΒΥΘΟ ΤΗΣ ΣΑΠΙΕΝΤΖΑ ΣΤΗ ΜΕΘΩΝΗ.....	80
ΕΙΚΟΝΑ 12: ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΟΥ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΥ, ΤΟ «ΔΙΔΥΜΟ ΠΛΟΙΟ» ΤΟΥ ΤΙΤΑΝΙΚΟΥ, ΣΤΗ ΚΕΑ.....	81
ΕΙΚΟΝΑ 13: ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ.	83
ΕΙΚΟΝΑ 14: ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ "NOOS"......	102

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	13
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ.....	14
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	16
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.	22
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΚΥΡΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΓΑΛΑΖΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΕ.	23
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΚ.	38
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.....	39
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΕΠ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (2019-2021).	41
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΑΕΠ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2021.....	41
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: : ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (2022-2032)......	42

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ.....	45
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ 2023 – 2032 ΣΕ ΕΚΑΤ. \$.	47
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΘΕΣΕΩΝ ΕΠΚ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1:5.000: ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΕΑΧ ΣΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΎΡΜΟΥ ΤΟΥΡΚΟΛΙΜΑΝΟ ΘΟΡΙΚΟΥ, Π.Ε. ΑΤΤΙΚΗΣ.	82
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ.	88
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16: ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ Ν.4759/2020.	91
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17: ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΑΛΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.	95
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18: ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ.....	106
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ.....	111
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20: ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙΑΣ ΕΠΚ.....	117

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ	14
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΟΙ ΩΡΙΜΟΙ ΤΟΜΕΙΣ, ΟΙ ΥΠΟΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.	21
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΠΛΑΙΣΙΩΝΟΥΝ ΑΜΕΣΑ ΤΗΝ ΕΝΑΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.....	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ: ΤΟΡ 3 ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΜΕΝΑ «ΝΑΥΑΓΙΑ» ΣΤΗΝ ΜΑΛΤΑ.....	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΝΑΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΚΗΡΥΓΜΕΝΟΙ ΕΕΑΧ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ.	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΤΟΥ Ν.4688/2020 ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΔΥΣΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	134
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΘΕΣΕΩΝ ΕΝΑΛΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	139
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΠΧΣΑΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ.	151

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΧΑΡΤΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ 1: ΧΑΡΤΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ «ΝΟΑΑ».....	52
ΧΑΡΤΗΣ 2: ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΒΑΙΑΕ ΤΗΣ ΝΑΠΟΛΗΣ.	55
ΧΑΡΤΗΣ 3: ΘΕΣΗ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΙΑΕ ΝΑΠΟΛΗΣ.	56
ΧΑΡΤΗΣ 4: ΘΕΣΗ ΒΥΘΙΣΜΕΝΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΒΑΙΑΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ 5 ΠΡΩΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΤΑΔΥΣΗΣ.....	57
ΧΑΡΤΗΣ 5: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.	65
ΧΑΡΤΗΣ 6: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΠΧΣΑΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ. 97	

ΧΑΡΤΗΣ 7: ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΠΟΡΑΔΩΝ, ΜΕ ΕΔΡΑ ΤΗΝ ΑΛΟΝΝΗΣΟ.	100
ΧΑΡΤΗΣ 8: ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΤΑΔΥΣΗΣ - ΟΡΘΟΦΩΤΟΜΩΣΑΪΚΟ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ.	114

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

(ΑΟΖ)	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
(ΒΓΑ)	Βιώσιμης Γαλάζιας Οικονομίας
(ΕΠΚ)	Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά
(ΕΕΑΧ)	Επισκέψιμος Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος
(ΕΕ)	Ευρωπαϊκή Ένωση
(ΕΕΑ)	Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων
(ΘΑΠΕ)	Θαλάσσιες Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
(ΘΧΣ)	Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
(ΚΕΕΚ)	Κέντρο Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης Κοινού
(ΟΘΠ)	Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής
(ΠΚ)	Πολιτιστικής Κληρονομιάς
(NOAA)	National Oceanic and Atmospheric Administration

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ) αποτελεί σήμερα ένα διατομεακό μέσο πολιτικής που συμβάλει στην βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων οικονομιών, περιοχών καθώς και στην ορθή χρήση των θαλάσσιων πόρων. Παρουσιάζεται ως μέσο υλοποίησης της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ), της οποίας αντικείμενο είναι η βελτιστοποίηση της διαχείρισης του παράκτιου και θαλάσσιου μετώπου. Κεντρικό ρόλο διαδραματίζει στη θαλάσσια πολιτική και η Στρατηγική της Γαλάζιας Ανάπτυξης, η οποία επιδιώκει με καινοτόμες δράσεις, την αξιοποίηση των θαλάσσιων πόρων, για μια πιο κερδοφόρα οικονομία – ευημερία, ενώ ταυτόχρονα είναι καταλυτικής σημασίας για την προστασία του περιβάλλοντος και την μετουσίωση του θαλάσσιου πλούτου.

Προσδιορίζοντας την έννοια των θαλάσσιων πόρων, πρωταρχικό κομμάτι είναι η κατανόηση του όρου της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΠΚ). Η ΠΚ σχετίζεται με τα πολιτιστικά αγαθά, υλικά και άυλα χαρακτηριστικά ενός τόπου, που συνδέονται με παρελθοντικά γεγονότα και συνάδουν με την ιστορική αναδρομή ενός λαού, μιας κοινωνίας ή ανθρώπων που κατοικούν σε μια περιοχή, κυρίως σε χερσαίο περιβάλλον.

Ωστόσο, στον θαλάσσιο χώρο αποτελεί κοινή διαπίστωση το γεγονός ότι ο πλούτος, είναι τεράστιας σημασίας καθώς υπάρχουν μέχρι σήμερα, αξιοσημείωτα ευρήματα αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, ναυάγια, πόλεις, πολεμικοί εξοπλισμοί και πολιτισμοί, που έχουν απομείνει στα έγκατα των θαλάσσιων υδάτων. Όπως αναφέρει και ο Snyder. K. (2017) σε σχετικό του άρθρο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι στον θαλάσσιο χώρο ο πολιτιστικός θησαυρός δηλαδή, η Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά (ΕΠΚ), έχει παραγκωνιστεί, αφού δίνεται μεγαλύτερη έμφαση την προβολή και προώθηση των πολιτιστικών πόρων του χερσαίου περιβάλλοντος.

Στην σημερινή εποχή αποτελεί πρόκληση η προστασία και η διαχείριση της ΕΠΚ όσο και η περαιτέρω αξιοποίησή της. Ο συνδυασμός των τριών παραπάνω χαρακτηριστικών, οδηγεί στην διεύρυνση των ενάλιων πολιτιστικών πόρων που διαθέτει πιο συγκεκριμένα ο ελλαδικός χώρος. Το αποτέλεσμα αυτό θα επιφέρει εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες και θα ενισχύσει την εξωστρέφεια της χώρας. Καθοριστικό ρόλο για την αξιοποίηση της ΕΠΚ κατέχει ο καταδυτικός τουρισμός. Μέσω των καταδυτικών δραστηριοτήτων επιτυγχάνεται η προβολή και η ανάδειξη της κληρονομιάς, ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται το οικονομικό – τουριστικό προφίλ ενός τόπου.

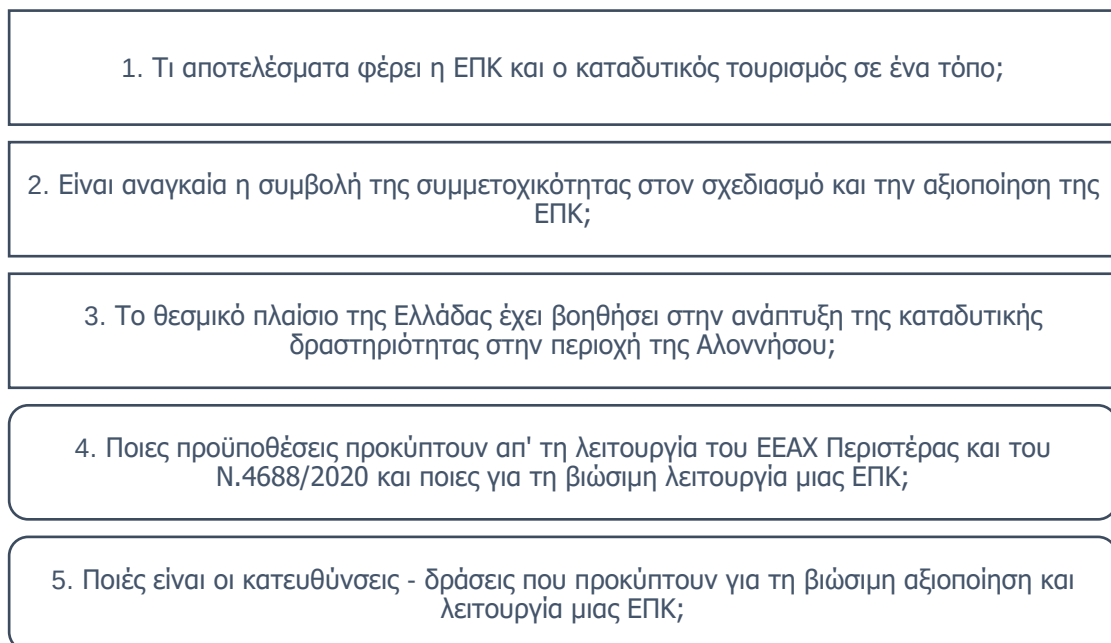
Στην Ελλάδα, συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός ενάλιων καταλοίπων που η ιστορία τους ξεκινά από την αρχαιότητα. Η αξία που προσδίδουν τα χαρακτηριστικά κάθε πλούτου δύναται να μεγεθύνουν την ελκυστικότητα ενός τόπου, δημιουργώντας σημαντικές αναπτυξιακές ευκαιρίες για την οικονομική ανάπτυξη και τουριστική ανάδειξη κάθε περιοχής. Ο καταδυτικός τουρισμός φαίνεται ότι συντελεί σημαντικά στην αξιοποίηση των κληροδοτημάτων κάθε τόπου, ενώ δημιουργεί ταυτόχρονα συγκριτικά πλεονεκτήματα για μια βιώσιμη γαλάζια ανάπτυξη.

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στην περίπτωση της Αλοννήσου, όπου και εντοπίζεται ένα από τα μοναδικά κλασικά ναυάγια παγκόσμιας φήμης, το κλασικό ναυάγιο της Περιστέρας. Μέσα από τη λειτουργία, τη διαχείριση και την ανάδειξη του έως και σήμερα, προβάλλονται σημαντικές πρακτικές από τις οποίες προκύπτουν προϋποθέσεις για τη λειτουργία και την

βιώσιμη αξιοποίηση της ΕΠΚ. Ο καταδυτικός τουρισμός και οι δραστηριότητες από τις οποίες απαρτίζεται, αποτελεί το έναυσμα για τη διατήρηση της ΕΠΚ σε βάθος χρόνου, φανερώνοντας ότι η αξία και ο χαρακτήρας που προσδίδουν σε έναν τόπο, αποτελούν την κληρονομιά του μέλλοντος.

Στόχος της εργασίας, αποτελεί η διερεύνηση των προϋποθέσεων για τη βιώσιμη λειτουργία, γαλάζια ανάπτυξη, διατήρηση και αξιοποίηση της ΕΠΚ στην περίπτωση της Αλοννήσου, καθώς αυτές μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο για κάθε ΕΠΚ σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο. Επομένως, τα ερευνητικά ερωτήματα που καλείται να διερευνήσει η παρούσα διπλωματική εργασία, διατυπώνονται διαγραμματικά έως εξής:

Διάγραμμα 1: Ερευνητικά ερωτήματα

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

1.2 ΔΟΜΗ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

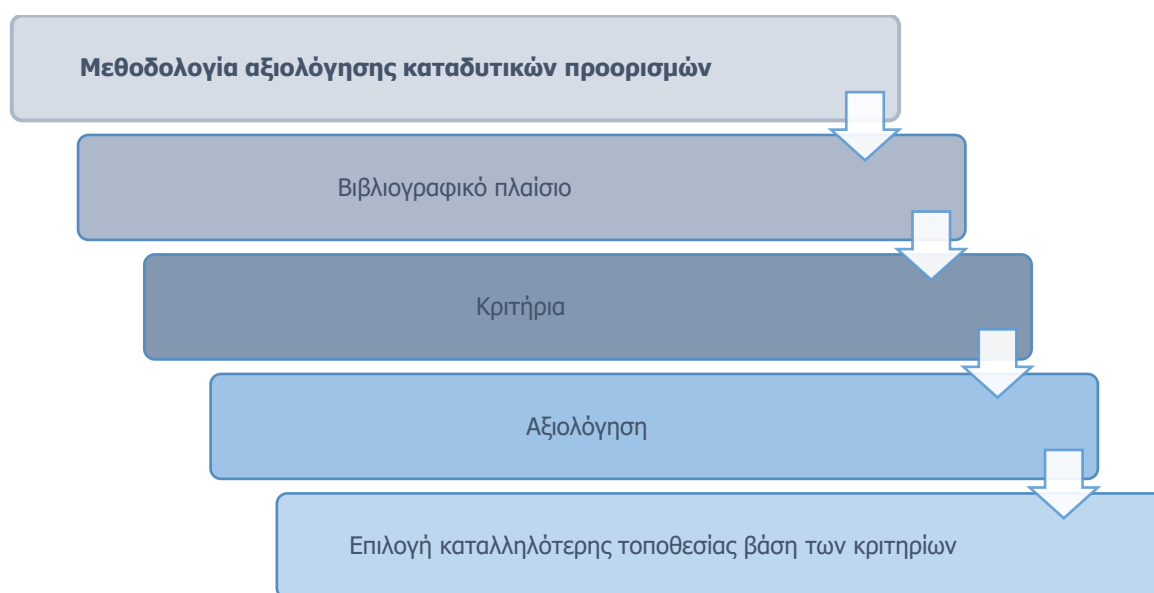
Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, η μεθοδολογία που ακολουθείται, χωρίζεται σε δύο μέρη (Α' και Β' μέρος). Το κάθε μέρος περιλαμβάνει επιμέρους κεφάλαια που θα απαντήσουν στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί, βασιζόμενοι σε βιβλιογραφικές αναφορές, μελέτες, κείμενα επιστημονικού περιεχομένου, συνεντεύξεις καθώς και νομικά – θεσμικά πλαίσια.

Στο Α' μέρος, παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο, μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση των διεθνών και ευρωπαϊκών πολιτικών που πλαισιώνουν τον θαλάσσιο χώρο, εστιάζοντας στην βιώσιμη γαλάζια ανάπτυξη, την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά και τον καταδυτικό τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι πολιτικές που αφορούν τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, με την ενσωμάτωση της γαλάζια οικονομίας στην οικονομική πολιτική της ΕΕ, με κύριο στόχο την βιώσιμη γαλάζια ανάπτυξη των θαλασσών (**Κεφάλαιο 2ο**). Έπειτα, αναλύονται οι δύο βασικές έννοιες, ενάλια πολιτιστική κληρονομιά και ο

καταδυτικός τουρισμός σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, παρουσιάζεται το εννοιολογικό περιεχόμενο, το θεσμικό πλαίσιο προστασίας, και η χρήση της ΕΠΚ στον θαλάσσιο χώρο, καθώς και ο ρόλος της συμμετοχικότητας στον σχεδιασμό και την αξιοποίησή της (**Κεφάλαιο 3°**). Ακολουθούν, γενικές πληροφορίες του τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών στην παγκόσμια κλίμακα, στηριζόμενοι στον θαλάσσιο τουρισμό και τα είδη διάκρισής του, εξειδικεύοντας τον καταδυτικό τουρισμό διεθνώς (**Κεφάλαιο 4°**). Ακόμη, μέσα από τα παραδείγματα της διεθνούς σκηνής παρουσιάζονται ορισμένες καλές πρακτικές αξιοποίησης, φανερώνοντας την σύνδεση που κατέχει η ΕΠΚ και ο καταδυτικός τουρισμός (**Κεφάλαιο 5°**).

Στο Β' μέρος, η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στην ελληνική σκηνή. Αρχικά, στο περιεχόμενο του καταδυτικού τουρισμού, καθώς και στην εξέλιξη της ελληνικής νομοθεσίας που αφορά την ΕΠΚ και τον καταδυτικό τουρισμό, δίνοντας έμφαση στο ισχύον νομικό καθεστώς (**Κεφάλαιο 6°**). Ειδικότερα, εντοπίζεται η συγκέντρωση της ΕΠΚ στην Ελλάδα, αναφέρονται οι κηρυγμένοι ΕΕΑΧ της Ελλάδας καθώς και οι φορείς διαχείρισης. Μέσα από τα παραδείγματα των ελληνικών προορισμών με ενάλιο ενδιαφέρον, θα αξιολογηθεί η κάθε θέση βάση κάποιον κριτηρίων που προκύπτουν από το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας. Για την αξιολόγηση των ελληνικών περιπτώσεων χρησιμοποιούνται (ποιοτικά) κριτήρια που προέκυψαν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση και κυρίως από το 3° και 5° κεφάλαιο, του Α' μέρους της εργασίας. Η μεθοδολογία και η αξιολόγηση που ακολουθήθηκε είχε τον χαρακτήρα του πίνακα που ακολουθεί:

Διάγραμμα 2: Μεθοδολογία αξιολόγησης καταδυτικών προορισμών

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 1: Αξιολόγηση καταδυτικών προορισμών

Πίνακας Αξιολόγησης				
Κριτήρια/ Τοποθεσίες	Τοποθεσία 1 ^η	Τοποθεσία 2 ^η	Τοποθεσία 3 ^η	Τοποθεσία 4 ^η

Κριτήριο 1°	✓	X	✓	✓
Κριτήριο 2°	✓	✓	X	✓
Κριτήριο 3°	X	✓	✓	✓
Κριτήριο 4°	✓	X	✓	✓
Κριτήριο 5°	✓	X	✓	✓
Σύνολο:	4/5	2/5	4/5	5/5

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

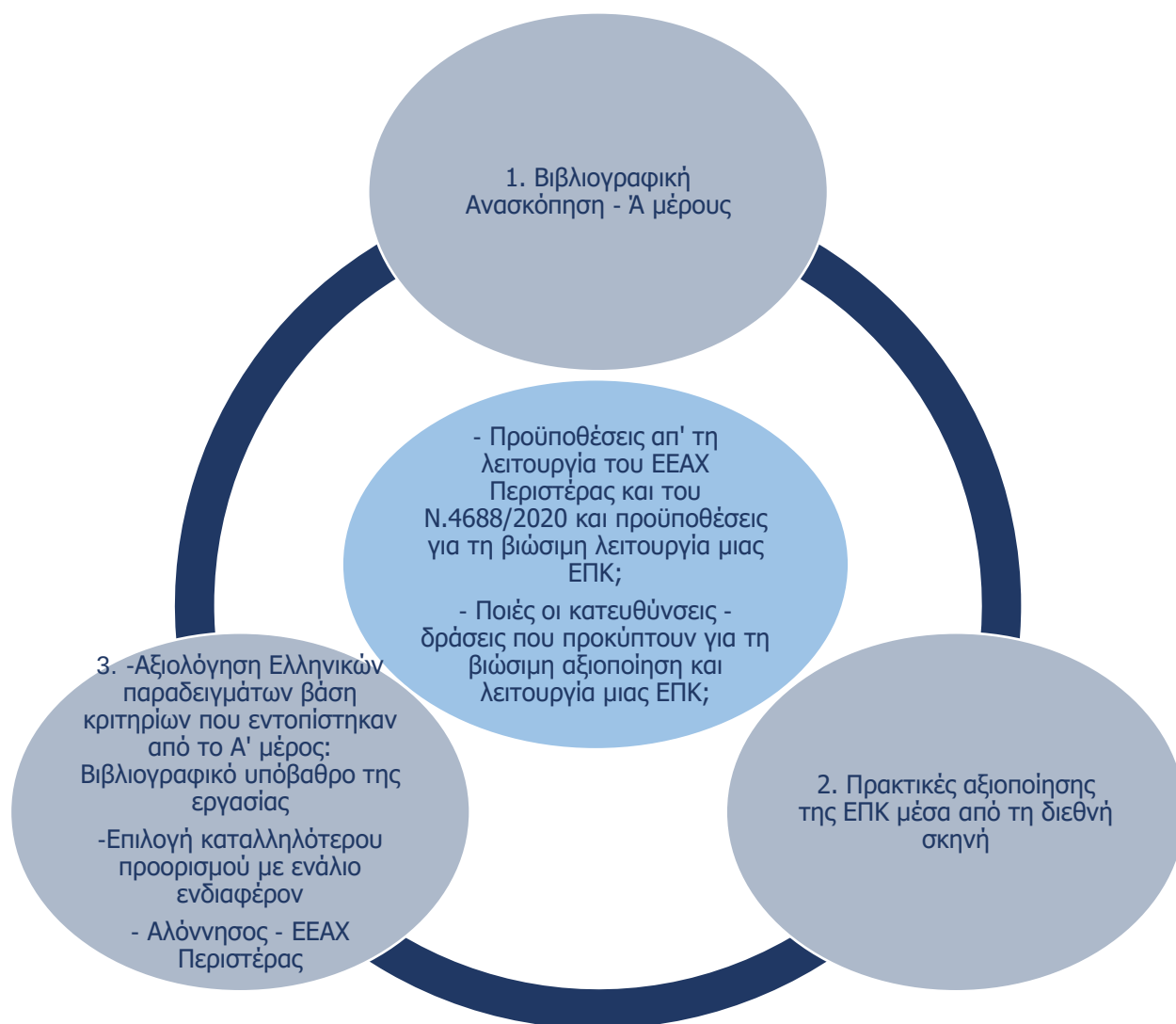
Όλα τα κριτήρια αξιολόγησης κρίνονται αναγκαία για την διεξαγωγή συμπερασμάτων καθώς δίνεται έμφαση στην σύνδεση που κατέχει η ΕΠΚ και ο καταδυτικός τουρισμός μέσα από το αντίκρισμά τους, γεγονός που θα βοηθήσει στην απάντηση και των επιμέρους ερευνητικών ερωτημάτων της επικείμενης εργασίας. Στο τέλος του κεφαλαίου, θα δημιουργηθεί ο πίνακας αξιολόγησης που περιλαμβάνει την καταγραφή των κριτηρίων και την επιλογή εκείνου του προορισμού που συγκεντρώνει τα περισσότερα κριτήρια. Η επιλογή του θα προκύψει, επιπλέον λαμβάνοντας υπόψη και άλλους λόγους – παραμέτρους, οι οποίοι θα αναλυθούν ειδικότερα στα επόμενα κεφάλαια (**Κεφάλαιο 7°**). Στην συνέχεια, διερευνάτε κατά πόσο η ΕΠΚ και ο καταδυτικός τουρισμός αντιμετωπίζονται, μέσα από τις κατευθύνσεις που προκύπτουν από τα θεσμικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού στην ευρύτερη περιοχή της ΕΠΚ που έχει επιλεγεί (**Κεφάλαιο 8°**).

Στο τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζεται πιο αναλυτικά η μελέτη περίπτωσης της περιοχής της Αλοννήσου, εστιάζοντας στον ΕΕΑΧ Περιστεράς, με κύριο στόχο την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασής του, τον ρόλο που κατέχει ο φυσικός σχεδιασμός και τα βήματα σχεδιασμού, την διερεύνηση της σημαντικότητας που προσδίδει η διαχείριση, παρουσιάζοντας τα τωρινά δεδομένα, και την καταγραφή των ζητημάτων που προκύπτουν κατά τον χωροταξικό σχεδιασμό. Παράλληλα, αναφέρονται οι κανονισμοί λειτουργίας του ΕΕΑΧ Περιστεράς καθώς και οι υποδομές που προκύπτουν για την ορθή λειτουργία του. Καταλήγοντας, η παρούσα εργασία αναφέρεται στη δημιουργία ενός υποδείγματος βιώσιμης τουριστικής αξιοποίησης, που θα περιλαμβάνει τις προϋποθέσεις για την βιώσιμη αξιοποίηση της ΕΠΚ του τουριστικού προϊόντος που έχει δημιουργηθεί, καθώς και επιμέρους ενέργειες που προτείνονται ειδικά και γενικά για την αξιοποίησης της ΕΠΚ στο μέλλον (**Κεφάλαιο 9°**). Επιπλέον, τα πρωτογενή δεδομένα που συλλέχθηκαν με τη μορφή συνέντευξης, από αρμόδιο της ΕΕΑ και του αντιδημάρχου Αλοννήσου, βοήθησαν στην τεκμηρίωση και επαλήθευση των βιβλιογραφικών αναφορών και συνέβαλαν καθοριστικά στην επιλογή του προορισμού και της ΕΠΚ της μελέτης περίπτωσης.

Τέλος, η εργασία καταλήγει στην εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων, απαντώντας στα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται αρχικώς. Αποσαφηνίζοντας, ειδικότερα τα

αποτελέσματα που επιφέρει η ΕΠΚ και ο καταδυτικός τουρισμός σε ένα τόπο καθώς και το ρόλο της συμμετοχικότητας για την αξιοποίηση της ΕΠΚ και τον σχεδιασμό. Επιπλέον, διευκρινίζει, πως αντιμετωπίζονται από το χωροταξικό σχεδιασμό στην περιοχή της Αλοννήσου, ενώ καταλήγει στις προϋποθέσεις που εντοπίστηκαν από τη λειτουργία του ΕΕΑΧ Περιστεράς και του Ν. 4688/2020, και στις προϋποθέσεις για τη βιώσιμη λειτουργία της ΕΠΚ, από τις οποίες προκύπτουν κατευθύνσεις – δράσεις για τη βιώσιμη λειτουργία και αξιοποίησή της, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Στη συνέχεια ακολουθεί η μεθοδολογία της παρούσας εργασίας διαγραμματικά:

Διάγραμμα 3: Μεθοδολογία Εργασίας

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ (ΘΧΣ) ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΣ

2.1 ΘΧΣ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Η Θαλάσσια Χωροταξία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την έννοια του χωρικού σχεδιασμού, διότι χαρακτηρίζεται ως ένα απ' τα βασικότερα εργαλεία άσκησης πολιτικής και αφετέρου αφού πραγματεύεται ένα απ' τα πιο σύγχρονα αντικείμενα χωρικού σχεδιασμού διεθνώς. Κύριο αντικείμενο της είναι η οργάνωση και διαχείριση των δραστηριοτήτων και χρήσεων και στις τρεις διαστάσεις του θαλάσσιου χώρου. Ωστόσο, σημαντικό στοιχείο παρουσιάζει η σχέση αλληλεπίδρασης και όχι σύγκρουσης μεταξύ των δύο σχεδιασμών (Κάκιας, Συκιάς, 2015).

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ) ορίζεται ως μια διαδικασία κατά την οποία η αρμόδια αρχή αναλύει και οργανώνει τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις θαλάσσιες και παράκτιες περιοχές για να επιτευχθεί η σύνθεση οικολογικών, περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραμέτρων με κύριο στόχο την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης (Ν. 4546/2018 - ΦΕΚ 101/Α/12-6-2018).

Παράλληλα, σύμφωνα με την UNESCO, ο ΘΧΣ αποτελεί μια δημόσια διαδικασία ανάλυσης και σύνθεσης της χωρικής και χρονικής κατανομής των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και στις τρεις διαστάσεις στο θαλάσσιο χώρο, προκειμένου να επιτευχθούν οικολογικοί, οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι, που προσδιορίζονται από πολιτικές διαδικασίες και να αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά του όπως είναι οι ιδιαιτερότητες του χώρου, η προσαρμοζόμενη διαχείριση και οι συμμετοχικές διαδικασίες. (UNESCO, 2021).

Από την άλλη, σύμφωνα με τον National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA), η έννοια παράκτιος και θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, ορίζεται «ως μια περιεκτική, προσαρμοστική, ολοκληρωμένη, περιβαλλοντικά προσανατολισμένη διαφανής διαδικασία χωροταξικού σχεδιασμού. Βασίζεται στην ορθολογική ανάλυση των σημερινών και των εκτιμώμενων χρήσεων των ωκεανών».

Αντίστοιχα, η αρμόδια κρατική υπηρεσία της Αγγλίας (DEFRA), ορίζει το ΘΧΣ ως «ένα στρατηγικό σχέδιο για τη ρύθμιση, διαχείριση και προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, που συμπεριλαμβάνει την κατανομή χώρου σε σύνθετες, σωρευτικές και ενδεχομένως αλληλοσυγκρουόμενες χρήσεις της θάλασσας» (Tyldesley, D., Associates., 2004).

2.2 Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

Τα θαλάσσια ύδατα που περικλείουν την Ευρώπη, παρουσιάζουν κρίσιμα πλεονεκτήματα στον τομέα της ανάπτυξης, της καινοτομίας και της απασχόλησης. Είναι φανερό πως προβάλλουν σημαντικούς πόρους από τους οποίους ωφελούνται οι θαλάσσιες δραστηριότητες. Κύριος σκοπός της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας εφήμερες Πολιτικής (ΟΘΠ) είναι η βιωσιμότητα της ευρωπαϊκής θαλάσσιας οικονομίας, μολονότι και οι σχέσεις συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων, για την προστασία του θαλάσσιου χώρου, που έχουν σαν αποτέλεσμα αντίκτυπο τόσο διατομεακά όσο και διασυνοριακά.

Είναι γεγονός ότι το οικονομικό κλίμα έχει μεταβληθεί μέχρι σήμερα. Ακολουθώντας την Στρατηγική για την Ευρώπη με έτος στόχο το 2030, διαπιστώνεται ότι επικεντρώνεται κυρίως

στην ενέργεια, το κλίμα, τις μεταφορές και τη φορολογία. Απόρροια αποτελεί η μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου κατά 55% έως το 2030, συγκριτικά με τις τιμές του 1990. Αυτό μακροπρόθεσμα θα κατατάξει την ΕΕ, ως την πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο ως και το 2050. Από το 2009 και έπειτα ξεκίνησε η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, προωθώντας και νέους τομείς που συνδέονται με το θαλάσσιο χώρο. Η ανταγωνιστικότητα αυτή, ενισχύει πιο αποτελεσματικά τις θαλάσσιες δραστηριότητες, αφού αναπτύσσεται ολοένα και περισσότεροι τρόποι εκμετάλλευσης της θάλασσας. Έτσι, σε βάθος χρόνου ευνοούν τη διασυννοριακή συνοχή και τις επενδύσεις. **Όλες οι επενδύσεις πρέπει να συμβάλλουν στην πλήρη απόδοση της καινοτομίας στην θαλάσσια οικονομία, ώστε η διαχείριση των θαλάσσιων ωκεανών να γίνεται πιο βιώσιμα και με πιο προηγμένα μέσα τεχνολογίας, μεγεθύνοντας την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης μελλοντικά** (Breuer, 2024).

Η ΟΘΠ της ΕΕ αποτελεί μια ολιστική προσέγγιση του συνόλου των πολιτικών που αναφέρονται στη θάλασσα. Διατυπώνοντας την ιδεολογία της Ένωσης, και συντονίζοντας τις πολιτικές της για το θαλάσσιο χώρο, προκύπτει το γεγονός ότι παρουσιάζονται μεγαλύτερα κέρδη και οφέλη από τις θάλασσες, τους ωκεανούς που έχουν μικρότερο αντίκτυπο περιβαλλοντικά. Έτσι, ο στόχος της ΟΘΠ είναι η ενίσχυση της βιώσιμης «γαλάζιας ανάπτυξης», με δράσεις που καλύπτουν διάφορες θαλάσσιες οικονομικές δραστηριότητες όπως, η ναυτιλία, η θαλάσσια έρευνα, η υπεράκτια παραγωγή ενέργειας, η ναυπηγική βιομηχανία, ο τουρισμός κ.α. Με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 508/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, θα παρέχετε το νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή, στον τομέα της θαλάσσιας πολιτικής, παρόλο που η Συνθήκη της ΕΕ δεν προβλέπει αυτούσιες νομοθετικές αρμοδιότητες για την θαλάσσια πολιτική (Breuer, 2024).

2.3 ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ (UNCLOS)

Εξαιτίας των πολλαπλών δραστηριοτήτων που εντοπίζονται στο θαλάσσιο χώρο, δημιουργήθηκε η επιτακτική ανάγκη καθορισμού και κωδικοποίησης του Διεθνούς Δικαίου με έμφαση στο Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS, 1982). Η προσπάθεια συγκρότησης της Σύμβασης 98/392/ΕΚ έγινε την 10^η Δεκεμβρίου 1982, ενώ η εφαρμογή της τέθηκε σε ισχύ παγκοσμίως την 28^η Ιουλίου του 1994. Ειδικότερα, τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέγραψαν την σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας λίγο αργότερα το 2003. Από κει και έπειτα όλα τα μέλη είναι υποχρεωμένα να ακολουθούν και να συμβαδίζουν με τις διατάξεις της Συμβάσεως, καθώς και με τις αρμοδιότητες που καλούνται να αντιμετωπίσουν και αφορούν τις χώρες της ΕΕ. Κύριος σκοπός της, είναι η συγκρότηση ενός νομικού καθεστώτος που θα περιλαμβάνει κανόνες δικαίου για ολόκληρο το πλήθος χρήσεων, και αφορούν το σύνολο των πόρων, που συνυπάρχουν στις θάλασσες και τους ωκεανούς.

Μερικά από τα κρίσιμα ζητήματα που σχολιάστηκαν αρχικά, αφορούσαν τα νομικά καθεστώτα των ωκεανών, γεγονός που αποτέλεσε διαφωνία ως προς την θαλάσσια έκταση του κάθε κράτους. Ωστόσο, διασαφηνίζοντας το περιεχόμενων των βασικών σημείων από τα οποία αποτελείται η Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας (Χωρική θάλασσα, Αποκλειστική οικονομική ζώνη, Υφαλοκρηπίδα, Συνορεύουσα ζώνη κ.α.), διαλευκάνθηκαν οι περισσότεροι προβληματισμοί και οι απαιτήσεις μεταξύ των κρατών. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται εκτενής αναφορά όλων των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που καλούνται να αποδεχτούν όλα τα

κράτη, κυρίως όμως τα παράκτια κρατίδια, για την διαχείριση των υδάτων τους. Ως εκ τούτου, καθορίστηκαν σημαντικοί κανονισμοί για την διασφάλιση της διαχείρισης και διατήρησης των πόρων, που εντοπίζονται στο βυθό του θαλάσσιου περιβάλλοντος καθώς και της βιώσιμης εκμετάλλευσής τους. Ωστόσο, οι εμφανείς πιέσεις που υφίσταται επιτάσσουν τη δημιουργία κανόνων για την προστασία της βιοποικιλότητας του υποθαλάσσιου συστήματος, ρυθμίζοντας του κινδύνους που εμφανίζονται. Παράλληλα, με την ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογιών εντάσσονται κανονισμοί που πραγματεύονται την ανάπτυξη των ικανοτήτων που προσφέρουν οι καινοτόμοι τεχνολογικοί μηχανισμοί, και αφορούν την θαλάσσια μεταφορά, την ναυτιλία και άλλες δραστηριότητες που θαλάσσιου βυθού ("Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας | EUR-Lex," 2018).

2.4 ΒΙΩΣΙΜΗ ΓΑΛΑΖΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΒΙΒΛΟΣ

2.4.1 ΓΑΛΑΖΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο όρος της γαλάζιας ανάπτυξης εμφανίστηκε μετά το πέρας της δεκαετίας του 1960. Η προσέγγιση αυτή βιβλιογραφικά έως και τότε δεν είχε λάβει ακριβής ερμηνεία. Ανήκει στις λεγόμενες «γαλάζιες έννοιες», οι οποίες ταυτίζονται με τους όρους «γαλάζια ανάπτυξη», «ωκεάνια οικονομία» και «θαλάσσια οικονομία», αφού από χώρα σε χώρα και από πολιτισμό σε πολιτισμό η σημασία των λέξεων «θάλασσα» και «ωκεανός» είναι διαφορετική (Martínez Vázquez et al., 2021; Η Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης | Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση | Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, n.d.). Το 2012 στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η έννοια της Γαλάζιας Ανάπτυξης ή Γαλάζιας Οικονομίας, αντικαταστάθηκε από τον όρο «πράσινη οικονομία της θάλασσας». (Παυλογεωργάτος Γ. et al., 2023)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι η Γαλάζια Οικονομία, ασχολείται με τις δραστηριότητες που εδρεύουν στις ακτές, τις θάλασσες και τους ωκεανούς. Παράλληλα, και για τον όρο της Βιώσιμης Γαλάζιας Ανάπτυξης αναφέρει ότι περιλαμβάνει την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη, βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης, ενώ εξίσου διασφαλίζει την περιβαλλοντική ευημερία του θαλάσσιου οικοσυστήματος (Martínez Vázquez et. al., 2021; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017)

Διερευνώντας την έννοια της Γαλάζιας Οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τον ΟΕCD και τον ΟΗΕ, διαπιστώθηκε ότι ο όρος εξίσου εννοιολογικά αποσκοπεί στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και ευημερία, διασφαλίζοντας την βιωσιμότητα και την υγιεινή του φυσικού θαλάσσιου κόσμου, μειώνοντας το περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Μέχρι πρότινος οι περισσότεροι τομείς της γαλάζιας οικονομίας εστιάζονταν κυρίως στην αλιεία. Η αναγκαιότητα όμως του πληθυσμού για μετακίνηση και οικονομική ενδυνάμωση, έθεσε προτεραιότητα απασχόλησης και σε άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα το εμπόριο, το οποίο οδήγησε στην δημιουργία λιμένων και την ενίσχυση των θαλάσσιων μεταφορών. Έτσι, αφομοιώνοντας τον όρο, η γαλάζια οικονομία διευρύνεται σε όλο το φάσμα των τομέων (αλιεία, λιμενικές δραστηριότητες, θαλάσσιες μεταφορές κ.α.), και αποτελεί μια καινοτόμα προσέγγιση αφού εντάσσονται δραστηριότητες όπως οι Θαλάσσιες Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΘΑΠΕ), η Γαλάζια Βιοοικονομία και Βιοτεχνολογία και η εξόρυξη ορυκτών, που

στοχεύουν στην κοινωνική ισότητα, την οικονομική ενδυνάμωση και την περιβαλλοντική ευαισθησία. (Παυλογεωργάτος Γ. et al., 2023)

2.4.2 Η ΓΑΛΑΖΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Όλοι οι κλάδοι και οι βιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στις ακτές, τις θάλασσες και τους ωκεανούς αποτελούν την Γαλάζια Οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται διαγραμματικά οι τομείς, οι υποκατηγορίες τους και οι ανερχόμενοι για την Γαλάζια Οικονομία. Οι ονομαζόμενοι «ώριμοι γαλάζιοι τομείς», απασχολούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της τάξεως περίπου των 5 εκατομμυρίων ατόμων, με έξοδα που αγγίζουν το ποσό των 700 δις ευρώ (Maragkidou, 2022).

Πίνακας 2: Οι ώριμοι τομείς, οι υποτομείς και οι ανερχόμενοι τομείς της Γαλάζιας Οικονομίας στην Ε.Ε.

Τομείς	Υποτομείς	Ανερχόμενοι Τομείς
Έμβιοι θαλάσσιοι πόροι	Κύρια παραγωγή	Ωκεάνια/θαλάσσια ενέργεια (υπεράκτιες πλωτές εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας κ.ά.) Γαλάζια βιοοικονομία και βιοτεχνολογία (εκμετάλλευση θαλάσσιων οργανισμών για την προϊόντων: τρόφιμα, φάρμακα και καλλυντικά) Αφαλάτωση Θαλάσσια άμυνα, ασφάλεια και επιτήρηση Έρευνα και εκπαίδευση σχετικά με τη Γαλάζια Οικονομία Υποδομές (υποθαλάσσια καλώδια, εξερεύνηση κοιτασμάτων φυσικού αερίου κ.ά.)
	Μεταποίηση των αλιευμάτων	
	Διανομή των αλιευτικών προϊόντων	
Άβιοι θαλάσσιοι πόροι	Πετρέλαιο και αέριο	
	Άλλα ορυκτά	
Θαλάσσιες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική ενέργεια)	Υπεράκτια αιολική ενέργεια	
Λιμενικές δραστηριότητες	Φορτία και αποθήκευση	
	Λιμενικά και υδάτινα έργα	
Ναυπηγεία και επισκευές	Ναυπηγικές κατασκευές	
	Εξοπλισμός και μηχανήματα	
Θαλάσσια μεταφορά	Μετακίνηση επιβατών	
	Μεταφορά φορτίου	
Παράκτιος τουρισμός	Υπηρεσίες μετακίνησης	
	Καταλύματα	
	Μεταφορά Άλλα έξοδα	

Πηγή: (Maragkidou, 2022) και Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά την εξέλιξη της Γαλάζιας Οικονομίας, η νέα πολιτική το 2005 για την Ευρωπαϊκή Ένωση, έθεσε ισχυρές βάσεις για την οικονομική ανάπτυξη και την διατήρηση του περιβάλλοντός της. Η δημιουργία της στοχεύει κυρίως, στην αειφορία και τη βιωσιμότητα των επερχόμενων γενεών. Σημαντικό κομμάτι παρουσιάζει, ωστόσο, και η παρακολούθηση των Ευρωπαϊκών Συνόρων, όπου θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βάση στην ενίσχυση της ασφάλειας των θαλάσσιων μεταφορών και στην μείωση των θαλάσσιων ατυχημάτων. Παράλληλα, στόχος αποτελεί η αύξηση της αναπτυξιακής ανταγωνιστικότητας και η μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, για μια πιο κοινωνική και οικονομική συνοχή στην Ευρώπη.

Με την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική το 2007, δόθηκαν οι στόχοι και οι δράσεις, όπου θα ακολουθούν όσοι θέλουν να δραστηριοποιηθούν στα θαλάσσια ύδατα της Ε.Ε. Επιπρόσθετο στοιχείο άξιο αναφοράς είναι οι προσδοκίες που παρουσίασε η Γαλάζια Οικονομία. Το θετικό προβάδισμά της ώθησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ενσωμάτωση της πολιτικής για τους ωκεανούς, στην νέα οικονομική πολιτική για την Ευρώπη. Η απόφαση αυτή, πρόσθεσε νέες δράσεις και χρηματοδοτικά εργαλεία για όλα τα κράτη – μέλη που αφορούν τους τομείς: α) θαλάσσια ενέργεια, β) υδατοκαλλιέργεια, γ) θαλάσσιο – παράκτιο τουρισμό και τουρισμό κρουαζιέρας, δ) την εξόρυξη θαλάσσιων ορυκτών πόρων και τέλος ε) την γαλάζια βιοτεχνολογία. Ως απόρροια των παραπάνω ήταν η δημιουργία πολλαπλών θέσεων εργασίας, η συνύπαρξη των στόχων με την στρατηγική για την «Ευρώπη 2020» και η αναδυόμενη ανάπτυξη των τομέων που συμπεριλήφθηκαν στην Γαλάζια Οικονομία.

Μια δεκαετία αργότερα, έγινε μετασχηματισμός στον όρο της Γαλάζιας Οικονομίας και έτσι μέχρι και σήμερα γίνεται χρήση του όρου «Βιώσιμη Γαλάζια Οικονομία». Η βιωσιμότητα έπαιξε σημαντικό ρόλο στην απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διότι τα επόμενα χρόνια θεωρούνται κρίσιμα για την οικονομία της Ευρώπης. Οι κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (2019) και του Σχεδίου Ανάκαμψης για την Ευρώπη, θα πρέπει να ακολουθούνται από τους αρμόδιους φορείς σε κάθε τομέα της Γαλάζιας Ανάπτυξης, δηλ. να εναρμονίζονται σε αυτή. Επιπλέον στόχος της νέας προσέγγισης αποτελεί και η εναρμόνιση στην περιβαλλοντική διατήρηση, η οικονομική ανοικοδόμηση, η ανθεκτικότητα, η καινοτομία και η υγιεινή των ωκεανών. Για την επίτευξη των συμπληρωματικών στόχων, θα πρέπει να παρουσιάζονται κίνητρα στις επιχειρήσεις που εδρεύουν στους παραπάνω τομείς, για μια πιο εύκολη μετάβαση στην πράσινη οικονομία, εξαλείφοντας το φαινόμενο του περιβαλλοντικού αποτυπώματος.

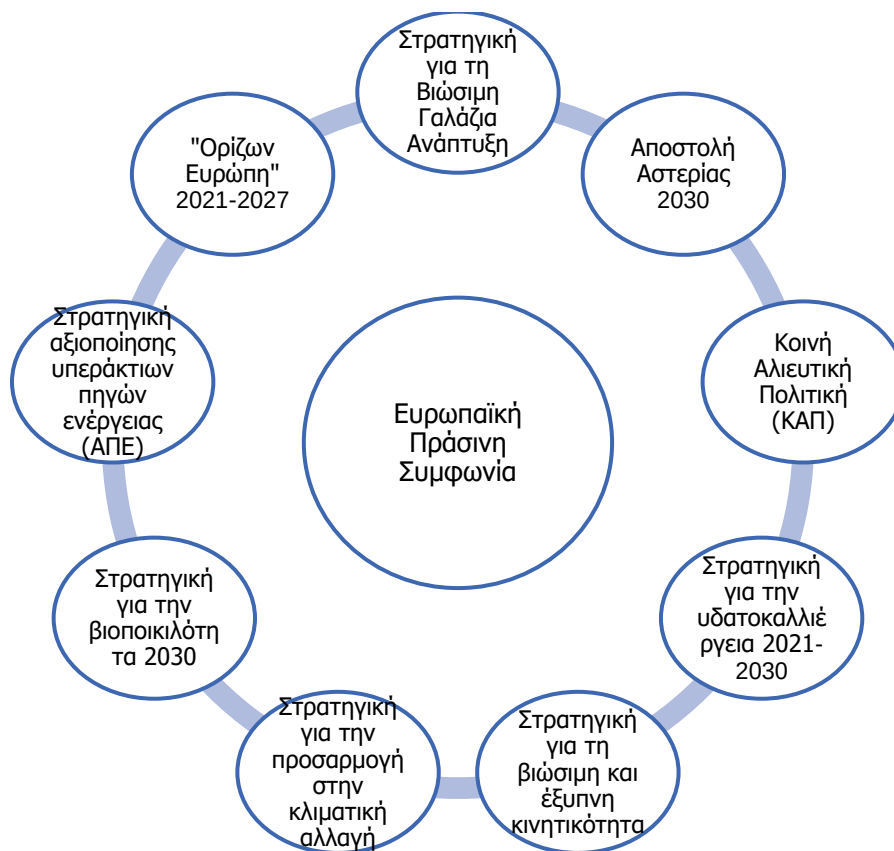
Διάγραμμα 4: Οι στόχοι της Βιώσιμης Γαλάζιας Οικονομίας.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Η Βιώσιμη Γαλάζια Οικονομία ορίζει ωστόσο και κάποιες βασικές πολιτικές – στρατηγικές και επιμέρους στόχους που βοηθούν στην προώθηση της πολιτικής και απεικονίζονται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 5: Κύριες Πολιτικές – Στρατηγικές για τη Βιώσιμη Γαλάζια Ανάπτυξη στην ΕΕ.

Πηγή: (Maragkidou, 2022) και Ιδία επεξεργασία

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Η ΕΝΑΛΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ (ΕΠΚ): ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ
– ΘΕΣΜΟΙ ΔΙΕΘΝΩΣ**

Η αναγκαιότητα μιας ολοκληρωμένης θαλάσσιας διαχείρισης, επέφερε στον σχεδιασμό του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου νέες προκλήσεις με μεγάλο ενδιαφέρον. Μερικές από αυτές κατευθύνουν το ενδιαφέρον τους προς την αξιοποίηση της «γαλάζιας ανάπτυξης» και των οικονομικών δραστηριοτήτων στους επιμέρους εμπλεκόμενους τομείς που εντάσσονται σε αυτή. Η επιτακτική ανάγκη για την δημιουργία μιας οικονομικής αξίας, έθεσε συγκεκριμένους όρους για την προστασία και διαχείριση του παράκτιου και θαλάσσιου οικοσυστήματος καθώς και για την αποτροπή των συγκρούσεων μεταξύ των τομέων. Η αξιοποίηση του θαλάσσιου πλούτου στον Ευρωπαϊκό χώρο, και ειδικότερα στην Ελλάδα, κατατάσσει την διαχείριση της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΠΚ), ως ένα από τα βασικότερα στοιχεία για τον εντοπισμό των υλικών και άυλων καταλοίπων, που μέχρι και σήμερα δεν είναι ευρέως διαδεδομένοι και προσβάσιμοι. Ταυτόχρονα, οι θαλάσσιοι πολιτιστικοί πόροι αποτελούν ανερχόμενη πηγή τουριστικού προϊόντος και εγείρουν το ενδιαφέρον για τον προσδιορισμό μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας και την ανάπτυξη των παράκτιων και θαλάσσιων δραστηριοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, n.d.).

3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Αρχικά, ο όρος Πολιτιστική Κληρονομία (ΠΚ), παραπέμπει σε ένα κληροδότημα, το οποίο σχετίζεται με τα πολιτιστικά αγαθά, υλικά και άυλα χαρακτηριστικά ενός τόπου, που συνδέονται με παρελθοντικά γεγονότα και συνάδουν με την ιστορική διαδρομή ενός λαού, μιας κοινωνίας ή ανθρώπων που κατοικούν σε μια περιοχή, κυρίως σε χερσαίο περιβάλλον. Η διάκριση των πολιτιστικών αγαθών προσδίδει σε κάθε άτομο την ικανότητα να διερευνά και να αντιλαμβάνεται τη σημασία ενός αξιοθέατου αισθητικά, επιστημονικά, ιστορικά, ωστόσο η προσμονή για περαιτέρω αναγνώριση, αποκαλύπτει ότι εκτός από την υλική, η άυλη πολιτιστική ερμηνεία μιας κληρονομιάς κρύβει περισσότερα μηνύματα τα οποία δεν είναι εμφανή (Vecco, 2010).

Στο θαλάσσιο περιβάλλον ο πολιτιστικός πλούτος που συναντάται είναι εξίσου τεράστιας σημασίας καθώς μέχρι και σήμερα, υπάρχουν μεγάλοι όγκοι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, ναυάγια, πολεμικοί εξοπλισμοί, πολιτισμοί και πόλεις που έχουν απομείνει στα έγκατα της θαλάσσιας ενδοχώρας κ.α.. Όπως αναφέρει και ο Snyder K. (2017) σε σχετικό του άρθρο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι στον θαλάσσιο χώρο ο πολιτιστικός θησαυρός – Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά – έχει παραγκωνιστεί, αφού δίνεται περισσότερη έμφαση στην προώθηση και προβολή των πολιτιστικών πόρων του χερσαίου περιβάλλοντος. Ωστόσο, όμως είναι γεγονός ότι υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ χερσαίας και θαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά (ΕΠΚ), είναι στενά συνδεδεμένη με τον χερσαίο πλούτο. Η έννοια της καταφεύγει στο ιδιαίτερο αντικείμενο το οποίο σχετίζεται με την αρχαιολογία στο βυθό, δηλαδή την προστασία των υποβρύχιων πόρων και των εσωτερικών υδάτων μιας χώρας (Αθανασιάδου, 2022). Από άλλη οπτική, ο Τούρτας (2017), αναφέρει ότι η ΕΠΚ συσχετίζεται με κάθε ίχνος ανθρώπινης ύπαρξης και κατασκευών ή αντικειμένων που βρίσκονται εντός των

συνόρων κάθε θαλάσσιας ενδοχώρας. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να γίνει ο διαχωρισμός της έννοιας Υποθαλάσσια Κληρονομιά και Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά. Ο πρώτος όρος σχετίζεται με τη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα, ενώ ο δεύτερος με τα ανθρώπινα κατάλοιπα πολιτισμού όπως τα ναυάγια και οι οικισμοί που είναι βυθισμένοι κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Ένας άλλος ορισμός της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς (El-Kady, 2017), σχετίζεται με όλα τα δείγματα ανθρώπινης παρουσίας (κτίρια, έργα τέχνης, ανθρώπινα υπολείμματα κ.α.) καθώς και με ερείπια για παράδειγμα μέσα μεταφοράς (σκάφη, αεροσκάφη κ.α.). Ο όρος αυτός ταυτίζεται με τη σημασία του όρου που περιλαμβάνεται στη Σύμβαση για την Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά της UNESCO το 2001. Έτσι, ως ΕΠΚ ορίζεται «κάθε ίχνος ανθρώπινης ύπαρξης που έχει ιστορικό, πολιτιστικό ή αρχαιολογικό χαρακτήρα, και βρίσκεται πλήρως ή εν μέρει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, περιοδικά ή συνεχώς, για τουλάχιστον 100 χρόνια όπως, τοποθεσίες, κατασκευές, κτίρια, τεχνουργήματα και ανθρώπινα λείψανα, πλοία, αεροσκάφη, ή άλλα οχήματα με οποιοδήποτε μέρος τους, μαζί με το αρχαιολογικό και φυσικό τους πλαίσιο καθώς και αντικείμενα προϊστορικού χαρακτήρα» (UNESCO, 2021).

Η εμβέλεια κάθε ύπαρξης που εντοπίζεται, αποτελεί στοιχείο διεθνούς επιπέδου, γι' αυτό κρίνεται σκόπιμος ο σχεδιασμός ενός πλαισίου προστασίας και διατήρησης για την διαφύλαξη της μνήμης κάθε ιστορικού και πολιτιστικού πόρου στο θαλάσσιο περιβάλλον. Ο άνθρωπος παράγοντας παίζει σημαντικό ρόλο στην διαφύλαξη της πολιτιστικής αξίας και προσδίδει αναπτυξιακές ευκαιρίες που ενεργοποιούν την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη κάθε τοπικής κοινωνίας.

Η βιώσιμη διαχείριση και αξιοποίηση της ΕΠΚ εντάσσοντας τις παραμέτρους της ανθεκτικότητας και η κατανόηση της αξίας που προσδίδουν τα κληροδοτήματα κατά το πέρασμα των γενεών, επικαλούνται βάσιμα επιχειρήματα που εγείρουν το ενδιαφέρον και βρίσκονται στην επικαιρότητα για την δημιουργία πολιτικής. Προσδιορίζοντας την έννοια αναπτυξιακά, το φαινόμενο που εκλαμβάνει κανείς παρουσιάζει την ΕΠΚ ως έναν αναπτυξιακό – τουριστικό προϊόν που θα επιφέρει την αξιοποίησή της στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές καθώς και την μεγέθυνση των τοπικών κοινωνιών.

Η αξιοποίηση της ΕΠΚ παράγει προστιθέμενη αξία σε ολόκληρο το θαλάσσιο χώρο, αφού παρέχει σε κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη την δυνατότητα της απόκτησης εμπειρικής γνώσης επί του θέματος σε συνεργασία με εμπλεκόμενους δρώντες ανά περιοχή προορισμού, τον εντοπισμό της ανάμεσα στις διαστάσεις που προσδίδει κάθε πλαίσιο σχεδιασμού, αφού η μοναδικότητα αυτού του περιεχομένου διασφαλίζει μια ολοκληρωμένη εμπειρία. Επιπρόσθετα, οι δυνατότητες που προκύπτουν, αποτελούν τη βάση για τη δημιουργία νέων εναλλακτικών ευκαιριών, δηλαδή εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων και θέσεων εργασίας σε κάθε παράκτια και νησιωτική κοινότητα. Έτσι, ο σκοπός επικεντρώνεται κυρίως στην ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων, τη ρύθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, και στην ομαλή συνύπαρξη των ενάλιων δραστηριοτήτων με εκείνες του θαλάσσιου χώρου.

Συν τοις άλλης, οι θέσεις στις οποίες εντοπίζονται οι ενάλιοι πόροι, προβάλλονται ως εναλλακτικοί προορισμοί τουριστικής ανάπτυξης όπου εντοπίζονται κυρίως πολιτιστικές και καταδυτικές δραστηριότητες, καταλήγοντας έτσι, στη δημιουργία ενός θαλάσσιου υποβάθρου με ευρωπαϊκή σημασία, αξία και ιστορία. Οι ενάλιοι τόποι θα παρέχουν τη δυνατότητα απόκτησης μιας ολοκληρωμένης εμπειρίας, συνδυάζοντας τη χάραξη θαλάσσιων μονοπατιών,

τη δημιουργία υποθαλάσσιων πάρκων και την εξερεύνηση του φυσικού κάλλους που προσδίδουν οι ιστορικές τοποθεσίες της θαλάσσης (Argyropoulos & Stratigea, 2019; Koutsis & Stratigea, 2019).

Η επεξεργασία των δεδομένων στην παγκόσμια κλίμακα που συνδυάζουν την ΕΠΚ με τον εναλλακτικό τουρισμό, βρίσκονται ψηλά στην ιεραρχία της πολιτικής σε εκατοντάδες προορισμούς (Martínez Vázquez *etc.*, 2021).

Η ανθεκτικότητα των στοιχείων από τα οποία αποτελείται μια κληρονομιά και η πολυχρησιμότητα των πόρων, δημιουργούν ισχυρούς δεσμούς ανάμεσα στις έννοιες τουρισμός και πολιτισμός, που αποτελούν τα θεμέλια για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τουριστικών προϊόντων και την ορθή οριοθέτηση της βιωσιμότητας των πόρων (Panagiotopoulou *etc.*, 2018). Η διαχείριση τέτοιων περιπτώσεων μπορούν να υποστηριχθούν από συγκεκριμένα πλαίσια πολιτικής που αναφέρονται εκτεταμένα για την προστασία των ενάλιων πολιτιστικών πόρων εντός των θαλάσσιων υδάτων. Συγκεκριμένα, ένα από τα κείμενα πολιτικής που προσδιορίζουν το φαινόμενο αυτό είναι αυτό της ICOMOS (1996) που αναφέρει συγκεκριμένους όρους για την επιτυχημένη αξιοποίηση των ενάλιων θησαυρών. Ως απόρροια των προαναφερθέντων βαρύτητα δίνεται στην αξιοποίηση και στον εντοπισμό των ενάλιων κληροδοτημάτων, συνδυάζοντας το στοιχείο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, παραδείγματος χάριν του καταδυτικού τουρισμού. Το γεγονός αυτό φέρει σαν αποτέλεσμα, τη δημιουργία και συγχρόνως την ταυτόχρονη ενεργοποίηση της πηγής του εναλλακτικού βιώσιμου τουριστικού προϊόντος.

Ο Καταδυτικός τουρισμός στην προκύπτουσα περίπτωση, φαίνεται να αποτελεί συνδυαστικό κρίκο μεταξύ του αποτελέσματος του πολιτιστικού αποθέματος και της δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα, η εναλλακτική αυτή μορφή του θαλάσσιου τουρισμού, περιλαμβάνει υποβρύχιες διαδρομές που ταξιδεύουν το ενδιαφερόμενο κοινό στις υδάτινες περιοχές εσωτερικά των θαλασσών. Ειδικότερα, οι χώροι που μπορούν να εξερευνηθούν οι επισκέπτες περιλαμβάνουν τις προστατευόμενες περιοχές, τα καταδυτικά πάρκα καθώς και τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους, τα ναυάγια και γενικότερα τον υποθαλάσσιο περιβάλλοντα χώρο. Το σύνολο των τουριστών επιλέγει οργανωμένες ή ατομικές ελεύθερες καταδύσεις, χρησιμοποιώντας ειδικό σχεδιασμένο εξοπλισμό για μακρινές αποστάσεις ή μάσκα με αναπνευστήρα για κοντινές αποστάσεις στην επιφάνεια της θάλασσας. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας, θα προσφέρει μια πρωτόγνωρη απόκτηση διαφορετικών εμπειριών αναψυχής, άσκησης και γνώσεων κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας εξερευνώντας τον βυθό και την υποθαλάσσια γεωμορφολογία κάθε χώρας. Οι καταδυτικές δραστηριότητες ωστόσο, δεν απευθύνονται σε όλες τις οικονομικές τάξεις/κατηγορίες του πληθυσμού. Αφορούν κυρίως συγκεκριμένη ομάδα ατόμων με οικονομική ευχέρεια, διότι ταυτίζονται με τον χαρακτήρα ενός ακριβού χόμπι, στο οποίο το αγοραστικό κοινό θα πρέπει να διαθέτει το κόστος που απαιτείται για κάθε καταδυτική δραστηριότητα. Η πρακτική αυτή προσδίδει προστιθέμενη αξία ενισχύοντας την οικονομική κατάσταση κάθε κράτους που διαθέτει τις απαιτούμενες υποδομές για την υποδοχή τέτοιου είδους δραστηριοτήτων. Αποτελεί ταυτόχρονα, σημαντική πηγή εσόδων για την τουριστική βιομηχανία των χωρών και παρατείνει την τουριστική περίοδο από τους τρεις στους δώδεκα μήνες του χρόνου. Ο συνδυασμός της αξιοποίησης και της εκμετάλλευσης του περιθωρίου ωθεί την περαιτέρω ανάπτυξη των δράσεων αναψυχής του καταδυτικού τουρισμού. Οι εφαρμογές ποικίλουν από τόπο σε τόπο, ανά τον κόσμο, παρόλο που οι καταδυτικές δραστηριότητες

αποτελούν μια αναδυόμενη εναλλακτική μορφή τουρισμού παγκοσμίως. Το γεγονός αυτό φαίνεται στα παραδείγματα των χωρών που έχουν ήδη αξιοποιήσει την ευκαιρία που προσδίδει ο καταδυτικός τουρισμός.

3.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ: ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΚ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει τα κράτη – μέλη υπεύθυνα για τις αποφάσεις διαχείρισης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Κατά κύριο λόγο, κάθε περιφέρεια και τοπική αρχή είναι αρμόδια για την χάραξη της πολιτικής που θα εφαρμόζεται σε κάθε χώρα της Ε.Ε. Έτσι, μέσω διεθνών προγραμμάτων και οργανισμών επιτυγχάνεται η προστασία, η διαφύλαξη και η προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ωστόσο, οι συνεχείς προσπάθειες καταδυτικών εξερευνήσεων και οι εντατικές δραστηριότητες, δημιούργησαν κρίσιμες επιπτώσεις στην προστασία της υποθαλάσσιας κληρονομιάς. Η συγκρότηση ενός θεσμικού πλαισίου προστασίας θα θέσει ισχυρές βάσεις για την καταγραφή πολιτικών και κατευθύνσεων που θα λαμβάνονται υπόψη κατά την διάρκεια μιας δραστηριότητας που δίνετε να επηρεάζει τα ενάλια κληροδοτήματα.

Επηρεασμένοι από την βαθιά ιστορία κάθε υποθαλάσσιου πλούτου στα τέλη του 19^{ου} αιώνα γίνονται συνεχόμενες προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός θεσμικού πλαισίου που να πλαισιώνει άρρηκτα το εννοιολογικό περιεχόμενο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ειδικότερα σε θαλάσσιες περιοχές.

Πρωτίστως, η Σύσταση 848 (Underwater Cultural Heritage – Recommendation 848)¹ του πρώτου διεθνούς κειμένου, που εντάσσει την υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά ορίζει μια πολιτιστική θαλάσσια ζώνη 200 ν.μ. η οποία θα πρέπει να υιοθετείται ταυτόχρονα με την ίδια σύμβαση, που συμπεριλαμβάνει και μέτρα προστασίας προς το περιεχόμενο κάθε ενάλιου ευρήματος σε εθνικό επίπεδο (Θεοδούλου, 2003; Στρατή, 1994).

Η Ευρωπαϊκή σύμβαση του 1985², ορίζεται ως η επόμενη ενέργεια θέσπισης ενός κανονιστικού πλαισίου για την υποβρύχια πολιτιστική κληρονομιά, στην οποία αναπτύσσονται συνέργειες μεταξύ των κρατών της Ε.Ε., για την αποτροπή των παραβάσεων των πολιτιστικών αγαθών που βρίσκονται σε θαλάσσιο περιβάλλον. Το κείμενο περιλαμβάνει νομικές διατάξεις, όρους και περιορισμούς κατά την εφαρμογή της δραστηριότητας που παρατηρείται στην αιγιαλίτιδα ζώνη, όπου και ασκείται ποινική δίωξη για τις παραβάσεις εκτός της επικράτειάς τους. Ωστόσο, αυτό φαίνεται να αποτρέπεται λόγω της θέσπισης της μέχρι και σήμερα Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θάλασσας, περιορίζοντας το πεδίο εφαρμογής και τις προτάσεις του αρχικού επίσημου κειμένου του 1978. Τα ζητήματα που διακυβεύονται αφορούν κυρίως την έρευνα πεδίου και την συνεργασία των κρατών, την προστασία από διακινήσεις ευρημάτων, την απόδοσή τους στο κράτος προέλευσης, τη δήλωση των εντοπιζόμενων αγαθών στη ζώνη των 24 ν.μ. συμπεριλαμβανομένου και περιπτώσεις για την ανοιχτή θάλασσα, την αποτροπή της συκοφάντησης των δικαιωμάτων ναυαγιαίρεσης των εξακριβωμένων κυρίων ή και των υποχρεώσεων των κρατών προς το διεθνές δίκαιο καθώς και της εφαρμογής της σε Ειδική Επιτροπή (Θεοδούλου, 2003; Στρατή, 1994). Δυστυχώς όμως, το σχετικό κείμενο δεν

¹ ("Recommendation 848 - Underwater cultural heritage," 1978)

² (CoE, 1985)

κατάφερε να καλύψει σε βάθος τις πτυχές ενός θεσμικού πλαισίου και έτσι δεν κατάφερε να υπογραφεί (Pickard, 2002).

Η Συνθήκη της Valletta ή αλλιώς Ευρωπαϊκή σύμβαση για την διάσωση της αρχαιολογικής κληρονομιάς το 1992³, διαχειριζόταν εκ νέου αρχαιολογικές προσεγγίσεις για την προστασία και αποκατάσταση της αρχαιολογικής κληρονομιάς στο θαλάσσιο χώρο. Η αναθεωρημένη μορφή της παρουσιάζει την κοινωνική διάσταση του φαινομένου, καταλήγοντας στην αναγκαιότητα μιας διεθνούς συνεργασίας για την απόκτηση επιστημονικής γνώσης και την κατάρτιση εξειδικευμένου προσωπικού. Παράλληλα, στο Άρθρο 1 της συμβάσεως αποτυπώνονται οι όροι των αντικειμένων της υποβρύχιας κληρονομιάς εντός των περιοχών των κρατών μελών (Pickard, 2002; Θεοδούλου, 2003; Στρατή, 1994), με σημαντικό στοιχείο να αποτελεί η κύρωση της σύμβασης από το Ελληνικό κράτος το 2005 με το Ν. 3378/2005.

Λίγο αργότερα, η Σύμβαση για την προστασία της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς στο Buenos Aires το 1994⁴ (Strati, 1999), δημιούργησε εντατικά ευκαιρίες για θεσμοθέτηση ενός ειδικού πολιτιστικού πλαισίου εντός των θαλάσσιων υδάτων. Συγκεκριμένα το πλαίσιο περιλαμβάνει 23 άρθρα που αφορούν την υποβρύχια πολιτιστική κληρονομιά, τη φύση της, το νομικό καθεστώς και τις θεσμοθετημένες ζώνες από τις οποίες αποτελείται. Η παρούσα συνθήκη ορίζει ως υποβρύχια πολιτιστικά αγαθά εκείνα που βρίσκονται εντός των θαλάσσιων υδάτων πάνω από 100 χρόνια, εξαιρουμένων των πολεμικών ναυαγίων. Ακόμη, προτείνει τη λήψη μέτρων κατά των κατασχεμένων αγαθών και τις συνεργασίες διεθνούς επιπέδου για την προστασία, διαχείριση και προώθηση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, δίνοντας την ευκαιρία της εμπλοκής των πολιτών με το αντικείμενο, για περαιτέρω διάδοση διεθνών πληροφοριών και την ενεργοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ένα από τα αρχικά ολοκληρωμένα καθεστώτα προστασίας συντάχθηκε από την ICOMOS το 1996, με την υπογραφή της Χάρτας, συμπλήρωσε το ευρύτερο πεδίο προστασίας και διαχείρισης της «Αρχαιολογικής» Κληρονομιάς, και ενίσχυσε το εύρος εντός των θαλάσσιων υδάτων, περιορίζοντας πιο αποτελεσματικά το σύνολο των αρνητικών επιπτώσεων (ICOMOS, 1996). Το φαινόμενο των πολλαπλών απειλών μεγέθυνε την αναγκαιότητα εφαρμογής του πλαισίου προστασίας. Ως απόρροια αυτού η διεθνής επιτροπή για την ΕΠΚ (ICUCH⁵), δημιούργησε ευκαιρίες για την γνωστοποίηση και ευθραυστότητα που διαθέτουν οι μη ανανεώσιμοι πόροι τις ανθρωπότητάς μας, και προχώρησε στην αποτύπωση των βασικών στόχων του καθεστώτος. Για την εκπλήρωση των στόχων της ICOMOS, χρειάστηκαν να επέμβουν και άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς. Το κείμενο πραγματεύεται ζητήματα διαχείρισης και προστασίας μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, στα οποία εντάσσεται και η ΕΠΚ, με ειδική αναφορά στα ευρήματα του Β' Παγκοσμίου πολέμου, θέματα χρηματοδότησης, έρευνας, τεκμηρίωσης και διαχείρισης των θέσεων, ενώ διακρίνεται η «κατά χώραν» (in situ) διατήρηση.

³ ("Council of Europe – European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (Revised) (ETS No. 143) – Translations - Treaty Office - www.coe.int," 1992)

⁴ (Buenos Aires Draft Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage)

⁵ Η Διεθνής Επιτροπή για την Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά (ICUCH) ιδρύθηκε το 1991 από το ICOMOS Australia για να προωθήσει τη διεθνή συνεργασία στην προστασία και διαχείριση της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς και να συμβουλευεί το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS) σε θέματα που σχετίζονται με την υποβρύχια πολιτιστική κληρονομιά σε όλο τον κόσμο (ICUCH – Διεθνής Επιτροπή για την Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά, n.d.).

Εξίσου, προτείνονται και οι διεθνείς συνεργασίες για την διάδοση και προβολή της αρχαιολογικής κληρονομιάς.

Στην συνέχεια, αναγνωρίζοντας τη σημασία του αναδυόμενου θαλάσσιου πλούτου ένας ακόμη διεθνής οργανισμός που εμπλέκεται και φαίνεται να καλύπτει όλο το ευρύ φάσμα της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η UNESCO. Παρόλο που υπήρχε η έλλειψη μιας κοινής πολιτικής, με την συμβολή της η UNESCO, οδήγησε όλα τα κράτη – μέλη να υπακούσουν σε αυτή και να υιοθετήσουν πρακτικές και αποφάσεις, για τη μεγιστοποίηση κάθε απαιτούμενων αναγκών προστασίας της κληρονομιάς. Συνειδητά, το 2001 η UNESCO προχώρησε στην δημιουργία της Σύμβασης για την Υποβρύχια Κληρονομιά, η οποία απέβλεπε «στη διασφάλιση της προστασίας και της διατήρησης in situ των υποβρύχιων αρχαιολογικών προορισμών, ναυαγίων ή και άλλων πολιτιστικών αγαθών που βρίσκονται εντός των θαλάσσιων υδάτων» (UNESCO, 2001). Η έναρξη της ισχύος της Συνθήκης το 2009, απέδωσε τον χαρακτήρα μιας κοινής πολιτιστικής πολιτικής στην οποία αφενός έρχεται και ισχυροποιείται η οικονομική ανασυγκρότηση κάθε προορισμού και αφετέρου ενθαρρύνεται κάθε κατευθυντήρια γραμμή που θα περιλαμβάνει και τις τρεις διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης για την ορθή χρήση των πόρων.

Την ίδια περίοδο στις Συρακούσες εκπονήθηκε υπό την UNESCO, η διακήρυξη της συνθήκης των Συρακουσών, η οποία απέβλεπε στην διαχείριση και προστασία της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου. Η ιστορία των λαών της Μεσογείου αποτελεί ισχυρή και ιδιαίτερη κληρονομιά που καθιστά απαραίτητη την προστασία και διατήρηση τους προς το ευρύ κοινό.

Ταυτόχρονα, η Συνθήκη των Συρακουσών ενισχύθηκε από ένα σχέδιο πολιτικής της ελληνικής συμμετοχής προς το υπάρχον διεθνές θεσμικό κείμενο και την Σύμβαση της UNESCO για την Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά. Το σχέδιο πραγματεύεται τέσσερις σημαντικές προτάσεις οι οποίες αφορούν, την ρύθμιση και εξουσιοδότηση των ενεργειών που αφορούν την υποβρύχια κληρονομιά εντός των προτεινόμενων συνόρων (Γιβραλτάρ – Δαρδανελίων) και της συνορεύουσας ζώνης όπως αναλυτικά σχολιάζεται στο Άρθρο 5 της Συμβάσεως, την συνεργασία των κρατών κατά των εντοπισμό αναγνωρίσιμων ναυαγίων (πλοίων – αεροπλάνων) εντός των εθνικών υδάτων, της οποίας η κυριότητα δίνεται ανάλογα με την εσωτερική πολιτική του κάθε κράτους σε περίπτωση που υπάρξει εγκατάλειψη, τον αποκλεισμό του περιεχομένου της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς από το Δίκαιο της Ναυαγιαίρεσίας και Ευρημάτων και τέλος, την δημιουργία περιοχών ιδιαίτερης προστασίας ευρημάτων πολιτιστικής κληρονομιάς στο θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου και ενός Διεθνούς Μουσείου με κοινή χροιά (Θεοδούλου, 2003).

Σημαντικό είναι να αναφερθεί, ωστόσο ότι η Σύμβαση της UNESCO παρόλο που βρίσκεται σε ισχύ από το 2009 και αφορά όλα τα κράτη – μέλη της Ε.Ε., μερικά κράτη συμπεριλαμβανομένου και της Ελλάδας δεν την έχουν κυρώσει μέχρι και σήμερα. Η απόφαση αυτή φαίνεται να προκύπτει από ζητήματα της Συνθήκης του Διεθνούς Δικαίου που αφορούν συγκεκριμένα, το Δίκαιο της Θάλασσας. Ειδικότερα, οι ασάφειες κατά την επίλυση των προβλημάτων που εντοπίζονται στα ευρήματα των διεθνών υδάτων, είναι ο κύριος λόγος αμφισβήτησης καθώς και ο φόβος για τα εθνικά συμφέροντα κάθε χώρας, προξενεί τη δημιουργία διαφορών μεταξύ των κρατών (Μπουτσιούκη, 2015).

Πίνακας 3 Διεθνή Κείμενα που πλαισιώνουν άμεσα την Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά.

Έτος	Τίτλος	Οργανισμός	Βασικοί άξονες	Λέξεις κλειδιά
1978	Underwater Cultural Heritage – Recommendation 848 1 ^ο επίσημο διεθνές κείμενο με ειδική αναφορά στην Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά	CoE	Ορισμός θαλάσσιας πολιτιστικής ζώνης στα 200 ν.μ. Εναρμόνιση της σύμβασης για την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά με τα μέτρα προστασίας και τις κατευθύνσεις που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο	Υδάτινα περιβάλλοντα
1985	Draft Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage	CoE	Προστασία - συντήρηση ανακαλύψεων με διεθνή συνεργασία Απαραίτητη δήλωση των ανελκυσθέντων Προστασία δικαιωμάτων ναυαγιαίρεσης εξακριβωμένων κυρίων	Υδάτινα περιβάλλοντα, in situ προστασία
1992	European Convention for the Protection of the Archaeological Heritage of Europe (Valletta, Treaty)	CoE	Ορισμός σημείων αρχαιολογικής κληρονομιάς εκ νέου και προσθήκη μέτρων για την προστασία, την κοινωνική διάσταση και το υδάτινο περιβάλλοντα χώρο του τη περιβάλλει	Βασικές αρχές, κοινωνικοί παράγοντες, υδάτινα περιβάλλοντα
1994	Buenos Aires Draft Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage	UNESCO	Γίνεται η πρώτη προσέγγιση για την θεσμοθέτηση πλαισίου πολιτιστικής κληρονομιάς σε θαλάσσια ύδατα Διαχωρισμός της φύσης της υποβρύχιας κληρονομιάς και της νομικής της υπόστασης, δημιουργία θεσμοθετημένων ζωνών υποθαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς	Βασικές αρχές και ορισμοί για την υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά
1996	Charter for the Protection and Management of the	ICOMOS	Αναγκαιότητα διατήρησης της της υποθαλάσσιας	Βασικές αρχές και ορισμοί για την υποθαλάσσια πολιτιστική

	Underwater Cultural Heritage		πολιτιστικής κληρονομιάς Το παρόν κείμενο συμπληρώνει τη Χάρτα για την προστασία in situ και διαχείριση της αρχαιολογικής κληρονομιάς	κληρονομιά, υδάτινα περιβάλλοντα, προστασία in situ
2001	Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage	UNESCO	Καταγραφή κανόνων σε ολόκληρο το φάσμα των δραστηριοτήτων της Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο θαλάσσιο χώρο Πρωώθηση της προστασίας in situ και διαχείρισης της Απαγόρευση των εμπορικών δραστηριοτήτων εις βάρος της κληρονομιάς	Βασικές αρχές και ορισμοί για την υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά, υδάτινα περιβάλλοντα, προστασία in situ
2001	Syracuse Declaration on the submarine cultural heritage of the Mediterranean sea	UNESCO	Υποβρύχια Πολιτιστική Κληρονομιά στην Μεσόγειο	Βασικές αρχές και ορισμοί για την υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά, υδάτινα περιβάλλοντα
2001	Draft Convention on the Protection of the submarine cultural heritage of the Mediterranean sea	UNESCO, Ελληνικό κράτος	Προτεινόμενο σχέδιο που συμπληρώνει το κείμενο της Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Μεσογείου στις Συρακούσες	Βασικές αρχές και ορισμοί, υδάτινο περιβάλλον, προστασία, Μεσόγειος

Πηγή: (Τούρτας, 2017) και Ιδία Επεξεργασία

3.3 Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΑΛΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η ενάλια πολιτιστική κληρονομιά ενδέχεται να διαδραματίσει όχι μόνο σημαντικό ρόλο στους ανθρώπους και τις κοινότητες, αλλά και στην ίδρυση νέων θέσεων εργασίας και στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Από την αρχαιότητα οι θαλάσσιες μεταφορές ήταν ένας από τους κύριους χρήστες των ωκεανών. Σε πολλές περιπτώσεις τα μεταφορικά πλοία βυθίζονται με όλο τους το φορτίο συνθέτοντας στους βυθούς, τα μεγαλύτερα αυτοσυστάτα μουσεία του κόσμου. Τα μουσεία του βυθού προσφέρουν εξηγήσεις σχετικά με το είδος των πλοίων μεταφοράς, του φορτίου και τις θαλάσσιες διαδρομές του παρελθόντος που δύναται να ωφελήσουν τη ναυτική

βιομηχανία στο σήμερα. Παρόλο, που οι θαλάσσιες διαδρομές αποτελούν απειλή για την διαφύλαξη της κληρονομιάς, είναι ακατόρθωτος ο εντοπισμός τους, αφού οι περισσότερες διαδρομές βρίσκονται σε ανοιχτή θάλασσα, όπου τα ναυάγια είναι σε μεγάλο βάθος. Είναι βέβαιο ότι νέες βυθίσσεις συμβαίνουν και θα συμβούν μελλοντικά και θα γίνουν υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά.

Η υποβρύχια πολιτιστική κληρονομιά είναι επίσης ευεργετική για τους χρήστες φυσικών και πολιτιστικών πόρων, διότι πολλά ναυάγια έχουν γίνει τεχνητοί ύφαλοι, συνθέτοντας νέα βιολογικά θαλάσσια οικοσυστήματα. Στο περιβάλλον γύρω από τα ναυάγια κανείς μπορεί να διακρίνει νέα πανίδα και χλωρίδα που δεν θα μπορούν να συνυπάρξουν διαφορετικά. Το γεγονός αυτό μετέπειτα μπορεί να εισάγει μια ιδεολογία φυσικής – πολιτιστικής συνεργασίας, μιας και αναμφίβολα η υποβρύχια πολιτιστική κληρονομιά, αδυνατεί να διαχωριστεί από το φυσικό της περιβάλλον.

Στους ωκεανούς γενικότερα, οι νέες προκλήσεις που παρουσιάζει ο τομέας της ενέργειας, αποτελούν έως και σήμερα μια αναπτυσσόμενη βιομηχανία η οποία δεν έχει εξερευνηθεί σε όλο της την εμβέλεια. Οι συνεχείς έρευνες ωστόσο, εξυπηρετούν την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά σε αυτό τον κλάδο, αφού οι έρευνες που γίνονται πριν από την κατασκευή, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ότι στην προγραμματισμένη τοποθεσία δεν πρέπει να βρίσκονται θέσεις αρχαιολογικού ενδιαφέροντος ή νέοι θαλάσσιοι αρχαιολογικοί χώροι. Είναι ευρέως διαδεδομένο ότι οι πολιτικές και οι κανονισμοί υστερούν για τις διαδικασίες στην υπεράκτια εξόρυξη ενέργειας, την αρχαιολογική εκπαίδευση των ενεργειακών αγροκτημάτων κατασκευαστικών εταιρών και εργαζομένων, γεγονός που κρίνει απαραίτητη την διαφύλαξη της υποθαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς και τον απόλυτο σεβασμό της.

Μελλοντικά ένα καινούργιο ζήτημα που θα κινήσει το ενδιαφέρον των χρηστών των θαλασσών είναι τα υπεράκτια αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, που θα ενεργοποιήσουν μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες παροπλισμού που έχουν πραγματοποιηθεί σε θαλάσσιο περιβάλλον (Sommer et al., 2019). Μόλις οι υπεράκτιες κατασκευές πλησιάσουν στο τέλος της παραγωγικής τους ζωής, πρέπει να παροπλισθούν και να αποσυναρμολογηθούν, να ανακυκλωθούν ή να απορριφθούν. Τις ερχόμενες δεκαετίες, πάνω από 7.500 πλατφόρμες πετρελαίου και φυσικού αερίου στα νερά 53 χωρών θα καταστούν παρωχημένες (Fowler et al., 2018), συμπεριλαμβανομένων πλατφορμών που βρίσκονται στον βυθό, πλωτών συστημάτων παραγωγής και άλλων υπεράκτιων μονάδων αποθήκευσης και φόρτωσης (Simpson, 1998), καθώς και στόλο 90.000 πλοίων παγκοσμίως. Σε πιο ρηχά νερά, οι πλατφόρμες ζυγίζουν συνήθως λιγότερο από 5.000 τόνους, αν και ορισμένες χαλύβδινες πλατφόρμες που βρίσκονται σε μεγάλο βάθος, ζυγίζουν πάνω από 200.000 τόνους. Ο παροπλισμός τους συνεπάγει πολλά προβλήματα, επειδή, λόγω του μεγέθους και του βάρους τους, η αφαίρεση των πλατφορμών, η ανακύκλωση ή η αποσυναρμολόγηση μεγάλων πλοίων είναι μια περίπλοκη διαδικασία μηχανικής που θα απαιτήσει μερικές από τις βαρύτερες εργασίες ανύψωσης που έχουν επιχειρήσει ποτέ στη θάλασσα.

Όπως αναφέρουν οι Choi και άλλοι (2016), οι πιο κερδοφόρες μέθοδοι διάλυσης πλοίων είναι ακόμη και οι πιο επικίνδυνες αφενός για την ασφάλεια των εργαζομένων, αφετέρου για το περιβάλλον, αφού μεγάλος πλήθος των κατασκευών έχει κατασκευαστεί με υλικά εξαιρετικά τοξικά και ρυπογόνα. Η διαδικασία της αποσυναρμολόγησης, ανακύκλωσης, ή και διατήρησης επί τόπου αυτών των πλατφορμών και πλοίων έχει να κάνει πολύ με τη διαχείριση της

υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς, όπου και οι δύο βιομηχανίες μπορούν κάλλιστα να επωφεληθούν μοιράζοντας τη γνώση και τη συνεργασία.

Από άλλη σκοπιά, οι καιρικές συνθήκες στους ωκεανούς φέρουν πολλές επιπτώσεις στην ενάλια πολιτιστική κληρονομιά. Τα θερμότερα νερά, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, η οξίνιση των ωκεανών (η μείωση της τιμής του pH του θαλασσινού νερού) και οι αλλαγές στα ρεύματα, καταφέρνουν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την πολιτιστική κληρονομιά.

Πιο συγκεκριμένα, τα θερμότερα νερά προκαλούν περισσότερες χημικές αλλαγές και τον πολλαπλασιασμό της ναυτικής λείανσης δηλαδή, ναυτικών σκουληκιών τα οποία προκαλούν ζημιές σε πλοία, βάρκες, σημαδούρες, αποβάθρες και θαλάσσια τοιχώματα (Didziulis, 2007). Τα ωκεάνια ρεύματα δύνανται να προκαλέσουν διαταραχές στο στρώμα ιζήματος που προστατεύει τους χώρους της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλοίωση των υλικών και ενδεχομένως την απώλεια αρχαιολογικών αρχείων. Παρόλο που οι άμεσες επιπτώσεις (αλάτωσης και οξίνισης) δεν είναι απόλυτα κατανοητές, οι τρέχοντες ρυθμοί διάβρωσης μετάλλων και ζημιών στα υλικά λόγω των διακυμάνσεων επρόκειτο να αυξηθούν, γεγονός που οφείλεται στις επιδράσεις τις κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, θα μειώσει το χρόνο κατάδυσης και ως εκ τούτου θα μειώσει και τη παραγωγικότητα κάθε δύτες μιας και η ασφάλεια κάτω από τα νερά εξίσου θα ελαττωθεί. Οι αυξήσεις αυτές προκαλούν διάφορες επιπτώσεις στην θαλάσσια κληρονομιά και προβλήματα όπως η επέκταση της οριοθέτησης των ωκεανών, η αύξηση του βάθους των ωκεανών, η μεγέθυνση της συχνότητας των καταιγίδων που με τη σειρά της οδηγεί σε περαιτέρω διάβρωση και ζημώση της κληρονομιάς και τέλος, να οδηγήσει σε πλημμύρα της πολιτιστικής κληρονομιάς που βρίσκεται στο χερσαίο περιβάλλον (Perez-Alvaro, 2019).

Η παρακολούθηση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς μπορεί να αποτελέσει μια ωφέλιμη πρακτική που με τη σειρά της, θα συμβάλλει στην εξεύρεση πληροφοριών για την κατανόηση των αλλαγών που μπορεί να υποστούν οι ωκεανοί. Ένα παράδειγμα που υποστηρίζει αυτή την θεώρηση, βρίσκεται στις ακτές της Ισπανίας, το ναυάγιο Mazarron II, ένα ναυάγιο 2.600 ετών που διατηρήθηκε σχεδόν τέλεια μαζί με το φορτίο που περιλάμβανε, ανακαλύφθηκε και διατηρήθηκε από ένα κλουβί για να προστατευτεί από τις ανθρώπινες απειλές το 1995. Ωστόσο, το 2019 το κλουβί άνοιξε και οι κινήσεις της άμμου εκτόπισαν το ναυάγιο το περίβλημα του κλουβιού, με συνέπεια να υποστεί ζημιά. Λίγα χρόνια αργότερα το 2021, οι ισπανικές αρχές συμφώνησαν να ανακτήσουν και να εξαγάγουν το ναυάγιο, διότι οι κλιματικές αλλαγές φίλευσαν πολλές φυσικές απειλές για την διατήρηση του ναυαγίου in situ, δηλαδή ανήκει σε τοποθεσία που δεν έχει μεταβληθεί από την αρχική του θέση απόθεσής του. Η κατάσταση του ναυαγίου επέφερε σημαντικές ενδείξεις, όπως αναφέρουν οι επιστήμονες, οι κινήσεις τις άμμου είχαν υποστεί από τα τελευταία 15 χρόνια και έπειτα.

Από μια άλλη ματιά, η ενάλια πολιτιστική κληρονομιά ως αναψυχή, δημιουργεί ευκαιρίες στην συνεισφορά των επιχειρήσεων και στους ανθρώπους που είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν οικονομικό ρίσκο. Μιας και ως ενάλια πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να θεωρηθεί ένα μέρος για επίσκεψη και μάθηση, προσφέροντας οικονομικά οφέλη στις τοπικές κοινωνίες. Αντίθετα, τα αρχαιολογικά μουσεία που εδρεύουν και εκθέτουν τα αντικείμενα τους στην στεριά, χρειάζεται μόνο να δείξουν και να εξηγήσουν το αντικείμενό τους. Τα μουσεία που βρίσκονται όμως σε υποβρύχιας τοποθεσίες και παρουσιάζουν τα αντικείμενα τους έχουν επιπλέον ένα ακόμη στόχο, να εκπαιδεύουν τους ενδιαφερόμενους για τις περιβαλλοντικές

συνθήκες των ωκεανών, δίνοντας μεγάλη έμφαση στην ανάγκη των ωκεανών να παραμένουν αμιγώς καθαροί. Γι' αυτό το λόγω πάντοτε όσοι επιθυμούσαν να απολαύσουν και να αποκτήσουν πρόσβαση στα ενάλια κληροδοτήματα, κατείχαν γνώση πάνω στην καταδυτική δραστηριότητα επαγγελματικά.

Ο τομέας αυτός αποτελεί μια ισχυρή τουριστική κινητήρια δύναμη, αφού παγκοσμίως υπάρχουν πάνω από έξι εκατομμύρια ενεργοί δύτες, που θα μπορούν κάλλιστα να εκπαιδεύονται για την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των θαλασσών. Το μεγάλο ενδιαφέρον που προβάλλουν σε συνδυασμό με τη δημιουργία νέων επενδύσεων, μπορούν να προσδώσουν σημαντικές ευκαιρίες για τη διαχείριση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και για τη διάδοση της συνείδησης για μια βιωσιμότερη χρήση των ωκεανών. Αμεσότερη επαφή με τη θαλάσσια κληρονομιά κατέχουν κυρίως οι ομοσπονδιακοί σύλλογοι δυτών, οι οποίοι συμβάλλουν με τη συμμετοχή τους στην προστασία της, και εγγυόνται μια εκπαίδευση που θα περιλαμβάνει τις αρχές ευαισθητοποίησης και προστασίας των ωκεανών. Η ανταμοιβή που θα εκλάβουν τόσο οι ενδιαφερόμενοι όσο και η ενάλια πολιτιστική κληρονομιά θα καταστεί αμοιβαία, αφού η δημιουργία καταδυτικών πάρκων και αποθεμάτων, θα προκαλέσει το ενδιαφέρον για συνεχείς επισκέψεις στα σημεία καταδυτικού ενδιαφέροντος, όπου και με τη χρήση αναπνευστήρα μπορεί κανείς να κολυμπήσει στις ρηχές τοποθεσίες και να θαυμάσει την κληρονομιά, επιφέροντας μεγάλο όγκο τουριστικού ενδιαφέροντος.

Η επιλογή αυτή προσφέρει πολλαπλά οφέλη και συνδυάζει την εκπαίδευση για τους τουρίστες με την ρύθμιση των ατόμων που επισκέπτονται την κάθε τοποθεσία. Τα στοιχεία αυτά συνθέτουν την βιώσιμη προστασία της θάλασσας και την εκμετάλλευσή της. Η δημιουργία των καταδυτικών πάρκων μπορεί να πραγματοποιηθεί με αντίγραφα των αρχικών κληροδοτημάτων, διασφαλίζοντας ότι ο κάθε επισκέπτης θα λάβει μια θετική εμπειρία και ότι η «πραγματική» κληρονομιά δεν θα καταστραφεί. Οι συγκεκριμένες επιλογές αποτελούν εμπειρίες που δύσκολα θα μπορούσε κάποιος να αποκτήσει με μια άλλη μορφή κληρονομιάς. Τα υποβρύχια μονοπάτια δύναται να αλλάξουν τη νοοτροπία και να εμπλέξουν συναισθήματα στον επισκέπτη, ο οποίος κατά τη διάρκεια της κατάδυσης θα μπορεί να πειραματιστεί με την τραγωδία της θαλάσσιας καταστροφής στον τόπο βυθίσεως με τα αρχαιολογικά κατάλοιπα, ναυάγια και με το φυσικό περιβάλλον.

Την ίδια στιγμή, όπως αναφέρουν οι Scott-Ireton & McKinnon (2015), η ίδια τοποθεσία σε περιβάλλοντα που αλλάζουν συνεχώς ενδείκνυται να φέρει νέα νοήματα, δίνοντας στον επισκέπτη τον ρόλο του διερμηνέα, επιμελητή και εκπαιδευτή, που θα έχει μάθει από τη δική του εμπειρία και αλληλεπίδραση και θα συμμετέχει ενεργά στον ίδιο τον τόπο. Επιπλέον, ισχυρό συναισθηματικό δύναται να προκαλέσει η ίδια η ύπαρξη ενός ατόμου δίπλα σε ένα τραγικό γεγονός, που έχει ως αποτέλεσμα τη σύνδεση κάθε επισκέπτη με εκείνους που έζησαν και χάθηκαν στην τοποθεσία βυθίσεως ενός αντικειμένου.

Η ΕΠΚ συχνά αντικατοπτρίζεται μέσα από νεκροταφεία και υδαρείς τάφους που βρίσκονται κάτω από την θαλάσσια επιφάνεια των ωκεανών. Παρόλο που η μεγαλύτερη επιφάνεια της γης καλύπτεται από νερό, η ταφή στην θάλασσα απτών ή άυλων στοιχείων, μπορεί να ληφθεί ως ένας αποδεκτός κανόνας για τους ναυτικούς παγκοσμίως. Η εξήγηση αυτή δίνεται μέσα απ' το παράδειγμα του USS Arizona (BB-39), ενός βιώσιμου τουριστικού προϊόντος, που βρίσκεται σε έναν υποθαλάσσιο πολιτιστικό χώρο στη Χαβάη, και διατηρεί έως και σήμερα ζωντανή τη μνήμη

όσων πέθαναν στο ναυάγιο. Το ναυάγιο αποκαλείται τόσο ως ένα τουριστικό αξιοθέατο, όσο και ως ένα θαλάσσιο νεκροταφείο, όπου στην επιφάνεια της θάλασσας πάνω από το βυθισμένο πλοίο βρίσκεται μια γυάλινη πλατφόρμα, από την οποία οι επισκέπτες μπορούν να δουν το σκάφος κάτω από τα πόδια τους.

Το ενδιαφέρον εστιάζεται, όσον αφορά την διατήρηση της τοποθεσίας, στην ακεραιότητα της τοποθεσίας ως ιστορικού μνημείου και πολεμικού τάφου, ενώ γίνονται επιστημονικές ενέργειες για να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διάβρωση στα ναυάγια, ώστε να γίνεται επι τόπου η διατήρηση και η παρακολούθηση. Στηριζόμενοι στον Slackman το 2012, μετά το πέρας της δεκαετίας του 60 που έγιναν τα εγκαίνια του μουσείου, περισσότεροι από 180.000 επισκέπτες βρέθηκαν στο σημείο ναυάγησης, ενώ 50 χρόνια αργότερα προσελκύστηκαν πάνω από 1,5 εκατομμύρια επισκέπτες ετησίως στο ίδιο σημείο. Το κλειδί για την επιτυχία και την προσέλκυση τουρισμού στο μουσείο, φέρει ο συνδυασμός συναισθημάτων και ιστορικής προοπτικής του ναυαγίου. Ωστόσο, το ίδιο συμβαίνει και στη περίπτωση όπου δεν υπάρχουν ανθρώπινα λείψανα, αλλά άνθρωποι που πέθαναν. Τα ναυάγια αυτά θα μπορούσαν να ληφθούν ως «θαυμαστές τοποθεσίες» και να αποτελέσουν μέρος ενός κοινοτικού πολιτιστικού χώρου στον οποίο θα πρέπει να επικρατεί ο απόλυτος σεβασμός.

Μολονότι η ΕΠΚ χρησιμοποιείται ως προβολέας ισχύος, κατέχει τη δυναμική της ως διπλωματικό όργανο. Τα δεδομένα και οι πληροφορίες που βρίσκονται συμπεριλαμβανομένης της υποβρύχιας αρχαιολογίας, συνιστούν /επηρεάζουν την ευαισθησία της εθνικής άμυνας, αφού κινδυνεύουν να αποκαλυφθούν στρατιωτικές πληροφορίες για ζητήματα ασφάλειας, περιβαλλοντικές ανησυχίες, πολιτιστικά στοιχεία ή και ακόμη ενδείξεις ασφάλειας τροφίμων. Τα έθνη, στηριζόμενοι στις ανωτέρω κρίσιμες συστάσεις, οφείλουν να προστατεύουν την θαλάσσια κληρονομιά διατηρώντας τα δεδομένα τους ασφαλή και προσαρμόζοντας τα συμφέροντά τους, όπως έγινε και στην περίπτωση της Κίνας για την διεκδίκηση κυριαρχίας των δικαιωμάτων της στην θάλασσα (Perez-Alvaro & Forrest, 2018).

Ωστόσο, η χρήση των ωκεανών ως σκηνής για παράνομες δραστηριότητες θα μπορούσε να δημιουργήσει μεγάλο αντίκτυπο στις έρευνες της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, μιας και η πειρατεία μαζί με τους λαθρεμπόρους παρεμβαίνουν στους υποβρύχιους αρχαιολόγους. Για την αντιμετώπιση αυτού, προτείνονται οι ωκεανοί να γίνουν διατηρητέες περιοχές πολιτιστικής κληρονομιάς όπου θα παρακολουθούνται οι αρχαιολογικοί χώροι, θα ελέγχονται πιο τακτικά καθιστώντας περιοχές πιο προστατευμένες με λιγότερες πιθανότητες θαλάσσιας τρομοκρατίας. Η αξιολόγηση αυτής της προοπτικής απαιτεί περαιτέρω εξακρίβωση για τον ευεργετικό ρόλο που δύναται να ακολουθήσει ο τοπικός πληθυσμός κατά τη διάρκεια της περιπολίας των περιοχών προστασίας.

Με την υιοθέτηση του μοντέλου της οριοθέτησης προστατευόμενων φυσικών περιοχών, φανερώνεται ότι οι υποθαλάσσιοι χώροι πολιτιστικής κληρονομιάς θα μπορέσουν να προστατευθούν με πιο βέλτιστο τρόπο και αντίστροφα, οι φυσικές περιοχές μπορούν επίσης να προστατευθούν εάν θεωρούνται ότι ανήκουν σε έναν ενάλιο αρχαιολογικό χώρο. Οι περιοχές αποκλεισμού, κατέχουν ουσιαστικό ρόλο δεδομένου ότι καλούνται αμφιλεγόμενες και αντικρουόμενες στις σχέσεις που αφορούν ολόκληρο το εύρος της υποβρύχιας αρχαιολογικής έρευνας. Οι καθορισμένες τοποθεσίες απόρριψης, επιλέγονται με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κινδύνου των δυνητικά δυσμενών επιπτώσεων του απορριφθέντος υλικού στην ανθρώπινη υγεία και το υδάτινο περιβάλλον. Εκ των προτέρων, οι χώροι αποκλεισμού έχουν διερευνηθεί,

ώστε να μην επιδρούν σε κανένα υποθαλάσσιο χώρο πολιτιστικής κληρονομιάς. Σε αυτή τη φάση πριν από τον καθορισμό των χώρων απόρριψης κατά την έρευνα, μπορούν να ανακαλυφθούν νέοι υποθαλάσσιοι αρχαιολογικοί χώροι.

Το κομμάτι της έρευνας τα τελευταία χρόνια κατέχει πολλαπλά ευεργετικά αποτελέσματα για την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά. Το μεγάλο ενδιαφέρον που ξεπροβαίνει όλο και περισσότερο έχει εστιαστεί μεταξύ των ναυτιλιακών επιστημόνων και των κυβερνήσεων για τον ορυκτό πλούτο των ωκεανών και τις νέες ενέργειες που μπορούν να προσφέρουν οι ωκεανοί, αναπτύσσοντας μια λιγότερο ρυπογόνο ενέργεια που δύναται να χρησιμοποιηθεί μελλοντικά και να ωφελήσει ολόκληρη την εμφύλιο. Η ερευνητική δραστηριότητα προωθεί ανεξαρτήτως της ανθρώπινης γνώσης και διάφορα πρακτικά οφέλη. Λόγου χάρη, μια γεωφυσική έρευνα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την ανάλυση πιθανών δεξαμενών πετρελαίου και κοιτασμάτων ορυκτών, τον εντοπισμό υπόγειων υδάτων, την εύρεση αρχαιολογικών λειψάνων ή και τον προσδιορισμό του πάχους των παγετώνων. Ακόμη, μπορεί να προσφέρει χρήσιμες πληροφορίες για ηφαιστειακές διεργασίες, επιπτώσεις ρύπων ή τη συμπεριφορά των φυτών και ζώων στο θαλάσσιο περιβάλλον. Η συνέργεια μεταξύ διαφορετικών οργανισμών όπως βιολόγων, ωκεανογράφων και μηχανικών, θα δημιουργήσει μια συνεργασία που θα στηρίζεται στην ενεργή αναφορά διαδικασιών και την πρόταση μέτρων προσαρμογής που θα μπορούσαν να συνθέσουν λύσεις που θα κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση (Perez-Alvaro, 2022).

Στις χρήσεις της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς υπάγονται και οι ψηφιακές τεχνολογίες οι οποίες υπόσχονται νέες βελτιώσεις στην ευαισθητοποίηση και στην πρόσβασή της κληρονομιάς και κατά συνέπεια και στους ωκεανούς. Η καινοτομία των νέων ψηφιακών τεχνολογιών καταγράφει, αναλύει και διαδίδει δεδομένα από τις βυθισμένες τοποθεσίες ενώ το κόστος της είναι χαμηλού προϋπολογισμού. Η επιλογή αυτή αποδίδει σεβασμό στην επιτόπου διατήρηση, τη δημιουργία μουσείων εικονικής πραγματικότητας και την κατασκευή 2D και 3D ψηφιακών μοντέλων (Varinlioglu, 2016). Έτσι, το αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης προάγει την επίγνωση των ωκεανών μέσω της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς σε μια εποχή όπου η οπτικοποίηση είναι τόσο σημαντική.

Μια άλλη οπτική βασίζεται στην χρήση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς ως σκηνικό των ωκεανών. Οι ωκεανοί ταυτίζονται με τις αισθησιακές εμπειρίες: αποτελούν μέρη όπου οι επισκέπτες αποκτούν την δυνατότητα να κοιτάξουν, να ακούσουν, να αγγίξουν, να μυρίσουν και να γευτούν, αναπτύσσοντας εξίσου το σεβασμό για τους ωκεανούς, μια απ' τις πιο ωφέλιμες αλληλεπιδράσεις για όλους τους χρήστες.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται εντονότερες οι προσπάθειες για να καταστεί προσβάσιμη η ενάλια πολιτιστική κληρονομιά σε ολόκληρο το κοινό της, καθώς και ενέργειες για να κατανοήσει η ίδια κοινωνία πως η συμμετοχή της, αποτελεί σωστή πρακτική για την διατήρηση των ωκεανών. Η διαδικασία αυτή μπορεί να πειραματιστεί με πιο προσιτούς τρόπους, όπως το περπάτημα ανάμεσα στις διαδρομές του μουσείου κάτω από την επιφάνεια του νερού, φτάνοντας σε βάθη όπου οι περισσότεροι επισκέπτες θα αδυνατούσαν να δοκιμάσουν διαφορετικά, ή βγάζοντας το μουσείο έξω από το κέλυφος, όπως το προγραμματισμένο πάνω από το νερό μουσείο στην Αλεξάνδρεια με υποθαλάσσιο χώρο. Τέτοιου είδους ναυάγια που βρίσκονται μέσα σε μουσεία όπως το Μουσείο Vasa στη Σουηδία και το The Mary Rose στο

Ηνωμένα Βασίλειο, είναι παραδείγματα με ρεκόρ επισκεπτών, δημιουργώντας τεράστιας σημασίας ευκαιρίες και οφέλη στην τοπική κοινότητα κάθε περιοχής.

Η ενάλια πολιτιστική κληρονομιά είναι ένα είδος κληρονομιάς που περιβάλλεται από μια αύρα μυστηρίου, ενώ εύκολα μπορεί να προκαλέσει γνώση και επίγνωση. Μολονότι η προσβασιμότητά της πρέπει να σταθμίζεται με τη διατήρησή της, πολλά ιστορικά ναυάγια μεταφέρονται από τις παραλίες για να υποκινήσουν άλλου είδους τουριστικές βιομηχανίες, όπως τα θαλάσσια σπορ ή περιπάτους. Ωστόσο, η ρύπανση των υδάτων από τα λιμάνια

Εικόνα 1: Το ναυάγιο που κοσμεί το Μουσείο Vasa στη Σουηδία.

Πηγή: <https://www.mixanitouxronou.gr>

αναψυχής, καταδικάζει σε κίνδυνο την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά και οι καταδύσεις αναψυχής απειλούν εξίσου τη διατήρησή της, διότι οι δύτες που δεν είναι σωστά εκπαιδευμένοι μπορούν να αντλήσουν ως αναμνηστικά υποβρύχια αντικείμενα ή ακόμη και να αγκυροβολήσουν τα σκάφη κατάδυσης στα σκαριά των ναυαγίων

Τέλος, μπορεί να καταστεί επιζήμια για άλλου είδους βιομηχανίες οι οποίες αφορούν τη διάβρωση μετάλλων, τη

ρύπανση ή τα πυρομαχικά στα ναυάγια, φέροντας σε κίνδυνο τις τοπικές περιοχές που την περιβάλλουν. Ίσως η συγκεκριμένη αδυναμία της να χρίζει σημαντική την υιοθέτηση της αειφορίας από το περιβαλλοντικό έως και το κύριο κίνητρο για την προστασία της κληρονομιάς και αντίστροφα (Kingsley, 2011). Η αντιμετώπιση της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς ως εντελώς διαφορετικό στοιχείο από τη φυσική κληρονομιά (ψάρια, ύφαλοι ή χλωρίδα), αποτρέπει την κατανόηση των θαλασσών ως μοναδικού αντικειμένου για τη προστασία, διαχείριση και αξιοποίησή της.

3.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ

Η αλληλεπίδραση της τοπικής κοινωνίας στην διαμόρφωση πολιτικής, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι για τον σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων. Η συμμετοχικότητα είναι ζωτικής σημασίας για τον προσδιορισμό ενός πλαισίου διαχείρισης που θα αφορά την ΕΠΚ. Η ιστορικότητα, τα βιώματα των ατόμων στο χερσαίο και θαλάσσιο χώρο και οι δράσεις της τοπικής κοινωνίας, συμβάλλουν στην διαμόρφωση ενός βιώσιμου και ανθεκτικού πλαισίου αξιοποίησης της ΕΠΚ.

Η αξιοποίηση της ΕΠΚ, συνίσταται με την προώθηση του καταδυτικού προϊόντος καθώς και την ανάδειξη των τουριστικών προορισμών. Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας συντελεί καθοριστικά σε αυτές τις προσεγγίσεις, καθώς οι επιπτώσεις των δραστηριοτήτων

διοχετεύονται προς τους κατοίκους της περιοχής. Επομένως, για να διαφυλαχθεί η αξία της κληρονομιάς από τυχόν επιβαρύνσεις, είναι απαραίτητη η συμμετοχικότητα της κοινωνίας.

Η σχέση μεταξύ σχεδιαστών, φορέων διαχείρισης και τοπικής κοινωνίας πρέπει να είναι ουσιαστική και να κατευθύνεται με γνώμονα την ορθή άσκηση πολιτιστικής πολιτικής. Το ενάλιο πολιτιστικό απόθεμα συνδέει το ευρύ κοινό με το παρελθόν, φανερώνοντας την αξία που προσδίδουν τα ευρήματα των προηγούμενων αιώνων, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσουν το προφίλ της περιοχής που γειτνιάζουν.

Η συμμετοχικότητα των τοπικών κοινωνιών στον σχεδιασμό για την αξιοποίηση της ΕΠΚ, φέρει ως αποτέλεσμα την άμεση ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου για την προστασία της κληρονομιάς. Μέσα από την έννοια του «Κύκλου της ΕΠΚ» και του «Κύκλου του Σχεδιασμού», συνδέεται ο ρόλος της συμμετοχής ως εργαλείο για την αξιοποίηση της κληρονομιάς από το παρελθόν στο μέλλον, με τη βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητά της, όπου η αξία της συμμετοχής θα συμβάλλει πιο αποτελεσματικά στα σχεδιαστικά πρότυπα.

Ο «Κύκλος της ΕΠΚ», είναι καίριας σημασίας για την κατανόηση της αξίας που προσδίδει η κληρονομιά σε ένα τόπο, ώστε να προβλεφθεί η προστασία της. Σε επόμενο στάδιο, δημιουργείται η ανάγκη για την ορθολογική διαχείρισή της, με σκοπό τη διάδοση της γνώσεις που προβάλλει. Οι συνεχείς επαναλήψεις αυτών των σταδίων, μπορούν να δημιουργήσουν θετικό αντίκτυπο για την προβολή της τοπικής ταυτότητας, μέσα από τη βιώσιμη και ανθεκτική αξιοποίηση του κάθε ενάλιου πόρου.

Διάγραμμα 6: Ο Κύκλος της ΕΠΚ.

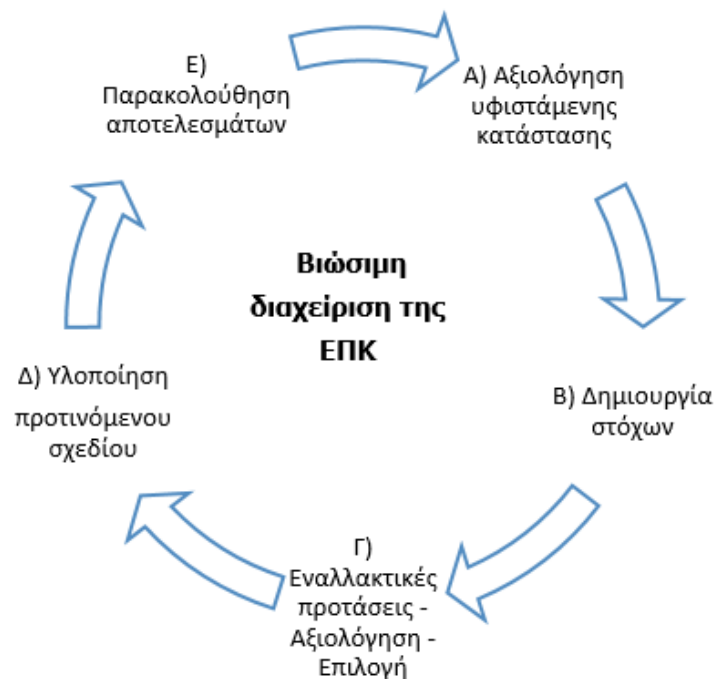
Πηγή: (Thurley, 2005) και Ιδία Επεξεργασία

Ο «Κύκλος του Σχεδιασμού», μέσα από τη διαμόρφωση αναπτυξιακών πολιτικών, μπορεί να επιφέρει στην τοπική κοινωνία, ανάπτυξη με πιο βιώσιμο και πιο ανθεκτικό τρόπο. Έτσι, ο ενάλιος πολιτιστικός σχεδιασμός θα βοηθήσει στην εκπλήρωση της απόκτησης επιπρόσθετων

πληροφοριών, στην ευαισθητοποίηση του κοινού, και στις αποφάσεις που αφορούν τον μελλοντικό σχεδιασμό της κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, τα στάδια από τα οποία αποτελείται είναι αρχικά η αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του πόρου, κατά την οποία αξιολογείται και κατανοείται η αξία της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας συντελεί καθοριστικά στον εντοπισμό των στοιχείων με τα οποία συνδέεται η κοινωνία στο παρόν, δημιουργώντας την ανάγκη για προστασία.

Αμέσως μετά ακολουθεί το στάδιο των στόχων για τη διαμόρφωση του βιώσιμου σχεδίου ανάπτυξης. Έπειτα, αναπτύσσονται εναλλακτικές προτάσεις για τις προοπτικές που δύναται να φέρει η αξιοποίηση της ΕΠΚ, ενσωματώνοντας στη διαδικασία του σχεδιασμού τη συμμετοχικότητα των κοινωνικών ομάδων. Έτσι, προστίθενται οι τοπικές αξίες και οι στόχοι για την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου καθώς και για την απόκτηση νέων γνώσεων πάνω στην ΕΠΚ. Με αυτό τον τρόπο, επιτυγχάνεται η δημιουργία προστιθέμενης αξίας και η σύνδεση του σχεδιασμού με την ΕΠΚ. Ακολουθεί, η υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης βάση των κατευθύνσεων και των δράσεων που έχουν επιλεγεί, όπου η συμμετοχικότητα της τοπικής κοινωνίας και των ενδιαφερόμενων φορέων και σε αυτή την περίπτωση, συμβάλλουν στην επιτυχή εφαρμογή του σχεδιασμού. Τέλος, η παρακολούθηση του σχεδίου είναι κομβικής σημασίας για την αξιολόγηση του, αφού το περιβάλλον μπορεί να επιβάλλει στην κληρονομιά αλλαγές στην διαχείρισή της. Στο σημείο αυτό εντοπίζονται και οι αστοχίες του σχεδιασμού, όπου επιβάλλονται προτάσεις για τη βελτιστοποίησή του (Koutsis and Stratigea, 2023).

Διάγραμμα 7: Ο Κύκλος του Σχεδιασμού.

Πηγή: (Stratigea and Katsoni, 2015) και Ιδία Επεξεργασία

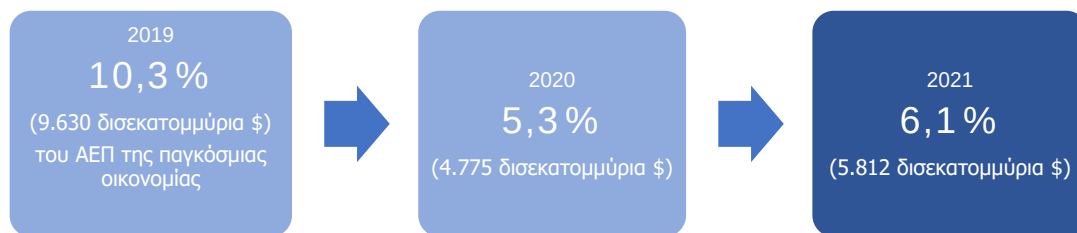
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**4.1 ΓΕΝΙΚΑ: Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ**

Τις τελευταίες δεκαετίες η τουριστική βιομηχανία κατείχε εκτεταμένη ανάπτυξη και διαφοροποίηση, συγκροτώντας ένα απ' τους πιο αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς στην παγκόσμια κλίμακα. Η ταχύτατη εξάπλωση του τουρισμού ισοδυναμεί ή και διαπερνά τις εξαγωγές πετρελαίου, τροφίμων και αυτοκινήτων όπως αναφέρει και η WTTC (2022). Ωστόσο, οι εντατικές διαφορές λόγω της τεράστιας ανάπτυξης του τουρισμού, μεγέθυναν την ανταγωνιστικότητα των διαφόρων τουριστικών προορισμών (Buhalis, 2022). Η ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας και η αύξηση των τουριστών, ήταν βασισμένη στην συσχέτιση πολλών παραγόντων που εξελίχθηκαν εξίσου σε παράλληλη τροχιά. Τα πιο σημαντικά επιτεύγματα, περιλάμβαναν την ισχυροποίηση της οικονομίας, την αύξηση του εισοδήματος, του ελεύθερου χρόνου και του προσδόκιμου ζωής, η τεχνολογική ανάπτυξη και οι μετασχηματισμοί στα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα (Constantoglou & Klothaki, 2021).

Κομβικό ρόλο στην εξέλιξη της ανάπτυξης του τουρισμού, αποτέλεσε το 2020 η εξάπλωση της πανδημίας COVID-19, η οποία επέφερε σημαντικά προβλήματα στην τουριστική βιομηχανία που έως και σήμερα δεν έχουν πλήρως αντιμετωπιστεί. Το γεγονός αυτό ελάττωσε ραγδαία τις απολαβές κάθε κράτους, ενώ δημιούργησε τεράστια ζημία στις εφοδιαστικές αλυσίδες του τουρισμού, η οποία κοστολογείται στα 400 δις € (Goodwin, 2020; Nicolas, 2020). Ταυτόχρονα επηρεάστηκε αρνητικά και ο τομέας του εργατικού δυναμικού, που αριθμούσε εξίσου εκατομμύρια θέσεις εργασίας και βρισκόταν στην βάση της επαγγελματικής κλίμακας στην τουριστική βιομηχανία (Chanel, 2020). Έτσι, η κατάσταση της πανδημίας επισκίασε σημαντικά τον τομέα του τουρισμού και οδήγησε σε επιπτώσεις που επηρέασαν τις αλληλένδετες κοινωνίες, τον πολιτισμό, τη ψυχολογία των πολιτών και γενικότερα την οικονομία ανά την εμφύλιο. Το πλεονέκτημα που θα μπορούσε να αλλάξει την οπτική της πανδημίας, στηριζόταν στη διαρκή αλλαγή της συμπεριφοράς της αγοράς, τροποποιώντας πλήρως τα παγκόσμια ταξιδιωτικά πρότυπα (Irwin, 2020). Ωστόσο, όπως έχει δείξει και η ιστορία στο παρελθόν, σε περιόδους σημαντικών κρίσεων, η τουριστική βιομηχανία επισπεύδει με συνεχείς ρυθμούς την ανάκαμψή της, επιδεικνύοντας την άρτια ανθεκτικότητα που κατέχει (Novelli et al., 2018).

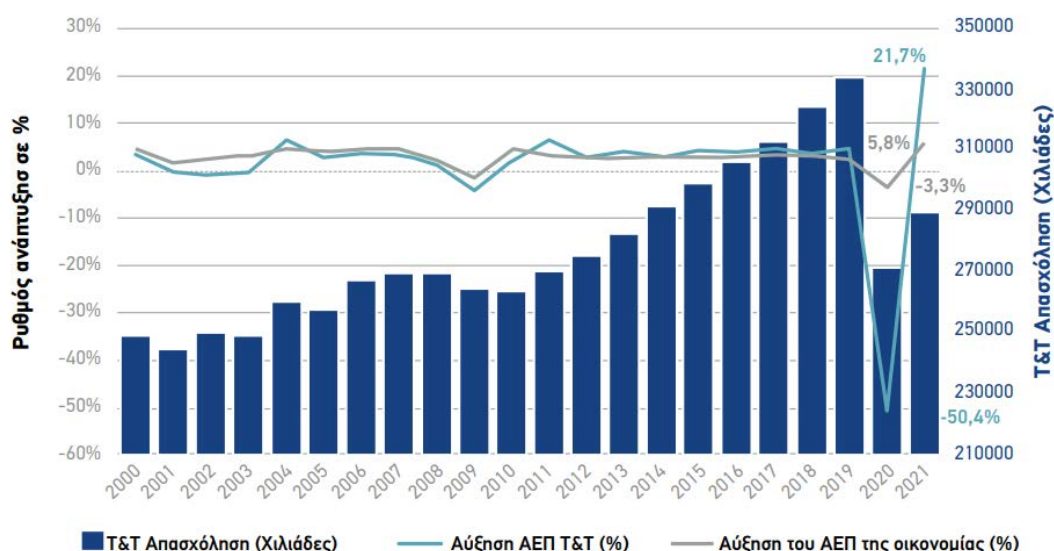
Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του WTTC (2022), ο ρυθμός ανάπτυξης στην παγκόσμια κατάταξη για τον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών, ξεπερνούσε για εννέα συνεχόμενα έτη, την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Εξαιτίας της πανδημίας του COVID-19, το 2020 συρρικνώθηκε το ποσοστό στην παγκόσμια οικονομία κατά 50,4%, ενώ ανέκαμψαν τα ταξίδια και ο τουρισμός με 21,7%, το 2021 όπως διακρίνεται ακολούθως στο Διάγραμμα. Ταυτόχρονα, η συνολική οικονομία υπέστη ύφεση κατά 3,3% το 2020, ενώ σημαντικό στοιχείο αποτελεί ότι η ανάκαμψη της το 2021 κατά 5,8%, συμπεραίνοντας ότι ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών, αναδιάρθρωθηκε γρηγορότερα συγκριτικά με την συνολική οικονομία τουλάχιστον σε τριπλάσιο βαθμό.

Διάγραμμα 8: Μεταβολή του ΑΕΠ της παγκόσμιας οικονομίας (2019-2021).

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 9: Η επίδραση του τουρισμού και των ταξιδιών στο παγκόσμιο ΑΕΠ και στην απασχόληση, την περίοδο 2000-2021.

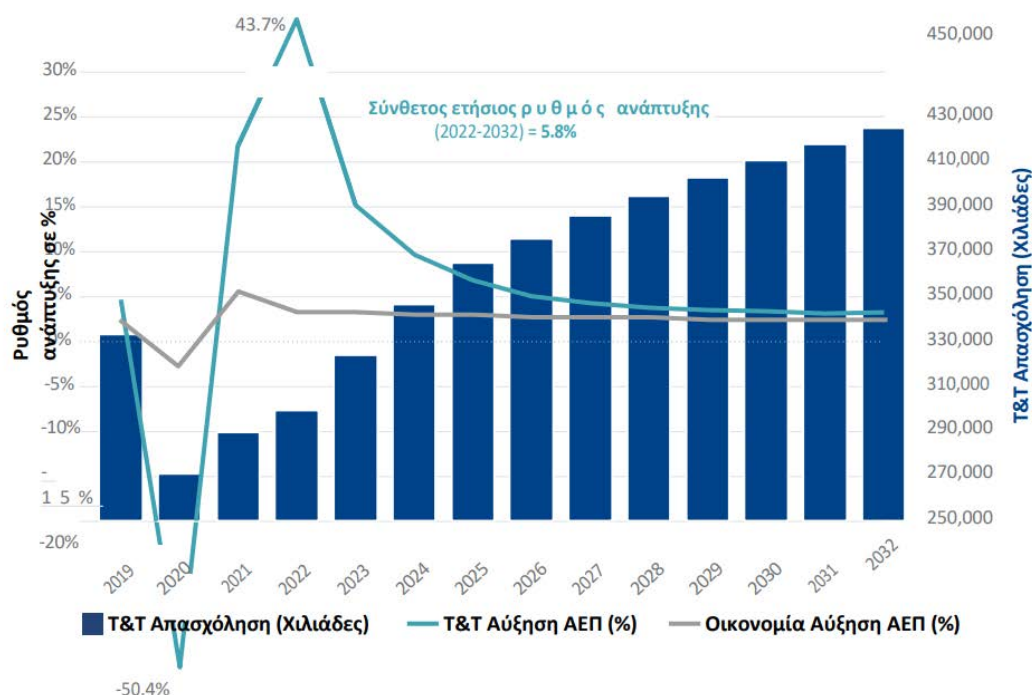
Πηγή: (WTTC, 2022)

Στο ίδιο σημείο, η ανάκαμψη του παγκόσμιου τουρισμού και των ταξιδιών βάση των στοιχείων της (WTTC, 2022), υποστηρίχθηκε κυρίως από την αύξηση των εγχώριων επισκεπτών κατά 31,4% και σε δεύτερη φάση από τις δαπάνες των αλλοδαπών τουριστών με ποσοστό 3,8%, αφού η ισχύ των ταξιδιωτικών προορισμών διαχύθηκε σε πολλά κράτη μετά το πέρας του 2020. Ωστόσο, το ποσοστό των εγχώριων δαπανών αυξήθηκε από 72% το 2019 σε 85% το 2021. Αντίστοιχα, οι επιχειρησιακές δαπάνες ταξιδιών και τουρισμού και οι δαπάνες αναψυχής αυξήθηκαν κατά 30,9% και 25,1% την ίδια χρονική περίοδο. Το 2019, δόθηκαν 333 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών παγκοσμίως, γεγονός που εκφράζει το 10% του συνόλου των θέσεων εργασίας διεθνώς (WTTC, 2022).

Παρόλο που ο κύριος στόχος των κυβερνητικών προγραμμάτων ήταν η διατήρηση των θέσεων εργασίας στην παγκόσμια κλίμακα κατά την διάρκεια των lockdowns, πάνω από 62 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν το δικαίωμα τους στην εργασία το 2020, με ποσοστό μείωσης -18,6%. Το 2021, παρά την αύξηση της παγκόσμιας οικονομίας στην οποία συνέβαλε ραγδαία η τουριστική βιομηχανία, ο αριθμός των θέσεων εργασίας παρουσίασε αυξητική τάση από 271,3 εκατομμύρια το 2020, σε 289,5 εκατομμύρια το 2021.

Την επόμενη χρονιά, βασιζόμενοι στις μελέτες του ΠΟΤ (UNWTO, 2022a) και του Παγκόσμιου Συμβουλίου για τον Τουρισμό και τα Ταξίδια (WTTC, 2022), η εμπιστοσύνη των πολιτών επανήλθε και απέδωσε στο σημείο της ανάπτυξης του ρυθμού ανάκαμψης κατά 43,7%, συγκριτικά με το 2021, όπου και ανάκυσαν επιπλέον 10 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Τα αποτελέσματα ισχυροποιήθηκαν από την στιγμή που έγινε άρση των περιορισμών στο μεγαλύτερο μέρος των προορισμών ανά την εμφύλιο και βελτιώθηκαν τα επίπεδα εμπιστοσύνης, κρατώντας τις επιδόσεις του τουρισμού σε αρκετά υψηλά επίπεδα στα τέλη του 2022 συγκριτικά με το 2019, γεγονός που αιτιολογείται μέσα από αύξηση των αφίξεων κατά 50% το τρίτο τρίμηνο του 2022.

Διάγραμμα 10: : Προβλεπόμενος ρυθμός ανάπτυξης για τα ταξίδια και τον τουρισμό (2022-2032).

Πηγή: (WTTC, 2022)

Ο τομέας είναι φανερό ότι θα επιστρέψει στα προ πανδημίας επίπεδα κατά την έναρξη του 2024, και τα προγενέστερα στοιχεία του 2022 υποστηρίζουν αυτή την πρόβλεψη. Εξετάζοντας μια πιο μακροπρόθεσμη πρόβλεψη, μεταξύ των ετών 2022 και 2032, η συμβολή των ταξιδιών και του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομία αναμένεται να αυξηθεί με μέσο ετήσιο ρυθμό 5,8%, όπως διακρίνεται και στο Διάγραμμα, ο οποίος είναι διπλάσιος από τον μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 2,7%, που εκτιμάται για την παγκόσμια οικονομία. Την ίδια στιγμή, ο αριθμός των απασχολούμενων επιδέχεται συνεχή ανάπτυξη, και εκτοξεύεται ανά χρονιά από 333 εκατομμύρια στα 450 εκατομμύρια. Η Ευρώπη, ωστόσο κυριάρχησε στην ανάκαμψη της τουριστικής βιομηχανίας έως και τα τέλη του 2022, προσεγγίζοντας τα προ πανδημικά επίπεδα με ποσοστό 81% (UNWTO, 2022).

Όσον αφορά την Ευρώπη, τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί προορισμό με την μεγαλύτερη κίνηση παγκοσμίως και στο κομμάτι των αφίξεων αλλά και στο σύνολο των εσόδων. Σύμφωνα

με τον ΠΟΤ και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών (UNWTO, 2022) έως και το 2019 πριν από την πανδημία, η συμβολή που κατείχε στην ευρωπαϊκή οικονομία στον τομέα των ταξιδιών και του τουρισμού έφτανε το 9,2%. Το 2020, ύστερα από την πτώση των εσόδων λόγω της εξέλιξης της πανδημίας στον τομέα της τουριστικής βιομηχανίας το ποσοστό μειώθηκε στο 5,2%. Η ανάκαμψη ωστόσο ήρθε ένα χρόνο αργότερα το 2021, όπου σηματοδότησε την έναρξη της ανάπτυξης του τουρισμού και των ταξιδιών. Η ισχυρή ανάκαμψη που βίωσε η Ευρώπη εκείνη την περίοδο προήλθε από την αύξηση των δαπανών διεθνών τουριστών κατά 23,9% και την άνοδο των εσόδων από τους εγχώριους τουρίστες κατά 34,2%. Όσον αφορά την απασχόληση, ο τομέας υποστήριξε 34,7 εκατομμύρια ευρωπαϊκές θέσεις εργασίας το 2021, αυξημένες κατά 1,6 εκατομμύρια από το 2020, ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 9,1% του συνόλου των θέσεων στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Επιπλέον, ευρωπαϊκές χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία, παρουσίασαν ισχυρή ανάκαμψη στις συνολικές οικονομίες τους στον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών και ανέκαμψαν αντίστοιχα με ποσοστό 74,9%, 58,5% και 52,5%. Για την Ελλάδα και την Ισπανία η ανάπτυξη οφείλεται κυρίως στην επιστροφή των διεθνών επισκεπτών, αφού οι κυβερνήσεις των χωρών ελαχιστοποίησαν τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς στις ερχόμενες αφίξεις. Στην Ιταλία ωστόσο, βοήθησε η αύξηση των δαπανών των εγχώριων τουριστών κατά 76,4%.

Ο ΠΟΤ (UNWTO, 2022) υπολογίζει ότι το 2024, ο τουρισμός την Ευρώπη ενδέχεται να υπερβεί, το επίπεδο της συμβολής του ΑΕΠ που κατείχε προγενέστερα κατά 4,1%. Ακόμη, εκτιμά ότι η ήπειρος που θα επανέλθει πιο γρήγορα στα προ πανδημικά επίπεδα είναι η Ασία το 2023, ενώ και οι υπόλοιπες περιοχές θα επανέλθουν πλήρως το 2024 (UNWTO, 2022).

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο για τον τομέα του τουρισμού και των ταξιδιών υποστηρίζει για το 2022, ότι θα επιταχυνθεί ο ρυθμός ανάκαμψης στο 31,4% και θα φτάσει στα επίπεδα του 2019 στα τέλη του 2023 και στο προβλεπόμενο διάστημα 2022 – 2032 προβλέπει ότι ο τομέας θα αναπτυχθεί με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,3%, ξεπερνώντας την ανάπτυξη 1,5% που εκτιμάται για την περιφερειακή οικονομία. Ακόμη, δύναται να δημιουργήσει ακόμη 8 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας σε σύγκριση με το 2022 στον επικείμενο τομέα.

4.2 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ

Τα θαλάσσια και παράκτια περιβάλλοντα προσελκύουν ανά το κόσμο μεγάλη πληθώρα τουριστών και εκατομμύρια ανθρώπων που λατρεύουν την αναψυχή σε τέτοιους χώρους. Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί πόλο έλξης και ανήκει στους σύγχρονους κλάδους της τουριστικής βιομηχανίας, οι οποίοι αναπτύσσονται ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες και συνεχίζουν να προοδεύουν μέχρι και σήμερα.

Η έννοια του θαλάσσιου τουρισμού δεν έχει πλήρως αποσαφηνισθεί καθώς δεν έχει επιτευχθεί η οριοθέτηση των τομέων που εντάσσονται σε αυτόν. Επίσης, δεν έχει καθοριστεί με διαύγεια ο βαθμός της φυσικής προσπάθειας, το εύρος της εξειδίκευσης και τα μέσα οριοθέτησης του θαλάσσιου τουρισμού (Yustika & Goni, 2020). Το αντικείμενο που πρεσβεύει περιλαμβάνει μια πληθώρα δραστηριοτήτων στην οποία εντάσσονται οι θαλάσσιοι πόροι, η βιοποικιλότητα των ωκεανών, τα θαλάσσια σπορ καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα ειδικών αγοραστικών κοινών (Martínez Vázquez, 2020; Dwyer, 2018; Sari, Bulut and Pirnar, 2016). Ο θαλάσσιος τουρισμός καλείται συχνά και ως ναυτικός.

Η δυσκολία καθορισμού των κριτηρίων οριοθέτησης των τομέων του θαλάσσιου τουρισμού, αποτελεί διεθνές ζήτημα το οποίο σχετίζεται με την ζήτησή του από το τουριστικό κοινό και οδηγεί σε μια αμφιλεγόμενη κατάσταση μη ισορροπημένη για την ερευνητική παραγωγή στον τομέα, γεγονός που συγκλίνει στην κατεύθυνση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας ή στον προσδιορισμό του σκοπού ενός ταξιδιού (Yang et al., 2021).

Από τη μια πλευρά ο θαλάσσιος τουρισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες που προϋποθέτουν σωματική δεξιότητα, ενδυνάμωση ή και εξειδικευμένες γνώσεις που έχουν έναν βαθμό δυσκολίας πάνω στη κάθε δραστηριότητα επιλογής, όπως είναι το σέρφινγκ, το καγιάκ, το τζετ σκι κ.ά. (Carvache-Franco et al., 2020). Αντίθετα, υπάρχουν και δραστηριότητες όπου ο βαθμός δυσκολίας είναι μηδαμινός και δεν χρειάζονται ιδιαίτερες γνώσεις, είναι περισσότερο ασφαλείς και προσφέρουν ευχάριστη ψυχαγωγία και αναψυχή, όπως η κρουαζιέρα, η κολύμβηση με αναπνευστήρα, η παρατήρηση της βιοποικιλότητας του θαλάσσιου βυθού κ.λπ. (Antunes, 2018; García-Cegarra & Pacheco, 2017).

Είναι σημαντικό βάση του παραπάνω ορισμού και του αντικειμένου του, να κριθεί ως καίριας σημασίας η παράκτια ζώνη που φιλοξενεί τον πυρήνα των δραστηριοτήτων από τις οποίες αποτελείται ο θαλάσσιος τουρισμός. Αποτελεί κοινή διαπίστωση το γεγονός, ότι στις παράκτιες περιοχές συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής και πόσο μάλλον της οικονομικής δραστηριότητας κάθε κράτους. Έπειτα, χαρακτηριστικό λεγόμενο βρίσκεται στις παράκτιες περιοχές την εντατικοποίηση των οικιστικών συνόλων και της οικονομικής συνεισφοράς όπως διακρίνεται στην λεκάνη της Μεσογείου, που λαμβάνει χώρα μέχρι και σήμερα τη διαχρονική της ανάπτυξη.

Γι' αυτό τον λόγο, είναι κρίσιμο να θεσπιστεί ένα πλαίσιο σαφούς λειτουργίας που θα έχει ως στόχο της αποφυγή της υπέρμετρους ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές του θαλάσσιου χώρου, που επιπρόσθετα πιέζουν και τα περιβάλλοντα στα οποία και αναπτύσσονται, μειώνοντας την φέρουσα ικανότητα των περιοχών για την προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων.

Ο θαλάσσιος Τουρισμός με τη σειρά του όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα, διακρίνεται στον Τουρισμό Κρουαζιέρας, τον Τουρισμό Γιώτινγκ (Yachting), τον Καταδυτικό Τουρισμό, στον Αλιευτικό, και στις Παράκτιες και Θαλάσσιες Δραστηριότητες Αναψυχής. Πιο συγκεκριμένα, ενδεικτικά θα αναλυθεί ο όρος της κάθε κατηγορίας ενώ το παρόν κεφάλαιο θα εστιάσει ειδικότερα, στη κατηγορία του Καταδυτικού Τουρισμού και στην χρησιμότητα του, κομβικό σκέλος για την παρούσα εργασία στα πλαίσια της αξιοποίησης της ΕΠΚ μέσα από την οπτική των καταδύσεων.

Διάγραμμα 11: Θαλάσσιος Τουρισμός και Είδη Διάκρισης.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Ο Τουρισμός Κρουαζιέρας, αφορά οποιοδήποτε ταξίδι αναψυχής εν πλω, διάρκειας τουλάχιστον δύο ημερών και έχει ως στόχο την παροχή υπηρεσιών διαμονής, εστίασης και ψυχαγωγίας των επιβατών, κατά την διάρκεια επίσκεψης μοναδικών προορισμών ποικίλου ενδιαφέροντος. Το εύρος των ταξιδιωτικών προσφορών διαμορφώνεται ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του κάθε επιβάτη ο οποίος με τη σειρά του μπορεί να ανακαλύψει τις πολιτιστικές και ιστορικές πτυχές του κάθε προορισμού. Η επιλογή αυτού του είδους τουρισμού, δίνει τη δυνατότητα στο κοινό να θαυμάσει την ιδιαίτερη πολιτιστική κληρονομιά, τα τοπικά έθιμα και τις παραδόσεις κάθε τόπου και να τα συνδυάσει με την γαστρονομία, τη διασκέδαση και τον σύγχρονο πολιτισμό.

Ο Τουρισμός Yachting, περιλαμβάνει από οποιαδήποτε θαλάσσια περιήγηση που πραγματοποιείται με ιστιοφόρα ή ιδιωτικά σκάφη, παρέχοντας τη δυνατότητα σε κάθε επιβάτη να προσεγγίζει νησιωτικές και παράκτιες περιοχές για λόγους αναψυχής. Ειδικότερα, περιλαμβάνει θαλάσσια περιήγηση αναψυχής με τη χρήση ιδιωτικών ή εκμισθωμένων πλοίων, ταχύπλων, με πλήρωμα ή άνευ πληρώματος. Ο κάθε επισκέπτης έχει την ευχέρεια να επιλέξει τη δική του διαδρομή, η οποία θα περιλαμβάνει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως η ιδιωτικότητα, η προσέγγιση μαρίνων, τουριστικών καταφυγίων και απομακρυσμένων περιοχών με μοναδική είσοδο από την πλευρά της θάλασσας κ.ά.. Έτσι, θα δημιουργείται ένα μοναδικό πρόγραμμα για κάθε επισκέπτη το οποίο θα περιέχει επισκέψεις σε δημοφιλή αξιοθέατα, τη δοκιμή τοπικών γεύσεων και προϊόντων προφέροντας διασκέδαση και αναψυχή σε αυτούς που το επιλέγουν.

Οι Θαλάσσιες και Παράκτιες Δραστηριότητες Αναψυχής, εκτελούνται στον θαλάσσιο χώρο και αλλιώς καλούνται ως τουρισμός παραλίας. Η κατηγορία αυτή διακρίνεται σε ποικίλες δραστηριότητες αναψυχής, όπως η κολύμβηση, η κωπηλασία, το θαλάσσιο σκι, υποβρύχιες καταδύσεις, η ιστιοπλοΐα, το ψάρεμα κ.ά., και δίνουν τη επιλογή σε κάθε επισκέπτη να ασχοληθεί με μια μεγάλη γκάμα θαλάσσιων αθλημάτων και παιχνιδιών.

Ο Αλιευτικός Τουρισμός, περιλαμβάνει την παροχή τουριστικών υπηρεσιών οι οποίες συνδέονται με την αλιεία, τη σπογγαλιεία, την υδατοκαλλιέργεια και σχετίζονται με τις

πρακτικές και τεχνικές, τις παραδόσεις, τα τοπικά έθιμα και προϊόντα, την υψηλή γαστρονομία και την παραδοσιακή κουζίνα.

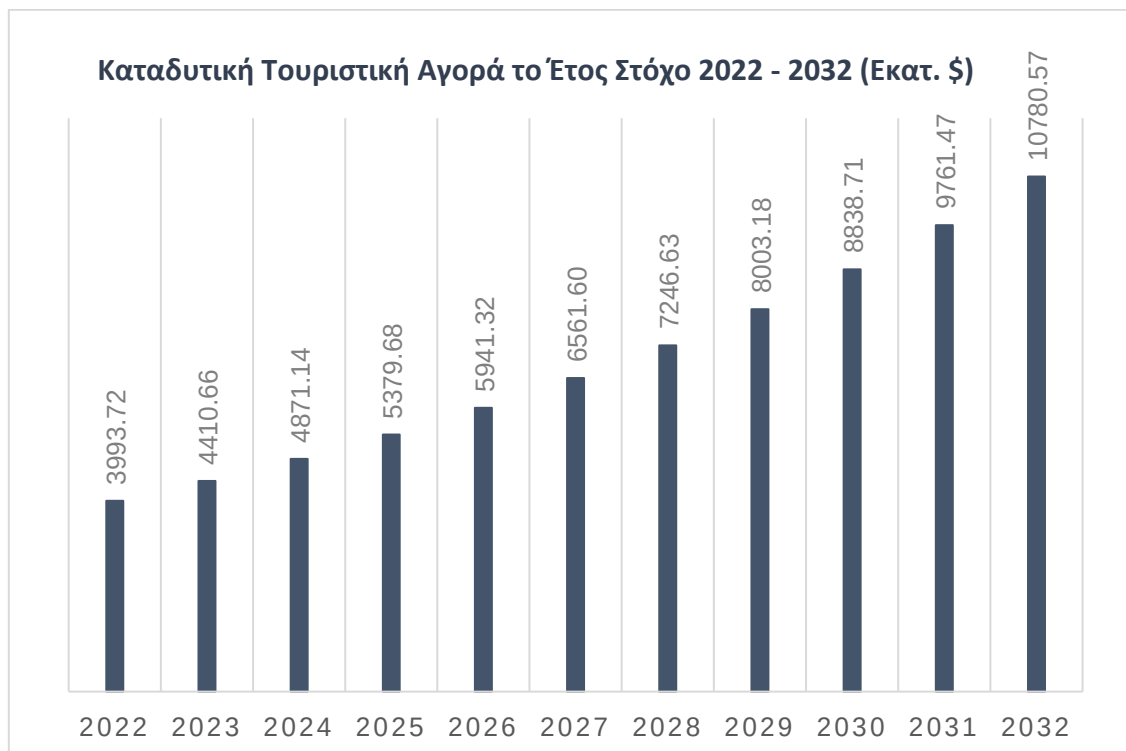
Τέλος, ο Καταδυτικός Τουρισμός, αποτελεί μια υποβρύχια δραστηριότητα αναψυχής όπου η περιήγηση γίνεται σε προστατευόμενους υποθαλάσσιους χώρους, σε υποβρύχια μουσεία και καταδυτικά πάρκα. Οι επισκέπτες – τουρίστες συνδυάζουν της διακοπές τους με ατομικές ή οργανωμένες καταδύσεις με τη χρήση εξειδικευμένου εξοπλισμού και τη βοήθεια καταρτισμένου προσωπικού πάνω στον τομέα των καταδύσεων, στοχεύοντας στην εξερεύνηση του βυθού, την άσκηση, αναψυχή και την απόκτηση εμπειριών και γνώσεων. Ο καταδυτικός τουρισμός, πραγματοποιείται κυρίως σε ενάλιους επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους και καταδυτικά πάρκα. Πιο συγκεκριμένα, θα αναλυθεί το μέγεθος της αγοράς τους καταδυτικού τουρισμού σε διεθνές επίπεδο και θα εντοπιστούν οι δημοφιλέστεροι προορισμοί για καταδύσεις και ποιος είναι ο πυρήνας που συγκεντρώνει την μεγαλύτερη αγορά.

4.3 Ο ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΝΗ

Ο θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός είναι από τους μεγαλύτερους τομείς της ωκεάνιας οικονομίας. Το αινιγματικό μπλε της υδάτινης έκτασης που τυλίγει τον ανθρώπινο πολιτισμό έχει εμποτίσει την συλλογική φαντασία. Στην σύγχρονη εποχή, οι καταδύσεις αποτελούν αποδεδειγμένα μια διαδεδομένη μορφή θαλάσσιου ελεύθερου χρόνου, που συναντά κανείς παγκοσμίως και απευθύνεται σε μια διαρκώς διευρυμένη κοινότητα (Tzanakis, 2023). Οι παράγοντες που επιτρέπουν την καταδυτική δραστηριότητα, αποδίδονται κυρίως στην προσβασιμότητα, την οικονομική προσιτότητα του καταδυτικού εξοπλισμού και την ευκολία των ταξιδιωτικών επιλογών όσον αφορά την πρόσβαση σε απομακρυσμένες καταδυτικές τοποθεσίες. Αυτές οι εξελίξεις είναι καταλυτικής σημασίας για την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού, και τον κατατάσσουν με μεγαλύτερη εγγύτητα στους αναπτυσσόμενους τομείς της τουριστική βιομηχανίας.

Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση του καταδυτικού τουρισμού, οι δραστηριότητες οι οποίες περιλαμβάνει παρουσιάζουν αυξητική δημοτικότητα αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την ψυχαγωγική χροιά και την επαγγελματική προσπάθεια που κατέχει, ενώ μελετώνται κυρίως σε τοπική ή εθνική κλίμακα. Βασιζόμενοι σε εκτιμήσεις για το μέγεθος της αγοράς του καταδυτικού τουρισμού το εκτιμώμενο διάστημα 2022-2032 (Vision Research Reports, 2023), υπολογίστηκε στα 3.993,7 εκατομμύρια δολάρια για το 2022 ενώ προβλέπεται μέσα στην επόμενη δεκαετία να φτάσει τα 10.780,6 εκατομμύρια δολάρια το 2032, αυξάνοντας τον σύνθετο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης (CAGR) κατά 10,44% από το 2023 έως το 2032.

Διάγραμμα 12: Καταδυτική τουριστική αγορά 2023 – 2032 σε εκατ. \$.

Πηγή: (Vision Research Reports, 2023) και Ιδία επεξεργασία

Ακόμη, προέκυψαν κάποιοι βασικοί δείκτες οι οποίοι ερμηνεύουν τα αποτελέσματα των μετρήσεων που αφορούν εκτιμήσεις για την αγορά του καταδυτικού τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά καλύπτει η αυτόνομη κατάδυση με 77,85% το 2022. Οι καταδύσεις προσεγγίζονται περισσότερο από τον αντρικό πληθυσμό 61,71% το 2022, και επικεντρώνονται στην περιπέτεια και την εξερεύνηση. Με βάση τον τύπο της κατάδυσης η αγορά χωρίζεται σε εγχώρια και διεθνή, όπου το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς καλύπτει η διεθνής σκηνή με ποσοστό 61,24% την ίδια περίοδο (Vision Research Reports, 2023).

Ακόμη, η παγκόσμια αγορά και κυρίως στων ΗΠΑ, αναπτύσσεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια στοιχείο που εκλαμβάνεται από την αυξανόμενη τάση της περιπέτειας και του οικολογικού τουρισμού. Το μεγαλύτερο μέρος των καταναλωτών επιλέγουν εμπειρίες που συνδέουν άφοβα τη φύση με τον άνθρωπο και διευκολύνουν την εξερεύνηση του κόσμου με πιο βαθύ τρόπο. Η ανάπτυξη της περιπέτειας αυξάνει σημαντικά και τις επιδόσεις του καταδυτικού τουρισμού. Η ζήτησή του μεγιστοποιεί τις προσφορές και τα πακέτα καταδύσεων στις ΗΠΑ και αυξάνει αξιολογικά τον αριθμό των καταδυτικών τουριστικών εταιριών.

Στους δυναμικούς προορισμούς καταδύσεων στις ΗΠΑ εντάσσονται η Καλιφόρνια, η Φλόριντα και η Χαβάη εκτοξεύοντας την ζήτηση για καταδυτικές δραστηριότητες και τη δημιουργία νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων τροφοδοσίας της αγοράς.

Ένας από τους δημοφιλέστερους προορισμούς μετά την πανδημία κρίθηκε η Ευρώπη, λόγω της διαθεσιμότητας και ελκυστικότητάς της για καταδύσεις σε θαυμαστούς προορισμούς για το κοινό, σε χώρες όπως η Κροατία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο κ.ά. Ειδικότερα, οι προορισμοί αυτοί παρέχουν μια ποικιλία ναυαγίων, θαλάσσιας ζωής και υποβρύχιες σπηλιές που

Εικόνα 3: Το άγαλμα του Χριστού ευλογεί το ναυάγιο Imperial Eagle.

Πηγή: <https://travelsbytravelers.com>

εξυπηρετούν όλες τις ηλικιακές ομάδες με τις τιμές κυμαίνονται ανάλογα με το προορισμό επιλογής.

Από την άλλη, η πανδημία είχε σημαντικό αντίκτυπο στην αγορά του καταδυτικού τουρισμού με τα σύνορα πολλών χωρών να μην δέχονται επιπλέον επισκέπτες από χώρες του εξωτερικού. Χώρες όπως η Ταϊλάνδη, η Ισπανία, το Μεξικό και η Αίγυπτος έκλεισαν τα σύνορα τους και επέβαλαν αιτήσεις εισόδου, οι οποίες οδήγησαν σε ραγδαία μείωση των αφίξεων για καταδύσεις. Το 2022, με το άνοιγμα της παγκόσμιας αγοράς και την ανάκαμψη του καταδυτικού τουρισμού άρχισαν και πάλι εντατικά με την πάροδο των χρόνων να αυξάνονται σημαντικά τα ποσοστά των καταδύσεων.

Γενικότερα, η καταδυτική αγορά, προσφέρει μια εμπειρία υποβρύχιας τουριστικής δραστηριότητας, μια «εμπειρία μιας χρήσης», που περιλαμβάνει αυτόνομες καταδύσεις αλλά και θαλάσσια σπορ. Η ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών έχει ενισχύσει την ατομική ασφάλεια σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης για καταδύσεις, εξαπλώνοντας την εμβέλεια των θαλάσσιων αθλημάτων

περιπέτειας στον τομέα του καταδυτικού τουρισμού.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Μάλτα. Η Μάλτα συγκροτεί ένα πολυπολιτισμικό νησιωτικό κράτος το οποίο περιλαμβάνει μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον και προσεγγίζει στις ακτές και τους βυθούς της μεγάλα πληθυσμιακά μεγέθη. Ο καταδυτικός τουρισμός συντελεί σημαντικά στην πολιτική που ακολουθείται από το κράτος και χαρακτηρίζεται από αποδοτικότητα και ευελιξία, διότι έχει αποφέρει σπουδαία κέρδη και συνεισφέρει στην καθαρότητα των ακτών και των θαλασσών, με αποτέλεσμα να διατηρείται η βιοποικιλότητα της μεσογείου κατά το βέλτιστο. Λόγω της καθαρότητας των νερών, οι βυθοί προσεγγίζουν λάτρεις των καταδύσεων οι οποίοι πραγματοποιούν οργανωμένες βυθίσσεις ή ελεύθερες καταδύσεις σε ρηχά βάθη κοντά στις ακτές, για να εξερευνήσουν διάφορους αρχαιολογικούς οικισμούς, πλοία, αεροσκάφη, την βιοποικιλότητα των βυθών κ.ά. Το νησί διαθέτει αρκετούς υποδοχείς καταδυτικών κέντρων που διαθέτουν εξοπλισμό κατάλληλο και καταρτισμένο προσωπικό που βοηθά στην εκπαίδευση των επισκεπτών με ασφάλεια και ευκολία.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι έχουν δημιουργηθεί ισχυρές βάσεις για την ανάπτυξη του καταδυτικού προϊόντος στην Μάλτα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται από εκπληκτική ακρίβεια και λεπτομέρεια κατά την διαδικασία της προώθησης

Εικόνα 2: Το Ναυάγιο Patrol boat P 29 είναι το πιο πρόσφατο τεχνικό ναυάγιο στη Μάλτα.

Πηγή: <https://travelsbytravelers.com>

Εικόνα 4: Το ναυάγιο Rozi στον βυθό της Μάλτας.

Πηγή: <https://travelsbytravelers.com>

αυτού του προϊόντος. Ειδικότερα, έχουν σχεδιαστεί διαγραμματικές απεικονίσεις διάφορων υποβρύχιων διαδρομών οι οποίες συνδέουν τα σημεία περιήγησης μεταξύ τους. Έτσι, διευκολύνεται η καταδυτική εξερεύνηση των ευρημάτων και προτείνονται επιπλέον υποβρύχιες διαδρομές για την ανακάλυψη κι άλλων καταδυτικών περιοχών.

Μερικά από τα καταδυτικά αξιοθέατα αποτελούν την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας και συγκεντρώνουν κάθε χρόνο όλο και περισσότερους

ενδιαφερόμενους καταδύτες. Συγκεκριμένα, το ναυάγιο Rozi, Patrol boat P 29 και το ναυάγιο Imperial Eagle κοσμούν το βυθό της και προσελκύουν εκατοντάδες τουρίστες για καταδυτικές περιπέτειες. Το βάθος των ναυαγίων είναι στο επιτρεπτό όριο για να μπορούν οι τουρίστες να καταδύουν με ασφάλεια και ευκολία, χρησιμοποιώντας καταδυτικό εξοπλισμό. Σύμφωνα με την Αρχή Τουρισμού της Μάλτας περισσότεροι από 131.382 τουρίστες το 2019 εμπιστευτήκαν τον προορισμό για καταδύσεις, ενώ το 6,5% του συνόλου των τουριστών ή 177.645 άτομα, επέλεξαν να συμμετέχουν σε καταδύσεις κατά την διαμονή τους εκεί, δηλαδή περισσότεροι επισκέπτες της τάξης των +4,6% από το προηγούμενο έτος. Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει απ' την επιλογή των τουριστών να επιλέξουν την καταδυτική δραστηριότητα εξ αρχής ή κατά την διάρκεια των διακοπών τους.

Πίνακας 4: Καταδυτικοί προορισμοί: Top 3 επισκεπτόμενα «ναυάγια» στην Μάλτα

Όνομα	Βάθος	Λέξεις κλειδιά
Ναυάγιο Rozi	34 μέτρα	Τεχνητός ύφαλος, πλοίο σε καλή κατάσταση, σπουδαία βιοποικιλότητα, θαλάσσιο πάρκο
Ναυάγιο Patrol boat P 29	38 μέτρα	Τεχνητή κατάδυση, καταδυτικός προορισμός
Ναυάγιο Imperial Eagle	38 μέτρα	Αυτοκρατορικός αετός, αμυντικό – εμπορικό σκάφος, βυθισμένο άγαλμα Χριστού, τεχνητός ύφαλος

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Στο σημείο αυτό είναι εύλογο να αναφερθεί ότι αρκετές ευρωπαϊκές αγορές προσφέρουν ευκαιρίες στον καταδυτικό τουρισμό, μιας και είναι ευρέως αναγνωρισμένο ότι η Ευρώπη αποτελεί τη βασική αγορά κατάδυσης παγκοσμίως. Οι σημαντικότερες αγορές στην Ευρώπη βρίσκονται στην Γαλλία, Γερμανία και στην Ιταλία, με τον μέσο ρυθμό ανάπτυξης να ξερνά το 16%. Εστιάζοντας στις δυτικοευρωπαϊκές αγορές φαίνεται ότι για ταξίδια κατάδυσης μεγάλων αποστάσεων οι ευρωπαίοι πολίτες ξοδεύουν μέσο όρο 400 ευρώ ημερησίως για τις διακοπές τους, ιδίως οι Γερμανοί που προτιμούν διαμονή υψηλότερης ποιότητας (CBI, 2017).

Γενικότερα, για τους ευρωπαίους πολίτες οι κύριες περιοχές καταδύσεων επικεντρώνονται στην Ερυθρά Θάλασσα, στις Μαλδίβες, την νοτιοανατολική Ασία, την περιοχή της Μεσογείου και την Καραϊβική. Οι ευρύτερες αυτές περιοχές προσφέρουν ελκυστική υποβρύχια ζωή,

ιδανικές καιρικές συνθήκες και καλές αεροπορικές συνδέσεις μεταξύ των περιοχών και είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς τις ψυχρότερες εποχές της Ευρώπης, συγκριτικά με τους προορισμούς μικρότερης απόστασης να προβάλλονται ως λιγότερο ελκυστικοί. Ωστόσο, η γεωπολιτική αστάθεια μπορεί να επηρεάσει την ελκυστικότητα της τουριστικής καταδυτικής βιομηχανίας σε αυτές τις περιοχές, και να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες σε άλλους επερχόμενους καταδυτικούς προορισμούς.

Συμπεραίνοντας, διαπιστώνεται μέσα από το πέρασμα των χρόνων, η τουριστική βιομηχανία γνώρισε τεράστια ανάπτυξη και αποτέλεσε τον πρωτοπόρο αναπτυσσόμενο οικονομικό τομέα παγκοσμίως. Η Ευρώπη κυριάρχησε εξίσου στην τουριστική βιομηχανία και την καθιέρωσε τον δημοφιλέστερο τουριστικό προορισμό διεθνώς, με τις μεσογειακές χώρες να λαμβάνουν το μεγαλύτερο μερίδιο της τουριστικής αγοράς. Σε παγκόσμιο επίπεδο, τα στατιστικά των επιβατών ανά έτος μεγεθύνονται όλο και περισσότερο, ειδικότερα στη Μεσόγειο όπου και συγκαταλέγεται ως ένας από τους δημοφιλέστερους καταδυτικούς προορισμούς.

Κομβικό ρόλο αποτέλεσε η πανδημία του COVID-19, όπου περιόρισε ραγδαία τον τουρισμό σε όλο του το φάσμα διεθνώς, ενώ θετικό πρόσημο αποτέλεσε η γρήγορη επαναφορά του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομία. Όπως δείχνουν και οι εκτιμήσεις τα επόμενα χρόνια η τουριστική βιομηχανία θα επιστρέψει στα προγενέστερα επίπεδα της, δημιουργώντας νέες αναπτυξιακές ευκαιρίες.

Ταυτόχρονα, η σημαντικότητα του θαλάσσιου χώρου δημιούργησε νέες ευκαιρίες στην τουριστική βιομηχανία. Ο θαλάσσιος τουρισμός φαίνεται να στηρίζει αυτές τις προοπτικές ανάπτυξης αφού καλύπτει στο πεδίο του, μια πληθώρα εξειδικευμένων αγορών που ασχολείται με τη θάλασσα, τις δραστηριότητες στη θάλασσα την βιοποικιλότητα και τους θαλάσσιους πόρους. Παρόλο που χαρακτηρίζεται ως εποχιακός το ενδιαφέρον του εστιάζεται σε εναλλακτικούς προορισμούς που ασχολούνται με τον τουρισμό κρουαζιέρας, τον αλιευτικό, το γιώτινγκ, τις καταδύσεις και τα θαλάσσια σπορ.

Συγκεκριμένα, ο καταδυτικός τουρισμός προσφέρει νέες προοπτικές και ευκαιρίες στην τουριστική βιομηχανία. Συνδυάζει το στοιχείο της φύσης, του νερού με τον άνθρωπο και δημιουργεί πρωτόγνωρες εμπειρίες ευαισθητοποίησης και περιπέτειας. Προσεγγίζει συνήθως ευκατάστατες ομάδες ανθρώπων με μεγάλα εισοδήματα που μεγιστοποιούν σε μεγάλο βαθμό το μερίδιο της διεθνούς αγοράς.

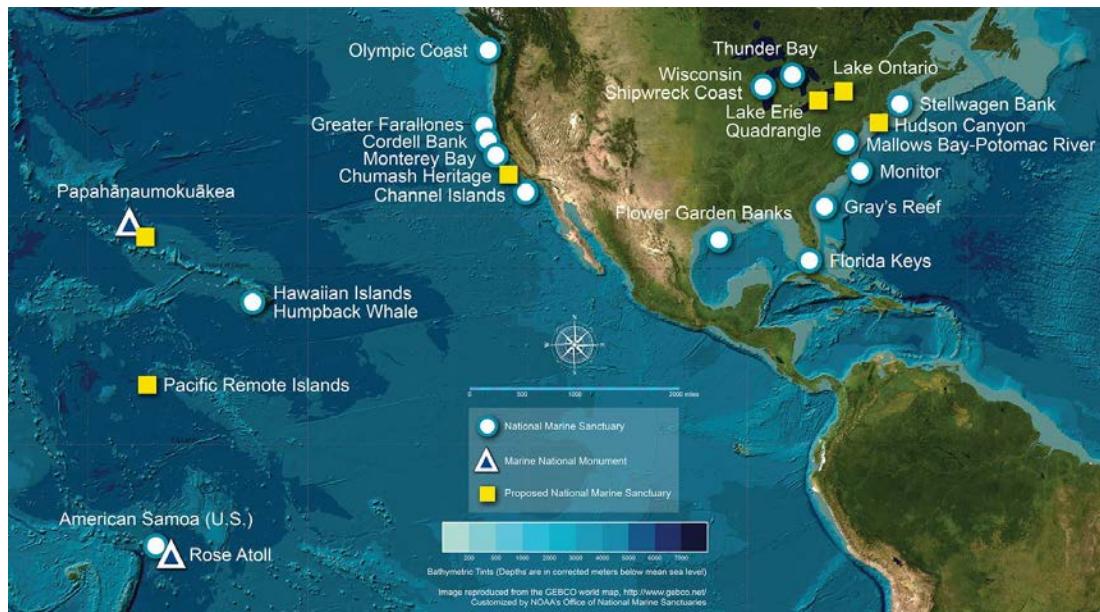
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° :ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΣΗ

Μέσα από το διεθνή χώρο παρουσιάζονται σημαντικά παραδείγματα τα οποία αποδεικνύουν το αναπτυξιακό προφίλ που έχει χτιστεί μέχρι και σήμερα στηριζόμενο στην αξιοποίηση των στοιχείων από τα οποία αποτελείται η ΕΠΚ. Ενίοτε η αξιοποίησή της ενισχύει και την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού. Έτσι, ο συνδυασμός που προκύπτει μεταξύ του ρόλου που κατέχει ο καταδυτικός τουρισμός για την προστασία των οικοσυστημάτων που βρίσκονται εντός των θαλάσσιων υδάτων και της ανάδειξης των τουριστικών προορισμών όπως αναφέρει η Κουνάνη και άλλοι (2017), συντελεί στην οικοτουριστική μορφή. Ο οικοτουρισμός προβάλλει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία είναι ικανά να ανταγωνιστούν τα πρότυπα της διεθνούς σκηνής. Η ελκυστικότητα του θαλάσσιου τουριστικού προϊόντος δεν διαφέρει από το χερσαίο περιβάλλον, αφού υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον και προοπτικές ανάπτυξης μέσω του καταδυτικού τουρισμού. Παγκοσμίως προκαλεί αυξημένη ζήτηση ολοένα και περισσότερο δημιουργώντας ισχυρούς πόλους έξης που κινούν το ενδιαφέρον της ανθρωπότητας. Αξιόλογες αναφορές δίνονται περιληπτικώς ως ακολούθως, για την αξιοποίηση που κατέχουν οι ενάλιοι πολύτιμοι πόροι από τα κράτη κατοχής τους.

5.1 ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ NOAA

Η αμερικανική κοινωνία και η ταυτότητά της είναι άμεσα συνδεδεμένη με το γαλάζιο των ωκεανών, που αποτελεί θεμελιώδες αναπτυξιακό εργαλείο για την θαλάσσια ανάπτυξη της χώρας. Η συγχώνευση διαφορετικών πολιτισμών, πεποιθήσεων και εθνικοτήτων, μαρτυρά την ισχυρή ιστορία του έθνους που εντοπίζεται στα έγκατα των θαλάσσιων υδάτων. Μεγάλος πλήθος αρχαιολογικών καταλοίπων, ναυαγίων, προϊστορικών σημείων που συνάδουν με πεδία μάχης, αντιπροσωπεύουν το παρελθόν του Αμερικανικού λαού και εντοπίζονται στο βυθό της θάλασσας και των λιμνών εξίσου. Ειδικότερα, μέσα από μια σειρά έργων θαλάσσιας κληρονομιάς προκύπτουν ανά περιφέρεια από την πολιτεία της Ουάσιγκτον έως τα Florida Keys και από τη λίμνη Huron έως την Αμερικανική Σαμόα στην στις Ηνωμένες Πολιτείες, σημαντικές τοποθεσίες είτε σημειακά είτε σε οργανωμένους χώρους πολύτιμοι υποθαλάσσιοι θησαυροί όπως φαίνεται επομένως στον επικείμενο χάρτη. Οι υπάρχουσες τοποθεσίες οργανώνονται από ένα τεράστιο δίκτυο υποβρύχιων πάρκων που εκτείνεται περίπου στα 620.000 τετραγωνικά μίλια γύρω από την εκτιμώμενη περιοχή. Εντός της περιοχής εντοπίζονται 15 εθνικά θαλάσσια καταφύγια, 2 εθνικά θαλάσσια μνημεία καθώς και 6 προτεινόμενες τοποθεσίες για νέα καταφύγια. Η προσθήκη των επιπλέον εθνικών καταφυγίων στο Εθνικό Σύστημα Θαλάσσιων Καταφυγίων της National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA), βασίζεται κυρίως στην προώθηση εταιρικών σχέσεων με καταρτιζόμενα μέλη και ερευνητικές ομάδες, συντελώντας στην δημιουργία συγκριτικών πλεονεκτημάτων κατά την αξιοποίηση τέτοιου είδους ευκαιριών. Μέσω της αξιοποίησης τους ενισχύονται οι εναλλακτικοί τρόποι θαλάσσιου τουρισμού στα πλαίσια της περιφερειακής γαλάζιας οικονομίας της περιοχής αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση και την προστασία του εθνικού πλούτου.

Χάρτης 1: Χάρτης Εθνικού Συστήματος Θαλάσσιου Καταφυγίου «NOAA».

Πηγή: <https://sanctuaries.noaa.gov/>

Πιο συγκεκριμένα, ένα απ' τα σημαντικότερα καταφύγια που βρίσκονται στην περιοχή, εδρεύει από το 2000 στην λίμνη Huron στις ακτές του Μίσιγκαν και είναι το Thunder Bay. Στο Εθνικό Θαλάσσιο Καταφύγιο εντοπίζεται ο αριθμός των 100 περίπου ιστορικών ναυαγίων, από την εμπορική ναυτιλιακή βιομηχανία των τελευταίων διακοσίων ετών, ένα τεράστιας σημασίας κεφάλαιο για την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Κύριο χαρακτηριστικό των πλοίων είναι η μετάβαση της αρχιτεκτονικής τους και η κατασκευή τους, από ξύλινες σκούνες σε πρώιμα ατμόπλοια με χαλύβδινο κύτος, ενώ υπήρχαν και ασυνήθιστα είδη πλοίων. Το γεγονός αυτό ενθάρρυνε τους κατοίκους της περιοχής να μάθουν για την έναρξη της ιστορίας των ανακαλύψεων του τόπου και ενεργοποίησε την συμμετοχικότητα ανάμεσα στις κοινότητες, την έρευνα και την εκπαίδευση για την διασφάλιση της κληρονομιάς στις επόμενες γενεές.

Το θαλάσσιο τοπίο δίνει την δυνατότητα στους επισκέπτες να απολαύσουν τα ιστορικά θαύματα κάνοντας καταδύσεις, καγιάκ, κωπηλασία ακόμη και περιηγήσεις σκάφους με γυάλινο πυθμένα ώστε να είναι διακριτές οι πληροφορίες, ενώ ακόμη δίνεται η δυνατότητα εικονικής κατάδυσης 360° μέσα από τις ήδη υπάρχουσες συλλογές φωτογραφιών. Επίσης, η περιοχή περιλαμβάνει και πλήθος πρόσθετων τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών, όπως ξενοδοχειακά καταλύματα, τουριστικά γραφεία, καταδυτικά κέντρα, θάλαμο αποσυμπίεσης που βοηθά σε περιπτώσεις ασθενειών που προβάλλονται μετά την κατάδυση κ.ά..

Στις Ηνωμένες πολιτείες ο μήνας Μάιος αποτελεί τον Εθνικό Μήνα Ιστορικής Διατήρησης της ναυτικής κληρονομιάς των ιστορικών τόπων του έθνους, χρήζοντας τεράστιας σημασίας την ιστορία του παρελθόντος στο μέλλον. Είναι φανερό ότι η εκτίμηση του πλούτου είναι πολύτιμη και έτσι η κίνηση αυτή προσδίδει προστιθέμενη αξία για το έθνος των Αμερικανών.

Συνολικά το καταφύγιο διατηρεί ένα ολοκληρωμένο δίκτυο ωκεανών και μεγάλων λιμνών με απaráμιλλη ομορφιά, σπάνια βιοποικιλότητα, πολιτιστική κληρονομιά και οικονομικές ευκαιρίες. Χαρακτηρίζεται από μοναδικότητα στην ποιότητα πόρων, οικοσυστημάτων και ανθρώπινων χρήσεων, ενώ έμφαση δίνεται στην προστασία τους και τη λήψη αποφάσεων,

Εικόνα 5: Ναυάγιο «Ironton» στο Thunder Bay.

Πηγή: <https://sanctuaries.noaa.gov>

χρησιμοποιώντας πιο εξελιγμένα μέσα για την βελτιστοποίηση των επιστημονικών και κοινωνικοοικονομικών δεδομένων. Από την άλλη η διαδικασία της διαχείρισης επιτυγχάνεται με ατομικές πρωτοβουλίες σύμφωνα με τα ζητήματα και τις ευκαιρίες που επιζητούν για την αποτελεσματικότητά του ιδίου συστήματος.

Όσον αφορά τον σχεδιασμό και την πολιτική που πρέπει να ακολουθείται για την προστασία

και διαχείριση του συνόλου των καταφυγίων, αρμόδια αρχή είναι το ίδιο το Εθνικό Σύστημα Θαλάσσιων Καταφυγίων. Αιτιολογικά, ο οργανισμός ακολουθεί τις θεμελιώδεις αρχές της συμμετοχής του κοινού και της διαχείρισης βάση του νόμου περί εθνικών θαλάσσιων καταφυγίων της χώρας⁶, όπου καθορίζονται τα βασικά νομοθετήματα, οι όροι, οι κανονισμοί, οι περιορισμοί και οι απαγορεύσεις επί των δραστηριοτήτων που εντάσσονται σε αυτό.

Σημαντικό κομμάτι εξίσου αποτελεί η συνεργασία με συνδέσμους και εταίρους για μια πιο ολοκληρωμένη συλλογική πολιτική, με ειδική αναφορά στην υποθαλάσσια κληρονομιά. Το συγκεκριμένο εθνικό σύστημα της NOAA έχει δημιουργήσει συνέργειες με αρκετούς φορείς εκ των οποίων κύρια συμμετοχή κατέχει η Επιτροπή Κρατικών Εδαφών της Καλιφόρνιας, το Ναυτικό Ιστορικό Κέντρο των ΗΠΑ, το Ερευνητικό Ινστιτούτο Ενυδρείου Monterey Bay κ.α.

Μέχρι και σήμερα, οι ερευνητές του Εθνικού καταφυγίου έχουν βοηθήσει στην ανακάλυψη αρκετών ευρημάτων όπως του χαμένου ναυαγίου "Ironton". Η συγκεκριμένη ανακάλυψη έλαβε χώρα το Μάρτιο του 2023, κάτω από την επιφάνεια της λίμνης Huron. Με τη χρήση πρωτοπόρων τεχνολογικών μέσων και την βοήθεια των καταρτισμένων μελών του οργανισμού, εντοπίστηκε αναλλοίωτο στον χρόνο το ιστιοφόρο Ironton, ακίνητο στηριζόμενο στους τρεις ιστούς του μήκους 191 πόδια (58,21 μ.). Η σημασία του γεγονότος μαρτυρά στο παρόν την αέναη κληρονομιά και την σημαντικότητα του φυσικού πόρου του έθνους, έναν αιώνα μετά τη βύθιση του.

Η ακριβής τοποθεσία του ναυαγίου παραμένει μέχρι και το 2019 ένα μυστήριο, συνοδευόμενη από αρκετές επεμβάσεις των ερευνητών με καινοτόμα μέσα χαρτογράφησης των υδάτων. Τον Ιούνιο του 2021 έρχεται η ανατροπή με την επιμονή των ερευνητών για την εύρεση του ακριβούς σημείου, με λεπτομερείς εικόνες σόναρ, υποβρύχια ρομπότ και βίντεο για την επιβεβαίωση της ταυτότητας του. Το «Ironton» βρίσκεται εκατοντάδες πόδια κάτω από την επιφάνεια με τους τρεις ιστούς του ακάθιστος και ξάρτια προσαρτημένα στους σπάρους, και διατηρείται υπέροχα από το κρύο γλυκό νερό της λίμνης Huron. Μια άγκυρα στηρίζεται ακόμα στην πλώρη της βυθισμένης φορτηγίδας σκούνας.

⁶ Νόμος περί Εθνικών Θαλάσσιων Καταφυγίων: Τίτλος 16, κεφάλαιο 32, άρθρα 1431 κ.α.. Κώδικας των Ηνωμένων Πολιτειών, όπως τροποποιήθηκε από το Ν.Δ. 106-513, Νοέμβριος 2000. (National Marine Sanctuaries Act, 2000)

Για την αξιοποίηση του Iron-ton, μέσω του Εθνικού Θαλάσσιου Καταφυγίου στο Thunder Bay, παρέχονται πληροφορίες – εκπαιδευτικό υλικό που βοηθά στην ενημέρωση των εκθεμάτων, για την ανάπτυξη ενός νέου καταδυόμενου προϊόντος, που σηματοδοτεί την ενεργοποίηση της θέσης του ναυαγίου για την επισκεψιμότητα της περιοχής.

Η εύρεση των σημείων υποδοχής προκύπτει από την τοποθέτηση σηματοδότης σε κάθε σημείο κατάδυσης έτσι ώστε να είναι εύκολη η πρόσβαση στους επισκέπτες με ασφάλεια, προστατεύοντας την ακεραιότητα των ναυαγίων. Βάσιμο στοιχείο για την εξερεύνηση όλο και περισσότερων ανακαλύψεων έφερε στο φως, η εύρεση του Iron-ton, εμπνέοντας τους αφοσιωμένους ερευνητές στην συνέχιση των εξερευνήσεων που αναπαύονται στους βυθούς των λιμνών και των θαλασσών των ΗΠΑ.

5.2 ΙΤΑΛΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΤΗΝ ΒΑΙΑΕ ΝΑΠΟΛΗΣ

Η Ιταλία παρουσιάζει όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά της τα τελευταία χρόνια, γεγονός που αποδεικνύεται μέσω των παρεμβάσεων για την αξιοποίηση της πολιτιστικής αξίας κάθε πόρου στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, το Υπουργείο Πολιτισμού συνέβαλε στη δημιουργία της λεγόμενης Soprintendenza, ορίζοντας ένα τμήμα μιας συγκεκριμένης περιοχής, αφιερωμένο στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας το λεγόμενο ως *Soprintendenza nazionale del patrimonio subacqueo* ή αλλιώς Εθνικό Τμήμα Υποβρύχιας Κληρονομιάς. Κύριος στόχος του επιτεύγματος είναι η προστασία, διατήρηση, διαχείριση και προώθηση της υποθαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Ιταλίας, τόσο κατά μήκος της μεσογειακής ακτογραμμής της, όσο στις λίμνες και στα ποτάμια της. Όπως τεκμηριώνει στις δηλώσεις του ο Ιταλός Υπουργός Πολιτισμού Dario Franceschini, «Η ενάλια αρχαιολογία αποτελεί έναν απ’ τους σημαντικότερους τομείς έρευνας της χώρας», γι’ αυτό και κρίθηκε απαραίτητο ο διορισμός ενός εμπειρογνώμονα για την διεύθυνση του τμήματος και την πλήρη λειτουργία του. Η έδρα του τμήματος βρίσκεται στην πόλη του Τάραντα στην Απουλία, ενώ περιλαμβάνει και επιχειρησιακά κέντρα στην Νάπολη και τη Βενετία (Benedetta, 2021).

Εικόνα 6: Το Λογότυπο της Εθνικής Εποπτείας Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ιταλία.

Πηγή: www.coe.int

Η Εθνική Εποπτεία μεριμνά για την εκτέλεση των δραστηριοτήτων προστασίας, διατήρησης και αξιοποίησης την ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως αναφέρεται στο άρθρο 94 του Κώδικα, καθώς και των λειτουργιών που αναφέρονται από το Υπουργείο σύμφωνα με τη Σύμβαση για την προστασία της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO το 2001. Ακόμη, εκτελεί και λειτουργίες που αφορούν εντατικά τον κλάδο της αρχαιολογίας, τις καλές τέχνες και τις εποπτικές αρχές τοπίου, στο ευρύ φάσμα της επικράτειας που εντάσσονται και τα κρατικά ιδρύματα και οι χώροι πολιτισμού που δεν έχουν ανατεθεί σε άλλα γραφεία του Υπουργείου

(Soprintendenza Nazionale per Il Patrimonio Culturale Subacqueo, 2022).

Εξερευνώντας τους θαλάσσιους θησαυρούς της χώρας, το ενδιαφέρον εστιάζεται στους περίφημους μπρούτζους Riace, που κανείς μπορεί να θαυμάσει πλέον στο μουσείο Reggio Calabria της πόλης Καλαβρίας, στα υπολείμματα των ναυμαχιών, τους αμφορείς που χρησιμοποιούσαν οι Φοίνικες έμποροι, ακόμη και σε βυθισμένες πόλεις όπως εκείνη που κοσμεί στον Κόλπο της Νάπολης, στο Αρχαιολογικό Πάρκο της Baiae.

Ειδικότερα, στην περίπτωση αυτή γίνεται αναφορά στο Υποβρύχιο Αρχαιολογικό Μουσείο της Baiae στην Νάπολη. Ένα από τα μεγαλύτερα διεθνή πολιτιστικά μνημεία του κόσμου εντοπίζεται στο εσωτερικό των υδάτων βορειοδυτικά του κόλπου της Νάπολης στην Ιταλία, βάθους 5-6 μ.. Όπως φαίνεται στην επόμενη εικόνα εντοπίζεται γεωγραφικά η θέση που κατέχει το πάρκο στην ευρύτερη περιοχή της Νάπολης.

Χάρτης 2: Γεωγραφικός Εντοπισμός Υποβρύχιας Αρχαιολογικής Πόλης στην Baiae της Νάπολης.

Πηγή: (Bruno et al., 2015)

Είναι ένα ευρέως αναγνωρισμένο σημείο που εγείρει το ενδιαφέρον όχι μόνο σε λάτρεις του καταδυτικού τουρισμού αλλά και γενικότερα της ανθρωπότητας. Η ιστορία του δημιουργήματος ξεκινάει τον 3^ο αιώνα μ.Χ., από την βραδυσεισμική δραστηριότητα που υπέστη η περιοχή εκείνη την περίοδο, εξαιτίας του μέχρι και σήμερα ενεργού ηφαιστείου του Βεζούβιου. Το αποτέλεσμα της έκρηξης, φέρει την βύθιση μιας εντυπωσιακής ρωμαϊκής λουτροπόλης του αρχαίου κόσμου, όπου τα ερείπιά της συνιστούν το μεγαλύτερο υποθαλάσσιο αρχαιολογικό μουσείο διεθνώς, αποκαλώντας το «Το Las Vegas της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας» (Cascone, 2021). Η ανακάλυψη βρίσκεται σε εξέλιξη έως και σήμερα καθώς υπάρχουν ευρήματα τα οποία συνεχίζουν και βρίσκονται θαμμένα στον πάτο της θάλασσας. Το εύρος της ρωμαϊκής λουτροπόλης εκτείνεται 400μ. από την οριοθετημένη ακτογραμμή, γι' αυτό τον λόγο αρκετοί οικισμοί, κτήρια, και λουτρά δεν έχουν ανακαλυφθεί πλήρως. Αναδυόμενα στοιχεία παρουσιάζουν τα μωσαϊκά, τα πετρώματα και οι στύλοι στην ευρύτερη περιοχή όπου γίνονται απόπειρες ανασκαφής μέχρι και σήμερα. Η Baiae ή αλλιώς Φλεγαικό πεδίο συνιστά από την αρχαιότητα, ιαματικό θέρετρο με ήπια κλιματολογικά χαρακτηριστικά στο οποίο συχνάζαν υψηλά κλιμάκια της τότε ρωμαϊκής κοινωνίας.

Μέσα στα πρώτα ευρήματα συγκαταλέγονται μωσαϊκά και αγάλματα που αναδύθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '60. Συγκεκριμένα το αμμόδες στοιχείο και η πανίδα του θαλάσσιου

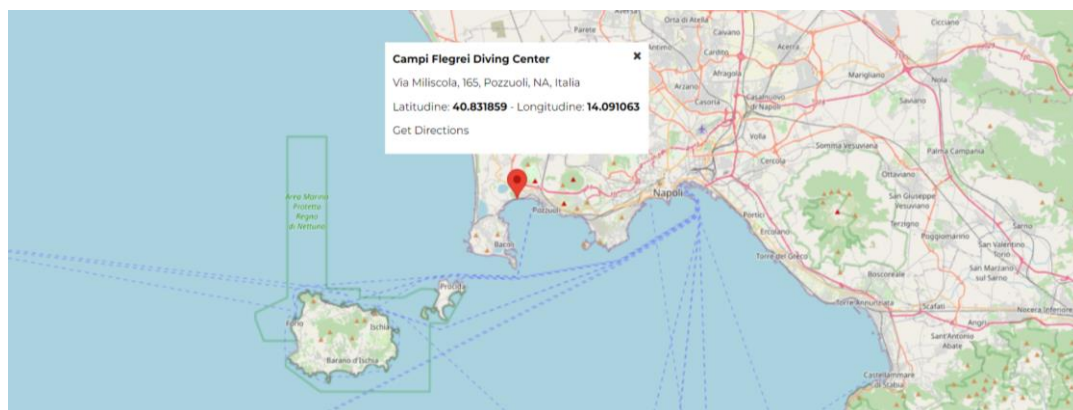
περιβάλλοντος διατήρησαν την υλική υπόστασή τους, ωστόσο παρατηρήθηκαν και αλλαγές, οι οποίες οφείλονται κυρίως σε κλιματικούς παράγοντες. Η εξαφάνιση της Ποσειδωνίας, σύμφωνα με τον Gallocchio (2018), ήταν αισθητή καθώς μεγάλες εκτάσεις του φυτού καλύπτουν εκτενώς σημαντικά κομμάτια της ρωμαϊκής πόλης. Ακόμη ο ίδιος υποστηρίζει ότι τα τελευταία ευρήματα που ανακαλύφθηκαν, εντοπίζονται στο σημείο όπου είχαν χαθεί τα ίχνη της Ποσειδωνίας. Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι τα περισσότερα αγάλματα έχουν αντικατασταθεί από αντίγραφα, τα οποία με τον ίδιο τρόπο στολίζουν – πλαισιώνουν το αντικείμενο τον βυθό της θάλασσας, ενώ τα πρωτότυπα ευρήματα έχουν μεταφερθεί σε αντίστοιχα μουσεία. Στοιχείο άξιο αναφοράς αποτελεί η υποβρύχια προστατευόμενη θαλάσσια περιοχή των 437 στρ., στην οποία εντάσσονται ερείπια όπως το νυμφαίο του αυτοκράτορα Κλαύδιου και τα ιαματικά λουτρά Λάκου από το 2002.

Το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Περιβάλλοντος δημιούργησαν το 2002 τη θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή Μπάια – Υποβρύχιο Αρχαιολογικό Πάρκο (AMP Baiae), που χωρίζεται σε τρεις ζώνες με διαφορετικά επίπεδα προστασίας, ανάλογα με την πυκνότητα των βυθισμένων αρχαιολογικών καταλοίπων. Η συγκεκριμένη περιοχή καθιστά ιδανικό μέρος με ανεκτίμητη αξία και ιστορία για την μελέτη και την κατανόηση του αρχαίου κόσμου.

Οι πολιτικές προστασίας του αρχαιολογικού υποθαλάσσιου μουσείου βασίζονται αφενός στο θεσμικό πλαίσιο της UNESCO (2001), όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως για την προώθηση, προστασία και διαχείριση των μνημείων *in situ*, της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς όλων των κρατών μελών της ΕΕ έως και σήμερα, αφετέρου στη Συνθήκη της Μεσογείου στις Συρακούσες της UNESCO την ίδια περίοδο, δίνοντας έμφαση σε βασικές αρχές και ορισμούς για την υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά σε υδάτινα περιβάλλοντα.

Για την αξιοποίηση και ανάδειξη του αρχαιολογικού ευρήματος το θαλάσσιο πάρκο δημιούργησε εκτεταμένα στην περιοχή 5 καταδυτικές διαδρομές, που απευθύνονται σε δύτες και μη, τις οποίες απολαμβάνουν και εξερευνούν πάνω από 16.000 επισκέπτες το χρόνο.

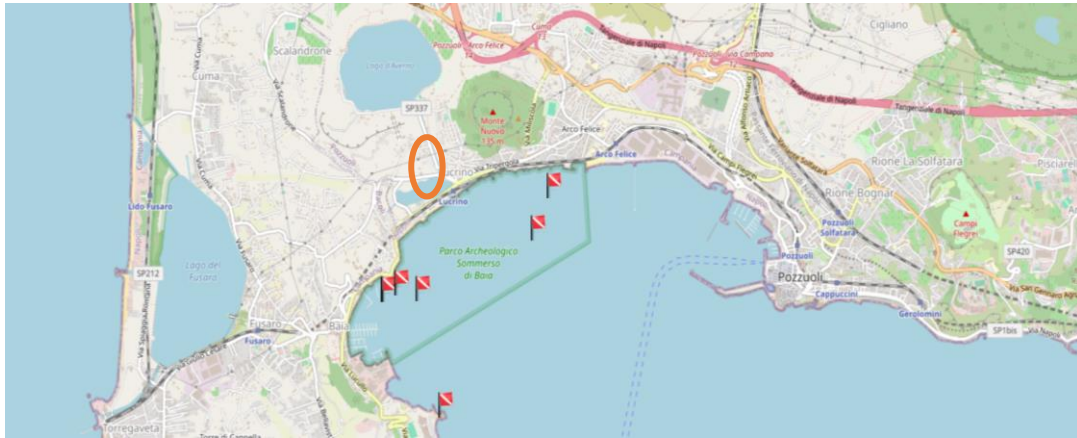
Χάρτης 3: Θέση Καταδυτικού Κέντρου Baiae Νάπολης.

Πηγή: www.openstreetmap.org

Ακόμη, η προώθηση του καταδυτικού προϊόντος γίνεται και μέσω καινοτόμων τεχνολογιών στα κέντρα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της περιοχής όπου και η δυνατότητα μοντέλου 3D απεικόνισης φέρει τον επισκέπτη σε κατάσταση ανίχνευσης τους παρελθόντος. Ακόμη, οι βιντεοσκοπήσεις, η παρακολούθηση του βυθού, τα σχέδια, και διάφορα παιχνίδια έχουν κατασκευαστεί και οι πληροφορίες που δίνονται μεγεθύνουν την προβολή του προορισμού.

Χάρτης 4: Θέση Βυθισμένης Αρχαιολογικής Πόλης Βαiae Ανάμεσα στα 5 Πρώτα Σημεία Κατάδυσης.

Πηγή: www.openstreetmap.org

Οι λάτρες των καταδύσεων έχουν την δυνατότητα να εξερευνήσουν την υποθαλάσσια περιοχή και με τη χρήση κανό ή βάρκας με γυάλινο πυθμένα, ακόμη και τις βραδινές ώρες της ημέρας. Ακόμη, η οργάνωση εκδηλώσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που γίνονται στην περιοχή, ενισχύει την αναγνώριση του μνημείου σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, οι ανασκαφές βρίσκονται σε εξέλιξη έως και σήμερα, γεγονός που απαιτεί συστηματική δουλειά που θα πάρει χρόνια αναφέρει εξίσου ο αρχαιολόγος Gallocchio (Giustini et al., 2018).

Γενικότερα, το καταδυτικό κέντρο του αρχαιολογικού πάρκου περιλαμβάνει τις ακόλουθες υπηρεσίες, όπου έμπειροι εκπαιδευτές εγγυώνται ασφάλεια και διασκέδαση στο ενδιαφερόμενο κοινό. Πιο συγκεκριμένα, παρέχουν εισερχόμενες υπηρεσίες όπως, υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία, παροχή γευμάτων σε εστιατόρια με τοπική κουζίνα, μεταφορά, καταδύσεις, κολύμβηση με αναπνευστήρα, κανό και ξεναγήσεις σε κοντινούς προορισμούς. Καταδύσεις & Snorkeling στο βυθισμένο αρχαιολογικό πάρκο της Baiae, στον κόλπο της Νάπολης και στα νησιά Ischia και Procida. Προσφέρει εξίσου μαθήματα κατάδυσης από εξειδικευμένα μέλη έως ένα βασικό επίπεδο, με τη χρήση υπερσύγχρονου εξοπλισμού ειδικά στον τομέα της υποβρύχιας αρχαιολογίας, ενώ διαθέτει μέσα στο καταδυτικό κέντρο και θάλαμο αποσυμπίεσης που είναι πολύ χρήσιμος σε περιπτώσεις κινδύνου. Παράλληλα, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, εκπαιδευτικούς φορείς και συλλόγους, οργανώνονται εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν δράσεις για την διάδοση της περιβαλλοντικής κουλτούρας, το σεβασμό και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Αποτέλεσμα των συνεχών καταδύσεων φέρει στην επιφάνεια την αναγκαιότητα της διατήρησης του ίδιου επιτεύγματος, αφιερώνοντας στην υποβρύχια αρχαιολογία μια ολόκληρη εβδομάδα αυτή της 1^η Νοεμβρίου. Με την διεξαγωγή εκδηλώσεων κάθε χρόνο στα Φλεγγραικά Πεδία, και των δράσεων γενικότερα ενισχύεται η εμβέλεια του θαλάσσιου τουρισμού στην συγκεκριμένη περιοχή και διεθνώς.

Εικόνα 7: Ένα μωσαϊκό από τη Villa a Protiro στην βυθισμένη αρχαία ρωμαϊκή πόλη Baiae.

Πηγή: Φωτογραφία από τον Andreas Solaro/AFP μέσω Getty Images

Είναι γεγονός, ότι η συμβολή της Εθνικής Εποπτείας στο Υποθαλάσσιο Πάρκο Baiae έχει μεγιστοποιήσει την πραγματοποίηση ορισμένων ερευνών και τεκμηριώσεων προωθώντας νέες τεχνικές για την διατήρηση των υποβρύχινων δομών. Ταυτόχρονα, με την υποστήριξη του κοινού κατέστη δυνατή η διάνοιξη υποθαλάσσιων αρχαιολογικών πολιτιστικών μονοπατιών με την συμμετοχή καταρτισμένων εκπαιδευτών κατάδυσης. Το αποτέλεσμα της πρακτικής αυτής, δημιουργεί προϋποθέσεις για την ισχυροποίηση της τουριστικής και καταδυτικής βιομηχανίας, δίνοντας έμφαση στις ανάγκες και προσδοκίες που υπόσχεται η πολυπλοκότητα του υποθαλάσσιου χρίσματος, με πρωταρχική ανάγκη τη διατήρηση των χώρων για τις μελλοντικές γενεές (Stefanile, 2014).

Σήμερα, ο χώρος του Πάρκου είναι αναμφίβολα περισσότερο αξιοποιημένος και προστατευμένος συγκριτικά με το παρελθόν, και αυτό οφείλεται κυρίως στην ραγδαία αύξηση τόσο των ντόπιων όσο και των ξένων επισκεπτών. Η διαρκής εστίαση στην θεματική του τομέα της αρχαιολογίας, στα καταδυτικά κέντρα επέφερε διπλάσιους πόρους, ενώ ταυτόχρονα διεύρυνε την περιοχή των δομών, αύξησε τις θέσεις εργασίας σε αρχαιολόγους, βιολόγους, φωτογράφους της υποβρύχιας σκηνής και προώθησε στην υποβρύχια αρχαιολογία μαθήματα εισαγωγής. Εξίσου παρουσιάζει μεγάλη δυναμική για την επιστημονική έρευνα των τουριστικών και οικονομικών πόρων που θα επηρεάσει σίγουρα το μέλλον της παγκόσμιας υποθαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

5.3 ΚΡΟΑΤΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΑΛΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΤΟΥ CAVTAT

Στην Κροατία αποτελεί έναν ενδιαφέρον καταδυτικό προορισμό με μια εκτεταμένη συλλογική ενάλιων αρχαιολογικών ευρημάτων από την κλασική εποχή έως και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι ενέργειες για την προστασία αυτών των ευρημάτων ξεκίνησαν, μετά την δεκαετία του '60, ωστόσο ήταν φανερό η έλλειψη επιτυχημένης έρευνας στο πεδίο της μελέτης του θαλάσσιου περιβάλλοντός της. Τα ναυάγια που παρουσιάζονται στην περιοχή φαίνεται ότι κατέχουν καλές δυνατότητες για την προστασία *in situ* και ανάδειξη της ΕΠΚ τους.

Η προστασία της ΕΠΚ της Κροατίας, συνοδεύεται από τον νόμο της Προστασίας και Διατήρησης της Πολιτιστικής Ιδιοκτησίας, που αναφέρει ότι δεν επιτρέπονται οι καταδύσεις εάν δεν υπάρχει καθοδήγηση από καταδυτικό κέντρο με τουλάχιστον 5 χρόνια άδεια για την τουριστική εκμετάλλευση του πόρου. Ο φορέας που συντελεί την αξιοποίηση της ΕΠΚ, εκτός από τα αρμόδια Υπουργεία είναι και το Διεθνές Κέντρο Ενάλιας Κληρονομιάς στο Ζαντάρ, και λειτουργεί ως θεσμός για την ανάδειξη, προστασία και διατήρηση της ΕΠΚ διεθνώς.

Στην Αδριατική Θάλασσα της Κροατίας, συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός ναυαγίων που χρίζουν ειδική προστασία εκ του φυσικού τους, ενώ σε όλες τις περιπτώσεις είναι δυνατή η αρχαιοκαπηλία. Μιας και το φαινόμενο αυτό ήταν εκτεταμένο, δημιουργήθηκαν ειδικά κλουβιά για τη διαφύλαξη και ασφάλεια των αρχαιολογικών ευρημάτων στον πυθμένα της θάλασσας, ενώ επίσης τοποθετήθηκαν σημάνσεις και την επιφάνεια της θάλασσας, ώστε να είναι διακριτές οι θέσεις τους. Το γεγονός αυτό, μειώνει ωστόσο την ελκυστικότητα της ΕΠΚ καθώς και τις καταδυτικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να μεγεθύνουν και αν ενισχύσουν το προφίλ της.

Πιο συγκεκριμένα, στην ενάλια αρχαιολογική ζώνη του Cavtat, παρατηρείται μια καλή πρακτική ανάδειξης και αξιοποίησης της ΕΠΚ της Κροατίας. Λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης ιστορικών ευρημάτων η αρχαιολογική ζώνη τέθηκε υπό προστασία. Ειδικότερα, εντός της ζώνης, εντοπίζονται δύο αρχαία ναυάγια το ένα με πιθάρια «*Dolia shipwreck*» και το άλλο με αμφορείς «*Amphora shipwreck*», με το χαρακτηριστικό το στοιχείο της μοναδικότητας, διάσπαρτα στον πυθμένα της θάλασσας. Εκτός από αυτά τα δύο ναυάγια εντοπίζονται και πιο σύγχρονα μεμονωμένα που έχουν ανασυρθεί ή βρίσκονται σε χερσαία μουσεία της Κροατίας (Manglis et al., 2021).

Το ιστορικό αρχαίο ναυάγιο με τις πύθους χρονολογείται τον 1^{ου} αιώνα μ.Χ., και βρίσκεται πλησίον της νήσου Supetar κοντά στο λιμάνι του Cavtat. Εκεί εντοπίζονται τα ερείπια του ναυαγίου σε έναν αμμώδη πυθμένα περίπου 200 τ.μ. και οκτώ πίθοι όγκου 1.200 λίτρων ο καθένας, ενώ στην περιοχή κοντά τους βρέθηκαν και αμφορείς με πολύτιμους λίθους, που σήμαναν την επιτακτική προστασία τους. Ακόμη, εντοπίστηκε και ένα από τα μεγαλύτερα αρχαία ναυάγια με αμφορείς κυλινδρικούς και αμφορείς από το Αιγαίο, που χρονολογείται από τον 3^ο αιώνα μ.Χ. βάθους 30 μέτρων (Weinman, 2024).

Εικόνα 8: Αμφορείς του 3ου αιώνα μ.Χ. πάνω από το ναυάγιο «Amphora shipwreck».

Πηγή: (Weinman, 2024)

Η τοποθεσία της αρχαιολογικής ενάλιας ζώνης κατέχει μοναδική θέση στην Αδριατική της Μεσογείου. Η πόλη του Cavtat αποτελεί, έναν αναπτυγμένο τουριστικό προορισμό, που αναπτύσσονται διάφορες μορφές ειδικού – εναλλακτικού τουρισμού (πολιτιστικός, καταδυτικός, θαλάσσιος τουρισμός κ.ά.), όπως ορίζει ο χωροταξικός σχεδιασμός της Κροατίας, και παρομοιάζεται ως «η αρχαία πόλη της Επιδάουρου», αφού στην περιοχή βρίσκεται μια σημαντική αποικία της ρωμαϊκής εποχής. Η ευρύτερη περιοχή, περιλαμβάνει πλήθος τουριστικών υπηρεσιών όπου κάθε επισκέπτης μπορεί να απολαύσει.

Ειδικότερα, η παρούσα εργασία εστιάζει στο υποβρύχιο μουσείο που βρίσκεται σε βάθος 30 μ. στην θαλάσσια περιοχή του Cavtat, που περιλαμβάνει το μεγαλύτερο ναυάγιο αμφορέων στην Αδριατική, στο οποίο πραγματοποιούνται καταδύσεις μόνο με καθοδήγηση του καταδυτικού κέντρου που εμπίπτει στην περιοχή. Εκτός από την διαδραστική κατάδυση, κανείς μπορεί να πραγματοποιήσει και εικονική μέσω του Αρχαιολογικού Μουσείου Konavle. Μέσω της εξέλιξης των τεχνολογιών και των μέσων που χρησιμοποιούνται, προωθούνται τα ενάλια πολιτιστικά κατάλοιπα της περιοχής. Στην ενίσχυση της ανάπτυξης συντελεί σημαντικά η τοπική κοινωνία, οι ιδιωτικοί φορείς και το καταδυτικό κέντρο που ενημερώνει και ευαισθητοποιεί τον επισκέπτη πριν την καταδυτική του εμπειρία. Έτσι, προωθείται στο ευρύτερο κοινό ο καταδυτικός τουρισμός, που αποτελεί το μέσο για την ανάδειξη σε βάθος της ΕΠΚ. Ο φορέας διαχείρισης της ενάλιας αρχαιολογικής ζώνης, εμπίπτει στο Υπουργείο Πολιτισμού της Κροατίας και στο Κροατικό Ινστιτούτο Συντήρησης από το 2004.

Ωστόσο, έχουν παρατηρηθεί και κάποιες δυσκολίες στην αξιοποίηση της ΕΠΚ στην Κροατία. Ο λόγος αφορά τις τεχνικές προσαρμογές των ναυαγίων του Cavtat, όπου η προστασία των αμφορέων καλύπτεται από ένα κλουβί. Η πρακτική αυτή έχει ως στόχο την ανάδειξη των ναυαγίων ως καταδυτικό αξιοθέατο στην τοποθεσία που εντοπίζονται, για ιδιωτικούς φορείς. Η

πρόσβαση στο σημείο κατάδυσης, θα γινόταν από ένα συγκεκριμένο καταδυτικό κέντρο με την παραχώρηση ενός αντιτίμου που θα όριζε το ίδιο το κέντρο. Έτσι, η πρακτική αυτή υιοθετήθηκε με σκοπό την ταυτόχρονη συνύπαρξη πολλαπλών χρήσεων. Με την τοποθέτηση του κλουβιού, επιτυγχάνεται η προστασία *in situ* και η διατήρηση της ΕΠΚ, ενώ ρυθμίζεται και ο αριθμός των επισκεπτών, με απώτερο στόχο την δημιουργία ενός βιώσιμου επιχειρησιακού μοντέλου που θα αυτοχρηματοδοτείται και θα επιφέρει έσοδα για την ενίσχυση της ανάδειξης και προστασίας της ΕΠΚ του τόπου.

Εικόνα 9: Ο κλωβός προστασίας περιμετρικά των αμφορέων κάτω απ' το ναυάγιο στο Cavtat.

Πηγή: (Ivana and Janez, 2020)

Συγκεκριμένα, παρόλο που υπάρχουν οκτώ σημεία που προστατεύονται από αυτή την πρακτική, μόνο στην περιοχή του Cavtat, έχει ακολουθηθεί η πρακτική με τη βοήθεια του τοπικού καταδυτικού κέντρου της περιοχής. Στις υπόλοιπες τοποθεσίες δεν κατάφερε να υιοθετηθεί διότι οι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι βρίσκονται μακριά από τα καταδυτικά μονοπάτια της περιοχής. Ένα άλλο πρόβλημα που προκύπτει αφορά τη συντήρηση των κλουβιών και τη διάρκεια ζωής τους. Το μεταλλικό υλικό το οποίο χρησιμοποιείται διαβρώνεται σχετικά πιο γρήγορα και έτσι αναπτύσσονται θαλάσσιοι οργανισμοί που εμποδίζουν την καταδυτική εμπειρία. Επομένως, κρίνεται ότι το μοντέλο που δύναται να αναπτυχθεί, είναι μη – βιώσιμο.

Η πρακτική αυτή ωστόσο, δημιούργησε και θετικές επιδράσεις στην προστασία και διατήρηση των ναυαγίων, αφού με ασφάλεια το καταδυτικό κοινό μπορεί να τα εξερευνήσει. Κρίνεται όμως σκόπιμο να τονιστεί, η αδυναμία βιωσιμότητας του μοντέλου καταδυτικής πρακτικής της Κροατίας, παρόλο που έχουν γίνει προσπάθειες για την αντικατάσταση των κλουβιών, δεν έχει δρομολογηθεί η συντήρηση και ασφάλεια τους, δημιουργώντας στο θαλάσσιο τοπίο διάφορες οικολογικές και αισθητικές ανησυχίες.

Συμπεράσματα

Η εμπέλεια που κατέχουν οι διεθνείς πρακτικές αξιοποίησης της ΕΠΚ, όπως καταγράφηκε είναι παγκόσμιας φήμης, στιγματίζοντας την τοπική κοινωνία στην οποία εντάσσονται οι ενάλιοι πόροι. Το ενδιαφέρον του κοινού είναι φανερά εξίσου αποδεδειγμένο, καθώς παρατηρείται σε όλες τις περιπτώσεις η εξάρτηση της τοπικής κοινωνίας, προσδίδοντας οικονομική ανάπτυξη, επέκταση της τουριστικής περιόδου, ενώ παράλληλα ενισχύεται και το προφίλ της προστασίας του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος και η πολιτιστική ταυτότητα της κάθε περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι στα παραδείγματα των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ιταλίας και της Κροατίας συγκεντρώνονται παρόμοια χαρακτηριστικά στις θέσεις των καταδυτικών προορισμών όπου είναι καταποντισμένη η κληρονομιά. Αρχικά, και στα τρία παραδείγματα η ΕΠΚ, εντοπίζεται ως ένα καταποντισμένο ναυάγιο ή αρχαιολογικός οικισμός, μέσα σε οργανωμένες τοποθεσίες, είτε είναι ζώνες είτε σε ενάλιους επισκέψιμους χώρους. Την προστασία τους ορίζει το κάθε κράτος ή και οι διεθνείς συμβάσεις που έχουν υπογράψει, όπως στην περίπτωση της Ιταλίας, η σύμβαση της UNESCO του 2001 που αποτελεί κοινή πολιτική των κρατών – μελών της ΕΕ, και αναφέρεται συγκεκριμένα στην διατήρηση και προστασία *in situ* των υποβρύχιων αρχαιολογικών προορισμών, ναυαγίων ή άλλων πολιτιστικών αγαθών.

Η συμμετοχικότητα και στις τρεις εκδοχές αξιοποίησης ήταν καταλυτική, αφού οι συμπράξεις μεταξύ τοπικών κοινωνιών, φορέων και κοινού βοήθησαν στην ανάδειξη και προώθηση του κάθε καταδυτικού προϊόντος. Επίσης, οι καταδύσεις γίνονται με συνοδεία καταδυτικού κέντρου και εκπαιδευτή και όχι ελεύθερες στις οργανωμένες τοποθεσίες. Παρόλο που τα κοινά στοιχεία κυριάρχησαν, στο παράδειγμα της Κροατίας εντοπίζονται σημαντικές δυσκολίες που μειώνουν την ελκυστικότητα των καταδύσεων. Τα κοινά χαρακτηριστικά που βρέθηκαν ήταν τα εξής:

- Προσβασιμότητα
- Ιστορικότητα, Μοναδικότητα
- Καταδυτικά Κέντρα
- Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας
- Η συμμετοχή των φορέων διαχείρισης
- Η προώθηση του καταδυτικού προϊόντος μέσω καινοτόμων τεχνολογιών
- Τουριστικές υποδομές – υπηρεσίες
- Βιωσιμότητα της ΕΠΚ

Ωστόσο, οι αδυναμίες που προέκυψαν για την αξιοποίηση της ΕΠΚ στην αρχαιολογική ζώνη του Cavtat, έθεσαν σε αδυναμία το μοντέλο βιωσιμότητας που υιοθετεί μέχρι σήμερα, αφού δημιουργούνται οικολογικές και αισθητικές ανησυχίες στο τοπίο, λόγω της μη συντήρησης των κλουβιών προστασίας που έχουν τοποθετήσει σε κάθε σημείο ΕΠΚ. Στα υπόλοιπα δύο παραδείγματα οι πρακτικές αξιοποίησης κρίνονται αρκετά ταυτόσημες μιας και στις δύο περιπτώσεις κρίνεται βιώσιμη η αξιοποίηση της ΕΠΚ λόγω των χαρακτηριστικών τους.

Η αξία που προσδίδει η κληρονομιά στο υποθαλάσσιο αρχαιολογικό πάρκο της Baiae και στο Thunder Bay, έχει μεγεθύνει το τουριστικό προφίλ και έχει εισχωρήσει σημαντικά στην τοπική κοινωνία. Το γεγονός αυτό αιτιολογείται από την πρωτοβουλία της τοπικής κοινωνίας να ορίσει ένα συγκεκριμένο διάστημα που θα γιορτάζεται η ιστορική διατήρηση της κληρονομιάς, αποκτώντας έτσι μια προστιθέμενη αξία για κάθε τόπο.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΕΠΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**6.1 ΓΕΝΙΚΑ**

Ο θαλάσσιος πλούτος και το γαλάζιο των ελληνικών βυθών, είναι από τα κυριότερα χαρακτηρίστηκα για την ανάπτυξη του εγχώριου καταδυτικού τουρισμού της χώρας μας. Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται ραγδαία ο αριθμός των επισκεπτών, μιας και οι τουρίστες επικεντρώνονται σε θαλάσσιες δραστηριότητες, όπως είναι οι καταδύσεις. Οι καταδύσεις αναψυχής αποτελούν μια ειδική – εναλλακτική μορφή τουρισμού όπου δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να απολαύσουν μια υποβρύχια περιήγηση, σε μια υδάτινη περιοχή της ελληνικής επικράτειας, όπως είναι τα εσωτερικά ύδατα (λίμνες, ποταμοί, σπήλαια), οι προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές, τα καταδυτικά πάρκα, τα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα, και οι επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί με ναυάγια παλαιότερων ετών ή νεότερων των 50 ετών από τη βύθιση τους⁷.

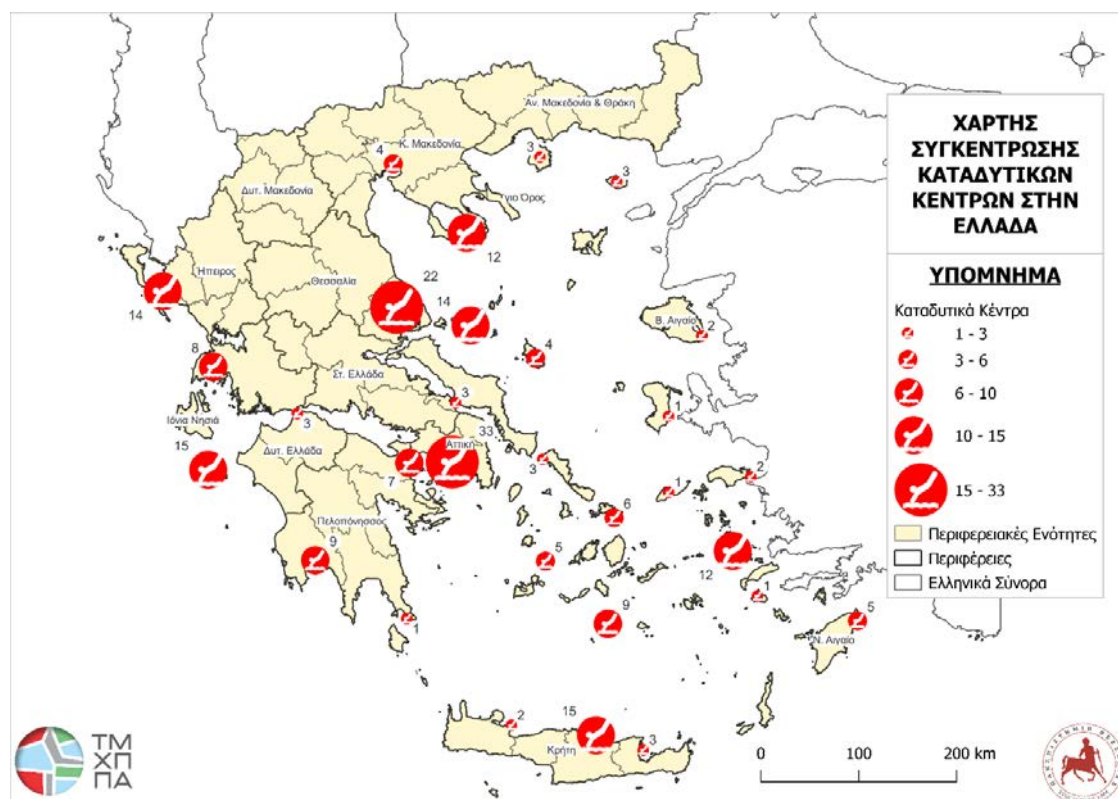
Στην Ελλάδα, οι λάτρες του καταδυτικού τουρισμού μπορούν να συναντήσουν όλα τα είδη του, ιδίως την αυτόνομη κατάδυση, την ελεύθερη κατάδυση, την περιήγηση με μάσκα – αναπνευστήρα και την υποθαλάσσια περιήγηση με σκάφος. Ως στόχο έχουν την εξερεύνηση του βυθού και της θαλάσσιας γεωμορφολογίας του, καθώς και την επιπρόσθετη εμπειρία και γνώση πάνω σε θέματα που αφορούν το θαλάσσιο χώρο. Το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών ασχολείται με την περιήγηση σε καταδυτικά πάρκα, επισκέψιμους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους καθώς και με την βιοποικιλότητα του ελληνικού θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η ελληνική επικράτεια περιλαμβάνει αρκετές καταδυτικές τοποθεσίες, καταδυτικά κέντρα και σχολές όπου κανείς μπορεί να εξερευνήσει και να ανακαλύψει την πλούσια κληρονομιά και τους φυσικούς πόρους της. Ωστόσο, τα διαθέσιμα δεδομένα που αφορούν τον καταδυτικό τουρισμό δεν έχουν ψηφιοποιηθεί ακόμη και δυσκολεύουν σε ένα βαθμό τις πρακτικές για την ανάπτυξη, ανάδειξη και αξιοποίησή του. Περισσότερα από 250 καταδυτικά κέντρα βρίσκονται στη Ελλάδα, όπου με τον Ν. 3409/2005 επιτράπηκε ξανά η καταδυτική δραστηριότητα στα θαλάσσια ύδατα της. Εξαιρέση αποτέλεσαν ακόμη, οι καταδύσεις σε κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους και άλλες απαγορεύσεις όπως ορίζονται συγκεκριμένα στο νομοθέτημα αυτό. Μολονότι, η Ελλάδα κατείχε ένα αρκετά βασικό θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία καταδυτικών πάρκων, παρόλο που χρειαζόταν περαιτέρω τροποποιήσεις, το 2014 με τον Ν. 4296/2014 και τον Ν. 4688/2020 μετέπειτα, δόθηκαν επιπλέον διευκρινήσεις για την δημιουργία καταδυτικών πάρκων και υποβρύχιων μουσείων στην χώρα.

Τα καταδυτικά κέντρα συσσωρεύονται στο νησιωτικό κομμάτι της χώρας κυρίως, στις Σποράδες, το Νότιο Αιγαίο, τις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα, τα Επτάνησα και την Κρήτη. Ωστόσο, και στην πρωτεύουσα συγκεντρώνεται επίσης μεγάλος αριθμός καταδυτικών κέντρων.

⁷ Ν. 4688/2020, «Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 101/ Α/24-5-2020.

Χάρτης 5: Συγκέντρωση Καταδυτικών Κέντρων στην Ελλάδα.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Η θέση της Ελλάδας χαρακτηρίζεται ως στρατηγική αφού βρίσκεται στο σταυροδρόμι της μεσογείου όπου εντοπίζονται μεγάλα πολιτιστικά αποθέματα, προδίδοντας αρκετά πλεονεκτήματα στη καταδυτική βιομηχανία. Πρώτα απ' όλα οι καιρικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα και το εύκρατο κλίμα της, διευκολύνουν όλο το χρόνο τις καταδυτικές δραστηριότητες και όχι μονάχα την θερινή τουριστική περίοδο όπου υπάρχει εντατικοποίηση του φαινομένου. Η απουσία ακραίων και επικίνδυνων καιρικών φαινομένων, ενισχύουν τη μεγέθυνση της τουριστικής περιόδου από 6 σε 12 μήνες το χρόνο. Ένα απ' τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της χώρας βασίζεται στο ότι η Ελλάδα, αποτελεί έναν τουριστικό προορισμό που πολλοί ευρωπαίοι αλλά και αυτοδύτες από την παγκόσμια κλίμακα θα ήθελαν να επισκεφτούν, λόγω του συνδυασμού πολλών μορφών τουρισμού την ίδια χρονική περίοδο που επικεντρώνεται σε φυσικές ομορφιές, πολιτισμό, ψυχαγωγία, φαγητό κ.ά.

6.2 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα καταδυτικά αξιοθέατα βάση του Ν. 4688/2020 «Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», διακρίνονται σε τέσσερις είδη: Α) στα ναυάγια, Β) στα ελεύθερα τεχνητά υποθαλάσσια αξιοθέατα, Γ) στους επισκέψιμους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους και τέλος, στα Δ) καταδυτικά πάρκα. Σε αυτές τις τοποθεσίες επιλέγουν οι ίδιοι οι επισκέπτες με τι είδους κατάδυση θέλουν να δραστηριοποιηθούν, έχοντας ως σκοπιμότητα την υποβρύχια εξερεύνηση του βυθού και την υποθαλάσσια γεωμορφολογία του. Λαμβάνοντας υπόψη της ιδιαίτερη γεωμορφολογία της Ελλάδας οι τουρίστες επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν στον καθένα ως εξής:

Α) Ναυάγια: Στα ναυάγια συγκαταλέγονται τα αεροσκάφη και τα πλοία που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια του νερού για τουλάχιστον 50 χρόνια, και επιτρέπονται οι οργανωμένες καταδύσεις, είτε αυτόνομες είτε ελεύθερες, η παρατήρηση βυθού μέσω σκαφών με διάφανο πυθμένα ή άλλων μέσων παρακολούθησης, η ελεύθερη και η ιδιωτική περιήγηση με μάσκα και αναπνευστήρα. Στην Ελλάδα, υπάρχουν 11 μνημεία ναυαγίων χαρακτηρισμένα ως επισκέψιμα.

Β) Ελεύθερα τεχνητά υποθαλάσσια αξιοθέατα: Στον συγκεκριμένο τύπο κατάδυσης επιτρέπονται οι ελεύθερες ή αυτόνομες καταδύσεις καθώς και η επιφανειακή παρατήρηση του βυθού. Η είσοδος είναι ελεύθερη στο κοινό χωρίς να κρίνεται απαραίτητη η χρήση συγκεκριμένου αντίτιμου. Μέσω των ελεύθερων τεχνητών αξιοθέατων επισφραγίζεται η ελκυστικότητα του τοπίου και ο εμπλουτισμός της θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας. Στην Ελλάδα μέχρι σήμερα δεν έχουν δημιουργηθεί ωστόσο τέτοιου είδους αξιοθέατα.

Γ) Επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι (EEAX): Στους κηρυγμένους επισκέψιμους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους, επιτρέπονται οι καταδύσεις με μάσκα και αναπνευστήρα στους οποίους κρίνεται απαραίτητη η καθοδήγηση με συνοδεία καταδυτικών καταρτισμένων ατόμων καθώς και η περιήγηση με τη χρήση σκαφών με διαφανή πυθμένα ή εξίσου άλλα μέσα παρατήρησης. Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετές τοποθεσίες στις οποίες κανείς μπορεί να καταδυθεί, ωστόσο έχουν κηρυχθεί ως επισκέψιμοι εκείνοι στην ευρύτερη περιοχή της Μεθώνης, Μακρόνησου, Μαγνησίας και Σποράδων. Συγκεκριμένα στην τελευταία περίπτωση υπάρχουν 8 κηρυγμένοι EEAX.

Δ) Καταδυτικά πάρκα: Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 13 με τις επικείμενες τροποποιήσεις του Ν.4688/2020, ως καταδυτικά πάρκα «νοούνται οι θαλάσσιες εκτάσεις μαζί με τον αντίστοιχο πυθμένα τους», σύμφωνα με κοινή απόφαση των αρμόδιων οργάνων και την εισήγηση των αρμόδιων υπηρεσιών που ασχολούνται με τα καταδυτικά πάρκα. Στη ελληνική επικράτεια δεν υφίστανται σε λειτουργία ακόμη, ενώ έχουν θεσμοθετηθεί και αναμένεται να λειτουργήσουν πρωτίστως στον Αποκόρωνα Χανίων και ακολούθως στον Τυρό Αρκαδίας δίχως κάποια ιδιαίτερη πρόοδο. Εάν εντός του καταδυτικού πάρκου βρίσκονται ναυάγια με σημαντική κυριότητα, ή EEAX ή ιστορικά μνημεία – τόποι, τότε απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου υπουργείου στα οποία συγκαταλέγονται.

Ωστόσο, **είναι σημαντικό να διαχωρίσουμε τα καταδυτικά πάρκα από τα ενάλια αρχαιολογικά πάρκα.** Τα ενάλια αρχαιολογικά πάρκα σύμφωνα με τον Ν. 3409/2005 «αποτελούν τη περιοχή εντός κηρυγμένων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων, όπου επιτρέπονται καθοδηγούμενες καταδύσεις με τη συνοδεία δυτών φυλάκων αρχαιοτήτων ή αρχαιολόγων». Και τα δύο είδη κατατάσσονται στα θεματικά πάρκα, τα οποία προσφέρουν στους επισκέπτες ποικίλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες γύρω από διάφορους θεματικούς άξονες. Ειδικότερα, μπορεί να περιλαμβάνουν δραστηριότητες οι οποίες οργανώνονται γύρω από θεματικές όπως η ιστορία ενός τόπου, η τοπική παράδοση, η σύγχρονη μυθοπλασία του κινηματογράφου και των τεχνών, γενικότερα του φάσματος που καλύπτει ένας πολιτισμός, της τεχνολογίας και τους περιβάλλοντος.

Όπως προκύπτει και από την εθνική νομοθεσία, η αναγκαιότητα των ανθρώπων να εξερευνήσουν την ενάλια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, αποτέλεσε αρχική προτεραιότητα για την εξειδίκευση της σχετικής νομοθεσίας και την αξιοποίησή της τον 21^ο αιώνα. Ο κύριος λόγος στηρίζεται στο γεγονός ότι η ενάλια κληρονομιά αποτελεί πόλο έλξης για την ανάπτυξη

θαλάσσιων τουριστικών δραστηριοτήτων για λόγους αναψυχής στον ελλαδικό χώρο. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι έχουν γίνει προσπάθειες στην Ελλάδα, για τη δημιουργία ενάλιων αρχαιολογικών πάρκων, ωστόσο μέχρι σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί αυτή η πρόταση παρά μόνο, η επίσκεψη ενάλιων αρχαιολογικών χώρων στις Σποράδες μεμονωμένα. Σε λειτουργία υφίσταται οι κηρυγμένοι ΕΕΑΧ: α) της Περιστερας Αλοννήσου και β) του Παγασητικού – Βόρειων Σποράδων.

6.3 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΚ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

6.3.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Στον ελλαδικό χώρο το 1976, ιδρύεται με το Ν.405/1976 (Τσάτσος, 1976), η Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων (ΕΕΑ), ένα κείμενο εθνικού πολιτικού περιεχομένου, με την αρμοδιότητα του κρατικού φορέα για την προστασία της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέσσερα χρόνια αργότερα το Π.Δ. 16/1980, ήρθε να συμπληρώσει τις αρμοδιότητες της ΕΕΑ και να τις εμπλουτίσει, εκδίδοντας αφενός την άδεια υποβρύχιας δραστηριότητας στηριζόμενη των άρθρων 112 και 5013 του ΚΝ. 5351/1932 και αφετέρου την εκτέλεση λιμενικών εγκαταστάσεων των άρθρων 50 και 52 του ίδιου νομοθετήματος, στους προϊσταμένους των χερσαίων Εφορειών Αρχαιοτήτων.

Αργότερα με την Υπουργική Απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/10033/4-3-1988, αποτυπώθηκαν προτάσεις δεσμευτικού χαρακτήρα ως προς τις καταδυτικές δραστηριότητες, οι οποίες περιορίζουν τις καταδύσεις σε συγκεκριμένες και μόνο περιοχές. Το γεγονός αυτό έρχεται σε αντίθεση όμως με την Απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας 3094/1993. Η συγκεκριμένη απόφαση, ορίζει την εξέταση κάθε σημείου ως ξεχωριστό για κάθε καταδυτική προσπάθεια και όχι τη γενική απαγόρευση τους (Strati, 2002).

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω η ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/26041/1482/14-6-1994, μετά από την διεξαγωγή ελέγχου σε περιοχές επιτρεπόμενης κατάδυσης, εκδίδεται το πράσινο φως για την δραστηριότητα, ωστόσο στις περιοχές που δεν έχει γίνει ο απαιτούμενος έλεγχος, παρέχεται ειδική άδεια από το Υπουργείου Πολιτισμού. Οι αντιφάσεις αυξάνονταν ραγδαία για τις περιοχές που απαιτούνταν ειδικός έλεγχος και έτσι και η παρούσα απόφαση κρίθηκε άκυρη από το Συμβούλιο της Επικρατείας με την απόφαση 1742/2002⁸ (Strati, 2002).

Με τον Ν. 2557/1997⁹ άρθρο 7, παρ. 7ε, ορίζεται από το Υπουργείο Πολιτισμού ο όρος «καταδυόμενος» και οι επιμέρους προϋποθέσεις που περιλαμβάνει όπου ακολουθούνται έως και σήμερα. Παρόλο που η καταδυτική τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία συγκριτικά με το 1997, θα ήτανε σκόπιμη η αντικατάσταση του συστήματος «αστέρων» με πιο εκσυγχρονισμένα συστήματα, όπως το ISO (Τούρτας, 2017). Έτσι με το άρθρο 19, παρ. 11 του Ν.2947/2001¹⁰ τροποποιείται το άρθρο 7 παρ. 7ε του Ν.2557/1997, το οποίο αναφέρει έναν πιο διευρυμένο ορισμό της έννοιας «καταδυόμενος», κατά τον οποίο διευρύνεται και το πεδίο των εργαζομένων του ΥΠ.ΠΟ.Α. και των φορέων που δεν έχουν μόνιμη εργασία. Την ίδια περίοδο

⁸ Με την επέμβαση ιδιωτών κατά της απόφασης αυτής, κρίθηκε άκυρη η απόφαση από την 1742/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας λίγες μέρες πριν από την δημοσίευση του Ν.3028/2002

⁹ ΝΟΜΟΣ 2557/24.12.1997: Τροποποίηση του αποτελεί το Άρθρο 19, παρ.11 του Ν.2947/2001

¹⁰ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2947: Θέματα Ολυμπιακής Φιλοξενίας, Έργων Ολυμπιακής Υποδομής και άλλες διατάξεις

ο Ν. 2971/2001¹¹, συμπεριλαμβάνει κατευθύνσεις διαχείρισης και άλλα μέτρα για την προστασία της ενάλιας κληρονομιάς κατά την διαδικασία λιμενικών έργων.

Έπειτα με την ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α3/Φ30/70868/2539/27-11-2002 μέσω της Γεν. Γραμματείας δόθηκε η εγκύκλιος για την υποχρεωτική θεσμοθέτηση συνεργασίας ΕΕΑ με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς υποβρύχιας αρχαιολογίας της Ελλάδας. Ειδικότερα, στην παρ. Β,1 (ΙΙΙ) αναφέρεται ότι οι έρευνες επί των ενάλιων αρχαιοτήτων θα πρέπει να γίνονται με την συνεργασία της ΕΕΑ, και σε περιπτώσεις που η έρευνα πεδίου αφορά εκτός από το χερσαίο χώρο και τον υποβρύχιο, θα προσμετράτε επιπλέον στο φορέα επιλογής. Ωστόσο, συγκριτικά με το χερσαίο χώρο στον θαλάσσιο, είναι σαφώς πιο δύσκολη η διαδικασία της ανασκαφής, των μηχανημάτων εφαρμογής και των αποτελεσμάτων που δύναται να προκύψουν στο βυθό (Δελλαπόρτα, 2005).

Με το Π.Δ. 191/2003 ορίζεται το άρθρο 48, το οποίο απευθύνεται στην ΕΕΑ και περιλαμβάνει τις αρμοδιότητες, τη δικαιοδοσία, τον τρόπο λειτουργίας και εφαρμογής της. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΕΑ διαθέτει την έδρα της στην Αθήνα καθώς και δύο περιφερειακά τμήματα σε Θεσσαλονίκη και Ηράκλειο και αρμοδιότητα της αποτελεί «η ενάλια, λιμναία και ποτάμια αρχαιολογική πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένου κάθε δραστηριότητας – έργου που επηρεάζεται από αυτή». Την ίδια χρονιά με Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/2830/2-9-2003, διατυπώθηκε η περί «Ορισμού όρων άσκησης υποβρύχιων δραστηριοτήτων με αναπνευστήρα, βαθυσκάφη ή άλλα μέσα επισκόπησης του βυθού», κατ' εφαρμογή του άρθρου 15, παρ. 3, του Ν. 3028/2002¹², και εντάχθηκαν με την ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ.43/48604/3385/5-9-2003 ως πολιτιστικά αγαθά τα αεροσκάφη και ναυάγια πλοίων 50 ετών και άνω από την ημερομηνία ναυάγησής τους.

Ακόμη, με Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/63/ΤΟΠΥΝΣ/63/46324/21-8-2003 τακτοποιούνται με ορθότητα οι κανονισμοί για την οργάνωση και λειτουργία των υποβρύχιων αρχαιολογικών ερευνών της ΕΕΑ και του ΕΠΣ όπου δίνονται και οι ορολογίες της ως άνω, ενώ παράλληλα επιτρέπεται και η άσκηση υποβρύχιας έρευνας από τους φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού. Παράλληλα, ο Κανονισμός με αριθμό 35 περιλαμβάνει υποθαλάσσιες περιηγήσεις με υποβρύχιο σκάφος και αναψυχή, ενώ δεν λαμβάνει υπόψη μέτρα για την προστασία του πολιτιστικού στοιχείου.

Όσον αφορά την άσκηση της υποβρύχιας δραστηριότητας το 2004 με την εφαρμογή της Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/11228/1865/9-2-2004, δόθηκαν μέτρα και απαγορεύσεις για την προστασία της αναδυόμενης πολιτιστικής κληρονομιάς τους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους¹³.

Καίριας σημασίας αποτελεί η ψήφιση του Ν. 3409/2005¹⁴, για την άσκηση της καταδυτικής δραστηριότητας με τη χρήση αναπνευστικών συσκευών ή άλλων μέσων, τη λειτουργία καταδυτικών πάρκων στις υδάτινες περιοχές της ενδοχώρας που εδρεύουν ενάλιες αρχαιότητες, τη διαχείριση και προστασία όπως αναφέρονται ρητά και στις διατάξεις του Ν. 3028/2002.

¹¹ ΝΟΜΟΣ 2971/2001 - ΦΕΚ Α 285/19.12.2001: Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις

¹² ΝΟΜΟΣ 3028/2002 - ΦΕΚ Α 153/28.06.2002: Προστασία Αρχαιοτήτων και εν γένει Πολιτιστικής Κληρονομιάς

¹³ Άρθρο 15, παρ.2 του Ν.3028/2002

¹⁴ ΝΟΜΟΣ 3409/2005 (Κωδικοποιημένος) - ΦΕΚ Α 273/04.11.2005

Το 2013, εμπλουτίστηκε ο Ν.3409/2005 με την τροποποίηση του άρθρου 11, παρ.1 του οποίου δόθηκε έκτος από την άσκηση υποβρύχιων δραστηριοτήτων και η δυνατότητα ίδρυσης ενάλιων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων μέσω προγραμματικών συμβάσεων¹⁵. Επηρεαζόμενοι από τη νέα συνθήκη, η χώρα με υπουργική απόφαση¹⁶, δημιούργησε τους πρώτους Ενάλιους Επισκέψιμους Αρχαιολογικούς Χώρους στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (Μεθώνη, κόλπος Ναυαρίνου, Δήμος Πύλου – Νέστωρος).

Στην νέα νομοθεσία εντοπίστηκαν κι άλλες αλλαγές όπως το άρθρο 10 του Ν.4926/2014¹⁷, που καταγράφει αναλυτικά τις απαιτούμενες ενέργειες για τα καταδυτικά πάρκα και γενικότερα για τις οργανωμένες καταδύσεις. Την ίδια περίοδο δημιουργήθηκε και ο νέος οργανισμός του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού¹⁸. Ειδικότερα, καταγράφονται οι όροι, αρμοδιότητες και λειτουργίες της ΕΕΑ, καθώς και η θέση που κατέχει στο επικείμενο υπουργείο. Το 2015 επεκτάθηκαν οι Ενάλιοι Επισκέψιμοι Αρχαιολογικοί Χώροι με την ίδρυση νέων στην θαλάσσια περιοχή της Λαυρεωτικής – Μακρονήσου στην Π.Ε. Αττικής, στις Σποράδες και στον Δυτικό Παγασητικό της Π.Ε. Μαγνησίας.

Ακολουθώντας με την Υ.Α. 2133.1/50848/2018, το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας πέρασε στην αναδιάρθρωση των όρων και προϋποθέσεων για την απαιτούμενη άδεια καταδυτικής δραστηριότητας και στον καθορισμό των υπηρεσιών αναψυχής, τις διαδικασίες ελέγχου και τις απαγορεύσεις σχετικά με την άσκηση της δραστηριότητας¹⁹.

Τέλος, ο Ν.4688/2020²⁰ αναφέρει συγκεκριμένα τον σκοπό και τους όρους του Συμβουλίου Καταδυτικού Τουρισμού, τις κατηγορίες αξιοθέατων και γενικότερα όλες τις διατάξεις που είναι σχετικές με τις καταδύσεις αναψυχής. Ωστόσο, το νομικό κείμενο περιλαμβάνει και ρυθμίσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα που αφορούν ζητήματα αιγιαλού – παραλίας, ειδικές πολεοδομικές ρυθμίσεις, λιμενικές εγκαταστάσεις κ.α.

Πίνακας 5: Η εξέλιξη της Ελληνικής Νομοθεσίας με ειδική αναφορά στην Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά.

Έτος	Νομοθεσία	Θεματολογία, Βασικά σημεία	Λέξεις κλειδιά
1976	Ν. 405/1976	Ίδρυση της Εφορείας Ενάλιων Αρχαιοτήτων	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα, υδάτινο περιβάλλον
1980	Π.Δ. 16/1980	Αρμοδιότητα της ΕΕΑ: α) άδεια υποβρύχιας δραστηριότητας β) εκτέλεση λιμενικών εγκαταστάσεων	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα, υδάτινο περιβάλλον
1988	ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41 /10033/4-3-1988	Προτάσεις δεσμευτικού περιεχομένου για τις καταδύσεις επιτρέποντας τη χρήση σε συγκεκριμένες περιοχές. Η δε απόφαση ακυρώθηκε από την απόφαση 3094/1993 του Συμβουλίου της Επικρατείας	Υποβρύχιες δραστηριότητες, προστασία αρχαιοτήτων

¹⁵ Άρθρο 44, του Ν. 4179/2013

¹⁶ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΑΧΦ41/176862/94489/11963/5535

¹⁷ Πρώην Άρθρο 13 του Ν.3409/2005

¹⁸ Π.Δ. 104/2014 - ΦΕΚ Α 171/28.08.2014

¹⁹ Υ.Α. 2133.1/ 50848/2018

²⁰ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4688

1994	ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/26041/1482/14-6-1994	Επιτρέπει τις καταδυτικές δραστηριότητες σε περιοχές που έχουν ελεγχθεί, ωστόσο στις υπόλοιπες απαιτείται ειδική άδεια από την ΥΠΠΟ	Υποβρύχιες δραστηριότητες, προστασία αρχαιοτήτων
1997	N. 2557/1997	Καταδύσιμο προσωπικό του Υπουργείου Πολιτισμού	ΕΕΑ, έρευνα
2001	N. 2947/2001	Τροποποίηση του άρθρου 7, παρ. 7(ε) του Ν.2557/1997 με το Άρθρο 19, παρ. 11	ΕΕΑ, έρευνα
	N. 2971/2001	Αιγιαλός, παραλία και άλλες Διατάξεις	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα, υδάτινο περιβάλλον
2002	ΥΠΠΟ/ΓΔΑ/ΑΡΧ/Α3/Φ30/70868/2539/2 7-11-2002	Εγκύκλιος Γεν. Γραμματείας: Υποχρεωτική συνεργασία της ΕΕΑ με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς της υποθαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς για την Ελλάδα	ΕΕΑ, έρευνα
2003	Π.Δ. 191/2003	Άρθρο 48: Εφορεία Ενόλιων Αρχαιοτήτων	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα, υδάτινο περιβάλλον
2003	Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/42813/283 0/2-9-2003	Περί Ορισμού όρων άσκησης υποβρύχιων δραστηριοτήτων με αναπνευστήρα, βαθυσκάφη ή άλλα μέσα επισκόπησης του βυθού, κατ' εφαρμογή του άρθρου 15, παρ. 3, του Ν. 3028/2002	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα, υδάτινο περιβάλλον
2003	ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ.43/48604/338 5/5-9-2003	Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται τα ναυάγια άνω των 50 ετών από την ημερομηνία ναυάγησής τους	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα
2003	Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/63/Τ ΟΠΥΝΣ/63/46324/2 1-8-2003	Κανονισμός λειτουργίας και οργάνωσης υποβρύχιων αρχαιολογικών ερευνών της ΕΕΑ και των Εφορειών Παλαιοανθρωπολογίας – Σπηλαιολογίας του Υπουργείου Πολιτισμού	Προστασία αρχαιοτήτων, έρευνα, υδάτινο περιβάλλον
2003	Γενικός Κανονισμός Λιμένος 35	Υποθαλάσσια αναψυχή και περιήγηση με υποβρύχιο σκάφος	Υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις, τουρισμός
2004	Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ41/11228/186 5/9-2-2004	Καθορισμός όρων αγκυροβολίας και άσκησης της αλιείας καθώς και της υποβρύχιας δραστηριότητας συνδυαζόμενη με την εφαρμογή του Άρθρου 15, παρ. 2, του Ν. 3028/2002	Τουρισμός, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις
2005	N. 3409/2005	Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις	Αξιοποίηση, καταδυτικά πάρκα, τουρισμός, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις
2013	N. 4179/2013	Προσθήκη του Άρθρου 11, παρ. 1 του Ν.3409/2005 – Προγραμματικές συμβάσεις	Αξιοποίηση, καταδυτικά πάρκα, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις
	ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠ ΚΑ/ΤΑΧΦ41/176862 /94489/11963/5535	Ίδρυση Ενόλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων: όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός	Αξιοποίηση, καταδυτικά πάρκα, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις

		τους, σε θαλάσσιες περιοχές της Μεθώνης, του κόλπου του Ναυαρίνου, Δήμου Πύλου – Νέστορος, Περιφέρεια Πελοποννήσου	
2014	N. 4296/2014	Άρθρο 10: Καταδυτικά Πάρκα – Οργανωμένες Καταδύσεις	Αξιοποίηση, καταδυτικά πάρκα, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις
2014	Π.Δ. 104/2014	Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού	ΕΕΑ, έρευνα
2015	ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠ ΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ53 /12387/6960/772/2 40	Ίδρυση Ενόλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων: όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός τους, σε θαλάσσιες περιοχές των Νήσων Σποράδων και στον Δυτικό Παγασητικό της Π.Ε. Μαγνησίας, Περιφέρεια Θεσσαλίας	Αξιοποίηση, καταδυτικά πάρκα, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις
	ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠ ΚΑ/ ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ17/34 4762/203211/1690 8/4712	Ίδρυση Ενόλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων σε θαλάσσιες περιοχές της Λαυρεωτικής – Μακρονήσου Π.Ε. Αττικής	Αξιοποίηση, καταδυτικά πάρκα, υποβρύχιες αρχαιολογικές θέσεις
2018	Υ.Α. 2133.1/ 50848/2018	Τροποποίηση της Υ.Α. με αριθμό 2123/02/06/28-3-2006, Εμπορικής Ναυτιλίας «Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων για την έκδοση Άδειας Παροχής Καταδυτικών υπηρεσιών Αναψυχής – διαδικασίες ελέγχου – απαγορεύσεις άσκησης της δραστηριότητας» (Β' 449)	Καταδυτικές υπηρεσίες παραδοχής, διαδικασίες ελέγχου, απαγορεύσεις
2020	N. 4688/2020	Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις	Καταδυτικός τουρισμός, επισκέψιμοι ενάλιοι χώροι, καταδυτικά πάρκα

Πηγή: (Τούρτας, 2017) και Ιδία Επεξεργασία

6.3.2 N. 4688/2020 – ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΣ

Στην Ελλάδα, η νομοθεσία περί καταδύσεων αναψυχής το 1978 απαγόρευσε εξ ολοκλήρου τις καταδύσεις, αφαιρώντας το δικαίωμα στους επισκέπτες να θαυμάσουν την πλούσια υποβρύχια κληρονομιά της Ελλάδας. Το 2005 με τον Ν. 3409/2005²¹ - (ΦΕΚ 273/Α/4-11-2005), επανήλθε στην επιφάνεια ο όρος καταδύσεις αναψυχής, κατά τον οποίο δημιουργήθηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη αυτής της τουριστικής δραστηριότητας. Έπειτα, ο Ν. 4296/2014²² - (ΦΕΚ 214/Α/2-10-2014), συμπλήρωσε με τη σειρά του το Ν. 3409/2005, δίνοντας έμφαση στα καταδυτικά πάρκα και στις οργανωμένες καταδύσεις. Με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζονται πολλαπλές ευκαιρίες για τη δημιουργία ενός Εθνικού Συστήματος που θα κατέχει στο δυναμικό του οργανωμένες περιοχές μικρής κλίμακας που θα διαχειρίζονταν

²¹ Ν. 3409/2005 – ΦΕΚ 273/Α/4-11-2005: «Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις»

²² Ν. 4296/2014 – ΦΕΚ 214/Α/2-10-2014: Άρθρο 10: «Καταδυτικά Πάρκα Οργανωμένες Καταδύσεις.» Το άρθρο 13 του ν. 3409/2005 αντικαθίσταται με το άρθρο 10 του παρόντος.

αποτελεσματικά τις οργανωμένες καταδύσεις, με τη δημιουργία ενός πάρκου, ενός βιώσιμου οικονομικά αυτόνομου τρόπου κατάδυσης. Έτσι, θα δημιουργηθούν επιπλέον συμπράξεις μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα καθώς και άλλων μικτών φορέων και μη κυβερνητικών οργανισμών για την ευέλικτη διαχείριση τους.

Παρόλο που ο εθνικός νόμος πρωτοπορεί όσον αφορά τις καταδύσεις σε καταδυτικά πάρκα, περιλαμβάνει και μια κρίσιμη αντίθεση. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 13 του Ν.3409/2005, ορίζει ότι τα καταδυτικά πάρκα θα πρέπει να βρίσκονται σε ακτίνα τουλάχιστον 3 ναυτικών μιλίων από έναν κηρυγμένο ενάλιο αρχαιολογικό χώρο. Η απόφαση αυτή, κρίθηκε παράλογη βάση του νομικού περιοδικού «Περιβάλλον και Δίκαιο», καθώς ήταν αρκετά δεσμευτική και ο ρυθμιστικός της χαρακτήρας εμπόδισε την ανάπτυξη των καταδύσεων σε καταδυτικά πάρκα στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, ο Ν. 4688/2020²³ – (ΦΕΚ 101/Α/24-5-2020) αποτελεί το νεότερο νομοθετικό διάταγμα που εισήλθε στην ελληνική νομοθεσία για να επιλύσει με μεγαλύτερη σαφήνεια και ακρίβεια, τις αστοχίες και τις συμπληρωτικές ρυθμίσεις των προηγούμενων νόμων. Κύριος στόχος του αποτελεί η ανάπτυξη, ανάδειξη και προστασία του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα, συνδυάζοντας ταυτόχρονα την διαφύλαξη της διατήρησης και αξιοποίησης της φυσικής και πολιτιστικής υποβρύχιας κληρονομιάς και του περιβάλλοντος σύμφωνα με τα πρότυπα της βιώσιμης ανάπτυξης. Μερικές από τις βασικές έννοιες που περιλαμβάνει το παρόν νομοθέτημα επεξηγούνται ως εξής:

Καταδυτικός τουρισμός αναψυχής: με τον όρο αυτό νοείται η υποβρύχια περιήγηση σε οποιαδήποτε υδάτινη περιοχή του ελλαδικού χώρου, και συγχρόνως της θάλασσας, των εσωτερικών της υδάτων (λίμνες, ποτάμια, σπήλαια), των καταδυτικών πάρκων, των προστατευόμενων υποθαλάσσιων περιοχών και των επισκέψιμων ενάλιων αρχαιολογικών χώρων ή ιστορικών τόπων, ναυαγίων τουλάχιστον 50 ετών από την βύθιση τους και των ελεύθερων τεχνικών υποβρύχιων αξιοθέατων. Την επιλογή των περιοχών αναψυχής διαλέγουν οι ίδιοι οι επισκέπτες, όπου συνδυάζουν τις διακοπές τους με οργανωμένες ή ατομικές καταδύσεις χρησιμοποιώντας τον κατάλληλο εξοπλισμό και τεχνικές από καταρτισμένα μέλη που βοηθούν στην εκμάθηση της τεχνικής ή με την χρήση μάσκας και αναπνευστήρα (snorkeling), με κύριο στόχο την υποβρύχια εξερεύνηση του βυθού και της θαλάσσιας γεωμορφολογίας για την απόκτηση γνώσεων και εμπειριών, άσκησης και αναψυχής.

Συμβούλιο Καταδυτικού Τουρισμού: αποτελεί μόνιμο συμβουλευτικό όργανο του Υπουργείου Τουρισμού και περιλαμβάνει στο δυναμικό του επιστήμονες με γνώση και εμπειρία σε θέματα που αφορούν τον καταδυτικό τουρισμό, στελέχη των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουρισμού, από έναν (1) πάροχο καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής εγγεγραμμένο στο μητρώο του άρθρου 8 του Ν. 3409/2005 (Α' 273), καθώς και από - κατά περίπτωση - έναν εκπρόσωπο του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού (ΓΕΝ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Πάροχος καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής: αποτελεί το νομικό ή φυσικό πρόσωπο που παρέχει υπηρεσίες αναψυχής σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν. 3409/2005.

²³ Ν. 4688/2020 – ΦΕΚ 101/Α/24-5-2020: «Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.»

Αξιοθέατα καταδυτικού τουρισμού: νοούνται τα υποβρύχια αξιοθέατα της ελληνικής επικράτειας που μπορούν να αξιοποιηθούν ως πόλοι έλξης του καταδυτικού τουρισμού, δηλαδή οι επισκέψιμοι ενάλιοι χώροι, τα ναυάγια, τα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα και τα καταδυτικά πάρκα του Ν. 3409/2005.

Εθνικό δίκτυο καταδυτικών αξιοθέατων: συντελεί ένα οργανωμένο σύνολο επισκέψιμων αξιοθέατων του καταδυτικού τουρισμού.

Είδη καταδυτικού τουρισμού: στα είδη του καταδυτικού συμπεριλαμβάνονται η ελεύθερη κατάδυση, η αυτόνομη ή με καθοδήγηση κατάδυση με χρήση αναπνευστήρα, η περιήγηση με μάσκα και αναπνευστήρα τύπου snorkeling, η υποβρύχια περιήγηση με σκάφος και πλοία με διάφανο πυθμένα ή με άλλα τεχνικά μέσα για την εκπλήρωση της εξερεύνησης του θαλάσσιου βυθού.

Οι καταδυτικές δραστηριότητες επιτρέπονται ελεύθερα εντός των ελληνικών συνόρων της χώρας και των θαλάσσιων περιοχών που γειτνιάζουν καταδυτικά πάρκα, ανεξαρτήτως βάθους κατάδυσης, και σε συγκεκριμένα οικολογικά ευαίσθητα θαλάσσια οικοσυστήματα υπό όρους και προϋποθέσεις, που ορίζουν οι εκάστοτε νόμοι.

Αντίθετα, οι καταδύσεις απαγορεύονται σε προσδιορισμένες περιοχές ενάλιων αρχαιολογικών χώρων που ορίζει το άρθρο 12 και 15 του Ν.3028/2002 (Α' 153), σε περιοχές που απαγορεύεται βάση του θαλάσσιου χωροταξικού πλαισίου, και σε θαλάσσιες περιοχές όπου αποτελούν πεδία ασκήσεως ένοπλων δυνάμεων ή περιοχές ανάπτυξης στρατιωτικών επιχειρήσεων και ασκήσεων ή αγκυροβόλια πλήρωσης αγωγού καυσίμων ή σε υδάτινα τμήματα της ζώνης ασφαλείας φάρου, όπως αυτή καθορίζεται στην περ. η' του άρθρου 1 και στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 5 του Ν. 4278/2014 (Α' 157) ή εγκαταστάσεις των ενόπλων δυνάμεων εν γένει ή εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν σκοπούς εθνικής άμυνας και ασφάλειας κατά τα αναφερόμενα στο άρθρο 17 του Ν. 2971/2001 (Α' 285) ή έχουν καθορισθεί ως αμυντικές περιοχές ή ναυτικά οχυρά ή περιοχές στις οποίες υπάρχουν ναύδετα του πολεμικού ναυτικού.

Ταυτόχρονα, οι αυτόνομες καταδύσεις απαγορεύονται σε περιοχές διέλευσης ή αγκυροβόλια πλοίων, όπου δραστηριοποιούνται οι ένοπλες δυνάμεις ή τα πολεμικά πλοία, σε περιοχές διενέργειας πλοίων εκμισθωμένων μηχανοκίνητων θαλάσσιων μέσων αναψυχής και σε απόσταση εκατό (100) μέτρων εκατέρωθεν των σημείων εκκίνησής τους, όπου επιβάλλονται απαγορεύσεις σε προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές ή από κανονισμούς λειτουργίας και διοίκησης ή από τα σχέδια αρμόδιο διαχειριστικών οργάνων, όπου είναι τοποθετημένα υποβρύχια καλώδια ή εγκατεστημένα συστήματα οργανισμών κοινής ωφέλειας και τέλος, όπου η λιμενική αρχή θα επιβάλλει την απαγόρευση για λόγους ασφάλειας πλοίων ή προσώπων.

Τέλος, η οριοθέτηση των θαλάσσιων ενάλιων αρχαιολογικών περιοχών γίνεται με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού μετά από γνώμη των αρμοδίων Κεντρικών Συμβουλίων του ίδιου Υπουργείου. Όπως αναφέρεται και στο άρθρο 3 του παρόντος, το αρμόδιο όργανο που στοχεύει αφενός στην διαρκή ενημέρωση του Υπουργείου Τουρισμού για τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού και αφετέρου στην προώθηση και αξιοποίηση των αξιοθέατων του καταδυτικού τουρισμού της χώρας, είναι το Συμβούλιο Καταδυτικού Τουρισμού. Η έδρα του συμβουλίου βρίσκεται στο Υπουργείο Τουρισμού και απευθύνεται απευθείας στον Υπουργό Τουρισμού και περιλαμβάνει αρμοδιότητες που αναφέρονται στο άρθρο 5 του Ν. 4688/2020.

Στα αξιοθέατα του καταδυτικού τουρισμού κατατάσσονται οι επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι, τα ναυάγια, τα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα και τα καταδυτικά πάρκα. Πιο συγκεκριμένα, ο Ν. 4688/2020 αναφέρει τους όρους, τις προϋποθέσεις και τις απαγορεύσεις που θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη όσοι επιθυμούν να καταδύσουν σε αυτούς τους τουριστικούς καταδυτικούς χώρους αναψυχής. Ακόμη περιλαμβάνει τροποποιήσεις σε διατάξεις καταδύσεων αναψυχής, που αναφέρονται στο παράρτημα του παρόντος, στον Πίνακα 7.

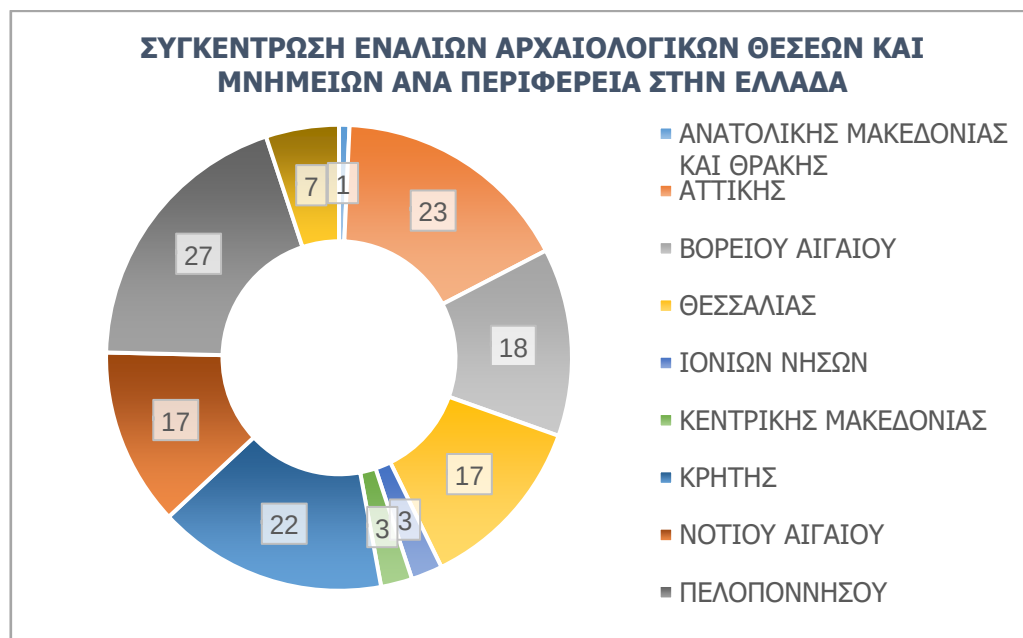
Ως προς το κανονιστικό πλαίσιο του παρόντος, οι όροι και οι κατευθύνσεις που δίνονται ερμηνεύονται ως ο τρόπος υλοποίησης, λειτουργίας και εποπτείας του καταδυτικού τουρισμού σε κάθε χώρο εφαρμογής, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του περιβάλλοντος. Ωστόσο κρίνεται σημαντική και η διαφύλαξη της αξίας της κληρονομιάς κάθε προορισμού και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς για την ανάπτυξη και την τουριστική αξιοποίηση του προϊόντος.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7° : ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ ΜΕ ΕΝΑΛΙΟ
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**7.1 Η ΕΠΚ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στα θαλάσσια ύδατα της Ελλάδας αριθμούνται περισσότερα από 7.000 ευρήματα ενάλιου πολιτιστικού ενδιαφέροντος, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Πολιτισμού και της ΕΕΑ. Το αντικείμενο της ΕΠΚ περιλαμβάνει ναυάγια όπου συνθέτουν ένα σταθερό αρχαιολογικό χώρο, νεότερα μνημεία, λιμενικές βάσεις που συνδέουν την ξηρά με τη θάλασσα, αρχιτεκτονήματα σε παράκτιες τοποθεσίες και οικιστικά σύνολα. Τα ναυάγια συγκεντρώνουν γύρω στο 28% του συνόλου των ευρημάτων, ποσοστό που ανέρχεται περίπου στα 2.000 ναυάγια. Οι ενάλιες αρχαιολογικές θέσεις που εντοπίζονται στην Ελλάδα και είναι γνωστές δυστυχώς είναι μερικές εκατοντάδες, ενώ τα αρχαία ναυάγια και οι βυθισμένοι οικισμοί είναι μόλις λίγες δεκάδες (Μαγκλής, 2010).

Στον Πίνακα 8 του παραρτήματος, αναφέρονται οι θέσεις, η ονομασία και το είδος των ενάλιων αρχαιοτήτων και μνημείων στην Ελλάδα ανά Περιφερειακή Ενότητα. Ωστόσο, το ακόλουθο Διάγραμμα, παρουσιάζει τη συγκέντρωση των θέσεων ανά Περιφέρεια. Αρχικά, είναι διακριτή η απουσία τριών Περιφερειών (Δυτική Μακεδονία, Ήπειρος και Δυτική Ελλάδα), όπου δεν παρατηρείται κάποια συγκέντρωση ενάλιων αρχαιοτήτων. Επομένως, οι υπόλοιπες 10 περιλαμβάνουν θέσεις ενάλιου ενδιαφέροντος. Η συγκέντρωση, εστιάζεται κυρίως στις Περιφέρειες: Αττικής, Θεσσαλίας, Βορείου Αιγαίου, Κρήτης, Νότιου Αιγαίου και Πελοποννήσου, με τον αριθμό των θέσεων να κυμαίνεται από 17-27 σημεία σε κάθε περιοχή.

Διάγραμμα 13: Συγκέντρωση θέσεων ΕΠΚ ανά Περιφέρεια στην Ελλάδα.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Εξαιτίας του τεράστιου πλήθους ενάλιων αρχαιοτήτων, των ναυαγίων και της πλούσιας βιοποικιλότητά της στην Ελλάδα, κυριάρχησε επιτακτικά η ανάγκη για ένα θεσμικό πλαίσιο προστασίας, διαχείρισης και ανάδειξης που θα στηρίζεται στον ενάλιο πολιτιστικό θησαυρό της.

Όσον αφορά το τρίπτυχο της προστασίας – διαχείρισης – προώθησης της ΕΠΚ, η Ελλάδα δεν έχει επικυρώσει τους κανονισμούς που ορίζει η σύμβαση της UNESCO, ωστόσο το φαινόμενο αυτό είναι σε διαδικασία εξέλιξης για την χώρα, διότι από τον περιορισμό των καταδύσεων ήταν δύσκολη η μετάβαση στη δημιουργία Επισκέψιμων Ενάλιων Αρχαιολογικών Χώρων (ΕΕΑΧ). Ταυτόχρονα, οι προγενέστερες διατάξεις κρίθηκαν αναποτελεσματικές καθώς δεν περιλάμβαναν πολιτικές για την αξιοποίηση και ανάδειξη της κληρονομιάς, παρά μόνο αναφέρονταν στον έλεγχο και την παρακολούθηση της. Σήμερα, τη διαχείριση της ΕΠΚ έχει αναλάβει το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητικού από τη σκοπιά της Εφορείας Ενάλιων Αρχαιοτήτων.

7.2 ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Α) ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΕΛΚΕΘΕ)

Το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ), αποτελεί κρατικό ερευνητικό οργανισμό ο οποίος λειτουργεί υπό την παρακολούθηση του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων καθώς και της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Καινοτομίας.

- Το ΕΛΚΕΘΕ οργανώνεται στους εξής τρεις λειτουργικούς κλάδους ινστιτούτων:
- Θαλάσσιας Βιολογίας, Βιοτεχνολογίας και Υδατοκαλλιεργειών
- Θαλάσσιων Βιολογικών Πόρων και Εσωτερικών Υδάτων
- Ωκεανογραφίας

Μάλιστα αξίζει να αναφερθεί, πως το ΕΛΚΕΘΕ με το ωκεανογραφικό σκάφος «Αιγαίο» συντελεί στην ανάδειξη του καταδυτικού τουριστικού προϊόντος, προβάλλοντας έτσι τον πολιτιστικό πλούτο με την χαρτογράφηση των Ελληνικών υδάτων και την αποτύπωση των σημείων αναφοράς τους. (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε., n.d.)

Β) ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (Ι.ΕΝ.Α.Ε.)

Το Ινστιτούτο Ενάλιων Αρχαιολογικών Ερευνών δημιουργήθηκε το 1973 και αριθμεί στο δυναμικό του περίπου 500 ενεργά μέλη, αποτελώντας έναν αναγνωρισμένο επιστημονικό μη κερδοσκοπικό οργανισμό. Το δυναμικό του περιλαμβάνει εξειδικευμένο προσωπικό με γνώσεις σε θέματα υποβρύχιας και ναυτικής αρχαιολογίας.

Στις αρμοδιότητες του εντοπίζεται η οργάνωση και η προώθηση της έρευνας ενάλιων αρχαιολογικών καταλοίπων στον ελλαδικό χώρο, ωστόσο στηρίζει σε μεγάλο βαθμό την Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων, ως επίσημος σύμβουλος του Υπουργείου Πολιτισμού σε περιπτώσεις υποβρύχιας αρχαιολογίας. Οι δράσεις του είναι εθνικής και διεθνής σημασίας καθώς το ινστιτούτο έχει αναλάβει επιχορηγήσεις δημόσιου και ιδιωτικού φορέα, μέσω των σημαντικών επιστημονικών έργων του, της υψηλής οργανωτικής επάρκειας του και του ευρύ πλήθους ευαίσθητων εθελοντών που διαθέτει (Ι.ΕΝ.Α.Ε., n.d.).

Γ) ΕΦΟΡΕΙΑ ΕΝΑΛΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Η Εφορεία Ενάλιων Αρχαιοτήτων (Ε.Ε.Α.) ιδρύθηκε το 1976 (ΦΕΚ 207/Α/10-8-1976) και εντάσσεται στο Υπουργείο Πολιτισμού και Ανάπτυξης. Αποτελεί Ειδική Περιφερειακή Υπηρεσία που το εύρος της καλύπτει ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια. Το έργο της περιλαμβάνει την προστασία των ενάλιων αρχαιοτήτων που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια των θαλάσσιων υδάτων, καθώς και εκείνων που βρίσκονται εντός της για τουλάχιστον 50 χρόνια, όπως τα

ναυάγια, οι οικισμοί, τα αεροσκάφη, αρχαίοι λιμένες κ.α. που παρουσιάζουν τεράστιο ενδιαφέρον ιστορικού, πολιτιστικού, τεχνολογικού και ερευνητικού χαρακτήρα (ΦΕΚ 1701/Β/19-11-2003) (Υπουργείο Πολιτισμού, 2022).

Η υπηρεσία εδρεύει στην Αθήνα ως αυτόνομη Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ενώ υπάρχουν και παραρτήματα σε όλη τη χώρα (Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο), που ασκούν τις αρμοδιότητές τους στα όρια των περιοχών τους. Ο ρόλος που κατέχει περιλαμβάνει τον εντοπισμό, την έρευνα, την συντήρηση, τη διασφάλιση και την οργάνωση αρχαίων ευρημάτων, ενώ ταυτόχρονα προβαίνει στην αποτροπή των βλαβών που εντοπίζονται στα μνημεία ή γενικότερα στους ενάλιους χώρους.

Η αρμοδιότητες της Ε.Ε.Α. εστιάζουν στα εξής αντικείμενα (ΦΕΚ 153/Α/28-06-2002) & (ΦΕΚ 1701/Β/19-11-2003):

- Θαλάσσια δημόσια και ιδιωτικά έργα
- Έργα παράλληλα στην παραλία και του αιγιαλού
- Άδειες για υ/β έρευνες, ιχθυοκαλλιέργειες, υδατοκαλλιέργειες, ποντίσεις καλωδίων κτλ.
- Άδεια για υποβρύχια φωτογραφίες – βιντεοσκοπήσεις, κινηματογραφήσεις
- Χορήγηση αμοιβών για παράδοση αρχείων
- Υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας, νομικές άδειες και άδειες κατοχής αρχαίων αντικειμένων
- Αρχαιολογικός έλεγχος: ενάλιων αρχαίων
- Συντήρηση – προστασία – ανάδειξη ενάλιων αρχαιοτήτων

Ωστόσο, σύμφωνα με την ΕΕΑ υπάρχουν συγκεκριμένες κηρυγμένες θέσεις στις οποίες επιτρέπονται εξίσου οι καταδύσεις. Όπως φανερώνει ο Πίνακας 5, οι ευρύτερες περιοχές των ΕΕΑΧ εντοπίζονται στην θαλάσσια περιοχή της Μεθώνης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στην Μακρόνησο – Λαυρεωτική της Περιφέρειας Αττικής και στις Βόρειες Σποράδες – Παγασητικός της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Πιο συγκεκριμένα, οι κηρυγμένοι ΕΕΑΧ ορίζονται ως εξής, ενώ κρίνεται σημαντικό να προσδιοριστεί ότι λειτουργούν μόνο οι θέσεις στις Βόρειες Σποράδες και του Παγασητικού:

Πίνακας 6: Κηρυγμένοι ΕΕΑΧ στην Ελλάδα

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΦΕΚ	ΘΕΣΗ – ΕΕΑΧ
ΜΕΘΩΝΗ	ΦΕΚ 2489/2013	1. Θαλάσσιο αρχαιολογικός χώρος κόλπου Ναυαρίνου – ναυάγιο Irene Serenade – ζώνη περιμετρικά 150 μέτρων
ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ – ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗ	ΦΕΚ 2655/2015	2. Νήσος Σαπιέντζα, άκρα Σπίθα
		3. Θαλάσσια περιοχή – όρμος Βαθύ Αυλάκι
		4. Θαλάσσια περιοχή – ακρωτηρίου Κέντρον - Μακρόνησος
		5. Θαλάσσια περιοχή – όρμου Γαϊδουρόμανδρας Λαυρίου
		6. Θαλάσσια περιοχή – όρμου Τουρκολίμανο Δασκαλείου Κερατέας
		7. Θαλάσσια περιοχή – γύρω του υφάλου Τρυπητής – ακτίνα 0,4 ν.μ. με λήψη προστατευτικών μέτρων

ΔΥΤΙΚΟΣ ΠΑΓΑΣΗΤΙΚΟΣ

ΦΕΚ 119/2015

**ΒΟΡΕΙΕΣ ΣΠΟΡΑΔΕΣ -
ΑΛΟΝΝΗΣΟΣ**

ΦΕΚ 2714/2019

8. Θαλάσσια περιοχή – όρμου
Τουρκολίμανο Θορικού – Νότιος
Ευβοϊκός
9. Νήσος Κικύνθου
10. Όρμος Τηλέγραφος
11. Άκρα Γλάρος
12. Αναorioθετημένο τμήμα παρά
της νήσου Περιστερά – Δήμος
Αλμυρού
13. Νησίδα Αγ. Πέτρου Κυρά –
Παναγιά
14. Νησίδα Φαγκρού
15. Ακρωτήριο Τσέλιος Περιστεράς
16. Νήσος Σκάντζουρα

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

7.3 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο ενάλιος πολιτιστικός πλούτος της χώρας αντικατοπτρίζεται μέσα από αποδεδειγμένα παραδείγματα που αναφέρουν ερευνητές για την κυριότητα της αξίας της κληρονομιάς. Οι θέσεις εντοπίζονται σε διάφορα σημεία στις υδάτινες περιοχές της χώρας, όπου συγκεντρώνονται τέτοιου είδους αναφορές. Η αξιοποίηση της ΕΠΚ, μέσω της διάδοσης της ιδέας των υποβρύχιων μουσείων, θα οδηγήσει την Ελλάδα στην βιώσιμη ανάπτυξη του νησιωτικού και παράκτιου χώρου της και θα αυξήσει σημαντικά την τουριστική ταυτότητα της περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα, οι προϋποθέσεις που κρίνονται απαραίτητες και κατάλληλες για την επιτυχημένη δημιουργία τέτοιου είδους υποβρύχιων μουσείων στην Ελλάδα (Μαγκλής, 2010), προϋποθέτουν η ενάλια αρχαιολογική θέση να βρίσκεται σε:

- Ρηχό βάθος έως 40 μέτρων και για τεχνικούς αυτοδύτες έως 50 μέτρα
- Περιοχές με ευνοϊκές καιρικές συνθήκες (εύκρατο κλίμα) καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου
- Χώρους όπου τα νερά θα χαρακτηρίζονται από καθαρότητα και διαύγεια, και δεν θα κινδυνεύουν από τα ρεύματα και τη ναυσιπλοΐα
- Θέση όπου εύκολα μπορεί να εποπτευθεί η υποβρύχια κληρονομιά
- Σημείο όπου θα επιτυγχάνεται η προσβασιμότητα απόπλου και κατάπλου για τα σκάφη που θα πηγαίνουν τους δύτες στο σημείο της επιφάνειας του νερού πάνω από την ενάλια θέση και πίσω
- Μέρη όπου η επάρκεια των επισκέψιμων αρχαιολογικών ευρημάτων θα καλύπτει τουλάχιστον τον αριθμό 5 (Μαγκλής, 2010)

7.4 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Η Ελλάδα αποτελεί έναν απ' τους πιο ελκυστικούς προορισμούς για την ανάπτυξη καταδυτικών τουριστικών δραστηριοτήτων διεθνώς. Όπως προηγήθηκε έχει ήδη θεσμοθετηθεί με τον νεότερο νομοθέτημα ο χαρακτηρισμός «καταδυτικό αξιοθέατο», που υποδηλώνει ότι στις ελληνικές θάλασσες συναντάμε τον συνδυασμό ή μεμονωμένα σημεία καταδυτικού ενδιαφέροντος για λόγους αναψυχής, τα οποία είτε εμπίπτουν με την σχετική νομοθεσία για την ΕΠΚ, είτε δεν εμπίπτουν και παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον και επισκεψιμότητα λόγω του πλούσιου υποθαλάσσιου περιβάλλοντός τους.

Ένας απ' τους δημοφιλέστερους προορισμούς για καταδύσεις αποτελεί η Ζάκυνθος και τα νησιά του Ιονίου. Εκεί βρίσκεται το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο της Ζακύνθου το οποίο ιδρύθηκε το 1999 και προστατεύει κυρίως την θαλάσσια πανίδα όπως είναι οι χελώνες καρέτα – καρέτα, η μεσογειακή φώκια κ.ά. και τη χλωρίδα του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος και των αποθεμάτων της. Τα νερά της περιοχής είναι γαλαζοπράσινα και σε συνδυασμό με το υποθαλάσσιο περιβάλλον εγείρουν το ενδιαφέρον των ταξιδιωτών και μεγεθύνουν την εγγύτητα της περιοχής. Ταυτόχρονα, οι τουρίστες επιλέγουν την Ζάκυνθο για καταδύσεις εξαιτίας του ναυαγίου HMS Perseus βάθους 52 μ., το οποίο βυθίστηκε κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και ήταν ενός Βρετανικού υποβρυχίου καθώς και για άλλες κοντινές περιοχές όπως είναι το Μαραθονήσι, όπου κανείς μπορεί να απολαύσει καταδύσεις και περιηγήσεις στην επιφάνεια με αναπνευστήρα. Ωστόσο εντός του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου απαγορεύονται οι καταδύσεις.

Παράλληλα, στο Παυλοπέτρι της Ελαφονήσου απαγορεύονται εξίσου οι καταδύσεις αναψυχής. Το σημείο αυτό έχει κηρυχθεί ως προστατευόμενη περιοχή από την UNESCO όπου εντοπίστηκαν τα ερείπια μιας βυθισμένης πόλης περίπου 5.000 ετών με προϊστορικό χαρακτήρα. Βρίσκεται σε διαυγή νερά με βάθος περίπου 3 μέτρα, προσιτή απόσταση για την

Εικόνα 10: Η αρχαιότερη βυθισμένη πόλη στην Ελλάδα.

Πηγή: <https://www.lifo.gr>

Εικόνα 11: Ενάλια πολιτιστική κληρονομιά στο βυθό της Σαπιέντζα στη Μεθώνη.

Πηγή: <https://www.travel.gr>

εξερεύνηση των κύριων ευρημάτων όπως είναι οι δρόμοι, τα θεμέλια των κτιρίων, οι τάφοι μόνο με τη χρήση μάσκας και αναπνευστήρα από την επιφάνεια του νερού.

Ένας ακόμη ξακουστός προορισμός για καταδύσεις, εντοπίζεται στον κόλπο του Ναυαρίνου στην Μεθώνη, βόρεια της νησίδας Σαπιέντζα. Το υποθαλάσσιο πάρκο περιλαμβάνει ευρήματα κίωνων και τρία οθωμανικά πλοία που βυθίστηκαν κατά την ναυμαχία του Ναυαρίνου. Επίσης, βρίσκεται εκεί και το πετρελαιοφόρο Irene

Serenade, το οποίο αποτελεί το 2^ο επισκέψιμο ναυάγιο στον κόσμο μήκους 282 μέτρων και βάθους 47 μέτρων κάτω απ' το νερό. Οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν μια υποθαλάσσια περιήγηση κάτω από το νερό σε βάθος 23 μέτρων στο μισό περίπου της αρχικής απόστασης από τα οποία βρίσκεται το ναυάγιο, που βρίσκεται το κατάστρωμα του πλοίου. Οι κίονες ωστόσο βρίσκονται σε βάθος 10 μέτρων και είναι προσβάσιμοι για το κοινό. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο χώρος του ναυαγίου μαζί με την ζώνη πλάτους 150 μέτρων περιμετρικά του, αποτελεί τον πρώτο επισκέψιμο ενάλιο αρχαιολογικό χώρο στην Ελλάδα (ΦΕΚ 2489/Β'/3-10-2013)²⁴, ενώ έχει κηρυχθεί και ως ΕΕΑΧ η περιοχή κοντά στην νήσο Σαπιέντζα στην άκρη Σπίθα. Οι χώροι λειτουργούν ως υποβρύχια μουσεία και τη διαχείριση τους έχει αναλάβει το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, που βρίσκεται σε συνεργασία με το δήμο για την ανάδειξη της κληρονομιάς. Παρόλο που υπάρχουν για την γνωστοποίησή της, ψηφιακές εκθέσεις και γενικότερα γίνονται προσπάθειες ανάδειξης, δεν υπάρχουν εφαρμογές που να στηρίζουν την προώθηση του καταδυτικού προϊόντος.

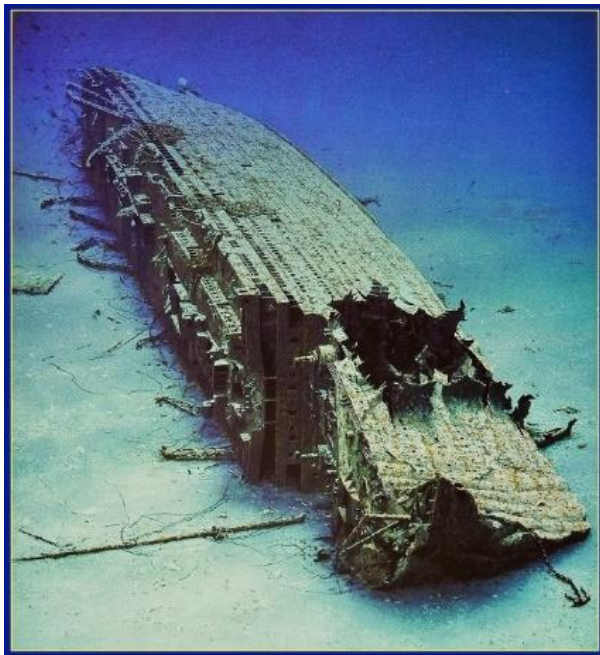
Στην άλλη πλευρά του πελάγους στο νοτιοανατολικό άκρο του Αιγαίου πελάγους, στο νησί της Λέρου εντοπίζονται τα περισσότερα πολεμικά ναυάγια στον κόσμο απ' την περίοδο του επίσης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι λάτρεις του καταδυτικού τουρισμού μπορούν να απολαύσουν καταδύσεις σε 8 επισκέψιμα ναυάγια βάθους 10 – 51 μέτρα, όπως το αντιτορπιλικό «Βασίλισσα Όλγα» βάθους 40 μ., μαθαίνοντας για την ιστορία του τόπου και την σημαντική πολιτιστική κληρονομιά που έχει καταλήξει στους ελληνικούς βυθούς. Στη Λέρο, λειτουργεί και καταδυτικό κέντρο το οποίο μεριμνά για την ασφαλή καταδυτική εμπειρία των επισκεπτών διάρκειας 2,5 ωρών. Επίσης η Λέρος διαθέτει και ένα πλούσιο υποθαλάσσιο κόσμο και πολυάριθμα σπήλαια που μπορεί κανείς να εξερευνήσει, ενώ χαρακτηρίζεται και ως «Η Μέκκα των ναυαγίων».

²⁴ (ΦΕΚ 2489/Β'/3-10-2013): «Ίδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων – όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές της Μεθώνης και του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου του κόλπου Ναυαρίνου, Δήμου Πύλου-Νέστορος, Περιφέρειας Πελοποννήσου.»

Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκονται και οι καταδυτικοί προορισμοί στην Κάλυμνο, την Αμοργό, που φημίζονται για την ελεύθερη κατάδυση. Η Κάλυμνος χαρακτηρίζεται και ως νησί των «σφουγγαράδων» όπου προσελκύει μεγάλα τουριστικά πλήθη κάθε χρόνο. Η Αμοργός φημίζεται για την ταινία «The Big Blue», το 1998 τοποθετώντας τη στον τουριστικό χάρτη των καταδυτικών προορισμών. Και στους δύο προορισμούς εντοπίζεται καταδυτικό κέντρο όπου προσφέρονται δραστηριότητες για κάθε τύπου κατάδυση, ενώ τα σύγχρονα ναυάγια που βρίσκονται σε αυτές τις περιοχές κατατάσσονται στους τεχνητούς υφάλους.

Ακόμη, το νησί της Κέας φημίζεται για το εμβληματικό ναυάγιο του «Βρετανικού», που πολλοί το παρομοιάζουν σαν τον πιτανικό ως «δίδυμο πλοίο». Βυθίστηκε το 1916 και ανακαλύφθηκε από τον Ζακ Κουστώ, σε βάθος 120 μέτρων. Το ναυάγιο είναι πλέον επισκέψιμο καταδύσεις αναψυχής με ειδική πιστοποίηση δύτη Advanced Open Water.

Εικόνα 12: Το ναυάγιο του Βρετανικού, το «δίδυμο πλοίο» του πιτανικού, στη Κέα.

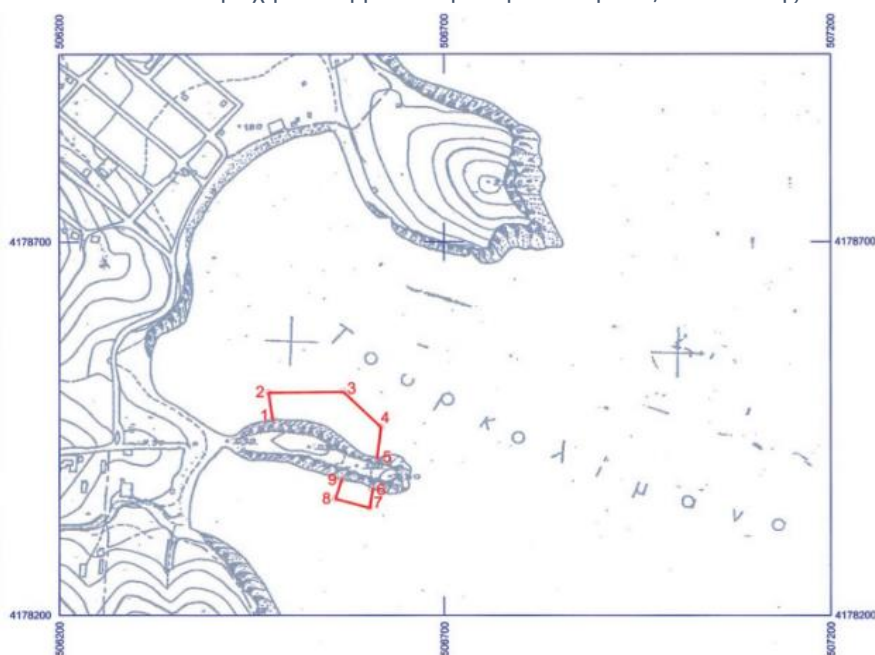
Πηγή: (TERGIAKIS, 2014)

Μεγάλο ενδιαφέρον προκύπτει και στο νησί της Κρήτης, όπου προβλέπεται να δημιουργηθεί μελλοντικά καταδυτικό πάρκο στον Αποκόρωνα Χανίων (Παπαδογιαννάκη, 2024). Οι δύτες έχουν τη δυνατότητα να εξερευνήσουν ωστόσο το Σπήλαιο των ελεφάντων, όπου τα ευρήματα επικεντρώνονται σε κόκκινους και λευκούς σταλακτίτες και σταλαγμίτες, καθώς και σε απολιθωμένα οστά. Στην Κρήτη γενικότερα υπάρχουν αρκετά ναυάγια και βυθισμένοι οικισμοί όπου αναπτύσσουν την πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής.

Επίσης, στις θαλάσσιες περιοχές της Λαυρεωτικής και της Μακρονήσου στην Π.Ε. Αττικής έχουν εντοπιστεί τοποθεσίες που προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών δυτών. Η Μακρόνησος έχει κηρυχθεί επίσης ως ιστορική περιοχή και προστατεύεται λόγω της σημαντικής της ιστορίας, ενώ υπάρχει και μεγάλος αριθμός ναυαγίων στην περιοχή. Έτσι, για την διαφύλαξη της προστασίας της ενάλιας κληρονομιάς προτάθηκαν 6 ΕΕΑΧ σύμφωνα με το (ΦΕΚ 2655/Β'/9-12-2015)²⁵. Το γεγονός αυτό αναγνώρισε την ευρύτερη περιοχή τόσο για την καταδυτική τουριστική δραστηριότητα όσο και για την πολιτιστική ανάδειξη του νησιού. Σημαντικό στοιχείο αποτελούν στην περιοχή του Λαυρίου οι δράσεις ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας, καθώς η ο στρατηγικός σχεδιασμός marketing, έχει ενισχύσει την τουριστική ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιοχή.

²⁵ (ΦΕΚ 2655/Β'/9-12-2015): «Ίδρυση Ενόλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων – Όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές της Λαυρεωτικής – Μακρονήσου, Π.Ε. Αττικής.»

Διάγραμμα 14: Τοπογραφικό Διάγραμμα 1:5.000: Οριοθέτηση των ΕΕΑΧ στην θαλάσσια περιοχή του Όρμου Τουρκολίμανο Θορικού, Π.Ε. Αττικής.

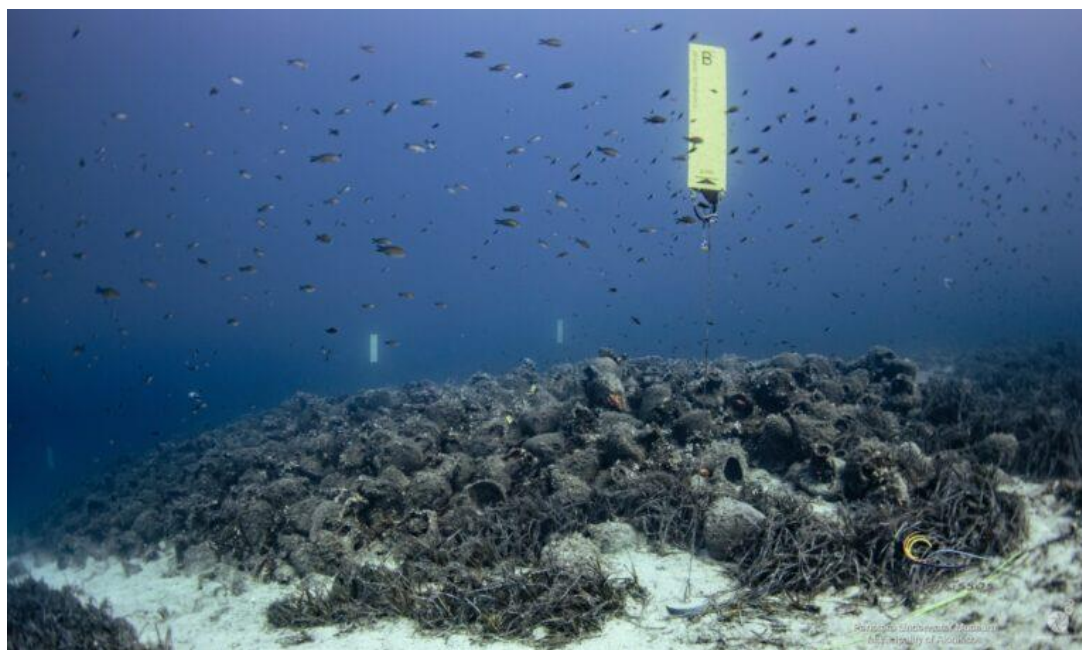
Πηγή: (Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας & Θρησκευμάτων, 2015)

Τέλος, το μεγαλύτερο Θαλάσσιο Πάρκο της Ευρώπης βρίσκεται στις νήσους των Σποράδων και καλύπτει γύρω από το νησί της και των γειτονικών νήσων και βραχονησίδων, περίπου 870 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στο πάρκο φιλοξενεί πάνω από 60 απειλούμενες φώκιες και 3 είδη δελφινιών και αποτελεί προστατευόμενη περιοχή Natura 2000. Συγκεκριμένα έχει επιτραπεί με πιστοποίηση δυτών Advanced Open Water η υποβρύχια κατάδυση στο Μπλε Σπήλαιο και στο ναυάγιο της Περιστεράς του 5^{ου} αιώνα π.Χ..

Πιο συγκεκριμένα, στη θαλάσσια περιοχή της Αλοννήσου έχουν οριστεί 4 ΕΕΑΧ βάση του (ΦΕΚ 2714/Β'/2-7-2019)²⁶, όπου καλούνται ως υποβρύχια μουσεία και ισχύουν οι ίδιες αποφάσεις για τη διαχείριση τους όπως στο ορίζει το ΥΠΠΟΑ και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο της Αλοννήσου. Το ενδιαφέρον των δυτών είναι και σε αυτή τη περίπτωση αξιοσημείωτο και συγκεντρώνεται στο ναυάγιο της Περιστεράς, που αποτελεί το πιο αξιόλογο αρχαίο επισκέψιμο ναυάγιο στον κόσμο, ένα ναυάγιο των κλασικών χρόνων με μοναδικότητα καθώς παρουσιάζεται στους επισκέπτες η ευκαιρία ενός θεματικού καταδυτικού προϊόντος με έντονη πολιτιστική ταυτότητα, λόγω της πλούσιας ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς και της σπάνιας χλωρίδας και πανίδας που κατέχει. Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί ότι η Αλόννησος ανήκει στους 10 καλύτερους προορισμούς διεθνώς, που περιλαμβάνουν υποβρύχια μουσεία.

²⁶ (ΦΕΚ 2714/Β'/2-7-2019): «Ίδρυση Επισκέψιμων Ενάλιων Αρχαιολογικών Χώρων - όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, στη θαλάσσια περιοχή Αλοννήσου (αρχ. Ίκος) Βορείων Σποράδων.»

Εικόνα 13: Το κλασικό ναυάγιο της Περιστέρας Αλοννήσου.

Πηγή: <https://www.ertnews.gr>

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περιοχή του Δυτικού Παγασητικού έχουν κηρυχθεί ακόμη 4 ΕΕΑΧ σύμφωνα με το (ΦΕΚ 119/Β'/21-1-2015)²⁷. Εξίσου και αυτοί οι χώροι λειτουργούν ως υποβρύχια αρχαιολογικά μουσεία όπου τη διαχείρισή τους έχει αναλάβει το εξίσου το ΥΠΠΟΑ και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου - Βορείων Σποράδων. Το ακρωτήριο του Γλάρου συγκεκριμένα, αποτελεί ένα απ' τα πιο εμβληματικά υποβρύχια αξιοθέατα. Βρίσκεται στις ακτές του Παγασητικού κόλπου και κατά την αρχαιότητα αποτελούσε επικίνδυνο πέρασμα για την είσοδο εντός του προστατευόμενου όρμου των Νηών. Εκεί είναι καταποντισμένα, αρχαία, ρωμαϊκά και βυζαντινά ναυάγια καθώς και αγγεία, άγκυρες άλλων περιόδων. Η συγκέντρωση περίπου 10 αγκυρών και αμφορέων στην ίδια περιοχή, υποδηλώνει ότι πρόκειται για ένα μεγάλο βυζαντινό ναυάγιο εμπορικού πλοίου του 12^{ου} αιώνα.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην Αλόννησο και στον Δυτικό Παγασητικό, βρίσκονται οι μόνοι ΕΕΑΧ σε λειτουργία στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό έχει δημιουργήσει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, το οποίο αποδεικνύεται και μέσα από τις δράσεις που εντάσσουν την περιοχή σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, για τις υπόλοιπες περιοχές τις χώρες, είναι δύσκολη η υποβρύχια μετάβαση στο βυθό καθώς εάν δεν εντάσσονται στα καταδυτικά αξιοθέατα που ορίζει ο Ν.4688/2020, τότε δεν μπορούν οι ενδιαφερόμενοι τουρίστες – επισκέπτες να καταδύσουν, παρά μόνο από την επιφάνεια με χρήση μάσκας και αναπνευστήρα.

Ακόμη, παρόλο που ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού έχει ως στρατηγική την ανάδειξη της Ελλάδας μέσω καινοτόμων μέσων και εφαρμογών ως διεθνές κέντρο πολιτισμού και βιωσιμότητας, σε όλους τους προορισμούς που αναφέρθηκαν, μόνο στην περίπτωση της Περιστέρας έχει εφαρμοστεί ως έργο – πρότυπο και λειτουργεί μέσω καινοτόμων τεχνολογιών

²⁷ (ΦΕΚ 119/Β'/21-1-2015): «Ίδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων – όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές των Νήσων Σποράδων και στον Δυτικό Παγασητικό, Π.Ε. Μαγνησίας, Περιφέρειας Θεσσαλίας.»

το «MeDryDive». Αξίζει να αναφερθεί, ότι η εφαρμογή προώθησης του καταδυτικού τουρισμού αποτελεί ευρωπαϊκό έργο που εντοπίζεται και σε άλλα κράτη της Ευρώπης που υπάρχουν ενάλιες αρχαιότητες, όπως η Ιταλία, η Κροατία, η Αλβανία κ.ά., ενισχύοντας έτσι, την ανάδειξη των κρατών της Μεσογείου.

Γενικότερα, αν ο χώρος που βρίσκεται η ΕΠΚ σε έναν καταδυτικό προορισμό δεν είναι κηρυγμένος ως επισκέψιμος στην Ελλάδα, τότε δεν μπορεί να υφίστανται υποβρύχια κατάδυση στον χώρο όπου είναι καταποντισμένη, βάση του Ν.4688/2020. Επομένως, κρίνεται σκόπιμη η σοβαρότητα αυτού του κριτηρίου, αφού η επιλογή του βοηθάει ώστε να αποκλειστούν οι καταδυτικοί προορισμοί που δεν είναι επισκέψιμοι στην αξιολόγηση που έπεται στη συνέχεια.

7.4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση των καταδυτικών προορισμών με ενάλιο πολιτιστικό ενδιαφέρον στην Ελλάδα, θα διεξαχθεί βάση ορισμένων κριτηρίων που προέκυψαν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του Α' μέρους. Συγκεκριμένα από το 3^ο κεφάλαιο, όπου αναλύθηκε η έννοια και το περιεχόμενο της ΕΠΚ, το 4^ο κεφάλαιο που προσδιορίστηκε το περιεχόμενο του καταδυτικού τουρισμού διεθνώς, καθώς και από το 5^ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, όπου μέσα από τα παραδείγματα της διεθνούς σκηνής παρουσιάστηκαν μερικές από τις καλύτερες πρακτικές αξιοποίησης της ΕΠΚ, όπου και διαλευκάνθηκαν τα περισσότερα χαρακτηριστικά που θα χρησιμοποιηθούν ως τεκμήρια για την αξιολόγηση των ελληνικών περιπτώσεων. Όπως ορίζει και ο ισχύον Ν.4688/2020, οι καταδύσεις μπορούν να γίνουν σε ΕΕΑΧ, σε ναυάγια, σε ελεύθερα τεχνητά αξιοθέατα ή καταδυτικά πάρκα. **Η αξιολόγηση των παραπάνω δημοφιλέστερων προορισμών, προκύπτει απ' την επιλογή εκείνων που ορίζονται ως επισκέψιμοι (ΕΕΑΧ), στους οποίους επιτρέπονται οι υποβρύχιες καταδύσεις. Επομένως, θα αξιολογηθούν στην περίπτωση αυτή, οι ευρύτερες περιοχές (προορισμοί), όπου και εντάσσονται οι ΕΕΑΧ και είναι: η Μακρόνησος – Λαυρεωτική, η Αλόνησος, η Μεθώνη και ο Δυτικός Παγασητικός.** Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την επιλογή, παρουσιάζονται ως εξής τα κριτήρια που θα αξιολογηθούν σε κάθε προορισμό:

1^ο Κριτήριο – Μοναδικότητα: Το κριτήριο της μοναδικότητας αξιολογείται βάση της ιδιαιτερότητας του τοπίου της κληρονομιάς, την ιστορικότητα, τη φυσική ομορφιά, τις αναπτυξιακές δραστηριότητες αναψυχής, καθώς και τον συνδυασμό τους. Σημασία δίνεται στους πολιτιστικούς ενάλιους αρχαιολογικούς πόρους όπως είναι τα ναυάγια, οι βυθισμένοι οικισμοί, λιμάνια κ.ά., που έχουν ιδιαίτερο πολιτιστικό κάλλος. Το κριτήριο αυτό εντοπίστηκε κυρίως στο 3^ο και 4^ο κεφάλαιο του Α' μέρους, καθώς και μέσα από τα παραδείγματα των πρακτικών αξιοποίησης διεθνώς του 5^{ου} κεφαλαίου.

2^ο Κριτήριο – Προσβασιμότητα: Το κριτήριο της προσβασιμότητας αφορά την εύκολη πρόσβαση στον προορισμό από τη ξηρά στη θάλασσα μέσω του οδικού δικτύου, των λιμένων, των αεροδρομίων και γενικότερα την διασυνδέσεων εντός της περιοχής ενδιαφέροντος, ενώ ακόμη αφορά στη μετάβαση στο σημείο κατάδυσης από τα σημεία απόπλου και κατάπλου της εκάστοτε περιοχής. Η εύκολη πρόσβαση, προσφέρει στον προορισμό την προβολή και ταυτόχρονα τη βιωσιμότητα του καταδυτικού προϊόντος. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στους

προορισμούς που οι ενάλιοι πόροι βρίσκονται σε βάθος μικρότερο των 40 μέτρων. Ο λόγος βρίσκεται στην ευκολότερη πρόσβαση από το επισκεπτόμενο κοινό καθώς σε μεγαλύτερα βάθη αυξάνετε η δυσκολία της παραμονής καθώς μειώνεται και ο χρόνος περιήγησης. Όσο ενδιαφέρον κι αν έχει μια ενάλια θέση, εάν δεν υπάρχει η κατάλληλη πρόσβαση, τότε δεν μπορεί εύκολα να προσελκύσει επισκέπτες για την προώθηση και εκμετάλλευση της. Ωστόσο, δεν λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις – προορισμοί, στους οποίους τα νομικά και θεσμικά πλαίσια εμποδίζουν την προσβασιμότητα τους για καταδύσεις. Το κριτήριο αυτό εντοπίζεται εξίσου μέσα από τα παραδείγματα του 4^{ου} και 5^{ου} κεφαλαίου.

3^ο Κριτήριο – Τουριστικές Υποδομές/ Υπηρεσίες: Είναι απαραίτητη η εγκατάσταση τουριστικών υποδομών στον καταδυτικό προορισμό επιλογής, διότι έτσι μεγιστοποιούνται οι προσδοκίες των επισκεπτών. Εξίσου, είναι σημαντικό στην περιοχή να υπάρχουν τουριστικές υποδομές, αφού συμβάλλουν στην βιώσιμη προώθηση του καταδυτικού προϊόντος. Οι υποδομές αυτές μπορεί να είναι ξενοδοχειακά καταλύματα, εστιατόρια, αθλητικές εγκαταστάσεις, νοσοκομεία, καθώς και εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών. Το κριτήριο αυτό εντοπίζεται μέσα από τα παραδείγματα του 4^{ου} και 5^{ου} κεφαλαίου της παρούσας εργασίας.

4^ο Κριτήριο – Καταδυτικά Κέντρα: Είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη λειτουργία του καταδυτικού προορισμού διότι προσφέρει στους επισκέπτες την επιλογή διάφορων υπηρεσιών κατάδυσης όπως είναι η καθοδήγηση και η εκπαίδευση καθώς και εξοπλισμού που μπορούν να ενοικιάσουν για την επιτυχή κατάδυση όπως τη στολή, μάσκα, και άλλα απαραίτητα εξαρτήματα. Ακόμη, μπορούν να προσφέρουν οργανωμένες ξεναγήσεις με πλοία που έχουν γυάλινο πυθμένα και ξεναγήσεις σε σημεία που δεν είναι προσβάσιμα στο ευρύ κοινό, διασφαλίζοντας την προστασία της θαλάσσιας ζωής. Είναι από τα κρίσιμότερα κριτήρια που παρουσιάστηκε στο 4^ο και 5^ο κεφάλαιο του παρόντος, και ο λόγος εστιάζεται το γεγονός ότι οι καταδύσεις σε ενάλιους χώρους πραγματοποιούνται μέσω εκπαιδευτών του αρμόδιου καταδυτικού κέντρου που εμπίπτει στο καταδυτικό προϊόν.

5^ο Κριτήριο – Ευαισθητοποίηση Τοπικής Κοινωνίας: Είναι σημαντικό οι κάτοικοι τις περιοχής να ενθαρρύνουν προσπάθειες ανάδειξης και εκμετάλλευσης των ενάλιων πολιτιστικών πόρων της περιοχής όπου και κατοικούν. Έτσι, διασφαλίζεται η κοινωνική συνοχή και η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας για την ανάπτυξη του καταδυτικού προϊόντος που υφίστανται στη περιοχή, συμμετέχοντας ενεργά με προτάσεις και πρωτοβουλίες που θα το ενισχύουν περαιτέρω. Το κριτήριο αυτό εντοπίστηκε στο 3^ο και 5^ο κεφάλαιο της εργασίας κρίνοντας ζωτικής σημασίας το στοιχείο αυτό για την ανάδειξη της τοπικής κληρονομιάς.

6^ο Κριτήριο – Γνωστοποίηση Καταδυτικού Προορισμού μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών: Οι νέες καινοτόμες τεχνολογίες αποτελούν σημαντικό μέσω προώθησης των καταδυτικών πάρκων, διότι με την κατάλληλη διαφήμιση, ενημέρωση μέσω πρότυπων κέντρων, ψηφιακών μοντέλων και εφαρμογών, μπορεί να γίνει εύκολα η γνωστοποίηση του καταδυτικού προϊόντος που προσφέρεται στην περιοχή. Ακόμη, οι χαρτογραφικές απεικονίσεις, οι υποβρύχιες φωτογραφίες και οι βιντεοσκοπήσεις συμβάλλουν επιπρόσθετα. Το κριτήριο

αυτό κρίθηκε για την σημαντικότητα που προσδίδει όσον αφορά την προώθηση διεθνώς, όπως φαίνεται και στο 5^ο κεφάλαιο του παρόντος.

7^ο Κριτήριο – Συμμετοχή Φορέων Διαχείρισης: Είναι απαραίτητη η συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων της διαχείρισης για την αξιοποίηση της κληρονομιάς, διότι έτσι εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα του πόρου. Τέτοιοι φορείς μπορεί να είναι τοπικού, εθνικού ή και διεθνούς επιπέδου, συμβάλλοντας με δράσεις και προγράμματα στην βιώσιμη λειτουργία τους (ευρωπαϊκά προγράμματα, καταδυτικά κέντρα, τουριστικοί πράκτορες, αναπτυξιακά κέντρα κ.ά.). Το κριτήριο αυτό συναντάτε στο 3^ο και 5^ο κεφάλαιο της εργασίας, αφού δίνεται σαφέστατα ότι η συμμετοχή των φορέων και της τοπικής κοινωνίας ταυτόχρονα αυξάνει στην βιώσιμη αξιοποίηση της κληρονομιάς.

8^ο Κριτήριο – Βιωσιμότητα ΕΠΚ: Είναι σημαντικό να προωθούνται οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, κάθε προορισμού ώστε να αναγνωρίζεται η προστιθέμενη αξία που προσδίδουν τα καταδυτικά προϊόντα που προκύπτουν (ΕΠΚ). Το κοινό στο οποίο απευθύνονται είναι διαφορετικό από εκείνο του μαζικού τουρισμού, οπότε οι απαιτήσεις και οι ανάγκες που εμφανίζονται είναι στοχευμένες. Η βιωσιμότητα επιτυγχάνεται με την ανάπτυξη επενδύσεων ανθρώπινου κεφαλαίου, που θα συνδέονται με την υποβρύχια κληρονομιά, μεγεθύνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα και ελκυστικότητα του καταδυτικού προϊόντος. Ακόμη είναι σημαντική για την αέναη διατήρηση της ΕΠΚ, την βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπινου περιβάλλοντος και του θαλάσσιου χώρου, χωρίς να διακυβεύεται η διατήρησή μελλοντικά.

Η βιωσιμότητα είναι ζωτικής σημασίας για την ορθή αξιοποίηση της ΕΠΚ, όπου δύναται να λαμβάνονται υπόψη: τα πρότυπα της Γαλάζιας Ανάπτυξης για τη διατήρηση και εκμετάλλευση του τουρισμού, η προστασία καθώς και η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του περιβάλλοντος με οργανωμένα βιώσιμα σχέδια διαχείρισης και ανάπτυξης ενάλιου πολιτιστικού περιεχομένου. Το κριτήριο αυτό φανερώνει τη σημαντικότητα του στο 3^ο κεφάλαιο του παρόντος και κρίνεται κρίσιμο όσον αφορά την ΕΠΚ του τόπου.

7.4.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ ΜΕ ΕΝΑΛΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

Πίνακας 7: Αξιολόγηση Καταδυτικών Προορισμών.

Πίνακας Αξιολόγησης				
Κριτήρια/ Τοποθεσίες	Μακρόνησος – Λαυρεωτική	Μεθώνη	Δυτικός Παγασητικός	Αλόνησος

Μοναδικότητα	X	X	✓	✓
Προσβασιμότητα	✓	✓	✓	✓
Τουριστικές Υποδομές/ Υπηρεσίες	✓	✓	✓	✓
Καταδυτικά Κέντρα	✓	✓	✓	✓
Ευαισθητοποίηση Τοπικής Κοινωνίας	✓	✓	✓	✓
Γνωστοποίηση Καταδυτικού Προορισμού μέσω Καινοτόμων Τεχνολογιών	X	X	X	✓
Συμμετοχή Φορέων Διαχείρισης	✓	✓	✓	✓
Βιωσιμότητα της ΕΠΚ	X	✓	✓	✓
Σύνολο	5/8	6/8	7/8	8/8

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Λαμβάνοντας υπόψη τον πίνακα αξιολόγησης, διαπιστώνεται ότι ο προορισμός που καλύπτει τα λιγότερα κριτήρια βρίσκεται στην Μακρόνησο, έχοντας 5 από τα 8 κριτήρια αξιολόγησης, ενώ ο προορισμός που καλύπτει τα περισσότερα κριτήρια εντοπίζεται στην Αλόνησο, πληρώντας όλα τα κριτήρια αξιολόγησης. Οι υπόλοιπες θέσεις κατέχουν ενδιάμεση τιμή μεταξύ 6 και 7 κριτηρίων.

Διάγραμμα 15: Συγκέντρωση Κριτηρίων ανά Καταδυτικό Προορισμό.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το κριτήριο της προσβασιμότητας, των τουριστικών υποδομών, των καταδυτικών κέντρων, της ευαισθητοποίησης και της συμμετοχής των φορέων εμφανίζεται και στους 4 προορισμούς, ενώ τα κριτήρια της μοναδικότητας, της γνωστοποίησης μέσω καινοτόμων τεχνολογιών και της βιωσιμότητας περιορίζονται σε λιγότερους από 2 προορισμούς. Επομένως, είναι φανερή η έλλειψη επιπρόσθετων ενεργειών όσον αφορά το κομμάτι της ανάδειξης και προώθησης του καταδυτικού προϊόντος, καθώς και της βιωσιμότητάς του, παρόλο που υπάρχουν οι βασικές υποδομές και τα χαρακτηριστικά για την γνωστοποίηση και αξιοποίηση όλων των καταδυτικών προορισμών που εξετάζονται.

Είναι σαφές ότι στην περιοχή της Αλοννήσου, έχει δημιουργηθεί μια αρκετά καλή πρακτική αξιοποίησης του προϊόντος που προβάλλεται διεθνώς. Ο λόγος διευκρινίζεται μέσα από τις ενέργειες και τις συνεργασίες που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα και έχουν αποδείξει την επιτυχημένη πρακτική. Ειδικότερα, στο κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς, αναπτύσσεται μια τεράστιας κλίμακας πρακτική ανάδειξης και προώθησης, όπου έχει επηρεάσει σημαντικά την αναπτυξιακή εξέλιξη της περιοχής όπου και εντάσσεται. Το στοιχείο της μοναδικότητας που κατέχει η κληρονομιά σε συνδυασμό με το ευρύτερο περιβάλλον της, την καθιστά αρκετά ελκυστική παγκοσμίως. Επίσης, αξιολογείται σημαντικά η παράμετρος της λειτουργίας των ΕΕΑΧ στην Ελλάδα, όπως, ανέφερε και ο κ. Μιχαήλ, αρχαιολόγος και καταδυόμενος της ΕΕΑ, «οι χώροι που βρίσκονται σε λειτουργία στην Ελλάδα, είναι οι ΕΕΑΧ Περιστεράς και ΕΕΑΧ Παγασητικού».

Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί ότι και στον Δυτικό Παγασητικό έχουν εντοπιστεί αρκετές ενέργειες και δράσεις για την ανάδειξη της ΕΠΚ που εντοπίζεται στην περιοχή. Ωστόσο, στο κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς, έχει δημιουργηθεί το πρώτο υποβρύχιο μουσείο της χώρας, καθώς και πολλαπλές τεχνολογικές εφαρμογές που μεγεθύνουν την μοναδικότητα και βιωσιμότητα αυτού του καταδυτικού προϊόντος στην Αλόννησο. Οι δράσεις και οι προσπάθειες

ανάδειξής του, με τη συμβολή της τοπικής κοινωνίας, την ευαισθησία του κοινού και τη συμμετοχή των φορέων διαχείρισης, δημιούργησαν ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα για την ευρύτερη περιοχή της Αλοννήσου με εθνικό και διεθνές αντίκτυπο.

Λαμβάνοντας υπόψη και τις πρακτικές διεθνώς, διαπιστώνεται ότι η Αλόννησος, ταυτίζεται με τα περισσότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που υφίστανται στα παραδείγματα της διεθνούς εμπειρίας. Συγκριτικά, το παράδειγμα της Βαΐαε της Νάπολης, φέρει στα περισσότερα κριτήρια όμοιες προσεγγίσεις με το κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς. Οι ενέργειες και οι δράσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στο αρχαιολογικό πάρκο της Βαΐαε τόσο τοπικά όσο και διεθνώς πρέπει να αποτελούν πρότυπο για την Περιστερά και πηγή έμπνευσης.

Γι' αυτό τον λόγο, κρίνεται σημαντική η αξιοποίησή της και η περαιτέρω εκμετάλλευση των πόρων που διέπουν την κληρονομιά της. Όλα τα στοιχεία συγκλίνουν ότι η Αλόννησος, και συγκεκριμένα το κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς, χρίζει την καλύτερη βιώσιμη αξιοποίηση ώστε να καταστεί περισσότερο ελκυστικό όσο τα παραδείγματα του διεθνούς επιπέδου. Με την πρωτοβουλία αυτή, θα αναπτυχτεί εξίσου η τοπική κοινωνία, και θα δημιουργηθούν καλύτερες ευκαιρίες εργασίες και ευημερίας. Η αξιοποίηση της ΕΠΚ θα επιφέρει προστιθέμενη αξία στον θαλάσσιο χώρο και την τοπική οικονομία, διασφαλίζοντας έτσι μια ολοκληρωμένη εμπειρία.

Επομένως, η παρούσα εργασία σε επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθεί για την αξιοποίηση του κλασικού ναυαγίου της Περιστεράς στον ΕΕΑΧ Αλοννήσου. Συγκεκριμένα, στην υφιστάμενη κατάσταση του, στον ρόλο της διαχείρισης και του φυσικού σχεδιασμού, σε σημαντικά κρίσιμα ζητήματα σχεδιασμού και της λειτουργίας του, καθώς και σε ένα υπόδειγμα για την βιώσιμη αξιοποίησή του, προτείνοντας δράσεις και προτάσεις που το ύφος τους θα αναφέρετε ειδικά και γενικά για την αξιοποίηση κάθε ΕΠΚ.

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8° : ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ
ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΝΑΛΙΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΗΝ ΑΛΟΝΝΗΣΟ****8.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ**

Η σημασία του χωροταξικού σχεδιασμού αποτελεί προτεραιότητα και κατέχει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των συνεχόμενων προκλήσεων που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα, ενώ ταυτόχρονα χαρακτηρίζεται ως βασικό εργαλείο για την επίτευξη της ισορροπίας των ανθρώπινων επιθυμιών δημιουργώντας ευκαιρίες συγκριτικού πλεονεκτήματος για την ανάπτυξη της χώρας.

Η έλλειψη χωροταξικής πολιτικής, μπορεί να δημιουργήσει κατά τη φάση του σχεδιασμού προβλήματα και να δυσκολέψει την επενδυτική δραστηριότητα της χώρας, ενώ επιπλέον μπορεί να δημιουργήσει και ελλείψεις στην προστασία του φυσικού πλούτου και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, διακυβεύοντας την ισχύει του κοινωνικού ιστού.

Στην Ελλάδα, η αδυναμία υλοποίησης του σχεδιασμού από τους αρμόδιους φορείς καθώς και οι χρονοβόρες εγκρίσεις μελετών που αφορούν την εφαρμογή του σχεδιασμού, δεν πέτυχαν τον επιθυμητό σκοπό τους στη χωροταξική πολιτική. Πιο συγκεκριμένα, η παθογένεια σε περιοχές που χαρακτηρίζονται «ελκυστικές» και βρίσκονται σε «εκτός σχεδίου δόμηση», όπως τα νησιά και οι παράκτιες περιοχές ήταν αισθητή.

Η αναπτυξιακή πορεία της χώρας χρίζει πρωτοβουλίες που θα εστιάσουν στην διαχείριση των κοινωνικό-οικονομικών και αναπτυξιακών προκλήσεων. Οι πρωτοβουλίες θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από σαφήνεια, δημιουργικότητα χωρίς στερεότυπα και προκαταλήψεις του παρελθόντος και να περιλαμβάνουν σύγχρονα νομικά εργαλεία και μηχανισμούς που θα ενισχύουν τις προσεγγίσεις του θεσμικού πλαισίου και θα αξιοποιούν στο μέγιστο την δυναμική τους, προτείνοντας σωστά και καλές πρακτικές τόσο ιδιωτικού όσο και δημοσίου τομέα, ώστε μακροπρόθεσμα να εκπληρώνονται με συνέπεια.

Η αδυναμία εκπλήρωσης της αναθεώρησης των περιφερειακών χωροταξικών αποτελεί απόδειξη για την έλλειψη ενός ποιοτικού χωροταξικού σχεδιασμού. Η γραφειοκρατία μέχρι και σήμερα δυσχεραίνει τις διαδικασίες του σχεδιασμού, ενώ δεν λείπουν και οι περιορισμοί – αντιφάσεις των ρυθμίσεων που οδηγούν εξίσου στην εξασθένηση της αναπτυξιακής διαδικασίας (Tsilimigkas and Gourgiotis, 2023). Ακόμη, ένα ζήτημα που δεν επιλυθεί αφορά την διασύνδεση του χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας.

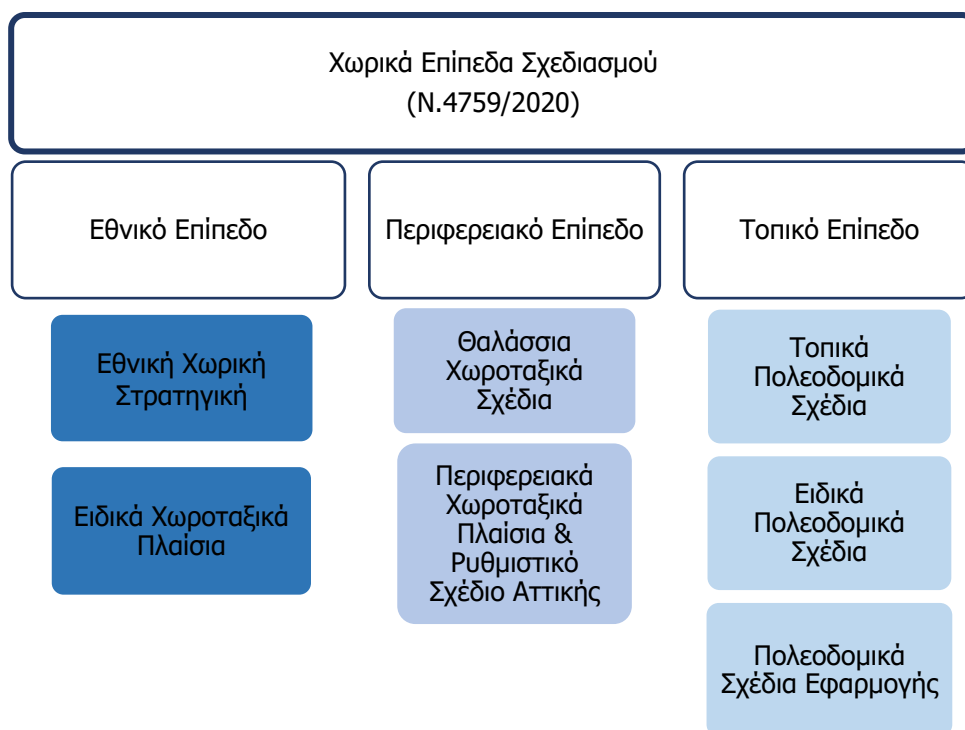
Στο εξωτερικό όπως αποδεικνύουν τα διεθνή και ευρωπαϊκά πλαίσια είναι διαφορετική. Τα χωροταξικά πλαίσια χαρακτηρίζονται από ευελιξία, ελευθερία και ωριμότητα. Οι κατευθύνσεις τους είναι κυρίως κανονιστικού χαρακτήρα χωρίς να δεσμεύουν την εφαρμογή του σχεδιασμού, ενσωματώνοντας σύγχρονα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης, μετατρέποντας τον σχεδιασμό σε μια πιο εύκαμπτη διαδικασία και μια δυνατή πρακτική ικανή να αντιμετωπίζει οποιαδήποτε πρόκληση δοθεί στο μέλλον (Tsilimigkas and Gourgiotis, 2023).

Πρόσφατα, η Ελλάδα με την θεσμοθέτηση του νεότερου Ν.4759/2020 «Εκσυγχρονισμός της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις», αντιμετωπίζει ζητήματα και προ υπάρχουσες παθογένειες που οξύνουν τις τελευταίες δεκαετίες του χωροταξικού σχεδιασμού. Τα βασικά ζητήματα που αντιμετωπίζει αφορούν την ευελιξία και την απλοποίηση του συστήματος σχεδιασμού δίνοντας πιο εύστοχες διευκρινήσεις σε όλα τα επίπεδα του

σχεδιασμού. Οι στοχοθετήσεις παραμένουν οι ίδιες, ενώ ενισχύονται με πιο ουσιαστικούς όρους για την ορθή επίτευξη της κοινωνικής συνοχής, της ανάπτυξης και της προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η βιωσιμότητα του θαλάσσιου χώρου.

Βασική προτεραιότητα του νομικού πλαισίου αποτελεί η κάλυψη με σχέδια χρήσεων γης έως το 2026 κατά το 75% σε ολόκληρη τη χώρα, μιας και μέχρι σήμερα έχει καλυφθεί μόνο το 20%. Σύμφωνα με το (ΥΠΕΝ), ο σχεδιασμός αφορά περίπου 800 από τις 1.135 Δημοτικές Ενότητες της χώρας με χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Ανάκαμψης. Επομένως, οι συνεχείς προσπάθειες που γίνονται τα τελευταία χρόνια στοχεύουν στην βελτίωση του σχεδιασμού της χώρας, ώστε να είναι πιο εύκολη η επαφή κατά τις κοινωνικές αλλαγές λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των περιοχών και τις ανάγκες των της τοπικής κοινωνίας (Tsilimigkas and Gourgiotis, 2023)

Διάγραμμα 16: Τα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Ν.4759/2020.

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός υπάγεται στο Περιφερειακό επίπεδο χωρικού σχεδιασμού όπως ορίζει το άρθρο 22 του Ν.4759/2020 και αναφέρεται σε θαλάσσιες χωρικές ενότητες, υπό-περιφερειακής, περιφερειακής και διαπεριφερειακής κλίμακας όπως καθορίζεται από την Εθνική Χωρική Στρατηγική, ενώ παράλληλα αποτελεί στρατηγικό χωρικό σχεδιασμό για την Ελλάδα. (Γουργιώτης & Τσιλιμίγκας, 2021).

Το πεδίο εφαρμογής του ΘΧΣ καθορίζεται πλέον από το άρθρο 18 του Ν.4759/2020, το οποίο εφαρμόζεται στα θαλάσσια ύδατα και το θαλάσσιο τμήμα της παράκτιας ζώνης των ελληνικών υδάτων. Παράλληλα, κατά την εφαρμογή του σχεδιασμού δεν τίγεται η χάραξη και η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών. Οι θαλάσσιες ζώνες ορίζονται από την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, στις οποίες εντάσσονται η χωρική θάλασσα, η υφαλοκρηπίδα και τη ΑΟΖ και επιτρέπονται όλες οι δραστηριότητες. Άρα, τα όρια

των θαλάσσιων ζωνών της Ελλάδας συγκλίνουν ότι συμπίπτουν με τα όρια της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2021).

Η αλληλεπίδραση ωστόσο του χερσαίου και του θαλάσσιου τμήματος κατά την διαμόρφωση των δραστηριοτήτων στο ΘΧΣ, απαιτεί σημαντική κατανόηση. Όπως ορίζεται από το άρθρο 17 του Ν.4759/2020, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μεταξύ τους αλληλεπίδραση κατά την αξιολόγηση και εφαρμογή του ΘΧΣ στα πλαίσια της οικοσυστημικής προσέγγισης, στην οποία προσδιορίζεται ολοκληρωμένα το πλαίσιο συμβατότητας με τον υπάρχοντα χωροταξικό σχεδιασμό καθώς και οι προτεραιότητες που προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις.

Οι κύριες επιδιώξεις και οι στόχοι του ΘΧΣ βάσει του Ν.4759/2020, συγκλίνουν πρωτίστως στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής του θαλάσσιου με το παράκτιο χώρο, μέσα από την παράθεση οικολογικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών παραμέτρων. Οι προσδιορισμός των παραμέτρων λαμβάνει υπόψη τις αρχές της αειφορικής διαχείρισης, την αλληλεπίδραση ξηράς και θάλασσας καθώς και την οικοσυστημική προσέγγιση. Ταυτόχρονα, κατά την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων στον θαλάσσιο χώρο θα πρέπει να ορίζονται ολοκληρωμένες ορθολογικές χωρικές παρεμβάσεις για τους τομείς που δραστηριοποιούνται στην θάλασσα, όπως μεταξύ άλλων εγκαθίσταται ο ενεργειακός τομέας, οι θαλάσσιες μεταφορές, ο βιώσιμος τουρισμός, η διατήρηση, προστασία και βελτίωση του φυσικού, ανθρωπογενούς και πολιτιστικού περιβάλλοντος κ.ά., οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη την εν γένει ενάλια πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτή ορίζεται από τις διατάξεις του ν.3028/2002 (Α 153). Επίσης, επιδιώκεται η αρμονική συνύπαρξη όλων των σχετικών χρήσεων και δραστηριοτήτων διασφαλίζοντας τη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και την ανθεκτικότητα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Στα πλαίσια της υπάρχουσας νομοθεσίας για τον ΘΧΣ, χρειάζεται να αναφερθεί ότι τα ΘΧΠ δεσμεύονται να εναρμονίζονται ως προς τις κατευθύνσεις και τις ρυθμίσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού, δηλαδή των ΕΧΠ και της Εθνικής Χωρικής Στρατηγικής, ανεξαρτήτως εάν αυτό περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής το χερσαίο και το θαλάσσιο τμήμα. Ταυτόχρονα, δεσμεύονται από τις ρυθμίσεις και εναρμονίζονται ως προς τις κατευθύνσεις των ΠΧΠ που αφορούν το χερσαίο χώρο, ενώ κατά την κατάρτιση των ΘΧΠ πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις που σχετίζονται με τον θαλάσσιο χώρο. Οι επιδιώξεις αυτές έχουν έναν και μοναδικό σκοπό, να αλληλοτροφοδοτούν τη συνεκτικότητα μεταξύ χερσαίου και θαλάσσιου χωροταξικού πλαισίου (ΥΠΕΝ, 2022).

Για την ανάπτυξη του τουρισμού στον χερσαίο και θαλάσσιο χώρο, ο χωροταξικός σχεδιασμός, αποτελεί μια μακροπρόθεσμη διάσταση πολιτικής στη διαμόρφωση του χώρου. Η χρησιμότητά του στηρίζεται κυρίως στην διασφάλιση των επενδύσεων για τον τουρισμό, με ορθές κατευθυντήριες γραμμές καθώς και στον συντονισμό των επιμέρους τομεακών πολιτικών που στηρίζουν άμεσα και έμμεσα την σημασία του τουρισμού.

Ένα σύγχρονο πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού από την μια πλευρά, περιλαμβάνει κανόνες, κατευθύνσεις προγραμματισμού και πολιτικές που συνήθως είναι ενδεικτικές για κάθε περιοχή παρέμβασης, και στηρίζεται κυρίως στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και στον συσχετισμό που κατέχουν με τις προτεραιότητες υπερτοπικής σημασίας τους. Από την άλλη, για την εξασφάλιση των τομεακών πολιτικών για την ανάπτυξη του τουρισμού κρίνεται σημαντικός, ο συντονισμός των δράσεων και των προτεραιοτήτων του υπερτοπικού επιπέδου

στο οποίο εντάσσονται επενδύσεις υποδομών γενικού επιπέδου όπως είναι οι λιμένες, τα αεροδρόμια, οι δρόμοι κυκλοφορίας, καθώς και άλλων δράσεων και πολιτικών τουρισμού, όπως είναι ο πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός.

Ειδικότερα, στις επιμέρους ενότητες θα γίνει η καταγραφή των βασικών κατευθυντήριων γραμμών και κανόνων που έχουν προβλεφθεί από το ελληνικό σύστημα χωροταξικού σχεδιασμού και αφορούν συγκεκριμένα τον καταδυτικό τουρισμό με έμφαση στην ΕΠΚ, στην Αλόνησο. Στο εθνικό επίπεδο, εντάσσεται η Εθνική Χωρική Στρατηγική και το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον τουρισμό, και στο περιφερειακό επίπεδο, το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της Θεσσαλίας καθώς και το Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχέδιο Ε1 στην Ζώνη 4 που αναφέρεται συγκεκριμένα για την ευρύτερη περιοχή μελέτης της Σποράδες.

8.2 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΧΩΡΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

Σύμφωνα με την θεσμοθέτηση του νεότερου νόμου Ν. 4759/2020 «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις», υφίσταται ένα σύγχρονο πλαίσιο κανόνων που κύριο στόχο έχει την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξη και της οργάνωσης των δραστηριοτήτων του χώρου σε εθνικό επίπεδο. Με τον Ν. 4759/2020, εξειδικεύονται σημαντικές παρεμβάσεις που αφορούν και το θαλάσσιο τμήμα της χώρας.

Όσον αφορά τον τουρισμό στην Ελλάδα, ο ίδιος νόμος αναφέρει ότι μέσα στις επιδιώξεις του, συνιστά την ορθολογική οργάνωση και εξέλιξη του τουρισμού, για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας (κλίμα, νησιωτικότητα, γεωγραφική θέση κ.ά.). Αντίστοιχα, με την **προώθηση των νέων μορφών τουρισμού και πιο συγκεκριμένα των ειδικών και εναλλακτικών μορφών**, δύναται να μεγιστοποιηθεί η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος κάθε περιοχής. Ωστόσο, είναι βασικό να διατηρείται η προστασία του περιβάλλοντος ώστε να δέχεται και πρόσθετες αναβαθμίσεις για την αξιοποίηση του τουριστικού ενδιαφέροντος ενώ ακόμα, προωθείται και η ισορροπημένη ανάπτυξη των φυσικών, πολιτιστικών και κοινωνικό-οικονομικών πόρων κάθε τόπου.

Ειδικότερα, αναφέρει ότι τα **κέντρα καταδυτικού τουρισμού και τα θεματικά πάρκα εντάσσονται στις εγκαταστάσεις των ειδικών μορφών τουρισμού**. Επίσης, προσδιορίζει ότι το Κεντρικό Συμβούλιο Χωροταξικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων (ΚΕ.ΣΥ.ΧΩ.Θ.Α.), γνωμοδοτεί για την οριοθέτηση των θαλάσσιων περιοχών μαζί με τον αντίστοιχο πυθμένα για τα καταδυτικά πάρκα. Παράλληλα, αναφέρει ότι θα πρέπει να **λαμβάνονται υπόψη οι αλληλεπιδράσεις των δραστηριοτήτων και χρήσεων** στις προστατευόμενες περιοχές, στον τουρισμό, στους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους και τα ενάλια μνημεία **και εντάσσει στους στόχους του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού την διατήρηση, προστασία, βελτίωση και βιώσιμη ανάπτυξη της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας** (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2020).

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1 – ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΖΩΝΗ 4

Η Εθνική Χωρική Στρατηγική για το Θαλάσσιο Χώρο (ΕΧΣΧ), περιλαμβάνει τέσσερις Θαλάσσιες Χωρικές Ενότητες (ΘΧΕ). Συγκεκριμένα, κατά την προσέγγιση της πρότασης για την

Θαλάσσια Χωρική Ενότητα 1 (ΘΧΕ1), διαπιστώθηκε κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, ότι ο τουρισμός είναι ο πιο κερδοφόρος κλάδος της ενότητας, ωστόσο οι δραστηριότητες του θαλάσσιου τουρισμού αποτελούν στοιχείο αδυναμίας καθώς δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες παρόλο που βρίσκονται στο επίκεντρο για την άνθιση του τουρισμού. Αντίθετα, η **ενάλια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της ΘΧΕ1, παρουσιάζει σημαντικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη των εναλλακτικών δραστηριοτήτων στο χώρο**, εξαπλώνοντας ένα ισχυρό αποτύπωμα, κυρίως σε πιο απομακρυσμένα τοπία. Σημαντική κρίνεται και η συγκέντρωση ενάλιου πολιτιστικού αποθέματος στον θαλάσσιο χώρο της Αλοννήσου και στον Παγασητικό κόλπο, που έχει υλοποιηθεί η ενέργεια της δημιουργίας ΕΕΑΧ καθώς και Κέντρων Ευαισθητοποίησης και Ενημέρωσης Κοινού, στοχεύοντας στη αξιοποίηση και προστασία της ενάλιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου (Γουργιώτης, κ.ά., 2023).

Έπειτα, **δόθηκαν γενικές κατευθύνσεις για τη θέση και τον ρόλο της ΘΧΕ1** από τις οποίες χρίζει να σημειωθούν, η ενδυνάμωση των θαλάσσιων διασυνδέσεων μεταξύ των νησιών και της ηπειρωτικής χώρας με την βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, **η δημιουργία δράσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του θαλάσσιου τουρισμού, η ανάδειξη του θαλάσσιου πλούτου δημιουργώντας ευκαιρίες για την προσέλκυση τουριστών από νέες αγορές**, καθώς και η υποστήριξη της κοινής δράσης των φορέων και των επιχειρήσεων για τη **διαμόρφωση τουριστικών πακέτων και ορθολογικών προτάσεων για την επιτυχή δημιουργία θαλάσσιων τουριστικών διαδρομών με χωρική και θεματική υπόσταση**, και τέλος η προώθηση ολοκληρωμένων σχεδίων χωρικής ανάπτυξης και η αξιοποίηση καλών πρακτικών προς όλους τους τομείς που αναπτύσσονται στην ΘΧΕ1.

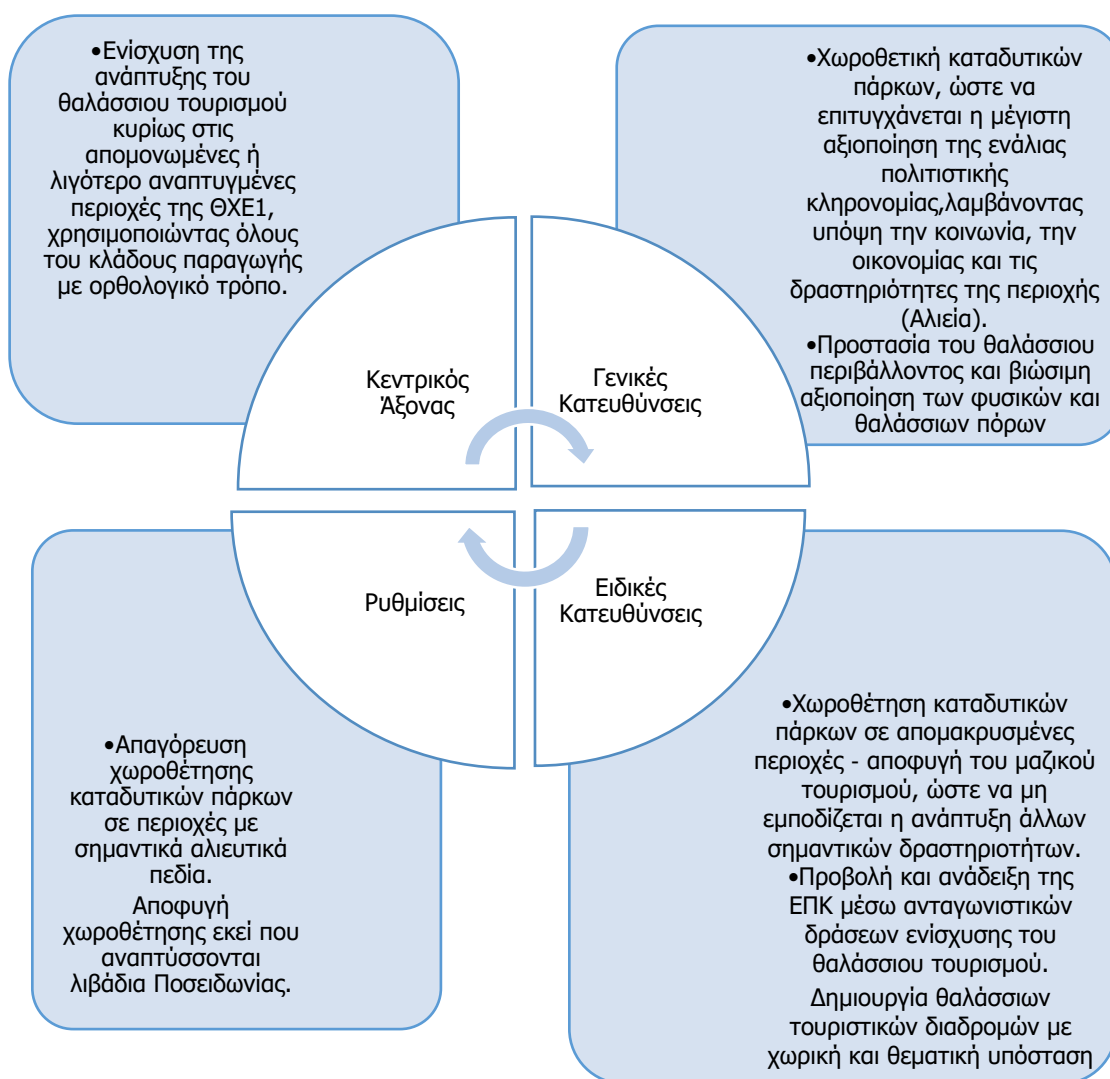
Το αναπτυξιακό σενάριο της ενότητας στοχεύει στην αποτελεσματική χρήση του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου για την ισορροπημένη βιώσιμη ανάπτυξη των βασικών δραστηριοτήτων που εντοπίζονται στην ΘΧΕ1, στη μείωση των συγκρούσεων και την ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου. Έτσι, προωθείται και η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αύξηση της ανθεκτικότητας της οικονομίας των περιοχών καθώς με τον τρόπο αυτό ωφελείται και η κοινωνία. Αποτέλεσμα αυτού του σεναρίου είναι **η δημιουργία προστιθέμενης αξίας που ερμηνεύεται μέσα από την ενίσχυση της γεωπολιτικής και αναπτυξιακής θέσης της ενότητας και η αύξηση της ελκυστικότητας για την άνθηση των επιμέρους εναλλακτικών μορφών τουρισμού** (Γουργιώτης, κ.ά., 2023).

Οι **βασικές δραστηριότητες** που μας ενδιαφέρουν στην προκειμένη περίπτωση μελέτης είναι **ο θαλάσσιος τουρισμός – αναψυχή και οι περιοχές ενάλιων αρχαιοτήτων**, ωστόσο σε γενικό βαθμό λαμβάνουμε υπόψη όλες τις θαλάσσιες δραστηριότητες του χώρου. Το ΘΧΠ προτείνει κάποιες **ενδεικτικές βασικές κατευθύνσεις για κάθε δραστηριότητα εφαρμογής** και στη συνέχεια τις εξειδικεύει, συνδυάζοντας τις προβλέψεις των θεσμικών πλαισίων και του αναπτυξιακού χωρικού πλαισίου (Διάγραμμα 14).

Αξιοσημείωτο κρίθηκε επομένως, ο διαχωρισμός της ΘΧΕ1 σε επιμέρους αναπτυξιακές ζώνες, ώστε να προσδιοριστούν οι μελλοντικές προοπτικές και δυναμικές, βάση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών κάθε περιοχής. Έτσι, δημιουργήθηκαν τέσσερις αναπτυξιακές ζώνες όπου η ευρύτερη περιοχή μελέτης εντοπίζεται στην **ΘΑΖ4 «Θαλάσσια Αναπτυξιακή**

Ζώνη Περιφερειακών Ενοτήτων: Μαγνησίας, Σποράδων, Βοιωτίας, Φθιώτιδας και τμήματος της Περιφερειακής Ενότητας Εύβοιας. **Χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της ζώνης αποτελεί η κεντροβαρική θέση, η τουριστική ταυτότητα, η νησιωτικότητα, και η ιδιαιτερότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.** Επικρατεί κυρίως ο τριτογενής τομέας παραγωγής, ενώ η δυναμική εστιάζεται στο **Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Βόρειων Σποράδων με μεγάλη συγκέντρωση θαλάσσιων – παράκτιων οικοσυστημάτων καθώς και ενάλιων αρχαιολογικών καταλοίπων**, με γνωστή τη λειτουργία του πρώτου υποβρύχιου μουσείου επισκέψιμων ενάλιων ευρημάτων στην περιοχή της Αλοννήσου και του Παγασητικού. Τέλος, στο πρόγραμμα δράσης του σχεδιασμού ορίζονται βασικές ενέργειες που εστιάζουν στην ολοκλήρωση του χωρικού σχεδιασμού, στην αλιεία – υδατοκαλλιέργεια, στον θαλάσσιο τουρισμό – αναψυχή, το περιβάλλον κ.ά..

Διάγραμμα 17: Παραγωγικός συλλογισμός κατευθύνσεων για τον τομέα του καταδυτικού τουρισμού της δραστηριότητας θαλάσσιος τουρισμός – αναψυχή και της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

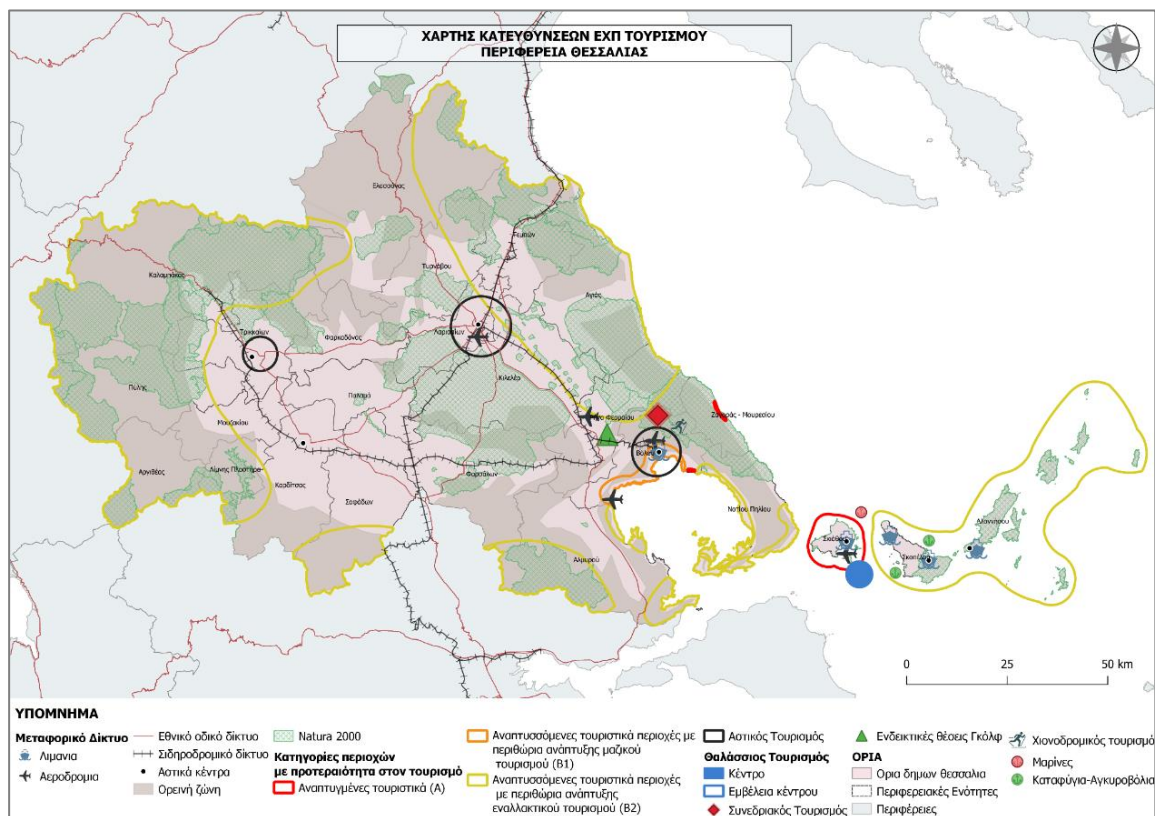
Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ), εγκρίθηκε το 2013 και περιλαμβάνει κατευθύνσεις, όρους, απαγορεύσεις και δράσεις για την τουριστική βιομηχανία της Ελλάδας. Ωστόσο, με αποφάσεις του ΣτΕ την ίδια χρονιά, κρίθηκε απαραίτητη η τροποποίηση και έπειτα κατάργηση του μέχρι την νέα έκδοση του. Σήμερα δεν έχει εγκριθεί το νέο ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό, ωστόσο είναι σημαντικό να αναφερθούν οι κατευθύνσεις και οι δράσεις που προέβλεπε το πλαίσιο για την ανάπτυξη των τουριστικού προϊόντος της χώρας (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, 2013).

Οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού για την ευρύτερη περιοχή μελέτης, που καταγράφονται αρχικά, **είναι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης**, και αναφέρονται σε σημεία όπου συγκεντρώνονται, οι αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές, οι περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικού – εναλλακτικού τουρισμού, οι παράκτιες περιοχές, τα νησιά, οι πεδινές και ημιορεινές περιοχές, οι προστατευόμενες περιοχές, οι παραδοσιακοί και εγκαταλελειμμένοι οικισμοί, και οι αρχαιολογικοί χώροι – μνημεία. Οι κατευθύνσεις είναι κυρίως στρατηγικού χαρακτήρα, ενώ υπάρχουν και κανονιστικές κατευθύνσεις που αναφέρονται συγκεκριμένα.

Ακόμη, περιλαμβάνει **κατευθύνσεις για τις ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού**, αφού προτείνεται πέραν των νήσων Σκόπελος και Αλόνησος, και αφορούν όλη την έκταση του νησιού μαζί με ένα μέρος της θαλάσσιας περιοχής τους. Ειδικότερα, αναφέρονται οι κατευθύνσεις ανά κατηγορία ειδικού – εναλλακτικού τουρισμού, στις οποίες και εντάσσεται ο καταδυτικός τουρισμός. Οι κατευθύνσεις και πάλι είναι κυρίως στρατηγικού χαρακτήρα. Τέλος, αναφέρονται και **κατευθύνσεις με ειδικό καθεστώς** που είναι κυρίως κανονιστικού χαρακτήρα και αναφέρονται στην επίλυση συγκρούσεων γης με άλλες χρήσεις όπως, η βιομηχανία, η εξόρυξη, οι ΑΠΕ, οι υδατοκαλλιέργειες κ.ά.. Το σύνολο των κατευθύνσεων μαζί με τον χαρακτηρισμό τους, εντοπίζεται στον Πίνακα 9, στο παράρτημα του παρόντος.

Γενικότερα, οι κατευθύνσεις που δίνονται είναι γενικού περιεχομένου και με καλές πρακτικές μπορούν να υλοποιηθούν περαιτέρω, για την ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού θησαυρού της περιοχής. Οι ενέργειες αυτές δύναται να αναβαθμίσουν το τουριστικό προφίλ της περιοχής, και να το καταστήσουν πιο ελκυστικό, αναπτύσσοντας εντατικά τις ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Χάρτης 6: Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού για την ευρύτερη περιοχή μελέτης.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

ΠΧΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της Θεσσαλίας του 2018, αποτελεί θεσμικό πλαίσιο περιφερειακού επιπέδου και περιλαμβάνει πιο στοχευμένες κατευθύνσεις και δράσεις για τις περιοχές εντός της περιφέρειας. Οι κατευθύνσεις είναι και σε αυτή την περίπτωση στρατηγικού χαρακτήρα, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής (ιστορικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά κ.ά.), όπου εκφράζονται χωρικά οι προτεραιότητες για την ανάπτυξη του τουρισμού. Ειδικότερα, το ΠΧΠ της Θεσσαλίας αναφέρει **ως μοναδική κατεύθυνση τη δημιουργία καταδυτικού πάρκου στην περιοχή των Σποράδων – Παγασητικού, ενέργεια – έργο που αποτελεί Α' προτεραιότητα για την περιφέρεια**. Ταυτόχρονα, κατατάσσει την περιοχή στην Ζώνη Τοπίου: Βόρειες Σποράδες η οποία είναι εθνικής αξίας. Ακόμη, στο άρθρο 11 του παρόντος ορίζονται οι βασικές προτεραιότητες και εξειδικευμένες κατευθύνσεις για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Πιο συγκεκριμένα, **ως προς τους πολιτιστικούς πόρους ορίζει τρεις βασικές κατευθύνσεις: την προστασία του πολιτιστικού αποθέματος, την ανάδειξη και βιώσιμη αξιοποίηση του προς όφελος της περιφέρειας αναπτυξιακά και οικονομικά και την επέκταση τους που στοχεύει στην αύξηση των ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικά τους** (ΠΕΠ Θεσσαλίας, 2018).

Συμπεράσματα

Όσον αφορά την σύνδεση της ΕΠΚ και του καταδυτικού τουρισμού, με τη χωροταξική πολιτική της Ελλάδας, διαπιστώνεται ότι το περιεχόμενο των δύο εννοιών αναφέρεται γενικευμένα, ενώ υπάρχουν λιγότερες κατευθύνσεις που προορίζονται κανονιστικά για συγκεκριμένες περιοχές της χώρας. Η επιλογή της Αλοννήσου φέρει την διερεύνηση των κατευθύνσεων που αφορούν την περιοχή, ώστε να διαπιστωθεί τι έχει ορίσει ο χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα, για την ανάπτυξη των καταδύσεων σε χώρους όπου βρίσκεται καταποντισμένη η ΕΠΚ.

Η Εθνική Χωρική Στρατηγική για το θαλάσσιο χώρο αναφέρει κατευθύνσεις γενικού περιεχομένου όπως: την προώθηση ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, την μέριμνα μεταξύ αλληλεπιδράσεων δραστηριοτήτων και χρήσεων σε προστατευόμενες περιοχές, σε ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία καθώς και για τον τουρισμό, και θέτει ως στόχο τη διατήρηση, προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη της ΕΠΚ της χώρας. Συγκεκριμένα, για την ΘΧΕ1, αναφέρει ότι παρουσιάζονται σημαντικές ευκαιρίες για την αξιοποίηση της ΕΠΚ στον θαλάσσιο χώρο της Αλοννήσου. Οι κατευθύνσεις που δίνονται αναφέρονται στη δημιουργία δράσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την προσέλκυση τουριστών από νέες αγορές, και στη διαμόρφωση τουριστικών πακέτων για τη δημιουργία θαλάσσιων διαδρομών. Όσον αφορά την ΘΑΖ4 στην οποία εντάσσεται η Αλόννησος, αναφέρει την ανάδειξη όλων των χαρακτηριστικών από τα οποία αποτελείται: κεντροβαρική θέση, τουριστική ταυτότητα, νησιωτικότητα και ιδιαιτερότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, περιλαμβάνει κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης για τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, για την αναπτυσσόμενη περιοχή όπου και εντάσσεται η Αλόννησος και για κατευθύνσεις που αφορούν τον τουρισμό με ειδικό καθεστώς. Πιο συγκεκριμένα, οι κατευθύνσεις είναι γενικού περιεχομένου και με καλές πρακτικές μπορούν να υλοποιηθούν περαιτέρω, για την ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού θησαυρού της Αλοννήσου. Οι ενέργειες αυτές δύνανται να αναβαθμίσουν το τουριστικό προφίλ της περιοχής, και να το καταστήσουν πιο ελκυστικό, αναπτύσσοντας εντατικά τις ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως είναι ο καταδυτικός τουρισμός.

Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο της Θεσσαλίας, αναφέρει δύο κατευθύνσεις στρατηγικού χαρακτήρα που αφορούν ως πρώτη προτεραιότητα τη δημιουργία καταδυτικού πάρκου στην περιοχή των Σποράδων – Παγασητικού καθώς και την ανάδειξη και βιώσιμη αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων του, προς όφελος της περιφέρειας αναπτυξιακά και οικονομικά. Επομένως, η χωροταξική πολιτική είναι φανερό ότι πραγματεύεται τη δυναμική που προσδίδει η ΕΠΚ και ο καταδυτικός τουρισμός για την ανάπτυξη της χώρας, ωστόσο κρίνεται σκόπιμο να δοθούν πιο εξειδικευμένες κατευθύνσεις που να αφορούν την κλίμακα του τοπικού επιπέδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΞΑΧ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ

9.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η Αλόννησος εντοπίζεται στις Βόρειες Σποράδες, στη Περιφερειακή Ενότητα Σποράδων της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Το νησί της Αλοννήσου, αποτελεί ένα από τα τέσσερα κατοικημένα νησιά των Σποράδων που βρίσκονται κατά μήκος της βορειοανατολικής ακτής της ηπειρωτικής χώρας στο Αιγαίο Πέλαγος, στο οποίο και έχει αποκαλυφθεί η σπουδαιότητα της ΕΠΚ που το διέπει. Η Αλόννησος βρίσκεται σε ύψος περίπου 490 μέτρων και έχει πληθυσμό 3.138 κατοίκους (ΕΛΣΤΑΤ, 2021). Η χώρα βρίσκεται πλέον στο Πατητήρι όπου ζει το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων μετά από το σεισμό του 1965, και εκεί εντοπίζεται το κύριο λιμάνι του νησιού, όπου βρίσκονται επίσης μαζεμένες όλες οι διοικητικές και δημόσιες υπηρεσίες. Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων εστιάζουν στη γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και στον τουρισμό, όπου και αναπτύσσεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια.

Το νησί της Αλοννήσου εντάσσεται στους αναπτυσσόμενους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, 2013), και χαρακτηρίζεται για τη γεωμορφολογία του, την αισθητική του τοπίου, το ιδιαίτερο περιβάλλον, την πλούσια και μοναδική πολιτιστική και φυσική κληρονομιά του, για την διαύγεια των θαλάσσιων υδάτων καθώς και για την προσφορά διάφορων ειδών και μορφών τουρισμού. Τα χαρακτηριστικά αυτά φανερώνουν πως πρόκειται για έναν τουριστικό προορισμό με ιδιαίτερο περιβάλλον και σημαντικό πολιτιστικό πλούτο. Επιλέγεται κυρίως, ως προορισμός από επισκέπτες του εσωτερικού, ωστόσο με την πάροδο των ετών έχει αλλάξει αυτό το σκηνικό και υποδέχεται τουρίστες από πολλά μέρη παγκοσμίως.

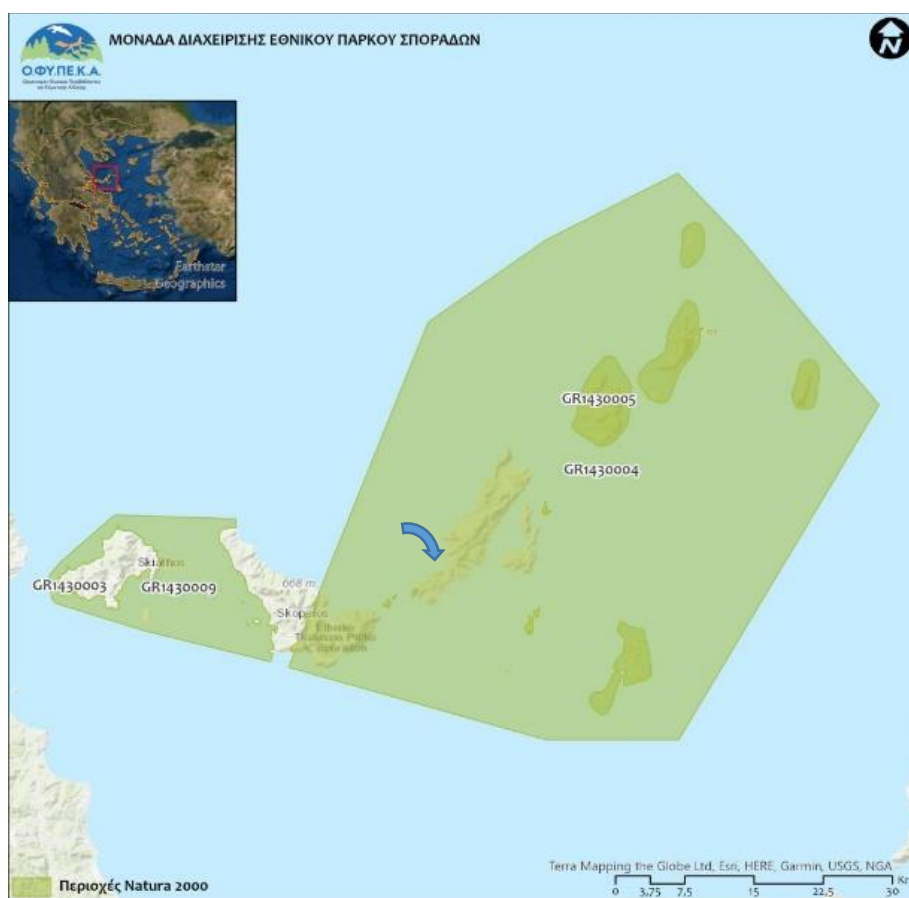
Η πιο ανεπτυγμένη δραστηριότητα της περιοχής, είναι αυτή του θαλάσσιου τουρισμού συνδυάζοντας τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές, που περιλαμβάνουν πληθώρα δραστηριοτήτων όπως είναι οι καταδύσεις, ιστιοπλοΐα, τουρισμός περιπέτειας, οικοτουρισμός κ.ά., μέσα από τα οποία οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν το απaráμιλλο κάλλος του τοπίου και να εξερευνήσουν το θαλάσσιο βυθό. Ως αποτέλεσμα, προκύπτει ότι η αυξητική τάση των ειδικών μορφών τουρισμού, μπορεί να συγκλίνει στο μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής. Η ευρύτερη περιοχή γύρω από το νησί της Αλοννήσου, η θαλάσσια έκταση που το περιβάλλει καθώς και η βορειοανατολική πλευρά της θαλάσσιας περιοχής της Σκοπέλου, έχει ανακηρυχθεί από το 1992, ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο.

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου και Βόρειων Σποράδων (ΕΘΠΑΒΣ), αποτελεί την μεγαλύτερη προστατευόμενη περιοχή Natura 2000 στην Ευρώπη και έχει έκταση 2.200 τ.χλμ., και αποτελεί το κυριότερο σημείο για την θαλάσσια προστασία της Ελλάδας. Η προστασία όλων των ειδών του πάρκου αποτέλεσε ύψιστη ανάγκη για την διαφύλαξη τους και έτσι μέσω των επικείμενων υπουργείων Εμπορικής Ναυτιλίας, ΥΠΕΧΩΔΕ, Γεωργίας, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας και του Δήμου Αλοννήσου, δόθηκαν συνεχείς ενημερώσεις για την επιπλέον ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ατόμων που διαμένουν και επισκέπτονται το νησί. Ο φορέας διαχείρισης του ΕΘΠΑΒΣ, είναι ο Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.) ο οποίος ενσωματώθηκε στους παραπάνω φορείς που είναι υπεύθυνοι και για τη λειτουργία του, με τη μονάδα διαχείρισης να έχει έδρα την Αλόννησο.

Οι απειλές που προκαλούνται στην προστατευόμενη περιοχή από ανθρώπινες δραστηριότητες πλέον έχουν περιοριστεί και ελέγχονται στο μεγαλύτερο βαθμό τους. Το Πάρκο περιλαμβάνει σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας που είναι υπό εξαφάνιση, λιβάδια Ποσειδωνίας που χρησιμεύουν για την αναπαραγωγή των θαλάσσιων οργανισμών καθώς και μια σπάνια συλλογή από ναυάγια και βυθισμένους οικισμούς. Εντός της θαλάσσιας περιοχής του, έχουν γνωστοποιηθεί και σωθεί διάφορα κατάλοιπα θαλάσσιου εμπορίου, ενώ υπάρχουν και μη γνωστοποιημένα ναυάγια που το εύρος της χρονολογίας τους, ξεκινά από την προϊστορική εποχή έως και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σε διάφορα βάθη.

Μια από τις σημαντικότερες ανακαλύψεις που βρέθηκαν στο φως, είναι το ναυάγιο της «Περιστέρας», αφού αποτελεί το μεγαλύτερο προϊστορικό ναυάγιο των κλασικών χρόνων που είναι γνωστό σήμερα. Κατά την πλεύση του περιλάμβανε γύρω στους 4.200 αμφορείς οι οποίοι

Χάρτης 7: Μονάδα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σποράδων, με έδρα την Αλόννησο.

Πηγή: <https://necca.gov.gr>

βυθίστηκαν στην θαλάσσια περιοχή της Αλοννήσου, σχηματίζοντας ένα λόφο 25 μέτρων κατά μήκος του βυθού, στοιχείο που κατέστησε τη μοναδικότητα αυτού του ναυαγίου. Ωστόσο και στην ευρύτερη περιοχή των Σποράδων και του Παγασητικού έχουν βρεθεί κι άλλες τοποθεσίες ενάλιου ενδιαφέροντος, δημιουργώντας την επιτακτική ανάγκη για τη διαχείρισή τους.

Σήμερα, ωστόσο έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες για την πλαισίωση της διαχείρισης κυρίως σε ναυάγια που έχουν γνωστοποιηθεί. Συγκεκριμένα, τα ναυάγια αυτά αποτελούν Επισκέψιμους Ενάλιους Αρχαιολογικούς Χώρους (ΕΕΑΧ), δημιουργώντας μια οργανωμένη περιοχή, που λειτουργεί ως υποβρύχιο μουσείο. Το σύνολο των ΕΕΑΧ της ευρύτερης περιοχής

αριθμούνται ως 8 και βρίσκονται: στη Περιστερά, στο ακρωτήρι Τσέλιος, στο Τηλέγραφος, στο ακρωτήρι Γλάρου, στη Κίκυνθο, στην όρμη Αγ. Πέτρος, στην Κυρά Παναγιά – νησίδα Φαγκρού και στη Σκάντζουρα, όπου και επιτρέπονται όλου του είδους οι καταδύσεις αναψυχής με τη συνοδεία καταδυτικού κέντρου.

9.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ «ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ»

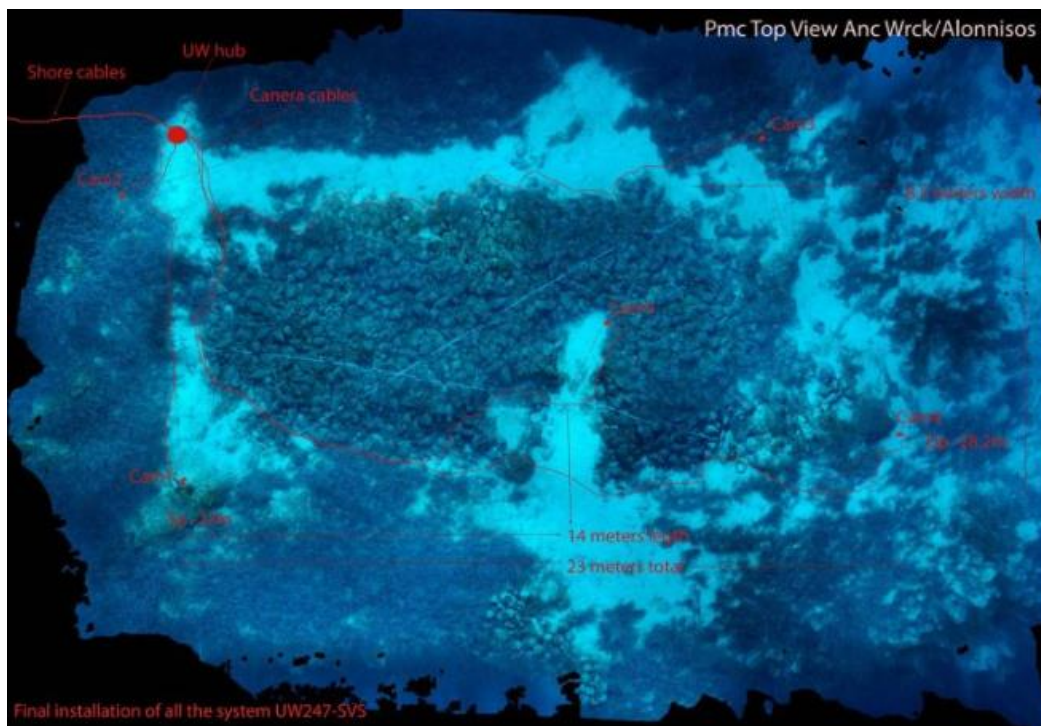
Το ναυάγιο της Περιστεράς χρονολογείται στα τέλη του 5^{ου} αιώνα π.Χ. της κλασικής περιόδου, και αποτελεί την πιο σημαντική ΕΠΚ της Ελλάδας, λόγω της ιστορικότητας – μοναδικότητας και του πολιτιστικού παρελθόντος που την περιβάλλει, καθώς μέσα από την ανακάλυψη του προκύπτει ότι η ιστορία των ναυαγίων ξεκινά από την περίοδο που άνθιζε ο πολιτισμός στον χώρο. Ήταν ένα μεγάλο εμπορικό πλοίο που μετέφερε περίπου 4.200 χιλιάδες αμφορείς κρασιού, προερχόμενους από την αρχαία Μένδη (Χαλκιδική) και την αρχαία Πεπάρηθο (Σκόπελο).

Ο εντοπισμός του ναυαγίου στην Περιστερά της Αλοννήσου έγινε το 1985 από τον αλιεία Δημήτρη Μαυρίκη, ψαρά και κάτοικο της Αλοννήσου. Καταλαβαίνοντας την σημαντικότητα του ευρήματος ο Κ. Μαυρίκης, παρέδωσε το εύρημα στις αρχές όπου και ξεκίνησαν μεταγενέστερα υποβρύχιες ανασκαφές που πραγματοποίησε η ΕΕΑ στις αρχές του 1990. Ακόμη, έχουν ανασυρθεί και ξύλινα σκαριά από τα οποία διαπιστώνονται οι τεχνικές ναυπήγησης και η προέλευση του πλοίου. Ωστόσο, οι αιτίες βύθισής του δεν μπόρεσαν ποτέ να προσδιοριστούν με σαφήνεια.

Λίγα χρόνια αργότερα το 1991, όπως αναφέρουν τα πρακτικά της Περιφέρειας και της ΕΕΑ του 2020, έγινε μια ακόμη προσπάθεια έρευνας στην Περιστερά για ένα ναυάγιο που μετέφερε αμφορείς, με υπεύθυνη την Ελπίδα Χατζηδάκη από την ΕΕΑ. Η συνεχείς έρευνες έφεραν στο φως μια νέα ακόμη ανακάλυψη. Φαίνεται πως κάτω από τους αμφορείς, υπήρχε ένα στρώμα δύο στρώσεων από αγγεία, δηλαδή στο σύνολο περίπου 4.000 χιλιάδες αμφορείς. Το 1994 γίνονται οι πρώτες προσπάθειες αποτύπωσης του ναυαγίου, μετά τον εντοπισμό και την ανασκαφή που χρειαζόταν, με επικεφαλής τον αρχαιολόγο Κ. Χανιώτη, στη περιοχή της νησίδας Φαγκρού και στην Κυρά Παναγιά της Αλοννήσου χρονολογούμενο κατά τον 5^ο αιώνα π.Χ.. Οι ανασκαφές ωστόσο, συνεχίστηκαν ανά σπαστά χρονικά διαστήματα μέχρι και το 2001.

Μετά το πέρας των ανασκαφών, οι υποβρύχιες μελέτες υπέδειξαν μια εντατική συγκέντρωση ακέραιων αμφορέων βάθους 25 μέτρων, δημιουργώντας ένα λοφίσκο 25 μέτρα μήκους και 12 μέτρα πλάτους, ενώ το ύψος του έφτανε τα 3 μέτρα. Το σύνολο των 4.200 αμφορέων, φανερώνει ότι το ναυάγιο της Περιστεράς, εξακολουθεί να είναι μέχρι σήμερα το μεγαλύτερο ναυάγιο της κλασικής περιόδου, που έχει ανακαλυφθεί σε χωρητικότητα και μέγεθος. Αξιοσημείωτος, χρήζει και ο χαρακτηρισμός του κλασικού ναυαγίου από τον National Geographic το 2020, ως ο «Παρθενώνας των ναυαγίων», λόγω της μοναδικότητας που υποδηλώνει η Περιστερά, μιας και αποτελεί το αρχαιότερο ναυάγιο που μπορεί να καταδύσεις ο άνθρωπος σήμερα στον κόσμο.

Εικόνα 14: Υποβρύχια φωτογραφία του ναυαγίου της Περιστεράς από το σύστημα παρακολούθησης “NOOS”.

Πηγή: <https://nous.com.gr>

9.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η αναγκαιότητα προσδιορισμού των ζητημάτων προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος, ως προς το σύνολο του χωρικού σχεδιασμού και προγραμματισμού για το αναπτυξιακό πρότυπο σε όλα τα επίπεδα της χώρας, φέρει τον φυσικό σχεδιασμό. Ο φυσικός σχεδιασμός εντάσσεται στον πολεοδομικό σχεδιασμό και αφορά τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη ή και τη διαμόρφωση των οικιστικών συνόλων σε μια πολεοδομική μελέτη. Η διαφορά του φυσικού σχεδιασμού από τον σχεδιασμό γενικότερα, εμπίπτει στο τελικό αποτέλεσμα, ότι ο φυσικός δημιουργεί σχέδια, ενώ στην δεύτερη περίπτωση προγράμματα που πλαισιώνονται από σχέδια.

Η διατήρηση μιας βιώσιμης κοινωνίας και των δραστηριοτήτων της, απαιτεί σχεδιασμό. Ο σχεδιασμός καλείται να υπολογίσει τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών και τις απαιτήσεις σχεδιασμού του χερσαίου και θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ο θαλάσσιος χώρος στην προκειμένη περίπτωση, αποτελεί έναν φυσικό πόρο, που περιλαμβάνει πολύτιμες υπηρεσίες όπως η ενέργεια, πρώτες ύλες, τρόφιμα, διαδρομές αναψυχής και μεταφοράς. Για την διασφάλιση όλων αυτών των υπηρεσιών μελλοντικά, κρίνεται αναγκαίος ο βιώσιμος σχεδιασμός και η διαχείριση των δραστηριοτήτων που εντοπίζονται εντός του, λαμβάνοντας υπόψη το θαλάσσιο οικοσύστημα (SGU, 2020).

Ο βυθός αποτελεί σημαντικό μέρος του οικοσυστήματος της θάλασσας, όπου και εντοπίζονται σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, πολιτιστικοί θησαυροί, συγκεντρώσεις περιβαλλοντικών τοξινών που απελευθερώνονται στη θάλασσα κ.ά.. Επομένως, η γνώση των φυσικών χαρακτηριστικών του βυθού της θάλασσάς, συντελεί σημαντικά στον φυσικό

σχεδιασμό της θάλασσας, όπου καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό οι θαλάσσιες εγκαταστάσεις, και οι δραστηριότητες.

Στην υφιστάμενη περίπτωση, πέριξ της Αλοννήσου έχει δημιουργηθεί το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο, όπου περιλαμβάνει φυσικούς πόρους καθώς ακόμη και πολιτιστικούς. Είναι σημαντικό να οργανωθούν οι χρήσεις και οι δραστηριότητες εντός του, για να μην δημιουργούνται περαιτέρω περιβαλλοντικές πιέσεις στο θαλάσσιο χώρο.

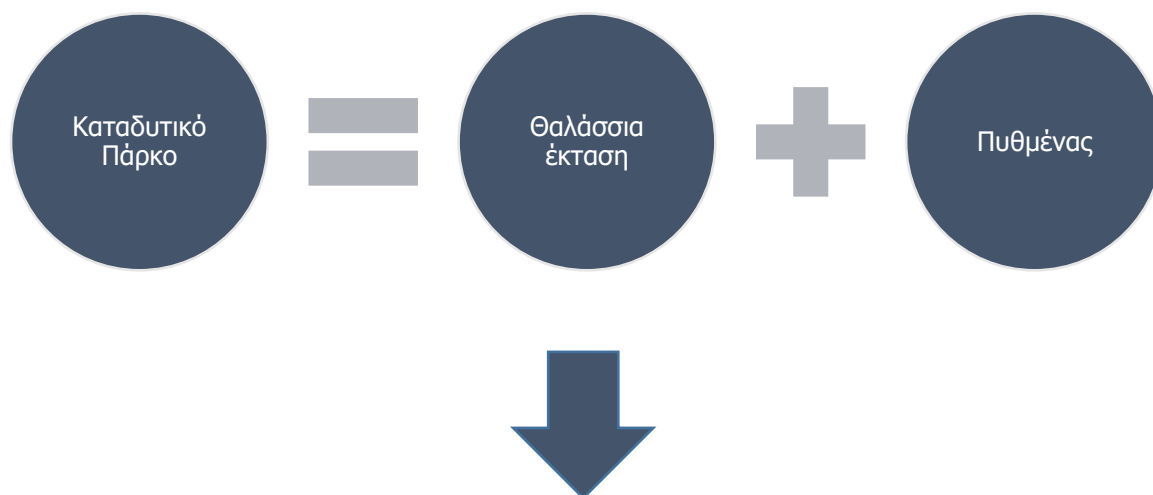
Το έντονο ενάλιο πολιτιστικό στοιχείο που εντοπίζεται στην περιοχή, μπορεί να οργανωθεί σύμφωνα με τις νομικές και θεσμικές διατάξεις, λαμβάνοντας υπόψη και τις υπόλοιπες δραστηριότητες του θαλάσσιου χώρου, από ένα καταδυτικό πάρκο. Ήδη έχουν κηρυχθεί στην ευρύτερη περιοχή κι άλλοι ΕΕΑΧ που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τμήμα του καταδυτικού πάρκου με περισσότερες από μια διαδρομές πολιτιστικού χαρακτήρα. Στο κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς, έχει δημιουργηθεί το πρώτο υποβρύχιο μουσείο με πολιτιστικό – ιστορικό χαρακτήρα. Ωστόσο, δεν έχουν γίνει ενέργειες για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου καταδυτικού πάρκου που να περιλαμβάνει το κλασικό ναυάγιο καθώς ακόμη και μερικούς από τους υπόλοιπους 7 ΕΕΑΧ που έχουν κηρυχθεί, το υποβρύχιο μουσείο και άλλες διαδρομές πολιτιστικού χαρακτήρα που θα μπορούσαν να ενταχθούν μαζί με ειδικές – εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες και να αναπτύξουν εκτεταμένα την περιοχή.

Με αυτό τον τρόπο, η ιδέα διαμορφώνεται στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης υποδοχής, η οποία θα χωροθετείται στο θαλάσσιο χώρο με οργανωμένο τρόπο, ώστε να διαφυλάσσεται από τυχόν κινδύνους το στοιχείο της κληρονομιάς, καθώς και οι εξωτερικές χρήσεις τους υποθαλάσσιου περιβάλλοντος.

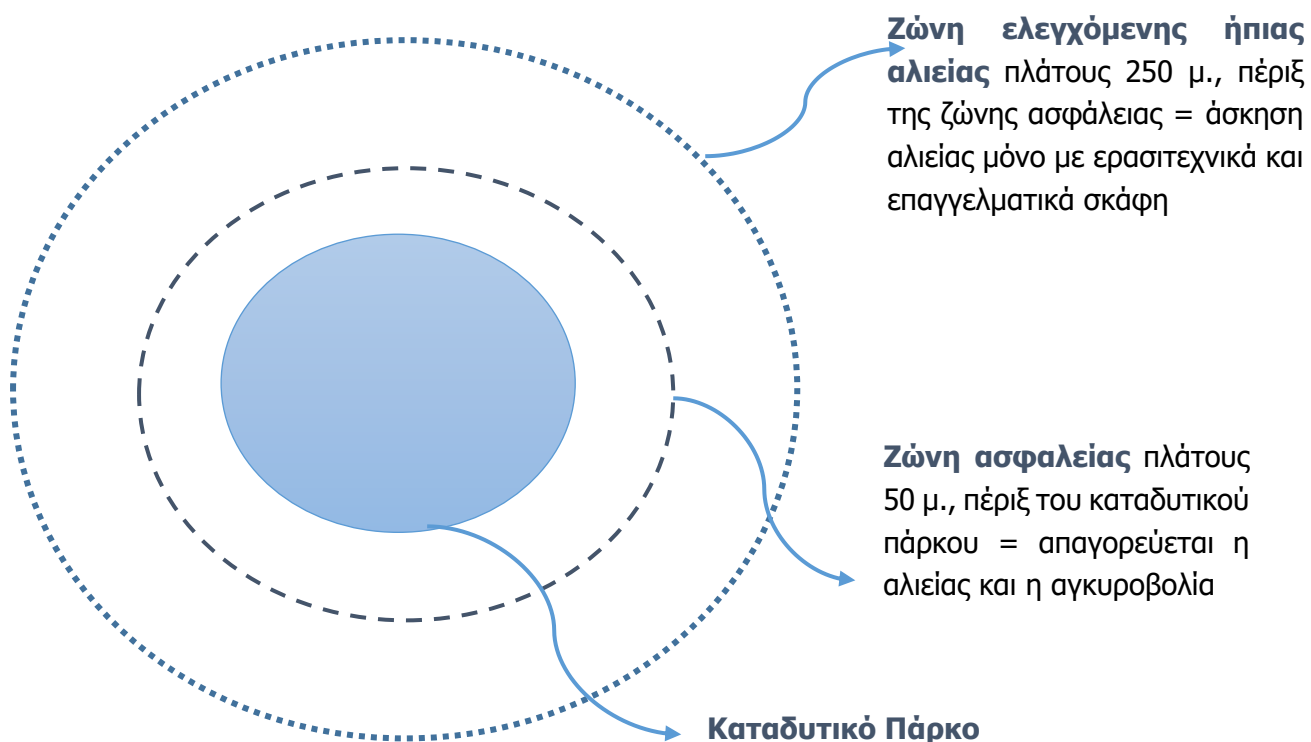
9.3.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΒΗΜΑΤΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Είναι σημαντικό για τη δημιουργία ενός καταδυτικού πάρκου να λαμβάνονται υπόψη κάποια απαιτούμενα χαρακτηριστικά, που πρέπει να κατέχει η περιοχή στην οποία θα χωροθετηθεί το καταδυτικό πάρκο. Η περιοχή στην οποία θα σχεδιαστεί, θα πρέπει να καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου να διαθέτει ευνοϊκές καιρικές συνθήκες, να χαρακτηρίζεται από διαυγή νερά, να μπορεί εύκολα να επιτυγχάνεται η προσβασιμότητα απόπλου και κατάπλου, να μην είναι σε βάθος μεγαλύτερο των 40 μέτρων, για να μην δυσκολεύει την κατάδυση των επισκεπτών καθώς και να στηρίζεται από ένα τουλάχιστον καταδυτικό κέντρο, το οποίο θα βοηθά την επιτυχή ολοκλήρωση της καταδυτικής εμπειρίας.

Ωστόσο, για τη δημιουργία ενός καταδυτικού πάρκου πρέπει να ληφθούν υπόψη κάποιες βασικές υποδείξεις και όροι που αναλύονται ειδικότερα ως εξής και προκύπτουν από τον Ν.4688/2020 (ΦΕΚ 101/Α' 24.5.2020) και από το άρθρο 13 του Ν.3409/2005 (ΦΕΚ 273/ Α' 04.11.2005):

1^ο ΒΗΜΑ:

- Σε ένα καταδυτικό πάρκο, εάν υπάρχουν ναυάγια κυριότητας, τότε πρέπει να συμφωνήσει το αντίστοιχο Υπουργείο,
- Εάν υπάρχουν μνημεία, ΕΕΑΧ, ή και ιστορικοί τόποι, τότε πρέπει να συμφωνήσει το ΥΠΠΟΑ, μετά από γνώμη του αρμόδιου κεντρικού συμβουλίου,
- Ν. 2971/2001: μπορεί να γίνει παραχώρηση τμημάτων αιγιαλού και παραλίας, για την οριοθέτηση επιτρεπόμενων κατασκευών για το καταδυτικό πάρκο
- Πρέπει αν λαμβάνονται οι εξής αποστάσεις

2^ο ΒΗΜΑ

Περιλαμβάνει: αποκλειστικές καθοδηγούμενες καταδύσεις αναψυχής, υποβρύχιες δραστηριότητες: υποβρύχια φωτογραφία και κινηματογραφία, περιβαλλοντική εκπαίδευση και επιστημονική έρευνα (εάν χρειαστεί βάση των αρμόδιων διατάξεων).

3^ο ΒΗΜΑ:

Η διαχείριση του πάρκου εμπίπτει στον φορέα διαχείρισης του.

4^ο ΒΗΜΑ:

Μέγιστο συνολικό εμβαδόν = 2 km² , ενώ μπορεί και να διαιρεθεί σε 3 τμήματα που το καθένα να έχει μέγιστη απόσταση μεταξύ τους 150 μ.

5^ο ΒΗΜΑ:

Εντός οριοθετημένης περιοχής του καταδυτικού πάρκου:

Απαγορεύεται: η αγκυροβολία και κάθε είδους αλιεία

Επιτρέπεται: 1) Η ναυσιπλοΐα μόνο για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών

2) Η χρήση σκαφών, πλωτών υποβρυχίων από το φορέα διαχείρισης

3) Η πόντιση πλοίων, ναυαγίων, πλωτών ή άλλων ναυπηγημάτων, για τη βελτίωση της χλωρίδας και πανίδας και την ελκυστικότητα του τοπίου.

Τέλος, η γνωστοποίηση των ναυαγίων γίνεται από την Υδρογραφική Υπηρεσία Πολεμικού Ναυτικού, από το φορέα διαχείρισης όπου και τοποθετείται σήμανση ημέρας και νύχτας.

6^ο ΒΗΜΑ:

Η οριοθέτηση του καταδυτικού πάρκου, γίνεται με **πλωτούς σημαντήρες** ή **άλλα φυσικά μέσα**, για την διαφύλαξη του θαλάσσιου οικοσυστήματος και του πυθμένα, όπου και τοποθετούνται **σημάνσεις ημέρας και νύχτας**.

7^ο ΒΗΜΑ:**Εξωτερικά:**

Μπορεί να εντάσσεται σε θαλάσσια περιοχή Δικτύου Natura 2000, ή σε Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο, ή σε άλλη προστατευόμενη περιοχή ενός καταδυτικού προϊόντος.

Καταδυτικό Πάρκο

Εσωτερικά:

περιλαμβάνει ναυάγια και ΕΕΑΧ, όπου και προτείνεται η οριοθέτηση του καταδυτικού πάρκου να εμπίπτει σε οριοθετημένη περιοχή επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου.

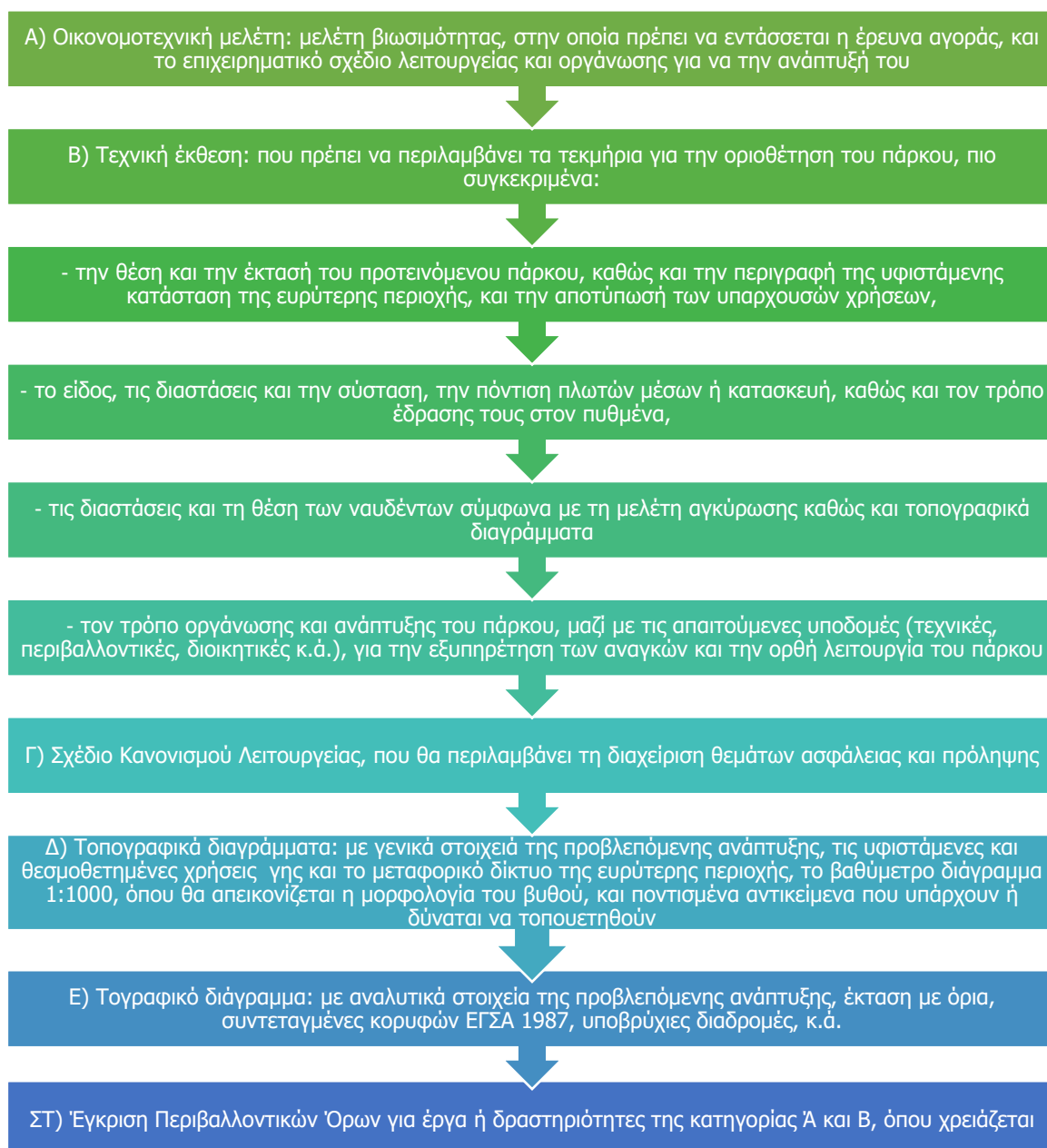
Η δημιουργία σε περιοχή πυθμένα της οποίας υπάρχουν προστατευόμενοι λειμώνες ή είδη προστασίας, θα γίνεται με ειδικού κανονισμούς της εθνικής νομοθεσίας.

8^ο ΒΗΜΑ:

Η διαδικασία για την οριοθέτηση του καταδυτικού πάρκου ξεκινά, έπειτα από την αίτηση που έχει αναλάβει ο φορέας διαχείρισής του και αποτελεί πρόσωπο το οποίο πληροί όλα τα πρότυπα για την ανάληψή του.

Πιο συγκεκριμένα χρειάζεται τα εξής:

Διάγραμμα 18: Βήματα για τη δημιουργία ενός καταδυτικού πάρκου.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

9^ο ΒΗΜΑ:

Μόλις ολοκληρωθεί η αίτηση, περνάει στο στάδιο της αξιολόγησης όπου πρέπει να ληφθούν υπόψη:

- Οι κατευθύνσεις των χωροταξικών πλαισίων, ρυθμιστικών κειμένων, πολεοδομικών σχεδίων ή προγραμμάτων, και τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής του πάρκου
- Η συμβατότητα της σχεδιαζόμενης ανάπτυξης, με τις υφιστάμενες και εγκεκριμένες χρήσεις, η συμπληρωματικότητα με άλλες τυχόν χρήσεις και δραστηριότητες, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής του πάρκου όπου και αναπτύσσεται
- Οι ανάγκες για την εξυπηρέτηση του πάρκου και των έργων υποδομής ευρύτερα
- Τα άμεσα και έμμεσα οφέλη στο σύνολο: για το περιβάλλον, τουρισμό, οικονομία, πληθυσμό, θέσεις απασχόλησης και του επιπέδου ζωής γενικότερα της ευρύτερης περιοχής που περιβάλλει το πάρκο
- Η καταλληλότητα της προτεινόμενης θέσης, έκτασης, ποιότητας, μορφολογίας βυθού, ποικιλίας των υποθαλάσσιων στοιχείων, η ευκρίνεια και καθαρότητα νερών, η ένταση και το μέγεθος των ρευμάτων καθώς και η ύπαρξη άλλων καταδυτικών πάρκων στην περιοχή ευρύτερα
- Τέλος, η συμμετοχή τοπικής κοινωνίας ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ή των προσώπων δημόσιου δικαίου ή και άλλων διεθνών και ευρωπαϊκών επαγγελματικών ενώσεων

10^ο ΒΗΜΑ:

Μόλις εγκριθεί η απόφαση, οριοθετείτε το καταδυτικό πάρκο με συντεταγμένες σύμφωνα με το ΕΓΣΑ 1987 μαζί με το τοπογραφικό του διάγραμμα, όπου αναφέρεται η θέση και το εμβαδόν του. Έπειτα, δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, όπου και παραχωρείται το δικαίωμα χρήσης στον προορισμό του, η διαχείρισή του και η ετήσια μίσθωση του. Το δικαίωμα χρήσεις έχει διάρκεια 20 χρόνια και ανανεώνεται έπειτα για κάθε 10 χρόνια με απόφαση των αρμόδιων Υπουργείων. Επίσης, είναι απαραίτητη από το φορέα η περιβαλλοντική αδειοδότηση να είναι σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια χρήσεις του. Το ετήσιο μίσθωμα υποβάλλεται ανάλογα με τη τιμή παραχώρησης αιγιαλού που ορίζει ο κάθε δήμος, η οποία κυμαίνεται από 5 – 20 ευρώ ανά στρέμμα παραχώρησης θαλάσσιου χώρου, όπου και εντάσσεται ο αιγιαλός και η παραλία, ο θαλάσσιος χώρος, και ο πυθμένας της περιοχής. Από την παραχώρηση του πάρκου δίνεται και ως ένας χρόνος για την καταβολή του μισθωτηρίου. Εάν εντός του πάρκου υπάρχει ναυάγιο με κυριότητα στο Μετοχικό Ταμείο Ναυτικού, τότε δίνεται από το φορέα το 10% του μισθώματος για την παραχώρηση των δικαιωμάτων διαχείρισής του. Εάν ακόμη, ο φορέας δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του απέναντι στο καταδυτικό πάρκο ή προβεί σε λήξη πριν το διάστημα ανανέωσης, τότε παύει να υφίσταται η λειτουργία του.

11^ο ΒΗΜΑ:

Ο φορέας διαχείρισης του πάρκου ασκεί αποκλειστικά τη διαχείριση, οργάνωση, επίβλεψη, προστασία και εκμετάλλευση του πάρκου, ως επισκέψιμου υποβρύχιου χώρου αναψυχής και δεν παρέχει υπηρεσίες καταδύσεων αναψυχής. Οι καταδυτικές υπηρεσίες παρέχονται από το καταδυτικό κέντρο που συνεργάζεται το πάρκο. Ο φορέας φροντίζει να παρέχει την απαιτούμενη ενημέρωση, και εμπορεύεται ενημερωτικό, διδακτικό υλικό σε ψηφιακή ή έντυπη

μορφή, ενώ εκλαμβάνει το αντίτιμο ποσό για την άδεια φωτογράφισης ή κινηματογράφησης των στοιχείων εντός και εκτός αυτού. Ακόμη, είναι υπεύθυνος για τη φύλαξη του χώρου καθώς και για την εξ ολοκλήρου προστασία του, και έτσι όποτε κρίνει απαραίτητα μπορεί να διακόψει την προσωρινή είσοδο αυτού. Τέλος, στην συμφωνία παραχώρησης εάν έχει κριθεί, μπορεί να εισπράττει αντίτιμο της εισόδου από τους επισκέπτες του πάρκου.

12^ο ΒΗΜΑ:

Η αστυνόμευση του πάρκου λαμβάνει χώρα από το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή βάση της κείμενης νομοθεσίας. Εάν υπάρξει παραβάτης τότε του επιβάλλονται κυρώσεις και ποινές σύμφωνα με τους προβλεπόμενους νόμους.

13^ο ΒΗΜΑ:

Οι χερσαίες εγκαταστάσεις που δύναται να συνοδεύουν το καταδυτικό πάρκο ορίζονται ως εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, εφόσον και αν πληρούν τις απαραίτητες τεχνικές και λειτουργικές προδιαγραφές που ορίζονται.

Τέλος, είναι δυνατή η συμπλήρωση και εξειδίκευση του σταδίου της αίτησης των στοιχείων που περιλαμβάνει, καθώς και η ρύθμιση κάθε ειδικού ζητήματος, χωρίς να υποβάλλονται επιπλέον κυρώσεις ή υποχρεώσεις.

9.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΚ

Η διαχείριση αποτελεί ένα από τα βασικότερα ζητήματα, για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου μοντέλου που θα χρειαστεί ώστε να αξιοποιηθεί ορθά κάθε υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Τα στάδια της διαχείρισης περιλαμβάνουν τρεις κατηγορίες:

Α) έρευνα, Β) προστασία και Γ) εκμετάλλευση – ανάδειξη. Κάθε ένα από τα στάδια θα πρέπει να ακολουθείται με τη σειρά, διότι είναι καθοριστική μια σωστή πρακτική για την αξιοποίηση μιας κληρονομιάς. Εάν κάποιο από τα στάδια δεν υλοποιηθεί σωστά ή παραληφθεί, τότε το αποτέλεσμα της πρακτικής δεν μπορεί να είναι ικανοποιητικό.

Όσον αφορά το στάδιο της έρευνας, μια έρευνα είναι καθοριστική και απαραίτητη για την ολοκλήρωση της διαδικασίας πληροφόρησης ενός ευρήματος. Πριν ξεκινήσει μια επιτόπια έρευνα, θα πρέπει ήδη να έχει προβλεφθεί η προστασία και η διαχείριση του ενάλιου ευρήματος, μέσα από τα ήδη υπάρχοντα νομικά και θεσμικά πλαίσια για κάθε χώρα. Καθοριστικό κομμάτι για την υποβρύχια έρευνα αποτελούν οι νέες τεχνολογίες. Το στοιχείο της ΕΠΚ συνδέεται με την καταδυτική τεχνολογία μέσω των υποβρύχιων συσκευών υπολογισμού του βάθους, μηχανημάτων που βοηθούν στην αποτύπωση του ναυαγίου κ.ά., στοχεύοντας στην ταχύτερη εξέλιξη της έρευνας.

Το επόμενο στάδιο αφορά την προστασία του ενάλιου πλούτου. Οι κυριότεροι λόγοι που κρίνουν απαραίτητο το στάδιο, στηρίζονται στην ανεύρεση λύσεων για το πως το φυσικό περιβάλλον αλλοιώνει τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που βρίσκονται κοντά στον παράκτιο χώρο, και κινδυνεύουν από οργανικές απειλές, μεγάλες πιέσεις κ.ά. Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι στο μέλλον ο τιτανικός ενδέχεται να εξαφανιστεί, λόγω της αλλοίωσης που επιδέχεται το υλικό κατασκευής του που είναι το μέταλλο. Ακόμη, οι ανθρώπινες δραστηριότητες μπορούν

να επιφέρουν μεγάλες πιέσεις εξαιτίας του λιμενισμού που στηρίζονται επάνω σε ενάλιες αρχαιότητες.

Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος, χρειάζονται ορθολογικές λύσεις όπως, οι συνυπάρξεις δραστηριοτήτων πχ. Λιμενισμού και καταδύσεων, η συντήρηση των ευρημάτων που βοηθάει στην προστασία της αρχαιολογικής ατζέντας, καθώς και νέες αρχαιομετρικές μέθοδοι που αποσκοπούν στην καλύτερη ερμηνεία των αποτελεσμάτων σε μια έρευνα. Ταυτόχρονα, το νομικό πλαίσιο προστατεύει της αρχαιότητες από πάντα, ενώ δεν λείπουν και νέα πλαίσια με διατάξεις που ακολουθούν οι διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της κληρονομιάς. Το διεθνές πλαίσιο διαχείρισης στηρίζεται πλέον στην Σύμβαση της UNESCO του 2001, που αποτελεί την πιο διαδεδομένη σύμβαση και περιλαμβάνει πολλές χώρες παγκοσμίως.

Το τρίτο και τελευταίο στάδιο αφορά την ολοκλήρωση της διαχείρισης μέσω της ανάδειξης και εκμετάλλευσης του ενάλιου πολιτιστικού πόρου. Στη διαχείριση έχουν μερίδιο η κοινωνία, οι δύτες οι ψαράδες, διότι αναγνωρίζουν την ευαισθησία των πόρων που υπάρχουν σε κάθε περιοχή. Η καθαρότητα των νερών είναι αρκετά σημαντική ώστε να φαίνεται με διαύγεια στους ανθρώπους – αυτοδύτες – καταδυτική κοινότητα. Η διαύγεια και ευκρίνεια των νερών και στην περίπτωση της Περιστερας διευκολύνει την διαδικασία της κατάδυσης. Ωστόσο, υπάρχουν και άνθρωποι που δεν γνωρίζουν κολύμπι ή δεν θέλουν να έρθουν σε επαφή με τη θάλασσα. Οπότε χρειάζεται ένας νέος τρόπος προσέγγισης της που μπορεί να αποδοθεί μέσα από Μουσεία που μιλούν για την ναυτική κληρονομιά και βρίσκονται σε χερσαίο έδαφος. Ακόμη, βοηθούν και οι εκθέσεις για που αναφέρονται συγκεκριμένα στην ΕΠΚ, όπως και άυλα εκθεσιακά μέσα (ντοκιμαντέρ, ψηφιακές καταγραφές, ενάλιες αποτυπώσεις φωτομετρήσεις εκβάθυνσης κ.ά.).

Οι σύγχρονες τεχνολογίες αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την εκμάθηση των επισκεπτών, όπως με τη δημιουργία εικονικού περιβάλλοντος ο θεατής μπορεί να μεταφερθεί σε μια κατάσταση του παρελθόντος και να βιώσει με τον ίδιο τρόπο το γεγονός αυτό. Από μια άλλη οπτική των πραγμάτων κρίνονται και διάφορα θέματα δεοντολογίας. Στο σημείο του ναυαγίου είναι πιθανό ότι μπορεί και κάποιος άνθρωπος να έχει χάσει τη ζωή του, οπότε μιλάμε για μια πανανθρώπινη δυστυχία. Γι' αυτό το λόγο είναι δύσκολη πολλές φορές η διαχείριση της κληρονομιάς καθώς έχουν χαθεί ζωές. Άρα, η απόσταση μπορεί να βοηθήσει τη διαχείριση σε θέματα θανάτου, είναι μακριά ή κοντά, είναι ένα πρόσφατο γεγονός ή έχει γίνει πριν χιλιάδες χρόνια; Είναι μια προσέγγιση που αλληλεπιδρά σε θέματα ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Συνεπώς, μια ορθολογική διαχείριση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τα προηγούμενα βήματα και το αντίθετο. Ο τρόπος διαχείρισης μιας φυσικής πολιτιστικής κληρονομιάς θα μπορούσε κάλλιστα να ταυτιστεί με την ΕΠΚ. Τα στάδια τη διαχείρισης ανήκουν σε παραδοσιακές πρακτικές από την πλευρά της επίσκεψης, θετικό στοιχείο για την αυθεντικότητα του πλούτου, ωστόσο υπάρχει και η πειραματική αρχαιολογία, από την οποία μπορεί να ωφεληθεί η επιστημονική δεοντολογία. Οι άνθρωποι που δεν κατέχουν γνώσεις πάνω στο αντικείμενο της ΕΠΚ, μπορούν να ωφεληθούν από την επίδρασή της, ώστε να έρθει πιο κοντά το πολιτιστικό σύνολο με τον όγκο που κατέχει το πολιτιστικό αρχείο. **Είναι σημαντικό όμως να αναρωτηθούμε ποιοι χώροι κατέχουν την φέρουσα ικανότητα για να αξιοποιηθούν σε βάθος την ΕΠΚ.**

9.4.1 ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΚ

Η διαχείριση της ΕΠΚ κατά τον σχεδιασμό, προξενεί προβλήματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν, ώστε να καταστεί εύκολη η βιώσιμη αξιοποίησή της. Αρχικά, ο χωρικός σχεδιασμός για τη διαχείριση της ΕΠΚ αποτελεί βασικό ζήτημα που αναφέρεται στην ρύθμιση του θαλάσσιου και παράκτιου χώρου. Οι κατευθύνσεις του χωρικού σχεδιασμού δίνονται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ωστόσο λόγω τις έλλειψης στρατηγικού σχεδιασμού είναι δύσκολες οι προσεγγίσεις για τη διαχείριση του παράκτιου και θαλάσσιου χώρου, μεγεθύνοντας τις επιπτώσεις αφού δεν παρέχονται σαφείς πληροφορίες για τη θέση, τη προστασία, τη διαχείριση κ.ά., της ΕΠΚ.

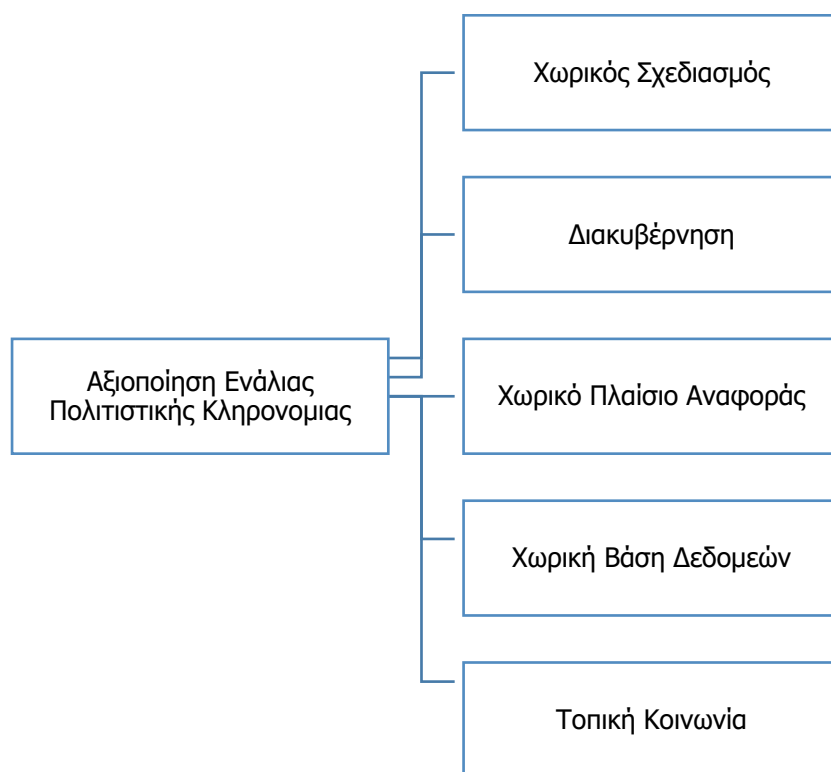
Ακόμη, το χωρικό πλαίσιο αναφοράς είναι εξίσου σημαντικό ζήτημα καθώς η διαχείριση της ΕΠΚ, στο χερσαίο, θαλάσσιο και παράκτιο τμήμα είναι διαφορετική. Γι' αυτό κρίνεται σκόπιμο, να ενταχθεί ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός που να αφορά τη διαχείριση της ΕΠΚ, σε τοπικό επίπεδο μιας και η αξία που προσδίδει η κληρονομιά μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της περιοχής.

Ένα επιπλέον ζήτημα που προκύπτει, αφορά τον εντοπισμό της θέσης της ΕΠΚ. Η χωρική βάση δεδομένα δυστυχώς δεν παρέχει πληροφορίες για τη πολιτιστική κληρονομιά που βρίσκεται στους ελληνικούς βυθούς. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός, η τεκμηρίωση, η χαρτογράφηση και η απεικόνιση, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη βιώσιμη αξιοποίηση της ΕΠΚ. Η τεχνολογική ανάπτυξη έχει συμβάλλει ωστόσο στη δημιουργία ευκαιριών για την αποτύπωση πολλαπλών αρχαιολογικών καταλοίπων, παρόλο που οι δυνατότητες τις αυξάνονται όλο και περισσότερο. Επόμενος, κρίνεται σημαντική η δημιουργία μια χωρικής βάσης δεδομένων που θα κατέχει όλες αυτές τις πληροφορίες συγκεντρωτικά και θα βοηθά στη ανίχνευση και παρακολούθηση της ΕΠΚ.

Σημαντικό ρόλο αποκτά και η διακυβέρνηση, όπου κρίνεται σημαντική η κοινή δράση μεταξύ των κρατών έχοντας μια κοινή πολιτική που θα ακολουθούν για τη προστασία της ΕΠΚ. Έτσι, η συλλογική προσπάθεια των φορέων διαχείρισης για την προστασία της ΕΠΚ, μπορεί να δημιουργήσει μια ανθεκτική αξιοποίηση της κληρονομιάς, και να θέσει με επιτυχία μια βιώσιμη θαλάσσια αναπτυξιακή προοπτική για κάθε χώρα.

Ακόμη, η τοπική κοινωνία συντελεί καθοριστικά στις αποφάσεις που θα πρέπει παρθούν για την επιτυχή βιώσιμη αξιοποίηση της κληρονομιάς του καταδυτικού προϊόντος της περιοχής (Koutsis and Stratigea, 2023).

Διάγραμμα 19: Ζητήματα χωρικού σχεδιασμού για την αξιοποίηση της ΕΠΚ.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

9.4.2. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΝΑΥΑΓΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ

Η εγγύτητα που κατέχει το ναυάγιο της Περιστεράς καθώς και το ενδιαφέρον απ' την πλευρά της τοπικής κοινωνίας, οδήγησαν στην προστασία και μετέπειτα ανάδειξη της ΕΠΚ στην πράξη. Η κοινωνική συναίνεση και η ευαισθητοποίηση του κοινού συντέλεσαν στην δημιουργία συμπράξεων τοπικού και εθνικού επιπέδου, δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, για την ανάδειξη της ΕΠΚ μέσω της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού στην Αλόννησο.

Το πρωταρχικό σχέδιο για την ανάπτυξη της ΕΠΚ της Αλοννήσου, ξεκίνησε με την πρωτοβουλία των ανθρώπων που αγαπούσαν τη θάλασσα, τις καταδύσεις και τη φύση, προσεγγίζοντας την αναγκαιότητα της τουριστικής εκμετάλλευσης του ναυαγίου και του τόπου. Μέσα από αυτή, διαμορφώθηκαν απόψεις διαφορετικού περιεχομένου, που αποτέλεσαν τη βάση για την ολοκληρωμένη παρουσίαση της κληρονομιάς στο σήμερα. Η επιθυμία των κατοίκων της περιοχής για την αξιοποίηση της ΕΠΚ του ναυαγίου, μέσω της της βιώσιμης ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού κρίθηκε σημαντική, καθώς στηρίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνδυάζει η περιοχή, με την ανάδειξη και προβολή της in situ κληρονομιάς του τόπου.

Το αποτέλεσμα αυτής της επιθυμίας έλαβε χώρα το 2007, όπου και συντάχθηκε το Πρότυπο Καινοτόμο Σχέδιο Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ), με το όνομα «Άνω Μαγνήτων Νήσοι», όπου έλαβαν μέρος πάνω από 30 φορείς, που βοήθησαν στη βιώσιμη οικονομική και περιβαλλοντική ανάπτυξη των Βόρειων Σποράδων. Η έγκριση προς υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδίου,

δρομολογήθηκε έπειτα από δύο χρόνια, αφήνοντας ελεύθερη την πρόσβαση κι άλλων φορέων, με στόχο τη καλύτερη δυνατή συμμετοχή όλο και περισσότερων ατόμων.

Οι σημαντικότερες πρωτοβουλίες για την ανάδειξη της ΕΠΚ του τόπου, προέβλεπαν την δημιουργία υποβρύχιων μουσείων και δύο εξειδικευμένων κέντρων για την προβολή του καταδυτικού τουρισμού στην Αλόννησο και τη Σκόπελο. Τα κέντρα ενημέρωσης είχαν στόχο την υποδοχή και ευαισθητοποίηση – ενημέρωση του κοινού, την προβολή των φυσικών και ενάλιων θησαυρών της περιοχής καθώς και την ενημέρωσή τους για της τουριστικές δραστηριότητες αναψυχής που αναπαράγονται στο νησί. Αμέσως μετά την γνωστοποίηση που έλαβε το νησί, τα καταδυτικά κέντρα ξεκίνησαν να αναπτύσσονται όλο και περισσότερο, δημιουργώντας σημεία απόπλου και κατάπλου σκαφών για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

Η πρόταση δημιουργίας καταδυτικών πάρκων με ενάλιο ενδιαφέρον, που θα λάμβανε υπόψη την προστασία και διατήρηση του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος των Βόρειων Σποράδων, ακολούθησε αργότερα. Προέβλεπε τη δημιουργία ενός εκτεταμένου ενάλιου δικτύου επισκέψιμων χώρων, επεκτείνοντας την περιοχή ώστε να γίνεται πιο εύκολα η επιτόπια, προβολή και ανάδειξη των αρχαιολογικών καταλοίπων μέσω των δραστηριοτήτων που αναπτύσσει ο καταδυτικός τουρισμός. Το έργο για την κατασκευή των υποβρύχιων μουσείων εντάχθηκε στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Θεσσαλίας 2007-2013, με προϋπολογισμό κοντά στα 6 εκατ. €.

Οι πρώτοι ΕΕΑΧ κηρύχθηκαν το 2015²⁸, στα πλαίσια του αναπτυξιακού προγράμματος «Άνω Μαγνήτων Νήσοι», στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή της Μαγνησίας, ενώ οι υπόλοιποι κηρύχθηκαν στην περιοχή της Αλοννήσου το 2019²⁹. Όλοι οι ΕΕΑΧ βρίσκονται εντός του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου, και επιτρέπουν την οργανωμένη κατάδυση σε 14 πλέον επισκέψιμα σημεία στην περιοχή.

Ταυτόχρονα, οι προσπάθειες για τη μεγέθυνση της ανάδειξης της του κλασικού ναυαγίου της Περιστεράς μέσω του καταδυτικού τουρισμού της Αλοννήσου, ενθαρρυνθήκαν από συνεργασίες και κοινοπραξίες των δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων της Ελλάδας και του εξωτερικού. Πιο συγκεκριμένα, αποτέλεσαν μια δυναμική πηγή χρηματοδότησης για τη δημιουργία σχεδίων ανάπτυξης και ενδυνάμωσης με επίκεντρο το ναυάγιο της Περιστεράς. Τα ευρωπαϊκά έργα και προγράμματα που συντέλεσαν σε αυτή την δυναμική αξιοποίησης το κάθε ένα με το δικό του τρόπο, ήταν το BLUEMED και το AMAre του Interreg MED 2014 -2021, και το MeDryDive του COSME.

Ειδικότερα, με το έργο της «BLUEMED», εντάχθηκε και αναπτύχθηκε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης που απευθυνόταν στον έλεγχο, τον σχεδιασμό και τον συντονισμό των ΕΕΑΧ που βρίσκονται σε λειτουργία, συνδυάζοντας την παροχή πληροφοριών απ' τη δημιουργία Κέντρων Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης για το Κοινό (ΚΕΕΚ), χρησιμοποιώντας καινοτόμα μέσα και ψηφιακές εφαρμογές για αξιοποίηση και προβολή της ΕΠΚ διεθνώς. Το πρόγραμμα το «AMAre», βελτίωσε και ενίσχυσε την προσέγγιση προστασίας και ανάδειξης του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου, εξειδικεύοντας το σχέδιο διαχείρισης του

²⁸ ΦΕΚ 119/Β/2015: «Ίδρυση Ενόλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων –όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές των Νήσων Σποράδων και στον Δυτικό Παγασητικό, Π.Ε. Μαγνησίας, Περιφέρειας Θεσσαλίας.»

²⁹ ΦΕΚ 2714/Β/2019: «Ίδρυση Επισκέψιμων Ενόλιων Αρχαιολογικών Χώρων - όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, στη θαλάσσια περιοχή Αλοννήσου (αρχ. Ίκος) Βορείων Σποράδων.»

Πάρκου. Έτσι, χρησιμοποιήθηκαν, αναπτυξιακές μεθοδολογίες γεωχωρικών εργαλείων, με στόχο την εύρεση λύσεων σε προκλήσεις και αντιπαραθέσεις που δύναται να επηρεάζουν την βιοποικιλότητα και τις δραστηριότητες του θαλάσσιου χώρου εντός του. Τέλος, το πρόγραμμα «MeDryDive», εμπλούτισε την εμπειρία των επισκεπτών μέσω της καινοτομίας ψηφιακών εφαρμογών πολιτιστικής και καταδυτικής βιομηχανίας. Με αυτό τον τρόπο δίνεται η ευκαιρία σε δύτες και μη δύτες να απολαύσουν μια εμπειρία κατάδυσης του παρελθόντος, δημιουργώντας τελικά ένα νέο καινοτόμο καταδυτικό προϊόν.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 2020 δημιουργήθηκε η πρωτοβουλία του πρώτου υποβρύχιου μουσείου, που περιλάμβανε τους τέσσερις αρχικούς ΕΕΑΧ της περιοχή της Αλοννήσου και του Παγασητικού, ενώ την ίδια περίοδο δημιουργήθηκε και το ΚΕΕΚ στην παλιά χώρα της Αλοννήσου. Την χρηματοδότηση και των δύο ενεργειών, στηρίξε το «Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Π.Ε.Π.) Θεσσαλίας 2014-2020», με κύριο στόχο την προσέλκυση χιλιάδων επισκεπτών καθώς και την άμεση δημοσιότητα και δικτύωση του ΕΕΑΧ της Αλοννήσου.

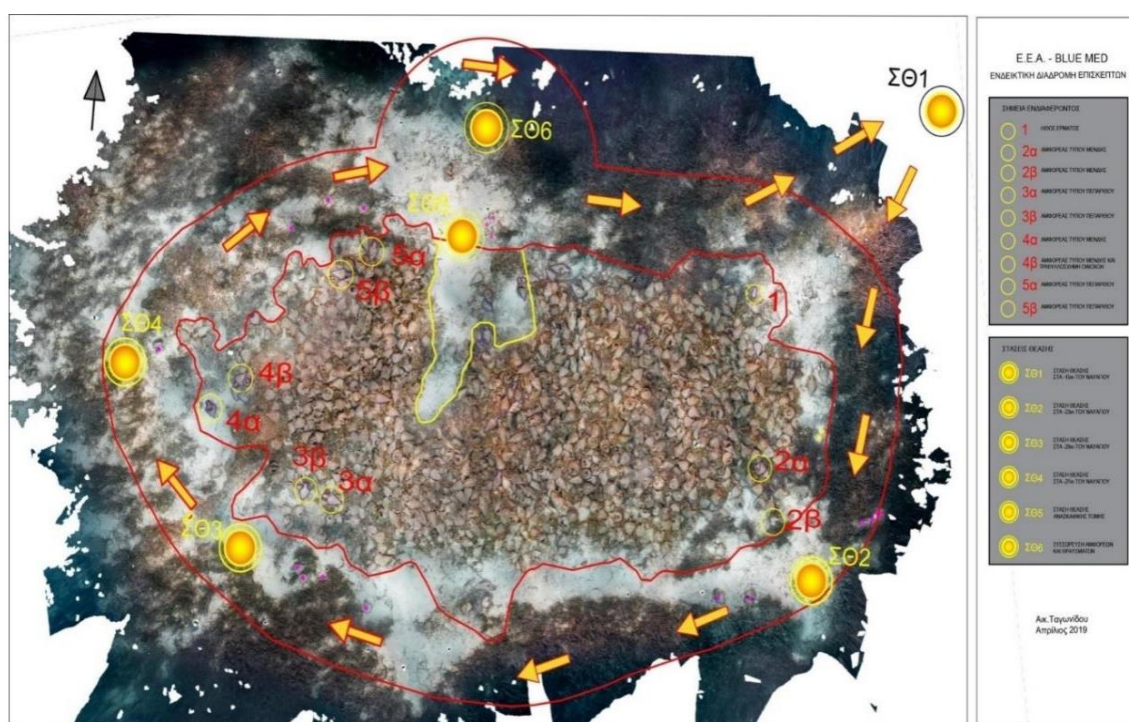
Το υποβρύχιο μουσείο της Περιστεράς Αλοννήσου, αποτελεί το πρώτο ενάλιο επισκέψιμο μουσείο στην Ελλάδα, βάθους 21 – 28 μέτρων κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Ξεκίνησε πιλοτικά το καλοκαίρι του 2020 με περίπου 1.000 επισκέπτες, ενώ λειτούργησε κανονικά όλη την τουριστική περίοδο, φτάνοντας κοντά στους 3.000 επισκέπτες. Το 2021 λόγω της έξαρσης της πανδημίας του Covid-19, το ΚΕΕΚ δεν λειτούργησε και έτσι μειώθηκαν ραγδαία οι καταδυτικοί επισκέπτες. Ωστόσο, την επόμενη χρονιά μπόρεσαν και πάλι να αυξηθούν οι επισκέπτες, σημειώνοντας σημαντική ανάκαμψη, που υποδηλώνεται μέσα από το ενδιαφέρον που προσδίδει το καταδυτικό κοινό για την ΕΠΚ.

Η διαχείριση του υποβρύχιου μουσείου εμπίπτει στην Εφορεία Ενόλιων Αρχαιοτήτων, ενώ σημαντική αποτελεί και η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου μοντέλου βιώσιμης διαχείρισης απ' την πλευρά της Περιφέρειας Θεσσαλίας, με κύριο στόχο την βιώσιμη λειτουργία των οκτώ ΕΕΑΧ των Σποράδων και του Παγασητικού. Τόσο η τοπική κοινωνία όσο και οι φορείς που εμπλέκονται κρίνουν αναγκαία την συμβολή του μοντέλου στην βιωσιμότητα της ΕΠΚ.

Σήμερα, ωστόσο εμπίπτουν δύο σοβαρά ζητήματα για την φυσική επίσκεψη στο υποβρύχιο μουσείο. Όπως μας ανέφερε, ο Αντιδήμαρχος της Αλοννήσου, Αποστόλης Δροσάκης, ύστερα από συνέντευξη, «είναι σχετικά ακριβή η τιμή του εισιτηρίου για μια ολοκληρωμένη διαδικασία κατάδυσης. Ανά άτομο, χρειάζονται 50 ευρώ για την είσοδο στο υποβρύχιο μουσείο της Περιστεράς, τα οποία πηγαίνουν απευθείας στο Υπουργείο Πολιτισμού, καθώς και ακόμη 80 – 100 ευρώ για τη βουτιά που θα κάνει ο επισκέπτης (στο ποσό εντάσσεται και ο εξοπλισμός κατάδυσης), με τη συνοδεία του ιδιώτη έμπειρου δύτε από το καταδυτικού κέντρου στο οποίο εμπίπτει η Περιστερά». Ακόμη, άλλη μια δυσκολία που προκύπτει είναι η γενικότερη προσβασιμότητα στο νησί. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει ότι, «η υποδοχή των τουριστών της Αλοννήσου, γίνεται από τον κύριο λιμένα στο Πατητήρι Αλοννήσου με μόνο 4 ανταποκρίσεις: από το Βόλο, το Μαντούδι Εύβοιας, τη Θεσσαλονίκη, και τον Αγ. Κωνσταντίνο Φθιώτιδος, με λίγα δρομολόγια καθημερινά. Αυτό αυτόματα δυσκολεύει την πρόσβαση, αφού δεν υπάρχει και αερολιμένας στην περιοχή για την υποδοχή επιπλέον τουριστών. Υπάρχει ο αερολιμένας της Σκιάθου, ωστόσο με τα εισιτήρια να είναι συγκριτικά πιο ακριβά, λόγω την μοναδικότητας του στην Σποράδες».

Συνεπώς, όπως προκύπτει από τη διαχείριση της μέχρι τώρα κληρονομιάς του ναυαγίου της Περιστεράς, στο πρώτο υποβρύχιο μουσείο της χώρας, φαίνεται ότι έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες πλαισίωσης του πόρου και στα τρία στάδια της διαχείρισης. Αξιοσημείωτο ρόλο, κατέχουν οι τοπικές πρωτοβουλίες καθώς και οι εμπλεκόμενοι φορείς, αφού συντελούν στην ολοκληρωμένη προσέγγιση ενός βιώσιμου τουριστικού πακέτου που λαμβάνει υπόψη τη δημιουργία, λειτουργία, διαχείριση, προστασία, και ανάδειξη του ενάλιου πολιτιστικού πλούτου της Περιστεράς. Μέσω της ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού, δημιουργούνται νέες προοπτικές για τουριστική αναβάθμιση της περιοχής, καθώς αυξάνεται ταυτόχρονα και το κοινωνικό οικονομικό προφίλ συνδυάζοντας στοιχεία του φυσικού και ενάλιου πολιτιστικού περιβάλλοντος της Αλοννήσου. Ωστόσο, πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι δυσκολίες που παρουσιάζονται δίνοντας μεσοπρόθεσμα, λύσεις για την αντιμετώπισή τους.

Χάρτης 8: Σχέδιο Κατάδυσης - Ορθοφωτομωσαϊκό του κλασικού ναυαγίου της Περιστεράς.

Πηγή: (Ταγωνίδου, ©MCS-EUA, Αναδημοσίευση από Kalamara, 2019)

9.4.3 Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΕΑΧ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ

Όσον αφορά τη λειτουργία του ΕΕΑΧ της Περιστεράς Αλοννήσου, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού βάση του ΦΕΚ 2026/Β'/18.05.2021, εξέδωσε κάποιες βασικές οδηγίες και κανονισμούς για την λειτουργία του χώρου, οι οποίες και αναγράφονται συνοπτικά ως εξής:

- Οι αυτόνομες ή ελεύθερες καταδύσεις γίνονται από έναν πάροχο καταδυτικών υπηρεσιών, σε συγκεκριμένη ώρα και χρόνο παραμονής στο βυθό.
- Ο μέγιστος αριθμός επισκεπτών είναι 8 άτομα ανά επίσκεψη, όπου συνοδεύονται απαραίτητα από τουλάχιστον έναν συνοδό κατάδυσης με πιστοποιητικό εκπαιδευτή.
- Για καταδύσεις βάθους μεγαλύτερων των -18 μέτρων, απαιτείται δίπλωμα που πιστοποιεί την κατάδυση έως 30 μέτρα. Εάν δεν υπάρχει πιστοποίηση τότε δεν επιτρέπεται η κατάδυση πιο χαμηλού βάθους.

- Ο πάροχος καταδύσεων είναι υπεύθυνος για την ασφάλεια και υγεία των δυτών.
- Οι δύτες απαγορεύεται να πλησιάζουν τον πυθμένα κατά 1,5 μέτρα και τα ευρήματα κατά 1 μέτρο, καθώς και να ακουμπούν όλα τα αντικείμενα που σχετίζονται με την κληρονομιά.
- Επιτρέπεται η φωτογράφιση και η κινηματογράφηση για μη εμπορικούς σκοπούς, έπειτα από ειδική άδεια.
- Ο χώρος παρακολουθείται με κάμερες προστασίας, όπου τα δεδομένα μετά από 15 ημέρες καταστρέφονται.
- Σημείο απόπλου κατάπλου είναι το λιμάνι της Στενής Βάλας Αλοννήσου.
- Ο χώρος λειτουργεί μέρες και ώρες που προβλέπονται βάση Υπουργικών Αποφάσεων για τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους και μένουν κλειστοί σε επίσημες αργίες.
- Το αντίτιμο εισόδου καθορίζεται από το ΥΠΠΟΑ και καταβάλλεται πριν την επίσκεψη.
- Ο χώρος παραμένει κλειστός σε περιπτώσεις: ισχυρών ανέμων άνω των 5 μποφόρ, σε βροχοπτώσεις με κίνδυνο κεραυνού και όποτε κρίνεται ότι απειλείται η ασφάλεια του χώρου.
- Πριν από την κατάδυση οι δύτες συμπληρώνουν μια δήλωση που αναγράφει ότι λαμβάνουν υπόψη όλες τις προϋποθέσεις και την παραδίδουν στην ΕΕΑ.
- Η διέλευση κατά την ώρα της κατάδυσης άλλων σκαφών, ισχύει μόνο σύμφωνα με την Υδρογραφική Υπηρεσία και του Λιμενικού.
- Η χρήση των ναυδέτων δεν επιτρέπεται για λόγους που δεν σχετίζονται με τη λειτουργία του χώρου.
- Εάν υπάρξει οποιοδήποτε ζήτημα με τη λειτουργία του χώρου τότε ο ενδιαφερόμενος πρέπει να επικοινωνήσει με την ΕΕΑ και τον φορέα διαχείρισης του χώρου.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχει και το ΦΕΚ 2072/Β'/27.04.2022 για τη λειτουργία των ΕΕΑΧ Δυτικού Παγασητικού στην Ελλάδα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μόνο για τους τέσσερις σε λειτουργία ΕΕΑΧ έχει καθοριστεί ΦΕΚ για τη λειτουργία τους, ωστόσο για τους υπόλοιπους κηρυγμένους ΕΕΑΧ δεν έχει οριστεί συγκεκριμένη νομοθεσία.

Όσον αφορά τη λειτουργία του ΕΕΑΧ Δυτικού Παγασητικού, διαπιστώνεται ότι έχουν καθοριστεί οι ίδιοι όροι και κανονισμοί που αφορούν τη λειτουργία του, όπως υφίστανται στην περίπτωση της Περιστεράς Αλοννήσου. Επομένως, προκύπτει ότι για τη λειτουργία κάθε ΕΕΑΧ της χώρας, θα μπορούσαν να υιοθετηθούν οι ίδιες προτάσεις.

Ακόμη, όπως αναφέρεται και στην ΕΕΑ, βάση της Μελέτης Οργανωμένης Επίσκεψης που υφίστανται για την λειτουργία των 4 ΕΕΑΧ της Αλοννήσου και του Δυτικού Παγασητικού, προκύπτουν κάποιες βασικές υποδομές που κρίνονται απαραίτητες και αναφέρονται ενδεικτικά (ΕΕΑ, 2024):

- *Γραμμή Κατάδυσης:* Αποτελεί το σημείο όπου ξεκινούν την κατάδυση οι δύτες στον θαλάσσιο χώρο. Τα μέρη που χρειάζονται για την ασφαλή κατάδυση και ανάδυση, βρίσκονται κοντά στα ναύδετα και είναι, το κάθετο σχοινί που στηρίζεται από μια σημαδούρα στην επιφάνεια του νερού και από μια άκυρα στο βυθό. Επίσης, είναι απαραίτητη για την υποχρεωτική στάση προληπτικής αποσυμπίεσης των δυτών κατά την ανάβαση.
- *Ερμηνευτικά μέσα:* Σημεία ενδιαφέροντος, στάσεις του ΕΕΑΧ και υποβρύχιες πινακίδες που αναγράφουν το βάθος, σχήμα, χρονολόγηση των αρχαιοτήτων σε κάθε στάση.
- *Ναύδετα:* Μόνιμα αγκυροβόλια για την ασφαλή πρόσδεση των σκαφών απόπλου και κατάπλου και των σκαφών της ΕΕΑ, διότι απαγορεύεται η αγκυροβολία εντός των ΕΕΑΧ για λόγους προστασίας

- *Σύστημα υποβρύχιας οπτικής παρακολούθησης:* Αποτελεί σύστημα παρακολούθησης με την υποστήριξη υποβρύχιων καμερών και κάμερας στην επιφάνεια του ΕΕΑΧ, το οποίο παρακολουθεί η ΕΕΑ από Η/Υ. Η εφαρμογή χρησιμεύει για τη φύλαξη του χώρου καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και την εξ αποστάσεως εποπτεία. Ακόμη, σε τυχόν παραβάσεις γίνεται λήψη στιγμιότυπου οθόνης από Η/Υ, για την τεκμηρίωση του. Από το 2020 έως σήμερα, στον ΕΕΑΧ της Περιστεράς βρίσκεται σε λειτουργία το σύστημα παρακολούθησης, αντίθετα οι υπόλοιποι ΕΕΑΧ εντάσσονται στη επέκταση του συστήματος καθώς δεν έχουν μέχρι στιγμής εγκαταστήσει το πρόγραμμα. Η ένταξη του προγράμματος θα βοηθήσει στην αυτόματη αναγνώριση των παράνομων δραστηριοτήτων της περιοχής, ειδοποιώντας τους κατάλληλους αποδέκτες έγκαιρα.
- *Σημείο απόπλου-κατάπλου:* Ξεκινούν και καταλήγουν τα σκάφη που μεταφέρουν τους δύτες – επισκέπτες στους ΕΕΑΧ. Για την Αλόνησο είναι η Στενή Βάλα και το λιμάνι της Αμαλιάπολης για τον Παγασητικό.
- *Φωτοσημαντήρες:* Χρησιμοποιούνται περιμετρικά για την οριοθέτηση του ΕΕΑΧ, σύμφωνα με την Υδρογραφική Υπηρεσία, για την απαγόρευση χρήσεων αλιείας, διέλευσης σκαφών, και αγκυροβολίας τις ώρες λειτουργίας του ΕΕΑΧ.

9.5 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ «ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ»

Το κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς Αλοννήσου όπως προκύπτει και από τις προηγούμενες ενότητες, αποτελεί μια καλή πρακτική ανάδειξης της ενάλιας κληρονομιάς, που προβάλλεται μέσω των δραστηριοτήτων του καταδυτικού τουρισμού της περιοχής. Η δημιουργία του υποβρύχιου μουσείου στην Περιστερά, έθεσε νέες βάσεις και προοπτικές για την περαιτέρω εκμετάλλευσή της.

Ωστόσο, για να καταστεί βιώσιμο το καταδυτικό προϊόν που έχει δημιουργηθεί, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η κοινωνία, η οικονομία και το περιβάλλον. Είναι απαραίτητο κατά την βιώσιμη αξιοποίηση της ΕΠΚ, να εντοπίζονται οι ανάγκες του παρόντος και να εκτιμάται ορθά η αξία της κληρονομιάς, να βελτιώνεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων, να δίνονται σωστές κατευθύνσεις για της επενδύσεις του τοπικού επιπέδου, να ενισχύεται αρμονικά το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία και διατήρηση της κληρονομιάς, να αυξάνεται η συμμετοχικότητα μεταξύ τοπικής κοινωνίας και εμπλεκόμενων φορέων για την ανάδειξη και προβολή του προϊόντος, καθώς και να ενισχύεται ο προσανατολισμός των τεχνολογικών εξελίξεων για την παρακολούθηση και διαχείρισή της. Ο ρόλος της συμμετοχικότητας της τοπικής κοινωνίας και των φορέων διαχείρισης είναι αναπόσπαστος για την αποτελεσματική αξιοποίηση της Περιστεράς, αφού η ευαισθησία και στήριξη που έχει δεχθεί είναι αποδεδειγμένη.

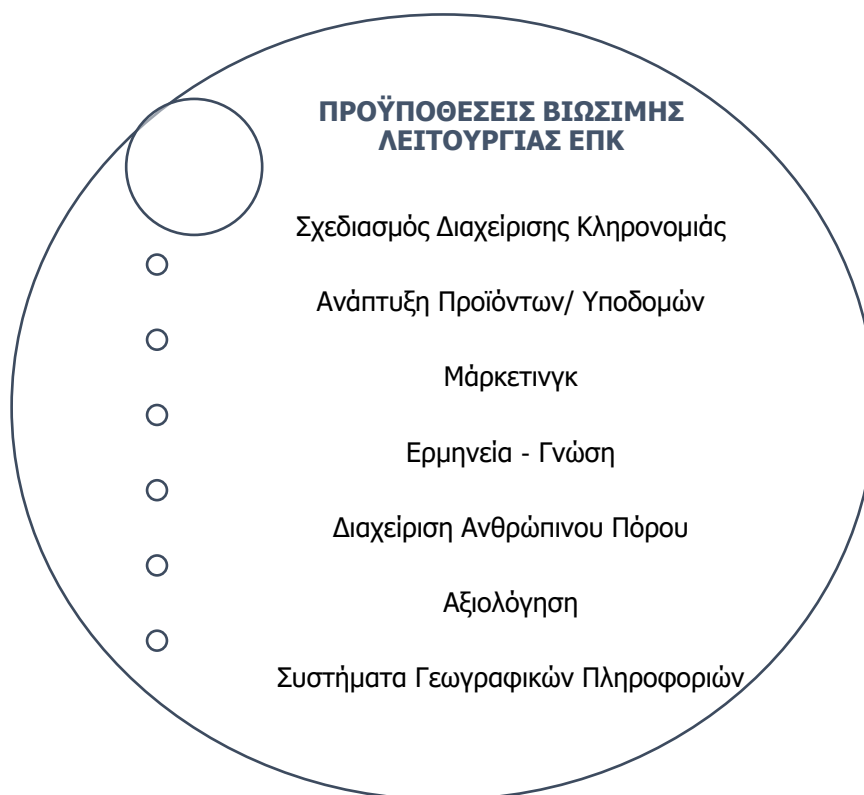
Η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του καταδυτικού τουρισμού στο υποβρύχιο μουσείο της Περιστεράς, αποτελούν τον κυριότερο τρόπο πρόσβασης στη θέση του κλασικού ναυαγίου. Μέσω της κατάδυσης εξασφαλίζεται το βίωμα της πολιτιστικής κληρονομιάς που είναι καταποντισμένη, συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη των θαλάσσιων μορφών τουρισμού, συγκεκριμένα του καταδυτικού. Ο τουρισμός συντελεί ραγδαία στην ανάπτυξη μιας περιοχής και στην περίπτωση της Περιστεράς, όταν υπάρχει συγκριτικό πλεονέκτημα τότε την καθιστά πιο ελκυστική. Η ΕΠΚ μαζί με τον καταδυτικό τουρισμό, μπορούν να αποτελέσουν το κλειδί για μια πιο βιώσιμη και ανθεκτική ανάπτυξη με πολιτιστικό χαρακτήρα.

Η ΕΠΚ είναι στενά συνδεδεμένη με την βιώσιμη ανάπτυξη καθώς συμβάλλει στην διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας του τόπου. Μέσω αυτού επιτυγχάνεται η κοινωνική συνοχή, η ενίσχυση της ταυτότητας και η ενθάρρυνση της ευαισθητοποίησης του κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος. Η ΕΠΚ στην περίπτωση της Περιστεράς, μπορεί να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη ανάπτυξης για την βιώσιμη αναγέννηση της Αλοννήσου, στην οποία η εφαρμογή ενός βιώσιμου σχεδίου διαχείρισης για την ΕΠΚ του τόπου, με γνώμονα την αειφορία, την ευημερία, τουριστική ανάπτυξη και την βελτίωση της ποιότητας των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας θα ήταν καταλυτική.

Οι επιδιώξεις αυτές ωστόσο, χρειάζονται σωστές δεξιότητες για τη διαχείριση του χώρου όπου και εντοπίζονται, ώστε να καταστούν βιώσιμες για τη διασφάλιση και ταυτόχρονη λειτουργία της ΕΠΚ. Η επιτυχής λειτουργία ενός πολιτιστικού στοιχείου που στην περίπτωση μας είναι το υποβρύχιο μουσείου, εξαρτάται από τις τεχνικές δεξιότητες καθώς και από τη σωστή διαχείρισή του (Daniel and Dragons, 2014).

Όπως αναφέρει και ο πρακτικός οδηγός για την βιωσιμότητα και την πολιτιστική κληρονομιά, έργο του Προγράμματος INTERREG Europe (2014), προτείνονται ενδιαφέρουσες προτάσεις που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν τη βιώσιμη λειτουργία του χώρου όπου εντοπίζεται μια πολιτιστική κληρονομιά. Αυτές οι προϋποθέσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και στην περίπτωση της Περιστεράς Αλοννήσου. Επομένως, οι προϋποθέσεις παρουσιάζονται διαγραμματικά και αναλύονται ως ακολούθως:

Διάγραμμα 20: Προϋποθέσεις Βιώσιμης Λειτουργίας ΕΠΚ.

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Α) Σχεδιασμός Διαχείρισης Κληρονομιάς:

Η διαδικασία του σχεδιασμού της διαχείρισης της κληρονομιάς, συντελεί στη βιωσιμότητα του προϊόντος, στη παράθεση αντιληπτών στόχων για τη διαχείριση του χώρου όπου και βρίσκεται η ΕΠΚ, καθώς και στην διατήρηση στο χρόνο των επενδύσεων που τη αφορούν. Έτσι, σύμφωνα με το όραμα και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, επιτυγχάνεται μια ολοκληρωμένη βιώσιμη διατήρηση του τόπου. Η διαδικασία του σχεδιασμού και της διαχείρισης, μαζί με τις επιθυμίες των φορέων που λαμβάνουν μέρος και τα σενάρια προσανατολισμού, επιτρέπουν τον εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εμπλεκόμενων μελών. Επομένως, ο σχεδιασμός διαχείρισης της κληρονομιάς, θα πρέπει: να εντάσσει την αειφορία και κοινωνική ευημερία, να συμβάλλει στην επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης και των αναπτυξιακών στόχων, να περιλαμβάνει όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους για την επίτευξη της βιώσιμης διαχείρισης, να συμμορφώνεται και να διατηρεί μακροπρόθεσμα τη διαχείριση της κληρονομιάς, αυξάνοντας τις ευκαιρίες χρηματοδότησης από κονδύλια διεθνώς, με κύριο στόχο την διατήρηση του ενάλιου πολιτιστικού καταδυτικού προϊόντος, μέσω ενός υγιούς σχεδίου διαχείρισης.

Β) Ανάπτυξη Προϊόντων και Υποδομών:

Για να καταστεί βιώσιμο και ανθεκτικό το προϊόν της πολιτιστική κληρονομιάς, προϋποθέτει τη λειτουργία επιπλέον υποδομών και υπηρεσιών για να τη διατήρησή της στο χρόνο. Τα καταδυτικά κέντρα αποτελούν την κυριότερη προϋπόθεση για τη λειτουργία της ΕΠΚ, διότι μόνο μέσω την οργανωμένων καταδύσεων επιτυγχάνεται η απόλυτη εμπειρία. Ακόμη, τα παράγωγα προϊόντα που συμβάλουν και βοηθούν στη λειτουργία της, όπως: τα ΚΕΕΚ όπου και αποτελούν πρότυπο κοινωνικό κόμβο για την αλληλεπίδραση του κοινού με την πολιτιστική κληρονομιά, οι νέες τεχνολογίες που με πρότυπα μοντέλα έχουν ενισχύσει την καταδυτική εμπειρία, τα καταναλωτικά προϊόντα που συνδέονται με το στοιχείο της κληρονομιάς (ενθύμια, εξοπλισμός κ.ά.), οι επιπρόσθετες υπηρεσίες που ενισχύουν την οικονομία του τόπου, καθώς και η ίδια η εμπειρία ως άυλο στοιχείο, μπορούν να διεγείρουν το ενδιαφέρον και την ελκυστικότητα της κατάδυσης.

Γ) Μάρκετινγκ:

Το μάρκετινγκ στην προώθηση και αξιοποίηση της ΕΠΚ, αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για την βιωσιμότητά της. Η κληρονομιά δεν μπορεί να υφίστανται, εάν δεν υπάρχει κοινό να γνωρίζει τις αξίες που προσδίδει σε έναν τόπο. Το μάρκετινγκ σε αυτή την περίπτωση, έχει ως στόχο να ευαισθητοποιεί, να διεγείρει το ενδιαφέρον, και να εκπαιδεύει το κοινό προσφέροντας την τοπική κοινωνία κερδοφόρα αποτελέσματα. Η λειτουργία του, πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προστασία και να συμβαδίζει με τα πρότυπα της περιοχής. Έτσι, θα προσφέρει στην περιοχή τεράστια προστιθέμενη αξία, η οποία θα έχει προέλθει από τη συστηματική στόχευση, τη δημιουργία branding, την προώθηση των προϊόντων που προσφέρει, την κατάτμηση της αγοράς, τη διαμονή, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες κ.ά.

Δ) Ερμηνεία – Γνώση:

Απαραίτητο στάδιο αποτελεί η δημιουργία δραστηριοτήτων γνώσεις και ερμηνείας της πολιτιστικής κληρονομιάς, οι οποίες ενισχύουν την κατανόηση του χώρου όπου βρίσκεται η

ΕΠΚ. Η έλλειψη γνώσεις πάνω στο αντικείμενο πολλές φορές δυσκολεύει την ίδια τη λειτουργία της κληρονομιάς. Αυτό ευθύνεται σε αστοχίες πινάκων ερμηνείας, ή και έλλειψη απαιτούμενων γνωστικών αντικειμένων, οδηγώντας σε λανθασμένες παρουσιάσεις της κληρονομιάς. Εάν δεν υπάρχει σωστή καθοδήγηση και γνώση πάνω στο αντικείμενο, τότε το κοινό μπορεί να εκλάβει λανθασμένες πληροφορίες. Ωστόσο, πρέπει να προβλεφθεί και ο τρόπος ερμηνείας της κληρονομιάς για ΑμεΑ. Επομένως, κρίνεται σημαντική η εμπλοκή καταρτισμένων εκπαιδευτών και η δημιουργία δραστηριοτήτων, με στόχο την ορθή πολυαισθητηριακή ερμηνεία της κληρονομιάς.

Ε) Διαχείριση Ανθρώπινου Πόρου:

Για τη διασφάλιση της λειτουργίας της βιωσιμότητας της ΕΠΚ, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, η τοπική κοινωνία, το εργαζόμενο δυναμικό καθώς και οι επισκέπτες – τουρίστες. Οι λανθασμένες προσεγγίσεις από το κοινό, μπορούν να προκαλέσουν στο περιβάλλοντα χώρο της κληρονομιάς σημαντικές κοινωνικές πιέσεις. Η τοπική κοινωνία συνήθως παραμελείτε, παρόλο που αποτελεί συνδετικό κρίκο για τη ανάπτυξη και προώθηση της κληρονομιάς, συχνά δεν τους δίνεται η απαραίτητη συμμετοχή στην διαχείρισή της. Επομένως, κρίνεται σκόπιμο να δίνονται ίσες ευκαιρίες σε ολόκληρο το ανθρώπινο δυναμικό, ώστε να παρουσιάζονται ευκαιρίες συμμετοχής ανάλογα με τις δεξιότητες του καθενός, ενθαρρύνοντας την συνύπαρξη των δημόσιων έργων με την τοπική κοινωνία. Επίσης, για να καταστεί επιτυχής και βιώσιμη η εργασία, θα πρέπει να ενισχύονται οι ιδιωτικές και δημόσιες εργασίες, με προγράμματα που ενισχύουν και τα οικονομικά οφέλη των πολιτών, αυξάνοντας έτσι την βιωσιμότητα των εργαζομένων και ακολουθώντας την λειτουργία της κληρονομιάς.

ΣΤ) Αξιολόγηση:

Ο ρόλος της αξιολόγησης για τη βιώσιμη λειτουργία της ΕΠΚ είναι καθοριστικής σημασίας. Είναι μια καινοτόμα πρακτική, που χρησιμοποιούν χώρες της ΕΕ, για να ελέγξουν κατά τη διαδικασία της διαχείρισης της κληρονομιάς, τη σαφήνεια, την ανθεκτικότητα και αποτελεσματικότητα, καθώς και τη βιωσιμότητα της κληρονομιάς. Επιπλέον, αξιολογούνται ο περιβάλλοντας χώρος, οι διαθέσιμοι πόροι, οι στόχοι, οι δραστηριότητες και οι οικονομικές ανάγκες, για την σύνθεση των χαρακτηριστικών που απαιτούνται για την δημιουργία ενός μοντέλου, που θα κατευθύνει τις μελλοντικές αποφάσεις για τον στρατηγικό σχεδιασμό. Ακόμη, βάση της αξιολόγησης θα προκύψουν οι αδυναμίες και τα κενά της διαδικασίας, όπου θα πρέπει να κατανοήσουν οι υπεύθυνοι διαχειριστές ώστε να αναπτυχθεί το ενδιαφέρον, η λειτουργία και τα οφέλη της ΕΠΚ.

Η) Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών:

Τα Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS), συντελούν στην επιτυχή λειτουργία και παρακολούθηση της γης, σύμφωνα με πληροφορίες που δίνονται από την τηλεπισκόπηση, για τη μελέτη των δεδομένων που είναι δύσκολο να παραχθούν, λόγω της επιφάνειας και του μεγέθους τους. Είναι ένα εργαλείο που βοηθά στην αστικοποίηση των περιοχών, μέσω της παρατήρησης της γης. Ο όγκος των πληροφοριών συνδυάζεται με την επεξεργασία των εικόνων, που οδηγεί στην παρακολούθηση και λήψη αποφάσεων. Ακόμη, μέσω την

ηλεκτρονικών συστημάτων (web-GIS), αναπτύσσονται και τεχνικές που εξυπηρετούν την οπτική παρακολούθηση της ΕΠΚ, και βοηθούν στην βιώσιμη λειτουργία της (Gourgiotis, 2024).

Οι προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν για την βιώσιμη αξιοποίηση και λειτουργία της ΕΠΚ της Περιστεράς, δύνανται να ενισχύσουν σημαντικά την ολοκληρωμένη εκδοχή ενός υποδείγματος για την αξιοποίησή της. Είναι φανερό η προσπάθεια που γίνεται για να ενταχθεί όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωτικά η ΕΠΚ στην τοπική κοινωνία και διεθνώς. Η προστιθέμενη αξία που εντοπίζεται στο ναυάγιο της Περιστεράς Αλοννήσου, συνδυάζοντας όλο το ευρύτερο τοπίο, δημιουργούν ένα αμιγώς συγκριτικό πλεονέκτημα που πρέπει αφενός να προστατευτεί και αφετέρου να αναδειχθεί με τον πιο βέλτιστο και βιώσιμο τρόπο.

Η αξιοποίηση αυτή, θα προσφέρει σημαντικά κέρδη στην θαλάσσια και παράκτια τοπική κοινότητα με τη δημιουργία εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων και νέων θέσεων εργασίας. Η ανθεκτικότητα που προσδίδει η κληρονομιά και η πολυχρηστικότητα των πόρων θα δημιουργήσουν επίσης, ισχυρούς δεσμούς ανάμεσα στην έννοια πολιτισμός και τουρισμός, ενισχύοντας έτσι τη δυναμική του τόπου. Επομένως, θα ενισχυθεί και η δυναμική της θέσης της Αλοννήσου στο εθνικό χωρικό σύστημα σχεδιασμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ΕΠΚ αποτελεί πολυδιάσπαση έννοια με διεθνή εμβέλεια και δυναμική. Η ταυτότητα που κατέχει, η αξία της και τα χαρακτηριστικά της προσδίδουν αναπτυξιακές ευκαιρίες που ενεργοποιούν τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη κάθε κοινωνίας. Ο θαλάσσιος χώρος συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του κλάδου της τουριστικής βιομηχανίας και απαρτίζεται από μια πληθώρα δραστηριοτήτων στις οποίες εντάσσεται και ο καταδυτικός τουρισμός. Ο καταδυτικός τουρισμός, σχηματίζει μια διαδεδομένη μορφή θαλάσσιου ελεύθερου χρόνου που απευθύνεται σε μια διευρυμένη κοινότητα. Η σύνδεση της ΕΠΚ και του καταδυτικού τουρισμού προκύπτει μέσα από τη δημιουργία και ενεργοποίηση του εναλλακτικού βιώσιμου τουριστικού προϊόντος της θαλάσσιας κληρονομιάς ενός τόπου.

Η Γαλάζια οικονομία αποτελεί κλειδί για τη βιωσιμότητα του καταδυτικού προϊόντος, αφού αποσκοπεί στην οικονομική ανάπτυξη, στην απασχόληση, την κοινωνική και περιβαλλοντική ευημερία, την βιωσιμότητα και υγιεινή των φυσικών πόρων, την κοινωνική ένταξη και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Ο καταδυτικός τουρισμός σύμφωνα και με τη διεθνή βιβλιογραφία αποτελεί το μέσω για την προώθηση και ανάδειξη της ΕΠΚ, δημιουργώντας νέες τάσεις και προοπτικές που θα ισχυροποιήσουν του δεσμούς ανάμεσα στον πολιτισμό και τον τουρισμό σε μια κοινωνία. Οι τάσεις αυτές αφορούν την έρευνα και την εκπαίδευση σχετικά με τη γαλάζια οικονομία, τις θαλάσσιες υποδομές, τη βιώσιμη διαχείριση και λειτουργία των πόρων, και την ένταξη των εναλλακτικών μορφών στην τουριστική ανάπτυξη του τόπου.

Το ενδιαφέρον εστιάζεται συγκεκριμένα, στην αξιοποίηση της ΕΠΚ από τον καταδυτικό τουρισμό. Η αξία που κατέχει μια υποθαλάσσια κληρονομιά αποτελεί πόλο έλξης και προσδίδει στην τοπική οικονομία σημαντικά αναπτυξιακά οφέλη. Μέσω του καταδυτικού τουρισμού εξασφαλίζεται η ανάδειξη και προώθηση της κληρονομιάς, όπου ο κάθε επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να αλληλεπιδρά, να ευαισθητοποιείται και να εκλαμβάνει με διαφορετικό τρόπο το βίωμά της. Σημαντικό γνώρισμα ωστόσο αποτελεί η προστασία, η διαχείριση και η διατήρησή της, όσο το δυνατόν, με πιο βιώσιμο τρόπο. Η ανάγκη αυτή δημιούργησε επομένως, επιτακτικά την βιώσιμη αξιοποίηση της ΕΠΚ.

Η συμμετοχικότητα είναι καθοριστική για τη δημιουργία ενός βιώσιμου και ανθεκτικού πλαισίου διαχείρισης, και αποτελεί εργαλείο για την μελλοντική αξιοποίηση της ΕΠΚ, τη βιωσιμότητα και ανθεκτικότητά της, δημιουργώντας έτσι μια προστιθέμενη αξία στη σύνδεση του σχεδιασμού με την ΕΠΚ. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η ευαισθητοποίηση του κοινού, η ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και των φορέων διαχείρισης, επιτυγχάνοντας την προώθηση του καταδυτικού προϊόντος, την μεγέθυνση της ποιότητας ζωής των κοινοτήτων και την ανάδειξη του τουριστικού προορισμού στο οποίο και εντάσσεται.

Οι πρακτικές ανάδειξης της διεθνούς εμπειρίας απέδειξαν ότι η συμμετοχικότητα κυριάρχησε αποδίδοντας σημαντικά αποτελέσματα για την προώθηση της ΕΠΚ κάθε προορισμού. Μέσα από τις πρακτικές εντοπίστηκαν κοινά στοιχεία, τα οποία απέδωσαν τον χαρακτήρα μιας καλής πρακτικής. Τα χαρακτηριστικά αυτά δημιούργησαν το υπόβαθρο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης του Α' μέρους της εργασίας, όπου και χρησιμοποιήθηκαν ως κριτήρια για την αξιολόγηση των δημοφιλέστερων καταδυτικών προορισμών της ελληνικής επικράτειας.

Στην Ελλάδα, και πιο συγκεκριμένα στο θαλάσσιο τμήμα της, η μεγάλη συγκέντρωση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που εντοπίζεται, συμβάλλει επιτακτικά στην ανάπτυξη του εθνικού καταδυτικού τουρισμού. Όπως ορίζει και ο ισχύον Ν. 4688/2020, ο καταδυτικός τουρισμός επιτρέπεται σε ναυάγια, ελεύθερα τεχνητά υποθαλάσσια αξιοθέατα, σε ΕΕΑΧ και σε καταδυτικά πάρκα. Διερευνώντας τους δημοφιλέστερους καταδυτικούς προορισμούς της Ελλάδας, προκύπτει ότι οι καταδύσεις περιορίζονται μόνο σε κηρυγμένους επισκέψιμους χώρους είτε είναι αρχαιολογικοί, είτε ναυάγια, και υφίστανται ως οργανωμένες με την καθοδήγηση εκπαιδευόμενου δύτε και την παροχή καταδυτικού κέντρου ως υποχρεωτική υποδομή.

Αντίθετα, στους προορισμούς που επιτρέπεται μόνο η επιφανειακή κατάδυση με μάσκα και αναπνευστήρα, απαγορεύονται οι καταδύσεις. Ο λόγος δύναται κυρίως σε περιστατικά/περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας, δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα στην διατήρηση της ΕΠΚ. Έτσι, η ελληνική νομοθεσία για τη διαφύλαξη και προστασία της ΕΠΚ της χώρας, απαγόρευσε την υποβρύχια κατάδυση έως και σήμερα. Βάση της αξιολόγησης που έγινε επιλέγοντας μόνο της περιοχές όπου εντοπίζονται κηρυγμένοι ΕΕΑΧ και επιτρέπονται υποβρύχιες καταδύσεις, προέκυψε με τη χρήση των κριτηρίων της διεθνούς εμπειρίας και γενικότερα από το βιβλιογραφικό υπόβαθρο της παρούσας εργασίας, ότι η Αλόννησος πληροί τα περισσότερα κριτήρια.

Η επιλογή της Αλοννήσου αιτιολογείται για πολλούς λόγους. Αρχικά, αποτελεί τον δημοφιλέστερο καταδυτικό προορισμό στην Ελλάδα, αφού περιλαμβάνει το κλασικό ναυάγιο της Περιστεράς, που χαρακτηρίζεται για τη μοναδικότητά του καθώς και αφού αποτελεί το πρώτο υποβρύχιο μουσείο της χώρας. Ακόμη, περιλαμβάνει την τον ΕΕΑΧ Περιστεράς που εντάσσεται στους κηρυγμένους ΕΕΑΧ της Ελλάδας που βρίσκεται σε λειτουργία, αυξάνοντας έτσι την αναγκαιότητα της επιλογής, ενώ ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που οδήγησε στην επιλογή της Αλοννήσου, είναι οι πολλαπλοί βιβλιογραφικοί εντοπισμοί, έρευνες και στοιχεία για την ΕΠΚ της.

Όσον αφορά τα θεσμικά κείμενα χωροταξικής πολιτικής, οι κατευθύνσεις που αποδίδονται για την περιοχή της Αλοννήσου και αφορούν τον καταδυτικό τουρισμό και την ΕΠΚ είναι κυρίως στρατηγικού χαρακτήρα και έχουν οριζόντιο περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, για την αναπτυξιακή ενότητα που εντάσσεται η περιοχή, δίνονται πιο στοχευμένες κατευθύνσεις γενικού και ειδικού περιεχομένου, για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το θεσμικό πλαίσιο, επομένως φαίνεται να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της δραστηριότητας στην περιοχή της Αλοννήσου, γεγονός που πρέπει να ενταχθεί με πιο εξειδικευμένες κατευθύνσεις και προτάσεις στον υποκείμενο σχεδιασμό, που αφορά την κλίμακα του τοπικού επιπέδου. Έτσι, η περιοχή θα αποκτήσει προστιθέμενη αξία, έχοντας ένα από τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα που αφορούν την κληρονομιά της χώρας.

Ωστόσο, κρίνεται σημαντικός και ο σχεδιασμός του θαλάσσιου χώρου με γνώμονα τη βιωσιμότητα, κυρίως εντός του ΕΕΑΧ Περιστεράς και εκτός, ώστε να διαχωρίζονται οι δραστηριότητες και οι χρήσεις προστατεύοντας έτσι το θαλάσσιο περιβάλλον σε οργανωμένες ζώνες για τον μετριασμό των περιβαλλοντικών πιέσεων. Η συμβολή του σχεδιασμού είναι ιδιαίτερη και στοχεύει στην προστασία της ΕΠΚ και του θαλάσσιου χώρου όπου και εντάσσεται.

Η δημιουργία ενός καταδυτικού πάρκου εντός της περιοχής, δύναται να προφυλάξει την ΕΠΚ σε βάθος και να διαχωρίσει τις θαλάσσιες χρήσεις και δραστηριότητες της περιοχής, ενώ θα αποτελέσει και μοχλό ανάπτυξης για την τοπική κοινωνία και οικονομία της Αλοννήσου. Ακόμη, η βελτίωση της υποδομής δίνοντας το χαρακτήρα ενός θεματικού αρχαιολογικού καταδυτικού πάρκου, που θα εντάσσει το υποβρύχιο μουσείο, καθώς και διαδρομές που θα αφορούν την περιβαλλοντική και πολιτιστική εκπαίδευση, θα ενισχύσει περαιτέρω την ελκυστικότητα της, συνδέοντας τη με έναν πιο έξυπνο και βιώσιμο τουρισμό.

Ειδικότερα, η διαχείριση κρίνεται ως ένα από τα βασικότερα ζητήματα που πραγματεύεται ο ΕΕΑΧ της Περιστεράς Αλοννήσου, για τη βιώσιμη αξιοποίησή του. Οι προσπάθειες που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα, στηρίζονται στη συμμετοχικότητα της τοπικής κοινωνίας και στους εμπλεκόμενους φορείς, δίνοντας τους αξιοσημείωτο ρόλο στο αποτέλεσμα της διαχείρισης. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση που έχει δημιουργηθεί γύρω από την Περιστερά, συντελεί επομένως, σε ένα βιώσιμο τουριστικό πακέτο με αναφορά στην διαχείριση, τη λειτουργία, την προστασία και την ανάδειξη της ΕΠΚ. Άρα, με τη ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού και άλλων νέων εναλλακτικών μορφών, δίνεται η ευκαιρία στην περιοχή για τουριστική αναβάθμιση και ενδυνάμωση του κοινωνικού της προφίλ.

Όσον αφορά την λειτουργία, συγκρίνοντας τη λειτουργία του ΕΕΑΧ της Περιστεράς και του Δυτικού Παγασητικού, προκύπτει ότι οι όροι και κανονισμοί που παρουσιάζονται στην πρώτη περίπτωση, είναι ίδιοι και στην περίπτωση του Δυτικού Παγασητικού, φανερώνοντας ορισμένες αρχές – προϋποθέσεις αξιοποίησης του προορισμού, οι οποίες προκύπτουν και από τον Ν. 4688/2020. Οι προϋποθέσεις αυτές αφορούν τη συνοδεία, το όριο των επισκεπτών, τις αποστάσεις, τα μέτρα ασφαλείας και τις προϋποθέσεις εκπαίδευσης, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο για την λειτουργία κάθε ΕΕΑΧ στην Ελλάδα.

Όλα τα στοιχεία που διατυπώθηκαν, κρίνουν σκόπιμη τη δημιουργία ενός υποδείγματος αξιοποίησης για τη βιώσιμη λειτουργία της ΕΠΚ στην περίπτωση της Περιστεράς Αλοννήσου. Ο σχεδιασμός και σε αυτό το στάδιο συντελεί σημαντικά στην προσαρμογή της ΕΠΚ, υποστηρίζοντάς την οικονομικά. Η εφαρμογή του υποδείγματος παρουσιάζεται ως καταλυτική για την τουριστική ανάπτυξη, την ευημερία και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της κοινωνίας. Επομένως, δημιουργούνται επιπρόσθετες προϋποθέσεις για τη βιώσιμη λειτουργία της στις οποίες κατατάσσονται:

- Ο Σχεδιασμός διαχείρισης της κληρονομιάς
- Η Ανάπτυξη προϊόντων και υποδομών
- Το Μάρκετινγκ
- Η Ερμηνεία – Γνώση
- Η Διαχείριση ανθρώπινου πόρου
- Η Αξιολόγηση
- Τα Συστήματα γεωγραφικών πληροφοριών

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τις προϋποθέσεις για τη βιώσιμη λειτουργία της ΕΠΚ στην περίπτωση της Αλοννήσου, προτείνονται ορισμένες αναπτυξιακές κατευθύνσεις που θα ενισχύσουν την αξιοποίηση τόσο της ΕΠΚ της Αλοννήσου, όσο και κάθε προορισμού στον οποίο είναι καταποντισμένη μια ΕΠΚ, ως εξής:

- Ανάδειξη της ΕΠΚ μέσω σύγχρονων τεχνολογικών μέσων και εφαρμογών
- Ενσωμάτωση του καταδυτικού προϊόντος στην τοπική κληρονομιά του τόπου

- Επανάχρηση παλαιών κτηρίων και δημιουργία τους ως κέντρα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών με θέμα την ΕΠΚ του τόπου
- Δημιουργία ενός κοινωνικού κόμβου όπου θα βλέπουν οι επισκέπτες κατά την απόβαση (π.χ. στην Αλόνησο), με σκοπό την προώθηση της ΕΠΚ
- Σύμπραξη ιδιωτικών και δημόσιων φορέων για τη δημιουργία επιπλέον ΚΕΕΚ
- Ανάπτυξη ενός μοντέλου βιώσιμης αξιοποίησης, όπου η ΕΠΚ του τόπου να διοικείται από δημόσια ή και ιδιωτικά ιδρύματα, με σκοπό την μη κερδοσκοπική αξιοποίησή της
- Χρήση διαφορετικών τύπων κληρονομιάς για την ενίσχυση της ελκυστικότητας του τόπου
- Δημιουργία νέων υποδομών (πχ. τουριστικών, μεταφορικών κ.ά.), που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη και ανάδειξη του τόπου
- Ενδεικτική μείωση του αντιτίμου εισιτηρίου υποδοχής επισκεπτών στους ΕΕΑΧ (πχ. συγκεκριμένες μέρες την εβδομάδα/ το μήνα ή/ το χρόνο)
- Gamification: τάση για την προώθηση της ΕΠΚ της περιοχής
- Δημιουργία εκδηλώσεων και εκθέσεων για την ενίσχυση της σημασίας και της αξίας της ΕΠΚ
- Εκπόνηση μελέτης για το σχεδιασμό υπηρεσιών που θα προσφέρουν προστιθέμενη αξία σε στοχευμένες ομάδες του κοινωνικού συνόλου
- Σχεδιασμός στρατηγικής μάρκετινγκ για τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος και κυκλοφορία του σε εθνικό και διεθνές επίπεδο
- Η υποστήριξη και η προώθηση της δικτύωσης των ενδιαφερόμενων φορέων στη μετάδοση ορθών πρακτικών.
- Οργάνωση πακέτων προσφοράς για την επίσκεψη του τόπου καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου που να στοχεύουν συγκεκριμένα στην ΕΠΚ
- Αξιοποίηση των ΤΠΕ και παράλληλη δημιουργία καινοτόμων εφαρμογών ερμηνείας της κληρονομιάς
- Εμπλοκή όλων των κοινωνικών τάξεων με τοπικές και περιφερειακές ενώσεις για την ανάδειξη της ΕΠΚ
- Έρευνα για την χρηματοδότηση των ενάλιων χώρων μέσω προγραμμάτων της ΕΕ
- Ενίσχυση της συνεργασίας και της συμμετοχικότητας των τοπικών κοινωνιών, ευαισθητοποίηση περί της αξίας της κληρονομιάς, με στόχο την επιτυχή βιώσιμη αξιοποίηση και ανάδειξή της
- Αξιολόγηση του σχεδιασμού διαχείρισης της ενάλιας θέσης εκ των προτέρων, ώστε να εκτιμηθούν διάφοροι παράμετροι: αποτελεσματικότητα, βιωσιμότητα, αποδοτικότητα κ.ά.
- Η αξιολόγηση ωφελεί στο να βρεθούν τυχόν προκλήσεις ή κενά για τη βιώσιμη διαχείριση της ΕΠΚ και να βελτιωθούν κατά τον σχεδιασμό
- Δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης, εργαλείο που επιτυγχάνει την παρακολούθηση της λειτουργίας και συντελεί στην βιωσιμότητα του πόρου

Εν κατακλείδι, κρίνεται σημαντικό για κάθε πρακτική αξιοποίησης να λαμβάνονται υπόψη: ο στρατηγικός σχεδιασμός, η συμμετοχικότητα των φορέων και της τοπικής κοινωνίας, η ανάδειξη και προβολή του κάθε καταδυτικού τουριστικού προϊόντος, μέσω καινοτόμων τεχνολογιών και εφαρμογών, αυξάνοντας έτσι τη βιωσιμότητα της ΕΠΚ και την προσέλκυση επισκεπτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αθανασιάδου, Α. (2022) *Η Ενάλια Πολιτιστική Κληρονομιά. Οι υποβρύχιοι θησαυροί του ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και η αξιοποίησή τους. Οι δράσεις του Πολεμικού Ναυτικού μέσα στην υγειονομική κρίση*. (Μεταπτυχιακή Εργασία ΕΑΠ). Πάτρα. [Accessed: 16/01/2024]
- Ασπρογέρακας, Ε., Λαζόγλου, Μ. (2018) *Τα Θαλάσσια Χωροταξικά Σχέδια ως Εργαλεία του Ελληνικού Συστήματος Χωρικού Σχεδιασμού*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Ασπρογέρακας Ε. (2022) «Παράμετροι χωροταξικού σχεδιασμού για την υπεράκτια αιολική ενέργεια στην Ελλάδα». *Αειχώρος*, (34), 181–211. Available at: <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.aei.2022.853>
- Ασπρογέρακας, Ε. (2022) «Ιεραρχία και αρχή της δεσμευτικότητας στο ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού». *Αειχώρος*, (35). [Accessed: 20/05/2024]
- Γουργιώτης, Α., Γιαννακού, Α., Σαλάτα, Κ.-Δ. (2023) «Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα: Η προσέγγιση του πρώτου Θαλάσσιου Χωροταξικού Πλαισίου για την ευρύτερη περιοχή του Βορείου Αιγαίου (ΘΧΕ1)». *Αειχώρος*, (37), 30–66. Available at: <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.aei.2023.1797>
- Γουργιώτης, Α., Τσιλιμίγκας, Γ. (2021) *Χωροταξικός Σχεδιασμός. Εννοιολογικά ζητήματα, μεθοδολογικές διευκρινήσεις, εφαρμογές*. Αθήνα. Available at: ISBN: 9789606545184
- Γουργιώτης, Α., Τσιλιμίγκας, Γ. (2023) «Δεκατρείς βασικές ασκήσεις χωροταξικού σχεδιασμού». *Κάλλιπος*, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Available at: <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-77> [Accessed: 22/04/2024]
- Δελλαπόρτα, Κ. (2005) «Υποβρύχια αρχαιολογική κληρονομιά στην Ελλάδα: Νομική προστασία και διαχείριση». *Νόμος και Φύση*. [Accessed: 31/01/2024]
- Διοσκουρίδης, Σ. (2012) Παυλοπέτρι: Η Ατλαντίδα της Λακωνίας. Available at: <https://www.lifo.gr/various/paylopetri-i-atlantida-tis-lakonias> [Accessed: 26/05/2024]
- Δρακωνάκη, Μ. (2016) *Η σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς για την τοπική ανάπτυξη: Η περίπτωση των πολιτιστικών διαδρομών στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου*. (Μεταπτυχιακή Διατριβή). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος. [Accessed: 08/06/2024]
- Δρούγα, Β. (2022) *Ανάδειξη της ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω καινοτόμων ψηφιακών εφαρμογών για την προώθηση των τουριστικών προορισμών. Η περίπτωση του ενάλιου επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου (ΕΕΑΧ) της Περιστερας Αλοννήσου*. (Μεταπτυχιακή Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Θεσσαλονίκη. [Accessed: 16/06/2024]
- ΕΛΣΤΑΤ. (2021) Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας. Available at: https://kede.gr/wp-content/uploads/2023/04/APOF_APOT_MON_DHM_KOIN.pdf. [Accessed: 12/03/2024]
- ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. (n.d.) HCMR Hellenic Centre for Marine Research. [Accessed: 31/05/2024]
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (1998) Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. [Accessed: 31/05/2024]

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2006) Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής: Προς μια μελλοντική Θαλάσσια Πολιτική για την Ένωση: Ένα ευρωπαϊκό όραμα για τους ωκεανούς και τις θάλασσες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2017) Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία: Ανάπτυξη μιας βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. [Accessed: 15/01/2024]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022) Έκθεση της ΕΕ για τη γαλάζια οικονομία: η ωκεάνια οικονομία τροφοδοτεί την ευρωπαϊκή πράσινη μετάβαση. [Accessed: 16/01/2024]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (n.d.) Πράσινη Βίβλος για μια θαλάσσια πολιτική. EUR-Lex. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/maritime-policy-green-paper.html> [Accessed: 16/01/2024]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (n.d.) Κύριοι παράγοντες στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς: διεθνείς οργανισμοί. [Accessed: 21/01/2024]
- ΕΕΑ. (2024) Οργανωμένες επισκέψεις στους Επισκέψιμους Ενάλιους Αρχαιολογικούς Χώρους. [Accessed: 23/06/2024]
- Θεοδούλου, Θ. (2003) «Το Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας της Υποβρύχιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα». [Accessed: 12/02/2024]
- Θέσεις ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς και μνημείων στην Ελλάδα (2018). ΑΠΘ. [Accessed: 18/05/2024]
- Ι.ΕΝ.Α.Ε. (n.d.) Ινστιτούτο Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών. [Accessed: 31/05/2024]
- Κακιάς, Γ., Συκάς, Γ. (2015) *Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός: Η περίπτωση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου*. (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη. [Accessed: 07/03/2024]
- Κλαδή, Μ., Ευσταθοπούλου, Μ. (2005) «Ευρωπαϊκή Πολιτική Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος». *Νόμος και Φύση*, Αθήνα. [Accessed: 23/02/2024]
- Κούτση, Δ., Στρατηγέα, Α. (2018) *Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική και Διαχείριση Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*. (Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος. [Accessed: 23/06/2024]
- Κούτση, Δ., Στρατηγέα, Α. (2023) *Η Ένταξη της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό – Μεθοδολογικά Ζητήματα*. Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα και την Κύπρο. *ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ*, 115–146. [Accessed: 23/06/2024]
- Μαγκλής, Ά. (2010) «Ανάδειξη του Ενάλιου Αρχαιολογικού Πλούτου του Νομού Μαγνησίας». Πρακτικά ημερίδας. Βόλος. [Accessed: 24/06/2024]
- Μητσοπούλου, Β. (2023) *Ενάλια πολιτισμική κληρονομιά, καταδυτικός τουρισμός και δίκτυα συνεργασίας : Μελέτη περίπτωσης του καταδυτικού πάρκου Αλοννήσου*. ΕΑΠ, Αθήνα. [Accessed: 24/06/2024]
- Μουλιδάκης, Π. (2014) *Ολοκληρωμένη θαλάσσια Πολιτική - θαλάσσια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος. [Accessed: 28/01/2024]
- Μπουτσιούκη, Σ. (2015) *Πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις της Πολιτιστικής Διπλωματίας*. [Accessed: 24/01/2024]
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Πολεοδομίας (2021). «Εθνική χωρική στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο: μελέτη στο πλαίσιο της διασυνοριακής συνεργασίας για εφαρμογή θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (ΘΑΛ. ΧΩΡ 2)».

- Πρόγραμμα Συνεργασίας Interreg V-A «Ελλάδα-Κύπρος 2014-2020». [Accessed: 22/06/2024]
- Παπαδογιαννάκη, Β. (2024) Χανιά: Οι 44 τεχνητοί ύφαλοι για το πρώτο καταδυτικό πάρκο στον Αποκόρωνα. Available at: https://www.neakriti.gr/kriti/hania/2043819_hania-oi-44-tehnitoy-faloi-gia-proto-katadytiko-parko-ston-apokorona-pics [Accessed: 31/05/2024]
- Παπαθανασίου, Μ., Ασπρογέρακας, Ε. (2023) «Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός: μαθήματα από την εμπειρία της βόρειας θάλασσας». *Πρακτικά 6^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*. Βόλος.
- Παυλογεωργάτος, Γ., Αλιούρης, Κ., Ιωάννου, Ν., Χατζημιτσής, Δ. (2023) *Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην Ελλάδα και την Κύπρο*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Διεπιστημονική Ερευνητική Ομάδα «ΘΑΛ-ΧΩΡ». *ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ*, 115-145. Available at: https://www.propobos.gr/wpcontent/uploads/2023/01/Thalassios_xwrotaxikos_sxediasm os_LowRes.pdf. [Accessed: 28/04/2024]
- Περιφέρεια Θεσσαλίας, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων. (2020) *Πρακτικά ημερίδων: Το BLUEMED στην Αλόννησο και στον Δυτικό Παγασητικό*. Λάρισα. [Accessed: 22/05/2024]
- Ραυτοπούλου, Ε. (2023) Η Αλόννησος είναι ο «ναός» της κατάδυσης στην Ελλάδα. Available at: <https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/volos/le-figaro-i-alonnisos-einai-onaos-tis-katadysis-stin-ellada/> [Accessed: 28/05/2024]
- Σιόκουρος, Ζ., Υφαντής, Η., Μαραγκίδου, Σ. (2022) «Βιώσιμη Γαλάζια Οικονομία 2030 - Αναδυόμενες προκλήσεις και προοπτικές». *Cyprus Marine & Maritime Institute*, Κύπρος. [Accessed: 26/06/2024]
- Στεφανή, Φ., Τσιλιμίκας, Γ., Γουργιώτης, Α. (2016) *Ζητήματα σύνταξης ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό*. *Αειχώρος*, (23), 135-150 [Accessed: 22/05/2024]
- Στρατή, Α. (1994) *Το διεθνές νομικό πλαίσιο της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς, Περιβάλλον και Δίκαιο*.
- Τούρτας, Α. (2017) *Προστασία και ανάδειξη ενάλιων αρχαιολογικών θέσεων στην Ελλάδα: θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Available at: <https://doi.org/10.12681/eadd/42941>
- Τσιλιμίκας, Γ., Γουργιώτης, Α. (2023) «Χωροταξικός σχεδιασμός». *Κάλλιπος*, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Available at: <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-248>
- ΥΠΕΝ. (2022) Εθνική χωρική στρατηγική για το θαλάσσιο χώρο: Σχέδιο πράξης Υπουργικού Συμβουλίου. [Accessed: 24/05/2024]
- ΥΠΠΟΑ. (1962) Ναυάγιο "κιόνων" στη Σαπιέντζα Μεθώνης. Available at: <https://www.culture.gov.gr/el/service/SitePages/view.aspx?iID=1448> [Accessed: 10/05/2024]

Νομοθετικά

- Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΑΧΦ41/176862/94489/11963/5535 – ΦΕΚ 2489/3.10.2013. Έδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές της Μεθώνης και του

- κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου του κόλπου Ναυαρίνου, Δήμου Πύλου–Νέστορος, Περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/197458/127075/5380/1806 – ΦΕΚ 2714/2.7.2019. Ίδρυση Επισκέψιμων Ενάλιων Αρχαιολογικών Χώρων - όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, στη θαλάσσια περιοχή Αλοννήσου (αρχ. Ίκος) Βορείων Σποράδων.
- Αριθμ. 222674 – ΦΕΚ 2026/Β'/ 18.05.2021. Κανονισμός Λειτουργίας του Επισκέψιμου Ενάλιου Αρχαιολογικού Χώρου (Ε.Ε.Α.Χ.) Περιστερας Αλοννήσου.
- Αριθμ. 157428 - ΦΕΚ 2072/ Β'/ 27.4.2022. Κανονισμός Λειτουργίας των Επισκέψιμων Ενάλιων Αρχαιολογικών Χώρων (Ε.Ε.Α.Χ.) Τηλέγραφου, Κικύνθου και Γλάρου στον Δυτικό Παγασητικό.
- ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού (2013). Έγκριση τροποποίησης Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού.
- Κ.Υ.Α. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ53/12387/6960/772/240/2015 - ΦΕΚ 119/Β/21.1.2015. Ίδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων - όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές των Νήσων Σποράδων και στον Δυτικό Παγασητικό, Π.Ε. Μαγνησίας, Περιφέρειας Θεσσαλίας.
- Κ.Υ.Α ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ17/344762/203211/16908/ 4712/2015 - ΦΕΚ 2655/Β/9.12.2015. Ίδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων - Όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές της Λαυρεωτικής Μακρονήσου, Π.Ε. Αττικής.
- Νόμος 405/1976 - ΦΕΚ Α' 207/10.8.1976. Περί αναστολής λήξεως εμπορικών μισθώσεων και τροποποίησεως διατάξεων του Ν.Δ. 1230/1972 "περί εμπορικών μισθώσεων" και του Ν.Δ. 52/1975 "περί τροποποίησεως και αναστολής της ισχύος διατάξεων του Ν.Δ. 1230/1972 "περί εμπορικών μισθώσεων".
- Νόμος 2557/1997 - ΦΕΚ 271/Α/24.12.1997. Θεσμοί μέτρα και δράσεις πολιτιστικής ανάπτυξης.
- Νόμος 2947/2001 - ΦΕΚ 228/Α/9.10.2001. Θέματα Ολυμπιακής Φιλοξενίας Έργων Ολυμπιακής υποδομής και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 2971/2001 - ΦΕΚ Α 285/19.12.2001. Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 3028/2002 - ΦΕΚ Α 153/28.06.2002. Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
- Νόμος 3409/2005 - ΦΕΚ Α 273/04.11.2005. Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 4179/2013 - ΦΕΚ Α' 175/8.8.2013. Απλούστευση διαδικασιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, αναδιάρθρωση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και λοιπές διατάξεις.
- Νόμος 4296/2014 - ΦΕΚ 214/Α/2-10-2014: Άρθρο 10: «Καταδυτικά Πάρκα Οργανωμένες Καταδύσεις.»
- Νόμος 4546/2018 - ΦΕΚ 101/Α/12.6.2018. Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/89/ΕΕ «περί θεσπίσεως πλαισίου για το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό» και άλλες διατάξεις.

- Νόμος 4582/2018 - ΦΕΚ 208/Α/11-12-2018. Θεματικός τουρισμός Ειδικές μορφές τουρισμού - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου στον τομέα του τουρισμού και της τουριστικής εκπαίδευσης - Στήριξη τουριστικής επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 4688/2020 - ΦΕΚ 101/Α/24-5-2020: «Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.»
- Νόμος 4759/2020 - ΦΕΚ 245/Α'/ 9.12.2020. Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις.
- ΠΕΠ Θεσσαλίας (2018). Έγκριση Αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Θεσσαλίας και Περιβαλλοντική Έγκριση αυτού.
- Π.Δ. 104/2014 - ΦΕΚ Α 171/28.08.2014. Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.
- Υ.Α. 2133.1/50848/2018. Τροποποίηση της αριθμ. 2123/02/06/28-3-2006 απόφασης Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας «Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων για την έκδοση Άδειας Παροχής Καταδυτικών υπηρεσιών Αναψυχής διαδικασίες ελέγχου απαγορεύσεις άσκησης της δραστηριότητας» (Β' 449).

Ξενόγλωσση

- Antunes, J. (2018) The Importance of Nautical Tourism in the Island of Faial - Azores. [Accessed: 02/05/2024]
- Argyropoulos, E., Stratigea, A. (2019) "Sustainable Management of Underwater Cultural Heritage: The Route from Discovery to Engagement-Open Issues in the Mediterranean." Available at: <https://doi.org/10.3390/heritage2020098>.
- Asprogerakas, E. (2023) "Interactions between land-based and maritime spatial planning in Greece. Maritime spatial planning in the Mediterranean: challenges, perspectives and priorities."
- Asprogerakas, E., Tasopoulou, A. (2024) "From sustainability to resilience: Tracing the transition path for spatial planning policy in Greece." European Spatial Research and Policy. <https://doi.org/10.18778/1231-1952.31.1.04>
- Asprogerakas, E., Lazoglou, M., Manetos, P. (2020) "Assessing land-sea interactions in the framework of maritime spatial planning: lessons from an ecosystem approach." Assessing land-sea interactions in the framework of maritime spatial planning"
- Benedetta, G. (2021) This is how Italy is protecting its underwater artefacts. Lonely Planet. Available at: <https://www.lonelyplanet.com/news/italy-underwater-cultural-heritage> [Accessed: 05/03/2024]
- Breuer, M. (2024). Integrated maritime policy of the European Union. Προσβάσιμο από: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/121/> [τελευταία πρόσβαση: 24/05/2024]
- Bruno, F., Lagudi, A., Gallo, A., Muzzupappa, M., Davide Petriaggi, B., Passaro, S. (2015) "3D documentation of archeological remains in the underwater park of Baiae." The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information

- Sciences XL-5-W5, 41–46. Available at: <https://doi.org/10.5194/isprsarchives-XL-5-W5-41-2015>
- Buhalis, D. (2022.) Encyclopedia of tourism management and marketing. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, Northampton, MA.
- Carvache-Franco, W., Carvache-Franco, M., Carvache-Franco, O., Hernández-Lara, A.B. (2020) "Motivation and segmentation of the demand for coastal and marine destinations." *Tourism Management Perspectives*, 34. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100661>.
- Cascone, S. (2021) You Can Scuba Dive Amid the Ruins of the 'Las Vegas of the Roman Empire'—See Photos of the Underwater Metropolis Here. [Accessed: 06/03/2024]
- CBI. (2017) Dive tourism from Europe. [Accessed: 24/01/2024]
- Chanel, S. (2020) "It's catastrophic": Fiji's colossal tourism sector devastated by coronavirus. *The Guardian*. [Accessed: 20/04/2024]
- Choi, J.-K., Kelley, D., Murphy, S., Thangamani, D. (2016) "Economic and environmental perspectives of end-of-life ship management. *Resources, Conservation and Recycling* 107", 82–91. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2015.12.007>.
- Constantoglou, M., Klothaki, T. (2021) "How Much Tourism Is Too Much? Stakeholder's Perceptions on Overtourism, Sustainable Destination Management During the Pandemic of COVID-19 Era in Santorini Island Greece". *Tourism and Hospitality Management*, 9(5). Available at: <https://doi.org/10.17265/2328-2169/2021.05.004>.
- Council of Europe – European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage. (1992) Treaty Office. [Accessed: 06/02/2024]
- Daniel, A.J., Dragons, G. (2014) Πολιτιστική κληρονομιά και βιωσιμότητα. *INTERREG Europe*, 96-124. [Accessed: 03/07/2024]
- Dive in blue growth (2019) International Conference in Management of Accessible Underwater Cultural and Natural Heritage Sites. Athens.
- Dwyer, L. (2018) "Emerging Ocean Industries: Implications for Sustainable Tourism Development. *Tourism in Marine Environments*, 25–40. Available at: <https://doi.org/10.3727/154427317X15018194204029>.
- El-Kady, M. (2017) "Potentials of Underwater Cultural Heritage in Tourism from the Perspective of Tour Guiding in Alexandria, Egypt." *Tourism Research Institute* 17(1), 222–237.
- Flavia, E., Berlinghieri, C. (2012) "The UNESCO Convention and the key role of Syracuse between research and protection of the underwater archeological heritage: The past as resource for a sustainable future."
- García-Cegarra, A.M., Pacheco, A.S. (2017) "Whale-watching trips in Peru lead to increases in tourist knowledge, pro-conservation intentions and tourist concern for the impacts of whale-watching on humpback whales." *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems*, 27(5), 1011–1020. Available at: <https://doi.org/10.1002/aqc.2754>.
- Giustini, F., Brilli, M., Gallochio, E., Pensabene, P. (2018) "Characterisation of White Marble Objects from the Temple of Apollo and the House of Augustus". Rome. Available at: <https://doi.org/10.31534/XI.asmosia.2015/02.08>.
- Goodwin, H. (2020) Latest Developments in Responsible Tourism. [Accessed: 20/04/2024]

- Gourgiotis, A. (2024) "CHAPTER 17 c0017 Urbanization trends from global to the local scale including those for text and data mining, AI training, and similar technologies." 564. Available at: <https://doi.org/10.1016/B978-0-443-13605-4.00010-2>.
- ICOMOS (1996) Charter on the Protection and Management of Underwater Cultural Heritage - International Council on Monuments and Sites. [Accessed: 19/01/2024]
- Irwin, N. (2020) It's the End of the World Economy as We Know It - The New York Times. [Accessed: 20/04/2024]
- Ivana and Janez, (2020) Ancient shipwreck near Cavtat. Mares - Scuba Diving Blog. Mares - Scuba Diving Blog. [Accessed: 15/06/2024]
- Kingsley, S. (2011) "Challenges of Maritime Archaeology: In too Deep, in: King, T.F. (Ed.), A Companion to Cultural Resource Management". *Wiley*, 223–244. Available at: <https://doi.org/10.1002/9781444396065.ch12>.
- Koutsis, D., Stratigea, A. (2019) "Unburying Hidden Land and Maritime Cultural Potential of Small Islands in the Mediterranean for Tracking Heritage-Led Local Development Paths." *Heritage*, 2. Available at: <https://doi.org/10.3390/heritage2010062>
- Manglis, A., Giatsiatou, P., Papadopoulou, D., Drouga, V., Fourkiotou, A. (2021) "Implementing Multi-Criteria Analysis in the Selection of AUHCS for the Integration of Digital Technologies into the Tourism Offering: The Case of MeDryDive." *Heritage*, 4(4), 4460–4472. Available at: <https://doi.org/10.3390/heritage4040246>.
- Maragkidou, S. (2022) "Sustainable Blue Economy 2030 - Emerging challenges and perspectives". *Cyprus Marine & Maritime Institute*, 6–16.
- Martínez Vázquez, R.M. (2020) "Nautical tourism: a bibliometric analysis." [Accessed: 21/01/2024]
- Martínez Vázquez, R.M., Milán García, J., De Pablo, J. (2021a) "Challenges of the Blue Economy: evidence and research trends." *Environmental Sciences Europe*, 33. Available at: <https://doi.org/10.1186/s12302-021-00502-1>.
- Martínez Vázquez, R.M., Milán García, J., De Pablo Valenciano, J. (2021b) "Analysis and Trends of Global Research on Nautical, Maritime and Marine Tourism." *Journal of Marine Science and Engineering* 9(1), 93. Available at: <https://doi.org/10.3390/jmse9010093>.
- Melissas, D., Asprogerakas, E. (2022) "Spatial parameters for the development of floating wind farms in Greece." *European Journal of Geography*, 1-17. [Accessed: 26/05/2024]
- National Geographic. (2020) Diving into Greece's first underwater museum. [Accessed: 06/06/2024]
- NOAA. (n.d.) National Oceanic and Atmospheric Administration. [Accessed: 08/06/2024]
- NOOS. (n.d.) Peristera Ancient Shipwreck, Greece. Real-time underwater video streaming from the archaeological site. [Accessed: 10/06/2024]
- Novelli, M., Gussing Burgess, L., Jones, A., Ritchie, B.W. (2018) ""No Ebola...still doomed" - The Ebola-induced tourism crisis". *Annals of Tourism Research*, (70), 76–87. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.03.006>.
- Panagiotopoulou, M., Somarakis, G., Stratigea, A. (2018) "Smartening up Participatory Cultural Tourism Planning in Historical City Centers." *Journal of Urban Technology*, 27(4), 3–26. Available at: <https://doi.org/10.1080/10630732.2018.1528540>.

- Perez-Alvaro, E. (2022) "Sustaining the Underwater Cultural Heritage, in: Boswell, R., O'Kane, D., Hills, J. (Eds.), *The Palgrave Handbook of Blue Heritage*." *Springer International Publishing*, 427–450. Available at: https://doi.org/10.1007/978-3-030-99347-4_22.
- Perez-Alvaro, E., Forrest, C. (2018). "Maritime Archaeology and Underwater Cultural Heritage in the Disputed South China Sea." *International Journal of Cultural Property*, 25(3), pp. 375–401. Available at: <https://doi.org/10.1017/S0940739118000176>.
- Perez-Alvaro, E. (2019) *Underwater Cultural Heritage: Ethical concepts and practical challenges*. London: Routledge. Available at: <https://doi.org/10.4324/9780429467820>.
- Pickard, R. (2002) "European cultural heritage. Vol. 2, A review of policies and practice" Council of Europe. [Accessed: 26/01/2024]
- Sari, F.O., Bulut, C., Pirnar, I. (2016) "Adaptation of hospitality service quality scales for marina services." *International Journal of Hospitality Management* (54), 95–103. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2016.02.004>.
- Scott-Ireton, D.A., McKinnon, J.F. (2015) "As the Sand Settles: Education and Archaeological Tourism on Underwater Cultural Heritage." *Public Archaeology*, 14(3), 157–171. Available at: <https://doi.org/10.1080/14655187.2016.1191925>.
- Simpson, G. (1998) "The Environmental Management Aspects of Decommissioning Offshore Structures". *Decommissioning Offshore Structures*. Springer: London, 1–21. Available at: https://doi.org/10.1007/978-1-4471-1552-6_1.
- Snyder K. (2017) Clipperton Project – Saving The Oceans, One Person at A Time. Available at: <https://www.clippertonproject.com/> [Accessed: 16/01/2024]
- Sommer, B., Fowler, A.M., Macreadie, P.I., Palandro, D.A., Aziz, A.C., Booth, D.J. (2019) "Decommissioning of offshore oil and gas structures – Environmental opportunities and challenges." *Science of The Total Environment* (658), 973–981. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.12.193>.
- Soprintendenza Nazionale per Il Patrimonio Culturale Subacqueo. (2022) *Ministero per i Beni e le Attività culturali e per il Turismo*. Available at: <https://www.beniculturali.it/ente/soprintendenza-nazionale-per-il-patrimonio-culturale-subacqueo> [Accessed: 05/03/2024]
- Stefanile, M. (2014) "Underwater Cultural Heritage, Tourism and Diving Centers: The case of Pozzuoli and Baiae". Italy.
- Strati, A. (1999) "Draft Convention on the Protection of Underwater Cultural Heritage: a commentary". *UNESCO Digital Library*. [Accessed: 06/02/2024]
- Strati, A. (2002) "The legal protection of the underwater cultural heritage in Greece". 343–365.
- Stratigea, A., Katsoni, V. (2015) "A strategic policy scenario analysis framework for the sustainable tourist development of peripheral small island areas – the case of Lefkada-Greece Island". *European Journal of Futures Research*, 3(1), p. 5. Available at: <https://doi.org/10.1007/s40309-015-0063-z>.
- Terkenli, T., Coccossis, H. (2024) "Greek Tourism: A Story of Success." *The geography of grece*, Chapter, 167-180.
- Tsilimigkas, G., Gourgiotis, A. (2023) "Spatial planning". *Kallipos*, 144. Available at: <https://doi.org/10.57713/KALLIPOS-248>.

- Tyldesley, D., Associates. (2004) "Coastal and Marine Spatial Planning Framework for the Irish Sea Pilot Project." *Defra*.
- Tzanakis, M. (2023) "Introduction: Scuba Diving as a Global Leisure Activity", in M. Tzanakis (ed.). *Scuba Diving Practices in Greece: A Historical Ethnography of Technology, Self, Body, and Nature*. Cham: Springer International Publishing, 1–26. Available at: https://doi.org/10.1007/978-3-031-48839-9_1.
- UNESCO. (2021) "MSPglobal: international guide on marine/maritime spatial planning". *UNESCO Digital Library*. [Accessed: 08/01/2024]
- UNWTO. (2022) "Impact assessment of the COVID-19 outbreak on international tourism." *World Tourism Organization*. [Accessed: 21/04/2024]
- Varinlioglu, G. (2016) "Digital in Underwater Cultural Heritage." *Cambridge Scholars Publishing*.
- Vecco, M. (2010) "A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible." *Journal of Cultural Heritage*, 11(3), pp. 321–324. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.culher.2010.01.006>.
- Vision Research Reports. (2023) Diving Tourism Market Size, Share, Growth, Trends. [Accessed: 24/04/2024]
- Weinman, S. (2024) Mine-clearance divers turn up ancient shipwreck. [Accessed: 15/06/2024]
- WTTC. (2022) Economic impact 2022, pp 1–36. [Accessed: 21/02/2024]
- Yang, W., Zhang, Z., Sun, T., Liu, H., Shao, D. (2021) "Marine ecological and environmental health assessment using the pressure-state-response framework at different spatial scales, China". *Ecological Indicators*, 121. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.106965>.
- Yustika, B.P., Goni, J.I.C., (2020) "Network Structure in Coastal and Marine Tourism: Diving into the Three Clusters." *Tourism Planning & Development*, 17(5), pp. 515–536. Available at: <https://doi.org/10.1080/21568316.2019.1673809>.
- Slackman, M. (2012) Ανάμνηση του Περίλ Χάρμπορ: Η ιστορία του Μνημείου USS Arizona. Ιστορικά πάρκα του Ειρηνικού. [Accessed: 21/05/2024]
- Stefanile, M. (2014) Proceedings of the 8th International Symposium on Underwater Research. Napoli. [Accessed: 08/02/2024]

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

- Μιχαήλ, Α. (2024) *Ποιοι ΕΕΑΧ είναι κηρυγμένοι και βρίσκονται σε λειτουργία στην Ελλάδα*. Συνέντευξη στον Αρχαιολόγο – Καταδυόμενο της ΕΕΑ, Μιχαήλ, Α. [τηλεφωνική επικοινωνία, e – mail]. Βόλος 29.05.2024
- Δροσάκης, Α. (2024) *Ερωτήσεις σχετικά με την Αλόννησο και το υποβρύχιο μουσείο στην Περιστέρα*. Συνέντευξη στον Αντιδήμαρχο Αλοννήσου Δροσάκη Α. [τηλεφωνική επικοινωνία] Βόλος 05.06.2024

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 8: Υποδείξεις του Ν.4688/2020 για τις καταδύσεις ανά κατηγορία

Άρθρο 6: Επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι

1. Με κοινή απόφαση των αρμοδίων οργάνων των Υπουργείων Πολιτισμού και Αθλητισμού και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, μετά από γνώμη του αρμόδιου Κεντρικού Συμβουλίου κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι χαρακτηρίζονται ως επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι (ΕΕΑΧ).

2. Με όμοια απόφαση παρέχεται η δυνατότητα κατάρτισης προγραμματικών συμβάσεων πολιτισμικής ανάπτυξης κατ' εφαρμογή της παρ. 5 του άρθρου 100 του Ν. 3852/2010 (Α' 87), με τις οποίες εξειδικεύονται τα έργα, προγράμματα και υπηρεσίες πολιτιστικού χαρακτήρα εντός των ΕΕΑΧ, καθώς και τα ζητήματα οργάνωσης, διαχείρισης, επίβλεψης και εκμετάλλευσης των επιτρεπόμενων στους χώρους αυτούς δραστηριοτήτων, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

3. Εάν για τους ιδρυόμενους ΕΕΑΧ δεν έχει οριστεί φορέας διαχείρισης με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού ή με προγραμματική σύμβαση του άρθρου 100 του Ν. 3852/2010, ως φορέας διαχείρισης νοείται η αρμόδια εφορεία εναλίων αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

4. Η φύλαξη των ΕΕΑΧ γίνεται από προσωπικό της αρμόδιας αρχαιολογικής υπηρεσίας σε συνεργασία με τη Λιμενική Αρχή, όπου αυτό απαιτείται, στο πλαίσιο άσκησης των αστυνομικών της καθηκόντων.

5. Στους ΕΕΑΧ επιτρέπονται αποκλειστικά και μόνο: α) η καθοδηγούμενη κατάδυση ή περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) με συνοδεία προσωπικού νομίμως αδειοδοτημένων παρόχων καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής, β) η περιήγηση και παρατήρηση του βυθού με πλοία διαφανούς πυθμένα ή άλλα μέσα παρατήρησης του βυθού, καθώς και γ) η αρχαιολογική ή άλλη, διενεργούμενη υπό τους όρους του π.δ. 67/1981 (Α' 23) και των λοιπών οικείων διατάξεων, επιστημονική έρευνα κατά τη διάρκεια της οποίας διακόπτεται η δυνατότητα επίσκεψής τους. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Αθλητισμού και Τουρισμού ορίζονται συγκεκριμένα τυπικά ή άλλα προσόντα του προσωπικού, τα δικαιολογητικά που υποβάλλονται για την απόδειξη της συνδρομής τους, η διαδικασία υποβολής και οι αρμόδιες αρχές υποβολής των δικαιολογητικών και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

6. Τα χρησιμοποιούμενα για καταδύσεις αναψυχής σκάφη αναχωρούν για την κατάδυση από συγκεκριμένο σημείο και επιστρέφουν στο ίδιο, χωρίς, κατά την διάρκεια της παραμονής τους στον ΕΕΑΧ, να προσεγγίζουν άλλο σημείο της ξηράς ή άλλο σκάφος. Τα σημεία αναχώρησης και επιστροφής μπορούν να φυλάσσονται από την αρμόδια αρχαιολογική υπηρεσία.

7. Το προσωπικό της αρμόδιας αρχαιολογικής υπηρεσίας της παρ. 4 μπορεί να πραγματοποιεί οποτεδήποτε κατά την κρίση του σωματικό έλεγχο και έλεγχο στις αποσκευές των επισκεπτών και των συνοδών τους, καθώς και στα χρησιμοποιούμενα για καταδύσεις αναψυχής σκάφη, τόσο στο σημείο αναχώρησης και επιστροφής, όσο και εντός του χώρου του ΕΕΑΧ ή και κατά τον πλου από και προς αυτόν. Απαγορεύεται στους επισκέπτες να φέρουν ανιχνευτές μετάλλου στο βυθό. Απαγορεύεται επίσης η ύπαρξη ανιχνευτών μετάλλου στα σκάφη και στα σημεία του χώρου του ΕΕΑΧ του προηγούμενου εδαφίου.

8. Για έκαστο ΕΕΑΧ ή ομάδα ΕΕΑΧ καταρτίζεται Κανονισμός Λειτουργίας με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού. Οι πάροχοι καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής και οι επισκέπτες κατά την επίσκεψή τους στους ΕΕΑΧ οφείλουν να συμμορφώνονται με τους όρους του Κανονισμού.

Άρθρο 7: Ναυάγια

1. Στα ναυάγια πλοίων και αεροσκαφών, που έχουν βυθισθεί προ των τελευταίων πενήντα (50) ετών, επιτρέπεται αποκλειστικά και μόνον η καθοδηγούμενη ή οργανωμένη από παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής ελεύθερη ή αυτόνομη κατάδυση ή περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) και η παρατήρηση του βυθού με πλοία διαφανούς πυθμένα ή άλλα μέσα παρατήρησης του βυθού, καθώς και η ιδιωτική περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling).

2. Κατά την κατάδυση στα ναυάγια της παρ. 1 απαγορεύεται στους καταδυόμενους η οποιαδήποτε επέμβαση ή αλλοίωση στα ναυάγια, καθώς και η συλλογή, αποκομιδή ή και απλή μετακίνηση οποιωνδήποτε αντικειμένων από τα ναυάγια της παρ. 1 ή τον βυθό πέριξ αυτών.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, και κατά περίπτωση του Υπουργού Εθνικής Άμυνας, καθορίζονται οι όροι της κατάδυσης στα ναυάγια της παρ. 1 ή σε ομάδα ναυαγίων της παρ. 1 ή σε μεμονωμένο ναυάγιο της παρ. 1, ο τρόπος γνωστοποίησης των καταδύσεων στην εφορεία ενάλιων αρχαιοτήτων και οι λοιπές υποχρεώσεις των παρόχων καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής και των επισκεπτών.

4. Επιτρέπεται η πρόσδεση στα ναυάγια της παρ. 1 πλωτήρα χρώματος πορτοκαλί με το ειδικό σήμα ή της διεθνώς αναγνωρισμένης σημαίας υποδήλωσης καταδύσεων (κόκκινη με άσπρη διαγώνια γραμμή).

5. Με άδεια της λιμενικής αρχής, κατόπιν υποβολής μελέτης αγκύρωσης και τοπογραφικού διαγράμματος κατά του συστήματος συντεταγμένων ΕΓΣΑ 87, επιτρέπεται η εποχιακή πρόσδεση πλησίον των ναυαγίων της παρ. 1 κοινόχρηστων ναυδέντων για χρήση από τα σκάφη, που χρησιμοποιούνται για τις καταδύσεις, ώστε να αποφεύγεται η αγκυροβολία, υπό τον όρο να μην επέρχεται οποιαδήποτε αλλοίωση ή κίνδυνος αλλοίωσης στα ναυάγια. Η μόνιμη τοποθέτηση ναυδέντων είναι δυνατή σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παρ. 3 του άρθρου 14 του Ν. 2971/2001 (Α' 285). Τα ναύδετα φέρουν την κατάλληλη σήμανση σύμφωνα με τις υποδείξεις της υδρογραφικής υπηρεσίας και της υπηρεσίας φάρων.

6. Κατά τη διενέργεια καταδύσεων στα ναυάγια της παρ. 1 απαγορεύεται η αγκυροβολία οποιουδήποτε σκάφους σε απόσταση εκατό (100) μέτρων από την επιφανειακή σήμανση των καταδύσεων. Σε ναυάγια της παρ. 1, όπου υπάρχουν ποντισμένα ναύδετα σύμφωνα με την παρ. 5, απαγορεύεται η αγκυροβολία οποιουδήποτε σκάφους σε απόσταση εκατό (100) μέτρων από αυτά.

Άρθρο 8: Ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα

1. Επιτρέπεται η χωρίς αντάλλαγμα πόντιση σε θαλάσσιους χώρους σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41 του Ν. 3153/2003 (Α' 153) και, αφού προηγηθεί η περιβαλλοντική αδειοδότηση, του Ν. 4014/2011 (Α' 209) πλοίων, παραδοσιακών πλοίων, ναυαγίων, πλωτών ναυπηγημάτων ή άλλων τεχνητών κατασκευών ή έργων τέχνης για τον εμπλουτισμό της υποθαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας ή/και την εν γένει βελτίωση της ελκυστικότητας του υποβρύχιου τοπίου με τη διαμόρφωση καταδυτικών αξιοθέατων. Οι ελεύθερες ή αυτόνομες καταδύσεις αναψυχής και η επιφανειακή παρατήρηση του βυθού στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα είναι ελεύθερες για όλους και δεν επιτρέπεται να εισπράττεται αντάλλαγμα για την είσοδο και χρήση του θαλάσσιου χώρου, όπου ευρίσκονται.

2. Η ιδιοκτησία στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα παραμένει στον πριν την πόντιση ιδιοκτήτη τους ή τον τυχόν διάδοχο αυτού, ο οποίος δικαιούται να τα ανασύρει και αποκομίσει οποτεδήποτε με υποχρέωση να αποκαταστήσει άμεσα πλήρως το υποθαλάσσιο περιβάλλον στην πρότερη κατάσταση.

3. Με άδεια της λιμενικής αρχής, κατόπιν υποβολής μελέτης αγκύρωσης και τοπογραφικού διαγράμματος κατά του συστήματος συντεταγμένων ΕΓΣΑ 87, επιτρέπεται η εποχιακή πρόσδεση πλησίον ελεύθερων τεχνητών υποβρυχίων αξιοθέατων κοινόχρηστων ναυδέντων για χρήση από τα σκάφη που χρησιμοποιούνται για τις καταδύσεις, ώστε να αποφεύγεται η αγκυροβολία, υπό τον όρο να μην επέρχεται οποιαδήποτε αλλοίωση ή κίνδυνος αλλοίωσης στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα. Η μόνιμη τοποθέτηση ναυδέντων είναι δυνατή σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην παρ. 3 του άρθρου 14 του Ν. 2971/2001 (Α' 285). Τα ναύδετα φέρουν την κατάλληλη σήμανση σύμφωνα με τις υποδείξεις της υδρογραφικής υπηρεσίας και της υπηρεσίας φάρων.

4. Κατά τη διενέργεια καταδύσεων στα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα απαγορεύεται η αγκυροβολία οποιουδήποτε σκάφους σε απόσταση εκατό (100) μέτρων από την επιφανειακή σήμανση των καταδύσεων. Σε ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα, όπου υπάρχουν ποντισμένα ναύδετα σύμφωνα με την παρ. 3, απαγορεύεται η αγκυροβολία οποιουδήποτε σκάφους σε απόσταση εκατό (100) μέτρων από αυτά.

5. Σε ακτίνα πενήντα (50) μέτρων από την περίμετρο των ελεύθερων τεχνητών υποβρυχίων αξιοθέατων απαγορεύεται κάθε μορφή αλιείας.

6. Η δημιουργία Ελεύθερων Τεχνητών Υποβρυχίων Αξιοθέατων απαγορεύεται σε ακτίνα χιλίων (1.000) μέτρων από τα όρια χωροθέτησης καταδυτικού πάρκου.

Άρθρο 9: Ενημέρωση αρχής για καταδύσεις σε ΕΕΑΧ και καταδυτικά πάρκα και τέλη φωτογράφισης

1. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό Λειτουργίας του ΕΕΑΧ και τουλάχιστον δύο (2) ώρες πριν από διενέργεια καταδύσεων ή περιήγησης σε καταδυτικά πάρκα του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 (Α' 273) και ΕΕΑΧ, οι πάροχοι καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής υποχρεούνται να ενημερώνουν εγγράφως, έντυπα ή ηλεκτρονικά, τον φορέα διαχείρισης με αναφορά και του χρόνου και της διάρκειας της κατάδυσης.

2. Για τη φωτογράφιση ή κινηματογράφιση στους επισκέψιμους ενάλιους, μεσοποτάμιους ή ενδολιμναίους αρχαιολογικούς χώρους ή ιστορικούς τόπους και σε ναυάγια εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του Ν. 3028/2002 (Α' 153). Η φωτογράφιση ή κινηματογράφιση στους χώρους του προηγούμενου εδαφίου, η οποία διενεργείται για μη εμπορικούς σκοπούς, πραγματοποιείται ατελώς.

Άρθρο 10: Κίνητρα για την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών αξιοθέατων

1. Η χωροθέτηση, η αδειοδότηση, η κατασκευή και η λειτουργία ΕΕΑΧ, καταδυτικών πάρκων και ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων θεωρούνται επενδύσεις αναπτυξιακού, τουριστικού, πολιτιστικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα και μπορούν να επιδοτούνται από εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή χρηματοδοτικά προγράμματα.

2. Για χορηγίες από φυσικά ή νομικά πρόσωπα προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα για τη χωροθέτηση, αδειοδότηση, ίδρυση, κατασκευή και λειτουργία ΕΕΑΧ, καταδυτικών πάρκων και ελεύθερων τεχνητών υποβρύχιων αξιοθέατων, δεν επιβάλλεται φόρος δωρεάς, εκτός αν οι χορηγίες υπερβαίνουν το ύψος της αντιπαροχής, και ισχύει γι' αυτές οποιαδήποτε άλλη απαλλαγή ή ευνοϊκή διάταξη της ισχύουσας για τις χορηγίες νομοθεσίας.

3. Οι δαπάνες της παρ. 2, που πραγματοποιούνται από φυσικά πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς και από νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά τους μόνο μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής και κατά τον χρόνο έναρξης της λειτουργίας του επιχορηγούμενου καταδυτικού αξιοθέατου, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 22 του Ν. 4172/2013 (Α' 167).

Άρθρο 11: Τροποποιήσεις σε διατάξεις καταδύσεων αναψυχής

1. Το άρθρο 1 του Ν. 3409/2005 (Α' 273) αντικαθίσταται ως εξής: «Η άσκηση υποβρύχιας δραστηριότητας ή δραστηριότητας περιήγησης επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) στη θάλασσα και στις λοιπές περιοχές αρμοδιότητας του Υπουργού Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, με αναπνευστικές συσκευές ή άλλα υποθαλάσσια μέσα, χάριν αναψυχής ή αθλητικών σκοπών, η εκπαίδευση εκπαιδευτών αυτοδύτων και ερασιτεχνών αυτοδύτων υπάγεται στην εποπτεία και στον έλεγχο του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.».

2. Το άρθρο 2 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «Στις καταδύσεις αναψυχής και στις περιηγήσεις επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), οπουδήποτε και αν διενεργούνται, εφαρμόζονται τα εκάστοτε σε ισχύ Εθνικά Πρότυπα Καταδύσεων Αναψυχής, που αφορούν στις ελάχιστες απαιτήσεις ασφαλείας για την εκπαίδευση ερασιτεχνών αυτοδύτων και την εκπαίδευση εκπαιδευτών αυτοδύτων, στις ελάχιστες απαιτήσεις ασφαλείας για την εκπαίδευση των συμμετεχόντων σε περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), στις απαιτήσεις για τους παρόχους υπηρεσιών ερασιτεχνικής κατάδυσης, καθώς και στα εξαρτήματα κατάδυσης και αναπνευστικού εξοπλισμού».

3. Η περ. α' του άρθρου 3 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «α) Καταρτίζει πρόγραμμα εκπαίδευσης για καταδύσεις αναψυχής και πρόγραμμα εκπαίδευσης για περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), το οποίο παρέχει για εφαρμογή σε παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής, οι οποίοι αναγνωρίζονται από αυτόν ως ικανοί να παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες, σύμφωνα με το πιστοποιημένο σχήμα εκπαίδευσης που διαθέτει και εφαρμόζει.».

4. Η περ. γ' του άρθρου 3 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «γ) Εκδίδει πιστοποιητικά εκπαίδευσης στους εκπαιδευόμενους ερασιτέχνες και εκπαιδευτές αυτοδύτες που έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση αυτόνομης κατάδυσης, πιστοποιητικά εκπαίδευσης στους εκπαιδευόμενους συμμετέχοντες σε περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), σύμφωνα με το πιστοποιημένο πρόγραμμά του και τηρεί σχετικούς καταλόγους των αναγνωριζόμενων από αυτόν παρόχων και των προσώπων στα οποία χορηγήθηκαν πιστοποιητικά εκπαίδευσης.».

5. Στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 6 του Ν. 3409/2005 προστίθενται οι εξής περιπτώσεις: «δ) περιήγησης επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), ε) εκμίσθωσης εξοπλισμού περιήγησης επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling)».

6. Στην παρ. 2 του άρθρου 6 του Ν. 3409/2005 προστίθεται περ. γ' ως εξής: «γ) Περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), είναι η υπηρεσία μεταφοράς, συνοδείας, επιτήρησης και υποστήριξης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, που αφορά σε κολυμβητική δραστηριότητα με χρήση μάσκας, αναπνευστήρα και θαλασσίων πέλδων, κατά την οποία οι συμμετέχοντες παραμένουν στην επιφάνεια της θάλασσας ή πραγματοποιούν περιστασιακές καταδύσεις μόνο με την αναπνοή τους. Κατά τη διάρκειά της, οι συμμετέχοντες δύνανται επίσης να χρησιμοποιούν συσκευές ή εξοπλισμό ρύθμισης πλευστότητας, για να υποστηρίζονται στην επιφάνεια, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν και τις ικανότητές τους. Η υπηρεσία αυτή προσφέρεται από πάροχο καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής, σύμφωνα με το πιστοποιημένο πρόγραμμα εκπαίδευσης του οργανισμού από τον οποίο έχει εξουσιοδοτηθεί».

7. Στην περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 7 του Ν. 3409/ 2005 προστίθεται υποπερίπτωση δδ) ως εξής: «δδ) Για υπηρεσίες περιήγησης επιφανείας σύμφωνα με τις απαιτήσεις του οργανισμού από τον οποίο έχουν πιστοποιηθεί».

8. Στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 7 του Ν. 3409/2005 προστίθεται εδάφιο ως εξής: «Για το εκπαιδευτικό προσωπικό του παρόχου καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής δεν απαιτείται γνώση της ελληνικής, εφόσον κατά τον χρόνο που εκπαιδεύει ή συνοδεύει αλλοδαπούς είναι δυνατή η άμεση επικοινωνία του με ελληνόφωνο στέλεχος της επιχείρησης του παρόχου».

Άρθρο 12: Διατάξεις για πλοία αναψυχής

Η παρ. 1 του άρθρου 10 του Ν. 3409/2005 (Α' 273) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. (α) Κάτοχοι επί δύο (2) τουλάχιστον χρόνια άδειας χειριστή ταχύπλοου σκάφους ή άδειας διακυβέρνησης ιδιωτικού πλοίου αναψυχής επιτρέπεται να κυβερνούν επιβατικά πλοία ή μικρά σκάφη, ολικού μήκους μέχρι δέκα (10) μέτρων, αποκλειστικά για τη μεταφορά αυτοδυνάτων, δυτών ελεύθερης κατάδυσης και συμμετεχόντων σε οργανωμένη συνοδευόμενη περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), καθώς και εξοπλισμού καταδύσεων, εφόσον δεν απομακρύνονται από τις ακτές σε απόσταση μεγαλύτερη των έξι (6) ναυτικών μιλίων. Περιορισμός απόστασης από το σημείο εκκίνησης δεν υφίσταται, αρκεί το σκάφος να μην υπερβαίνει την απόσταση των έξι (6) ναυτικών μιλίων από οποιαδήποτε ξηρά και εφόσον διαθέτει: (i) πομποδέκτη ραδιοτηλεφωνίας πολύ υψηλών συχνοτήτων (VHF) και άδεια εγκατάστασης σταθμού σύμφωνα με τον εκάστοτε ισχύοντα κανονισμό ραδιοτηλεπικοινωνιών και (ii) κλειστό κατάστρωμα ή στεγανούς χώρους που να τις κρατούν στην επιφάνεια της θάλασσας μετά την κατάκλιση των ανοιχτών χώρων. Στα σκάφη, που χρησιμοποιούνται από τους παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών για τη μεταφορά των ως άνω προσώπων - πελατών τους, επιτρέπεται να μεταφέρονται, χωρίς αντίτιμο για τη μεταφορά, και επιβάτες που συνοδεύουν τους ανωτέρω, πελάτες των παρόχων και οι οποίοι πρέπει να είναι ασφαλισμένοι από τον πάροχο σύμφωνα με το άρθρο 12. Κατά την κατάδυση αυτοδυνάτων, δυτών ελεύθερης κατάδυσης και συμμετεχόντων σε οργανωμένη ή συνοδευόμενη περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), που παρέχονται από παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής, πρέπει να παραμένει στο σκάφος και συνοδός των επιβατών που δεν συμμετέχουν στην κατάδυση.

(β) Τα χρησιμοποιούμενα για καταδύσεις αναψυχής σκάφη επιτρέπεται να φέρουν και να χρησιμοποιούν και κατά την διάρκεια των πλοών σε κατάλληλα διαμορφωμένο χωριστό τμήμα τους εγκαταστάσεις πλήρωσης φιαλών καταδύσεων και φύλαξης του καταδυτικού εξοπλισμού τηρώντας τις διατάξεις ασφαλείας, που ισχύουν και για την αντίστοιχη χερσαία δραστηριότητα. Επίσης, πρέπει να διαθέτουν:

- (i) τα προβλεπόμενα για την κατηγορία τους εφόδια, φαρμακείο με το απαραίτητο φαρμακευτικό και επιδεσμικό υλικό,
- (ii) υποχρεωτικά μία φιάλη παροχής ιατρικού οξυγόνου με μάσκα και ένα πτυσσόμενο φορείο για τη μεταφορά τυχών τραυματιών,
- (iii) πλατφόρμα ή κλίμακα ανόδου των αυτοδυνάτων από τη θάλασσα και
- (iv) κατάλληλους χώρους ασφαλούς τοποθέτησης του μεταφερόμενου καταδυτικού εξοπλισμού, χωρίς να επηρεάζεται η ευστάθεια του σκάφους.».

Άρθρο 13: Τροποποίηση διατάξεων περί καταδυτικών πάρκων

1. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 (Α' 273) αντικαθίσταται ως ακολούθως: «Με κοινή απόφαση των αρμοδίων οργάνων των Υπουργείων Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, έπειτα από εισήγηση των αρμόδιων υπηρεσιών των Υπουργείων

Εθνικής Άμυνας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουρισμού είναι δυνατόν θαλάσσια έκταση μαζί με τον αντίστοιχο πυθμένα, να χαρακτηρίζεται ως καταδυτικό πάρκο. Σε περίπτωση που εντός του καταδυτικού πάρκου περιλαμβάνονται ναυάγια κυριότητας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας ή του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, απαιτείται προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του αντίστοιχου Υπουργείου. Σε περίπτωση που εντός του καταδυτικού πάρκου περιλαμβάνονται ΕΕΑΧ ή μνημεία ή ιστορικοί τόποι απαιτείται προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού μετά από γνώμη του αρμόδιου κεντρικού συμβουλίου.»

2. Το τρίτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως ακολούθως: «Πέραν του χώρου του καταδυτικού πάρκου μπορεί να προβλέπεται ζώνη ασφαλείας πλάτους πενήντα (50) μέτρων όπου απαγορεύονται η αλιεία και η ναυσιπλοΐα, και πέραν αυτής ζώνη ελεγχόμενης ήπιας αλιείας πλάτους διακοσίων πενήντα (250) μέτρων, όπου η αλιεία ασκείται μόνον με ερασιτεχνικά και επαγγελματικά παράκτια αλιευτικά σκάφη».

3. Η παρ. 4 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως ακολούθως: «4. Το συνολικό εμβαδόν της επιφάνειας καταδυτικού πάρκου δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από δύο (2) τετραγωνικά χιλιόμετρα και μπορεί να αποτελείται από έως και τρία (3) χωριστά τμήματα θαλάσσιου χώρου με μέγιστη απόσταση εκατόν πενήντα (150) μέτρων μεταξύ τους».

4. Το δεύτερο εδάφιο της περ. α' της παρ. 5 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως ακολούθως: «Πάσης φύσεως σκάφη εντός των καταδυτικών πάρκων τηρούν τις διατάξεις των Διεθνών Κανονισμών Αποφυγής Συγκρούσεων (Δ.Κ.Α.Σ.), σύμφωνα με το ν.δ. 93/ 1974 (Α' 293). Ειδικότεροι όροι και προϋποθέσεις ασφαλούς ναυσιπλοΐας για τα σκάφη αυτά δύνανται να καθορίζονται με την απόφαση παραχώρησης ως μέρος του Κανονισμού Λειτουργίας του καταδυτικού πάρκου. Σε συντρέχουσα περίπτωση αντιμετώπισης ή ρύθμισης ζητημάτων έκτακτης ή ειδικής φύσης, τα οποία έχουν σχέση με την τήρηση της τάξης και της ασφάλειας πέραν των καταδυτικών πάρκων, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Λιμένα κάθε λιμενικής αρχής».

5. Η περ. β' της παρ. 5 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως ακολούθως: «β. Απαγορεύεται η αγκυροβολία. Η πρόσδεση των σκαφών και των πλωτών μέσων γίνεται αποκλειστικά σε ειδικά ναύδετα που φέρουν κατάλληλη σήμανση σύμφωνα με τις υποδείξεις της Υδρογραφικής Υπηρεσίας και της Υπηρεσίας Φάρων και των οποίων η πόντιση γίνεται με την ελάχιστη δυνατή όχληση προς το υποβρύχιο περιβάλλον».

6. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 7 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «7. Ο κατά την παρ. 1 χαρακτηρισμός είναι δυνατόν να περιλαμβάνει ή να αναφέρεται σε θαλάσσια περιοχή που έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 κατά τα οριζόμενα στον Ν. 3937/2011 και τις λοιπές σχετικές διατάξεις ή σε Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο ή άλλη προστατευόμενη θαλάσσια περιοχή ή σε τμήματα τέτοιων περιοχών. Ο χαρακτηρισμός, κατά την παρ. 1, είναι δυνατόν να περιλαμβάνει και θαλάσσιες περιοχές όπου έχουν χωροθετηθεί και λειτουργούν θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες για τον σκοπό της αναψυχής με ταυτόχρονη ανάδειξη της ελληνικής υδατοκαλλιέργειας και του προϊόντος της ως καταδυτικού. Στον χώρο των καταδυτικών πάρκων μπορούν να περιλαμβάνονται ναυάγια και ΕΕΑΧ. Καταδυτικά πάρκα δύνανται να χωροθετηθούν σε περιοχή οριοθετημένου ενάλιου αρχαιολογικού χώρου με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Με όμοια απόφαση τα καταδυτικά πάρκα επιτρέπεται να περιλαμβάνουν στον θαλάσσιο χώρο τους και κηρυγμένους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους, στους οποίους απαγορεύονται η είσοδος και οι καταδύσεις, καθώς και ΕΕΑΧ, εφόσον η λειτουργία αυτών των χώρων διέπετε από ειδικό κανονισμό σύμφωνο με τις προβλέψεις της εν λόγω διάταξης».

7. Προστίθεται υποπερ. δδ' στην περ. γ' της παρ. 8 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 ως εξής: «δδ. Στις διαστάσεις και τη θέση των ναυδέντων σύμφωνα με τη μελέτη αγκύρωσης και τοπογραφικά διαγράμματα της περ. στ'».

8. Το έβδομο εδάφιο της παρ. 11 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «Η παραχώρηση έχει διάρκεια είκοσι (20) ετών και είναι δυνατόν να ανανεώνεται για δέκα (10) έτη κάθε φορά με κοινή απόφαση των αρμόδιων οργάνων των Υπουργείων Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, έπειτα από εισήγηση των αρμόδιων Υπηρεσιών των Υπουργείων της παρ. 1, συνοδευόμενη από τα δικαιολογητικά των περ. α', β' και ζ' της παρ. 8. Ο φορέας υποχρεούται να διαθέτει περιβαλλοντική αδειοδότηση σε ισχύ (ΑΕΠΟ ή υπαγωγή σε ΠΠΔ) σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 4014/2011. Το ετήσιο αντάλλαγμα (μίσθωμα) για την παραχώρηση αμιγώς του θαλάσσιου χώρου του καταδυτικού πάρκου διαμορφώνεται κλιμακωτά, σε συσχέτιση με τη μέση τιμή παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού ανά δήμο, ως εξής: α. για

μέση τιμή παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού έως 30 ευρώ/τ.μ.: από 5 έως 10 ευρώ/στρέμμα παραχώρησης θαλάσσιου χώρου, β. για μέση τιμή παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού 31 - 80 ευρώ/τ.μ.: από 7,5 έως 15 ευρώ/στρέμμα παραχώρησης θαλάσσιου χώρου, γ. για μέση τιμή παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού από 81 ευρώ/τ.μ. και άνω: από 10 έως 20 ευρώ/στρέμμα παραχώρησης θαλάσσιου χώρου. Για την καταβολή του μισθώματος δίδεται περίοδος χάριτος ενός έτους από την παραχώρηση, για την οποία δεν καταβάλλεται μίσθωμα. Σε περίπτωση, που εντός του Καταδυτικού Πάρκου βρίσκονται ναυάγια και ή ναυαγήματα, που, σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν.δ. 2648/1953 (Α' 295), αποτελούν κυριότητα του Μετοχικού Ταμείου Ναυτικού (Μ.Τ.Ν.), ο Φορέας Διαχείρισης υποχρεούται να καταβάλλει προς το Μ.Τ.Ν. το δέκα τοις εκατό (10%) του ετήσιου ανταλλάγματος (μισθώματος) για την παραχώρηση των δικαιωμάτων διαχείρισης του Πάρκου».

9. Οι παρ. 12 και 13 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίστανται ως εξής: «12. Σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης του σκοπού της παραχώρησης εκ μέρους του φορέα διαχείρισης, καθώς και για λόγους δημοσίου συμφέροντος είναι δυνατή η άρση του κατά την παρ. 1 χαρακτηρισμού της σχετικής θαλάσσιας περιοχής ως καταδυτικού πάρκου με κοινή απόφαση των αρμόδιων οργάνων των Υπουργείων Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Η άρση του χαρακτηρισμού της σχετικής θαλάσσιας περιοχής ως καταδυτικού πάρκου επιφέρει και τη λήξη της παραχώρησης της χρήσης και της διαχείρισης του πάρκου από τον φορέα διαχείρισης αυτού. 13. Η από οποιαδήποτε αιτία λήξη της παραχώρησης καταδυτικού πάρκου στον φορέα διαχείρισης αυτού αίρει τον κατά την παρ. 1 χαρακτηρισμό της σχετικής θαλάσσιας περιοχής ως καταδυτικού πάρκου. Για την άρση εκδίδεται σχετική διαπιστωτική απόφαση των αρμόδιων Υπουργείων Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, έπειτα από εισήγηση των αρμόδιων υπηρεσιών των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουρισμού».

10. Η παρ. 14 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «14. Ο φορέας διαχείρισης του καταδυτικού πάρκου ασκεί αποκλειστικά και μόνο τη διαχείριση, οργάνωση, επίβλεψη, προστασία και εκμετάλλευση του πάρκου, ως επισκέψιμου υποβρύχιου χώρου αναψυχής και δεν παρέχει υπηρεσίες καταδύσεων αναψυχής, που παρέχονται αποκλειστικά από τους παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών του παρόντος νόμου. Ο φορέας διαχείρισης του καταδυτικού πάρκου επιτρέπεται να παράγει και να εμπορεύεται σχετικό με το πάρκο ενημερωτικό, διδακτικό, πληροφοριακό και τουριστικό υλικό, σε έντυπη, φωτογραφική, ηλεκτρονική ή άλλη μορφή, καθώς και να εισπράττει ανταλλάγματα για την παραχώρηση δικαιωμάτων επαγγελματικής φωτογράφισης ή κινηματογράφησης εντός του χώρου του πάρκου ή δημόσιας χρήσης του ονόματος, των διακριτικών σημάτων και εν γένει στοιχείων του πάρκου εντός και εκτός αυτού σε συνδυασμό με το όνομα και τα εν γένει χαρακτηριστικά των αποδεκτών της υπηρεσίας αυτής».

11. Στο τέλος της παρ. 16 του άρθρου 13 του Ν. 3409/ 2005 προστίθεται εδάφιο ως εξής: «Κατ' εξαίρεση, ο φορέας διαχείρισης μπορεί να απαγορεύει προσωρινά ή μόνιμα την είσοδο στο πάρκο σε συγκεκριμένο πάροχο καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής ή επισκέπτη, σε περίπτωση επανειλημμένης παραβίασης του νόμου, της απόφασης παραχώρησης και των κανονισμών λειτουργίας και ασφαλείας του πάρκου».

12. Η παρ. 20 του άρθρου 13 του Ν. 3409/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «20. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας είναι δυνατή η συμπλήρωση και εξειδίκευση των δικαιολογητικών της παρ. 8 και των διαδικασιών του παρόντος, καθώς και η ρύθμιση κάθε ειδικότερου, τεχνικού ή λεπτομερειακού ζητήματος σχετικού με τα προβλεπόμενα στο παρόν, χωρίς να επιβάλλονται περισσότερες υποχρεώσεις ή περιορισμοί.»

Πηγή: (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως - ΦΕΚ 101/Α' 24.5.2020)

Πίνακας 9: Κατάλογος θέσεων ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς και μνημείων στην Ελλάδα

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΘΕΣΗ	ΕΙΔΟΣ ΜΗΜΕΙΟΥ
Θαλάσσιος αρχαιολογικός χώρος στον όρμο Σαλάντι Διδύμων	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	Όρμος Σαλάντι	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις

(πρωτοελλαδικός οικισμός)			
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος αρχαίας Ασίνης	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος χερσαίος και ενάλιος της θέσης «Νησί Παραλίου Άστρους».	ΑΡΚΑΔΙΑΣ		Αμυντικά Συγκροτήματα, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Κάστρα / Φρούρια
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη θέση «Πλάκα»	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	«Πλάκα»	Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις
Αρχαιολογικός χώρος Δήλεσι και θαλάσσια ζώνη	ΒΟΙΩΤΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος του ενιαίου ενάλιου και χερσαίου χώρου των Αιγοσθένων.	ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Ειδυλλίας, Αιγόσθενα	Ακροπόλεις, Αμυντικά Συγκροτήματα, Λιμενικές Εγκαταστάσεις , Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί
Αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή λιμένος Ερέτριας	ΕΥΒΟΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις , Αρχαιολογικές Θέσεις, Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής, Οικιστικά Σύνολα
Θαλάσσιο αρχαιολογικό πάρκο περιοχής Δοκού	ΕΥΒΟΙΑΣ	θαλάσσια περιοχή βόρεια της Νήσου Δοκού	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος Αγίου Ιωάννη Καπετανιανών	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		Μοναστηριακά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Θρησκευτικοί Χώροι
Νήσος "Δίας"	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		Φυσικοί Χώροι, Συστήματα Ύδρευσης, Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Εγκαταστάσεις Εξόρυξης, Σπήλαια, Αρχαιολογικές Θέσεις, Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος Λασαίας *	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Άγιος Χρυσόστομος, Καραβόβρυση, νήσος Τράφος	Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
Λιμένας Θάσου. Περιοχή λιμανιού Αρχαίας Θάσου.	ΘΑΣΟΥ		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι

			Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Κόλπος Θεσσαλονίκης	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ		Ενάλιοι Χώροι
Νήσος Θήρας: Κόλπου του ηφαιστείου. Τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ενάλιος αρχαιολογικός Χώρος	ΘΗΡΑΣ		Φυσικοί Χώροι, Ιστορικοί Τόποι, Ενάλιοι Χώροι
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής της νησιδας Σύρνας	ΚΑΛΥΜΝΟΥ		Ενάλιοι Χώροι
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος στο ακρωτήριο Ατζιπάς	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	Ακρωτήριο Ατζιπάς.	Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής του όρμου Πεζώντα Δωδεκανήσου.	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	Όρμος Πεζώντα.	Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής μεταξύ Νήσου Τελένδου και Νήσου Καλύμνου, καθώς και του ακρωτηρίου Πνιγμένος στη Νήσο Τέλενδο.	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	περιοχή μεταξύ Νήσου Τελένδου και Νήσου Καλύμνου, καθώς και του ακρωτηρίου Πνιγμένος στη Νήσο Τέλενδο	Ενάλιοι Χώροι
Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι των θαλάσσιων περιοχών γύρω από τις νησίδες Χάλαβρα ή Καλαβρές και Καλαπόδια, νότια και νοτιοανατολικά των Λειψών, Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	Χάλαβρα ή Καλαβρές και Καλαπόδια	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος στο ακρωτήριο Κουμαρός, νήσου Αρκιών, Δήμου Πάτμου, Νομού Δωδεκανήσου	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	Ακρωτήριο Κουμαρός	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή της θέσης "Άγιος Σώζων" στον όρμο Οτζιά Κέας	ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΥ	"Άγιος Σώζων", όρμος Οτζιά	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή του όρμου "Πόλες" Καρθαίας Κέας	ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΥ	Όρμος "Πόλες" Καρθαίας	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος στις ΝΔ ακτές της νήσου Κέρκυρας	ΚΕΡΚΥΡΑΣ		Ενάλιοι Χώροι
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος νότια του όρμου Φισκάρδου Κεφαλληνίας	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	Νότια του όρμου Φισκάρδου Κεφαλληνίας	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος αρχαίας πόλης Σάμης	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	Αγ. Φανέντες, Σκάλα, λόφος Βίγλα, Αλποβούνι, Λουτρό, Τσέκα, λόφος Μονής Αγριλίων	Ακροπόλεις, Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα

Πύργος "Μπούρτζι" και τα λοιπά ενάλια ερείπια	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ		Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Πύργοι
Αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή των Μαύρων Λιθαριών	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Μεταβυζαντινό Ναυάγιο στον όρμο Λευκού νήσου Νισύρου	ΚΩ	όρμος Λευκού, Νήσος Νίσυρος	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής Αγίου Κωνσταντίνου, Σελινίτσας, Βαλτακίου, Γλώσσας Βαλτακίου, Μαυρομαντηλούς και Τρινήσων	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαία Πόλις Γυθείου	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	Προς Ν-ΝΑ Σπάρτης και σε απόσταση 45,5χλμ. από αυτή	Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Λιμενικές Εγκαταστάσεις , Αρχαιολογικές Θέσεις, Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής Αγίου Κωνσταντίνου, Σελινίτσας, Βαλτακίου, Γλώσσας Βαλτακίου, Μαυρομαντηλούς και Τρινήσων	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Βραχοσκεπή Απηδήματος	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Σπήλαια, Αρχαιολογικές Θέσεις
Ελαφόνησος	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Παραλία έναντι Ελαφονήσου	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Νησίδες Παυλοπέτρι	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	Παυλοπέτρι, η (νησίδες): Βραχονησίδα	Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής Αγίου Κωνσταντίνου, Σελινίτσας, Βαλτακίου, Γλώσσας Βαλτακίου,	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις

Μαυρομαντηλούς και Τρινήσων			
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής Αγίου Κωνσταντίνου, Σελινίτσας, Βαλτακίου, Γλώσσας Βαλτακίου, Μαυρομαντηλούς και Τρινήσων	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής Αγίου Κωνσταντίνου, Σελινίτσας, Βαλτακίου, Γλώσσας Βαλτακίου, Μαυρομαντηλούς και Τρινήσων	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	"Μαυρομαντηλού"	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος της περιοχής Αγίου Κωνσταντίνου, Σελινίτσας, Βαλτακίου, Γλώσσας Βαλτακίου, Μαυρομαντηλούς και Τρινήσων	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	απέναντι από τον όρμο "Μαυρομαντηλού"	Αμυντικά Συγκροτήματα, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Κάστρα / Φρούρια
Λείψανα Ρωμαϊκής πόλεως Ασωπός	ΛΑΚΩΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Χερσόνησος Παλαιοκάστρου (Αρχαία Βοιαι)	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	Ν.άκρο του κόλπου των Βοιών	Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος Σπιναλόγκας, Βαθέως και Πόρου Ελούντας, Νομού Λασιθίου	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Όρμοι Σπιναλόγκας, Βαθέως και Πόρου Ελούντας.	Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός Χώρος - θαλάσσια περιοχή όρμου Ερημουπόλεως Δ. Ιτάνου	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	όρμος Ερημουπόλεως	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος όρμου Κάτω Ζάκρου	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	όρμος Κάτω Ζάκρου	Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός Χώρος - θαλάσσια περιοχή Παλαικάστρου - Ν. Γράντες Σητείας	ΛΑΣΙΘΙΟΥ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Θαλάσσιος Αρχαιολογικός Χώρος γύρω από την νήσο Λεύκη (Κουφονησίου) και γύρω από τις νησίδες Στρογγύλη, Μακρουλή και Τράχυλος	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	γύρω από την νήσο Λεύκη (Κουφονησίου) και γύρω από τις νησίδες Στρογγύλη, Μακρουλή και Τράχυλος	Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος Ξεροκάμπου Ζίρου Σητείας. Καθορισμός	ΛΑΣΙΘΙΟΥ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα

Ζωνών Προστασίας Α και Β.			
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος της θαλάσσιας περιοχής Σιγρίου Ν. Λέσβου	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι
Κήρυξη της θαλάσσιας περιοχής του Σιγρίου, Δήμου Ερεσού - Αντίσσης, νήσου Λέσβου ως ενάλιου αρχαιολογικού χώρου	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι
Θαλάσσια περιοχή αρχαίας Αντισσαίας (Τσαμούρ Λιμάνι)	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι στον κόλπο της Καλλονής Ν. Λέσβου	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος Θερμής και θαλάσσια περιοχή. Καθορισμός Ζωνών Προστασίας Α και Β.	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος προϊστορικού οικισμού Θερμής και θαλάσσια περιοχή. Καθορισμός Ζωνών Προστασίας Α και Β.	ΛΕΣΒΟΥ		Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής Μηθύμνης (αρχαία λιμενικά έργα)	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις, Αρχαιολογικές Θέσεις, Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής
Θαλάσσια Περιοχή Σουκαμινέας	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Πόλη της Μυτιλήνης (Αρχαιολογικός Χώρος - Ιστορικό Κέντρο)	ΛΕΣΒΟΥ		Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ιστορικοί Τόποι, Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή δύο αρχαίων λιμένων	ΛΕΣΒΟΥ		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις, Αρχαιολογικές Θέσεις, Εγκαταστάσεις Υποδομής / Παραγωγής
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη θέση Κούρτζη	ΛΕΣΒΟΥ	θέση Κούρτζη μπροστά από τη ΔΕΗ	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη θέση Καρά-Τεπέ	ΛΕΣΒΟΥ	Καρά-Τεπέ	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος Θερμής και θαλάσσια	ΛΕΣΒΟΥ		Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις

περιοχή. Καθορισμός Ζωνών Προστασίας Α και Β.			
Αρχαιολογικός χώρος στο ακρωτήριο Αγίου Φωκά (θαλάσσια περιοχή και ιερό Βρισιγενούς Διονύσου)	ΛΕΣΒΟΥ	Ακρωτήριο Αγίου Φωκά	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Αρχαία Ιερά, Θρησκευτικοί Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος στο Κουκκονήσι	ΛΗΜΝΟΥ	Κουκκονήσι. Βόρεια από το Μούδρο	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής στις ανατολικές ακτές άκρας Γλάρος όρμου Νιές, περιοχής Σούρπης, νομού Μαγνησίας.	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής μεταξύ ορμίσκων «Στενή Αγκάλη» και «Τηλέγραφος», περιοχής Σούρπης, Νομού Μαγνησίας.	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		Λιμενικές Εγκαταστάσεις
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής στα ανατολικά όρια του ορμίσκου Τηλέγραφος, περιοχής Σούρπης, νομού Μαγνησίας	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		Λιμενικές Εγκαταστάσεις
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής στην Άκρα Περικλής, Αμαλιαπόλεως, νομού Μαγνησίας.	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		Λιμενικές Εγκαταστάσεις
Αρχαιολογικός χώρος - θαλάσσια περιοχή - ανατολικά του ακρωτηρίου Σπίθα της νήσου Σαπιέντζα Μεθώνης	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ανατολικά του ακρωτηρίου Σπίθα της νήσου Σαπιέντζα	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος - θαλάσσια περιοχή - στο Πόρτο Λόγγο Σαπιέντζας και τη νήσο Μπόμπα	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	περιοχή του κόλπου Πόρτο Λόγγο και της νήσου Μπόμπα	Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχ/κός Χώρος στη νήσο Σχίζα	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή "Λίμνη του Παπά"	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	"Λίμνη του Παπά", μέχρι τον ορμίσκο Πυργάκι	Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος Νησιίδα Πάνω ή Μεγάλο Νησακούλι	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	Νησιίδα Πάνω ή Μεγάλο Νησακούλι του ακρωτηρίου Πυργάκι	Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος στη νήσο Αγία Μαρίνα	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ		Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές

			Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Θαλάσσιος Αρχαιολογικός Χώρος Όρμου Μεθώνης	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Όρμος Ναυαρίνου	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος της νήσου Δήλου και των νησίδων «Μικρός και Μεγάλος Ρεματιάρης» και «Κουνελονήσι» και της θαλάσσιας περιοχής αυτών και της νήσου Ρήνειας ως ενάλιου αρχαιολογικού χώρου.	ΜΥΚΟΝΟΥ		Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Αρχαία Ιερά
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος του αρχαίου λιμενικού έργου στο σύγχρονο λιμάνι του Απόλλωνα Νάξου, Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων, Περιφερειακής Ενότητας Νάξου, Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.	ΝΑΞΟΥ	σύγχρονο λιμάνι του Απόλλωνα Νάξου	Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή Γκρόττας - Προλιμένα - Παλατάκι Νάξου (αρχαία πόλη της Νάξου)	ΝΑΞΟΥ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαία Λείψανα (υποβρύχιο φράγμα, αρχαίος λιμενοβραχίονας, λαξεύσεις και υπολείμματα τοίχων)	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι, Λιμενικές Εγκαταστάσεις , Αρχαιολογικές Θέσεις
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος του θαλάσσιου χώρου των νοτιοανατολικών ακτών της νήσου Κυθήρων	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)	Νοτιοανατολικών ακτών.	Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Ναυμαχίας Σαλαμίνας	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)		Φυσικοί Χώροι, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ιστορικοί Τόποι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Ναυμαχίας Σαλαμίνας	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)		Φυσικοί Χώροι, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ιστορικοί Τόποι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα

Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Παλαιοκάστρου Μεγαλοχωρίου Μεθάνων	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)	περιοχή Παλαιοκάστρου	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος της λίμνης Ψήφτας και της παραλίμνιας περιοχής της	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)	Λίμνη Ψήφτα	Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Αρχαία Ιερά, Θρησκευτικοί Χώροι
Αρχαιολογικός Χώρος στην Φουρκαριά Τροιζηνίας	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)	Φουρκαριά, σύμπλεγμα "Τσελεβίνια": νήσοι Σκυλλί, Σπαθί, νησίδα Σηπιά	Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος στη θαλάσσια περιοχή της νησίδας Βλυχός, στα βόρεια της νήσου Ύδρας	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)	περιοχή της νησίδας Βλυχός, στα βόρεια της νήσου Ύδρας	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος το λόφο "Πέι" ή "Λιθοσωρός" περιοχής Δοκού, στα Β.Α. της Χαλκίδας,	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)		Ενάλιοι Χώροι
Κήρυξη θαλάσσιας περιοχής Δοκού ως θαλάσσιου αρχαιολογικού πάρκου	ΝΗΣΩΝ (ΑΤΤΙΚΗΣ)		Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος Παροικιάς Πάρου (χερσαίος -θαλάσσιος)	ΠΑΡΟΥ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής Ναυμαχίας Σαλαμίνας	ΠΕΙΡΑΙΩΣ		Φυσικοί Χώροι, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ιστορικοί Τόποι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Λείψανα αρχαίων ναυαγίων	ΡΕΘΥΜΝΟΥ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος Σταυρωμένου	ΡΕΘΥΜΝΟΥ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Νήσος Μεγίστη (Καστελλόριζο). Αρχαιολογικός χώρος	ΡΟΔΟΥ		Ακροπόλεις, Αμυντικά Συγκροτήματα, Θέατρα / Ωδεία, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Πύργοι, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Αρχαία Ιερά, Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος της περιοχής «Βρουλιάς» νότιας Ρόδου και της ευρύτερης περιοχής, συμπεριλαμβανομένου	ΡΟΔΟΥ	περιοχή Βρουλιά	Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα,

και του υποθαλάσσιου τμήματος			Ιεροί Ναοί Χριστιανικοί, Θρησκευτικοί Χώροι
Ενάλιος αρχαιολογικός χώρος: Βόρειος και ανατολικός λιμενοβραχίονας εμπορικού λιμένα Ρόδου	ΡΟΔΟΥ	Εμπορικός λιμένας	Φυσικοί Χώροι, Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Άγιος Πέτρος, όρμος Πλανήτης, Κάμπος, Τζανέτη, Παλαίκαστρο, Κυρά, Ν. Άγιος Πέτρος, Μονή Κυρά Παναγιά, νησίδα Φαγηρού, Ν. Περιστέρα, θέσεις Παλιοφάνaro, Γαλίπας, Σπίθα, Ακ. Τσέλιος, Ν. Ψαθούρα	Φυσικοί Χώροι, Ακροπόλεις, Αμυντικά Συγκροτήματα, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Άγιος Πέτρος, όρμος Πλανήτης, Κάμπος, Τζανέτη, Παλαίκαστρο, Κυρά, Ν. Άγιος Πέτρος, Μονή Κυρά Παναγιά, νησίδα Φαγηρού, Ν. Περιστέρα, θέσεις Παλιοφάνaro, Γαλίπας, Σπίθα, Ακ. Τσέλιος, Ν. Ψαθούρα	Φυσικοί Χώροι, Ακροπόλεις, Αμυντικά Συγκροτήματα, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος στον όρμο Άγ. Πέτρου στη νησίδα Πέλαγος (Κυρά - Παναγιά)	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Νήσος Πέλαγος (Κυρά - Παναγιά), όρμος Άγ. Πέτρος	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος στον όρμο Πλανήτη στη νησίδα Πέλαγος (Κυρά - Παναγιά)	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Νήσος Πέλαγος (Κυρά - Παναγιά), όρμος Πλανήτης	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Άγιος Πέτρος, όρμος Πλανήτης, Κάμπος, Τζανέτη, Παλαίκαστρο, Κυρά, Ν. Άγιος Πέτρος, Μονή Κυρά Παναγιά, νησίδα Φαγηρού, Ν. Περιστέρα, θέσεις Παλιοφάνaro, Γαλίπας, Σπίθα, Ακ. Τσέλιος, Ν. Ψαθούρα	Φυσικοί Χώροι, Ακροπόλεις, Αμυντικά Συγκροτήματα, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αρχαιολογικός χώρος νήσου Κυρά Παναγιάς	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Άγιος Πέτρος, όρμος Πλανήτης, Κάμπος,	Φυσικοί Χώροι, Ακροπόλεις,

και του περιβάλλοντος αυτήν θαλασσίου πάρκου Βορείων Σποράδων		Τζανέτη, Παλαίκαστρο, Κυρά, Ν. Άγιος Πέτρος, Μονή Κυρά Παναγιά, νησίδα Φαγηρού, Ν. Περιστέρα, θέσεις Παλιοφάναρο, Γαλίπας, Σπίθα, Ακ. Τσέλιος, Ν. Ψαθούρα	Αμυντικά Συγκροτήματα, Νεκρικοί Χώροι και Μνημεία, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Κοκκινόκαστρο Αλοννήσου: Λείψανα αρχαίας Ίκου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Κοκκινόκαστρο, Όρμος "Τζώρτζη Γυαλός"	Αμυντικά Συγκροτήματα, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα, Θρησκευτικοί Χώροι
Αρχαιολογικός χώρος θαλάσσιας περιοχής Μανώλα Αλοννήσου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Μανώλα	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής ορμίσκου "Στενή Βάλα" Αλοννήσου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Ορμίσκος "Στενή Βάλα"	Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος περιοχής όρμου Τσουκάλια Αλοννήσου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	περιοχή όρμου Τσουκάλια	Βιοτεχνία / Βιομηχανία, Αρχαιολογικές Θέσεις
Θαλάσσια περιοχή όρμου "Αγώντας" Σκοπέλου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Όρμος Αγώντας	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Όρμος "Πάνορμος" Σκοπέλου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)		Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Θαλάσσια περιοχή όρμου Σταφύλου Σκοπέλου	ΣΠΟΡΑΔΩΝ (ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ)	Στάφυλος	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος νησίδος Άγιος Γεώργιος και θαλάσσια ζώνη πέριξ (αρχαία αρχιτεκτονικά λείψανα)	ΦΩΚΙΔΑΣ	Όρμος	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος νησίδος Αψηφιά και θαλάσσια ζώνη πέριξ (αρχαία αρχιτεκτονικά λείψανα)	ΦΩΚΙΔΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος νησίδος Παναγιά και θαλάσσια ζώνη πέριξ, στον όρμο Γαλαξιδιού (αρχαία αρχιτεκτονικά λείψανα)	ΦΩΚΙΔΑΣ		Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός χώρος στα παράλια και τη θαλάσσια περιοχή Καβουλινίτσας Καλλιθέας (παράλια τμήματα κτισμάτων και ναυαγία ρωμαϊκών χρόνων)	ΦΩΚΙΔΑΣ	Όρμος Καβουλινίτσα, νησίδα Γλαρονήσι, ΝΑ Αγίου Νικολάου	Ενάλιοι Χώροι , Αρχαιολογικές Θέσεις

Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος στον όρμο Κύψαν Χαλκιδικής	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	Όρμος Κύψας	Ενάλιοι Χώροι
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος στην περιοχή του Πόρτο Κωφό, στη Σιθωνία Χαλκιδικής	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	Στην περιοχή του Πόρτο Κωφό, στη Σιθωνία.	Ενάλιοι Χώροι
Γαυδοπούλα Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή Γαυδοπούλας.	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Θαλάσσιος αρχαιολογικός χώρος στη νήσο Γαυδοπούλα	ΧΑΝΙΩΝ		Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Όρμος Κριού Χαλίκια Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων.	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή Ανατολικά όρμου Κριού Χαλίκια.	Ενάλιοι Χώροι
Νησίδα Πλακάκι Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή Δυτικά ακρωτηρίου Τρόχαλο, νησίδα Πλακάκι.	Φυσικοί Χώροι, Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Θέση Τηγάνι Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή Δυτικά θέσης Τηγάνι στην Παλαιόχωρα.	Ενάλιοι Χώροι
Θαλάσσια περιοχή όρμου Λουτρού	ΧΑΝΙΩΝ	θαλάσσια περιοχή	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Όρμος Σφακίων Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων.	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή ανατολικά του όρμου Σφακίων.	Ενάλιοι Χώροι
Θαλάσσιος χώρος Αγ. Ρουμέλης (Τάρρα)	ΧΑΝΙΩΝ		Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Μινωϊκός Οικισμός στη θέση "Ψαθί" - Θαλάσσιος αρχαιολογικός χώρος ανατολικά του όρμου Κάτω Γαλατά έως τον όρμο Αγ. Αποστόλων Ν. Χανίων	ΧΑΝΙΩΝ	Ψαθί - ανατολικά του όρμου Κάτω Γαλατά έως τον όρμο Αγ. Αποστόλων Ν. Χανίων	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις, Οικιστικά Σύνολα
Αγία Μαρίνα Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων	ΧΑΝΙΩΝ	θαλάσσια περιοχή Αγ. Μαρίνας	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Θεοδωροπούλα Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή βραχονησίδας Θεοδωροπούλα.	Ενάλιοι Χώροι
Δυτικά του λιμανιού Χανίων. Επιτρεπόμενη περιοχή καταδύσεων	ΧΑΝΙΩΝ	Θαλάσσια περιοχή Δ του λιμένα, κοντά στη θέση Πελεκαπίνα ως τα Λαζαρέττα.	Ενάλιοι Χώροι, Αρχαιολογικές Θέσεις
Αρχαιολογικός Χώρος στον όρμο Μελανιάς του Δήμου Βολισσού νήσου Χίου	ΧΙΟΥ	Στον όρμο Μελανιάς του Δήμου Βολισσού	Ενάλιοι Χώροι
Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος της θαλάσσιας περιοχής του ακρωτηρίου "Μύτικας" Ν. Χίου	ΧΙΟΥ	Ακρωτηρίου "Μύτικας"	Ενάλιοι Χώροι

Ενάλιος Αρχαιολογικός Χώρος θαλάσσιας περιοχής της νησίδας "Άγιος Στέφανος" και του όρμου Λαγκάδας Ν. Χίου	ΧΙΟΥ	Νησίδα "Άγιος Στέφανος" και του όρμου Λαγκάδας	Ενάλιοι Χώροι
--	------	--	----------------------

Πηγή: https://users.auth.gr/paki/WGS/AS_M.html

Πίνακας 10: Κατευθύνσεις ΕΠΧΣΑΑ με ειδική αναφορά στην περιοχή της Αλοννήσου.

ΕΙΔΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΟ) ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2013
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΠΧΣΑΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2013
Άρθρο 5 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 4. <u>(Α2) Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές:</u> Ολοκληρωμένες τουριστικές παρεμβάσεις με αναπτυξιακό χαρακτήρα για την περιοχή, όπως οργανωμένοι υποδοχείς τουριστικών δραστηριοτήτων, σύνθετα τουριστικά καταλύματα, ειδικά προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης και ανάπτυξη βασικών υποδομών (όπως λιμένες, αεροδρόμια κ.λπ.), ειδικών τουριστικών υποδομών και εγκαταστάσεων που εμπλουτίζουν και διευρύνουν το τουριστικό προϊόν, καθώς και κατασκευή νέων συμπληρωματικών κοινωνικό-πολιτιστικών και περιβαλλοντικών υποδομών. Αναβάθμιση του δομημένου Χώρου (αναπλάσεις κοινόχρηστων και ιδιωτικών χώρων και των χώρων πρασίνου και παροχή κινήτρων) Παροχή κινήτρων για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση υφιστάμενων Τουριστικών μονάδων σε (3, 4 και 5 αστέρων) ή επέκταση αυτών Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων και παροχή κινήτρων για μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες. Παροχή κινήτρων για μερική ή ολική απόσυρση μη αξιόλογων, απαξιωμένων ή εγκαταλελειμμένων κτιρίων και εγκαταστάσεων χρήσης τουρισμού, καθώς και κατεδάφιση μη αξιόλογων ή μη απαραίτητων ή εγκαταλελειμμένων κτιρίων που προσβάλλουν το τοπίο.
Βελτίωση της προσβασιμότητας των δυσπρόσιτων τουριστικών πόρων <u>(B1) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού:</u> Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, κ.ά. σημείων του χώρου με «μοναδικά» χαρακτηριστικά, καθώς και της κλίμακας των οικισμών Προσαρμογή της τυπολογίας των Καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, κατηγορίες) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών-εναλλακτικών μορφών που υποστηρίζουν Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων και παροχή κινήτρων για μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες κατηγορίας 3 αστέρων τουλάχιστον Παροχή κινήτρων για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση υφιστάμενων τουριστικών μονάδων σε (3, 4 και 5 αστέρων) ή επέκταση αυτών με ειδικές τουριστικές υποδομές καθώς και κατασκευή νέων συμπληρωματικών κοινωνικό-πολιτιστικών και περιβαλλοντικών υποδομών. Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιγηγνητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού, καταδυτικού κ.λπ.)

Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης
Αναβάθμιση και μετατροπή υφισταμένων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε σύνθετα τουριστικά καταλύματα ήπιας ανάπτυξης
Αναμόρφωση των όρων και περιορισμών της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων: i) Περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων σε κατηγορίες 3, 4 και 5 αστέρων ii) Σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές <u>(Δ1) Παράκτιος χώρος:</u> Περιορισμός στην δημιουργία νέων εγκαταστάσεων. Επιτρέπεται η χρήση μη συμβατών με την τουριστική δραστηριότητα, ιδιαίτερα σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως αναπτυσσόμενες τουριστικά , είναι δυνατή η χωροθέτηση, είτε μεμονωμένα είτε σε οργανωμένους υποδοχείς, βιομηχανικών δραστηριοτήτων και έχουν άμεση πρόσβαση στο θαλάσσιο μέτωπο καθώς είναι σημαντικού χαρακτήρα και ρόλου για την Εθνική Οικονομία ή εξυπηρετούν άμεσες τοπικές ανάγκες σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, ύστερα από συνεκτίμηση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων και σε τμήματα του παράκτιου χώρου που παρουσιάζουν μειωμένο τουριστικό ενδιαφέρον. Επίσης υφίσταται η κατά προτεραιότητα προώθησης δράσεων αποκατάστασης της αισθητικής του τοπίου και αναβάθμισης της λειτουργίας του χώρου. <u>(Δ2) Νησιά:</u> Ένταξη υποδομών και εγκαταστάσεων ειδικών-εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο προσφερόμενο προϊόν, με μέριμνα για την προστασία των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων στην περιοχή ανάπτυξής τους (Σκιάθος – Σκόπελος – Αλόνησος) <u>(ΣΤ) Πεδινές και ημιορεινές περιοχές:</u> Ακολουθούν τις κατευθύνσεις που εμπίπτουν στα στοιχεία της Α και Β κατηγορίας. Αντίθετα , τα χαρακτηριστικά του χώρου και η αναμενόμενη εξ αυτών ένταξη των τουριστικών δραστηριοτήτων δεν δικαιολογούν, για την προγραμματική περίοδο του παρόντος Ειδικού Πλαισίου, τη λήψη ειδικών μέτρων. Επίσης, αξιοποιούνται οι εκάστοτε τοπικοί πόροι που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Σε κάθε περίπτωση, δεν αποκλείεται η εφαρμογή των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο, καθώς και η χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων τουριστικών δραστηριοτήτων και σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων. <u>(Ζ) Περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών:</u> Αξιοποίηση των τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ειδικών - εναλλακτικών μορφών τουρισμού
Ανάδειξη και προστασία περιβάλλοντος και τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία μουσείων, κ.α.)
Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης
Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης (EMAS)
Επίσπευση της κατάρτισης και θεσμοθέτησης των διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών, με μέριμνα για τον προσδιορισμό περιορισμένων ζωνών ανάπτυξης ειδικών-εναλλακτικών μορφών τουρισμού
Μέχρι τον καθορισμό χρήσεων και δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων περιορίζεται στη δημιουργία, σύμφωνα με την κείμενη τουριστική νομοθεσία, τουριστικών καταλυμάτων ως εξής:

i)στις εντός σχεδίου και εντός ορίων οικισμών περιοχές σύμφωνα με τους ισχύοντες όρους δόμησης
 ii) εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές σύμφωνα με τους όρους και τους περιορισμούς του ν. 3937/2011.

Περιοχές, που εντάσσονται στο σύστημα προστατευμένων περιοχών του ν. 3937/2911, μπορούν να συμπεριλαμβάνονται σε προγράμματα ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης μέσω οργανωμένων υποδοχών τουριστικών δραστηριοτήτων και σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων. **Στην περίπτωση έργων και δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, η περιβαλλοντική αδειοδότηση διενεργείται με βάση τις σχετικές προβλέψεις των ειδικότερων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων προστασίας. Σε κάθε περίπτωση ο συντελεστής δόμησης, δεν μπορεί να υπερβαίνει το 0,05. Ενώ, ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει για τους εγκεκριμένους, κατά την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος, οργανωμένους υποδοχείς τουριστικών δραστηριοτήτων.**

(Η) Προστατευόμενοι και εγκαταλελειμμένοι οικισμοί:

Δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των χρήσεων γης και της έντασης της τουριστικής δραστηριότητας, για την διαφύλαξη και την προστασία του παραδοσιακού χαρακτήρα

Διαμόρφωση αυστηρότερων κανόνων για τη μορφολογία των νέων κτισμάτων, ενίσχυση δράσεων αποκατάστασης κελυφών και ειδικότερα για τους εγκαταλελειμμένους και φθίνοντες οικισμούς, προώθηση πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση αναζωογόνησής τους

Έλεγχος της δυνατότητας επέκτασης ή μη των οικισμών για την διαφύλαξη του πόρου και την προστασία του παραδοσιακού χαρακτήρα

Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων ορεινών οικισμών που παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, με τη μετατροπή κτιρίων σε καταλύματα ή και με νέες μεγαλύτερου μεγέθους επενδύσεις (αύξηση μέχρι και 20% της υφισταμένης δομημένης επιφάνειας), με κίνητρα είτε προς τους σημερινούς ιδιοκτήτες είτε προς ενδιαφερόμενους επενδυτές.

Ανάπτυξη σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων σε εγκαταλελειμμένους οικισμούς με την προϋπόθεση της αξιοποίησης και ανάδειξης του υπάρχοντος κτιριακού δυναμικού

(Θ) Αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία και ιστορικοί τόποι:

Εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και της οργάνωσής τους, εξωραϊσμός του περιβάλλοντος χώρου, έλεγχος χρήσεων και της εγκατάστασης δικτύων υποδομής, **ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη ανάδειξή τους.**

Ανάδειξη, διατήρηση και διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και ιστορικών τόπων του εθνικού χώρου με τη συγκρότησή τους σε πολυθεματικά δίκτυα.

Μέριμνα για την **ανάδειξη και συνολική διαχείριση του τοπίου,** ώστε να αναδεικνύεται η άρρηκτη σχέση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων με το ευρύτερο περιβάλλον τους.

Άρθρο 6: ΕΙΔΙΚΕΣ – ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

(Α) Συνεδριακός – Εκθεσιακός τουρισμός ανάπτυξης:

Ανάπτυξη σε ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων και στις αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές που χαρακτηρίζονται από επαρκή προσβασιμότητα (κυρίως αεροπορική και οδική)

Δημιουργία εγκαταστάσεων συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού μικρότερης κλίμακας σε μικρότερα αστικά κέντρα και άλλους τουριστικούς προορισμούς

Βελτίωση της ελκυστικότητας των πόλεων και τουριστικών περιοχών, μέσω εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και δημιουργίας νέων, είτε αμιγώς συνεδριακών – εκθεσιακών είτε συνδυασμένων με καταλύματα υψηλών προδιαγραφών

Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στις υποδομές του συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού

Σύνδεση του συνεδριακού με άλλες μορφές τουρισμού

(Β) Αστικός Τουρισμός:

Όλες **οι πόλεις**: αυτόνομοι προορισμοί τουρισμού σύντομης διάρκειας (city break)

Ανάδειξη και αναβάθμιση των ιστορικών κέντρων, μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιόλογων **στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος** των αστικών κέντρων

Ένταξη των αστικών κέντρων σε εθνικά και διεθνή δίκτυα βάσει θεματικών ενοτήτων (π.χ. κοινή ιστορία, αρχιτεκτονική, τοπική παραγωγή, κ.α.)

Αναβάθμιση και επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων σε διάφορες (μουσεία, εκθετήρια, σύγχρονες εγκαταστάσεις πληροφόρησης, φεστιβάλ) **θεματικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις**

Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της ποιότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού των αστικών περιοχών **με κατασκευή νέων καταλυμάτων υψηλών προδιαγραφών**, παράλληλη **απόσυρση απαξιωμένων μονάδων** κατά τις **εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις**, επανάχρηση του **υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος** οποιασδήποτε χρήσης **με τη μετατροπή του σε τουριστικά καταλύματα και υποστηρικτικές χρήσεις καθώς και ανάπτυξη οργανωμένων χωρικών υποδοχέων** στις ευρύτερες περιοχές των πόλεων.

(Γ1) Τουρισμός κρουαζιέρας

Ανάδειξη των σταθμών κρουαζιέρας και εξασφάλιση πρόσβασης των επιβατών κρουαζιέρας στους τουριστικούς πόρους των ευρύτερων περιοχών των σταθμών

Διαχωρισμός λιμενικής ζώνης με την ζώνη εμπορικού/επιβατικού – ακτοπλοϊκού λιμένα και προσδιορισμός χρήσεων στην λιμενική ζώνη για εξυπηρέτηση του τουρισμού αυτού

Ανάπτυξη χώρων εμπορικών χρήσεων, ψυχαγωγίας και προώθησης τοπικών προϊόντων στους σταθμούς

(Γ2) Τουρισμός με σκάφη αναψυχής:

Πύκνωση του δικτύου τουριστικών λιμένων - Βελτίωση και εκσυγχρονισμός (μαρίνες, αγκυροβόλια, καταφύγια)

Ενσωμάτωση – ένταξη των λιμένων στον ευρύτερο σχεδιασμό, για την ανάπτυξη συναφών – συγγενών δράσεων σε θεματικές ενότητες

Αξιοποίηση τουριστικών λιμένων που έχουν παραμείνει ημιτελείς, **ολοκλήρωση των απαιτούμενων υποδομών**: ένταξή τους στο υφιστάμενο δίκτυο

(Γ4) Τουρισμός καταδύσεων αναψυχής:

Ανάπτυξη τουρισμού καταδύσεων, αυτόνομων ή οργανωμένων, και υποθαλάσσιων μουσείων με στόχο τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και την αναψυχή και σε θαλάσσιες περιοχές με κατάλληλο ενάλιο απόθεμα

Δημιουργία θαλάσσιων καταδυτικών πάρκων, τα οποία οριοθετούνται σε θαλάσσιες περιοχές εφαιπόμενες ή μη της ακτής, προστατευμένες από την αλιεία και από άλλες θαλάσσιες και υποθαλάσσιες δραστηριότητες, εντός των οποίων αναπτύσσονται και διεξάγονται καταδυτικές δραστηριότητες για λόγους αναψυχής. Για τη χωροθέτηση τους, απαιτούνται επαρκής οδική προσβασιμότητα και λιμενική υποδομή σε απόσταση **μικρότερη των 10 ν.μ.**

(Δ) Πολιτισμικός Τουρισμός:

Αναβάθμιση και διασύνδεση του μουσειακού, μνημειακού, αρχαιολογικού και λαογραφικού κεφαλαίου της Χώρας

Διατήρηση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και ειδικότερα των **ιστορικών κέντρων των πόλεων** αλλά και **μεμονωμένων κτιρίων**

Εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας, οργάνωσης και υποστήριξη τους με κατάλληλα έργα υποδομών - ένταξη τους σε τουριστικά δίκτυα

Δημιουργία μουσείων και θεματικών πάρκων συμπεριλαμβανομένων των **τεχνολογικών για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής**

Ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού και ένταξη του στο τουριστικό προϊόν (ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων, συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας τους και πιστοποίησης της αξίας και της μοναδικότητάς τους)

(Δ1) Θρησκευτικός Τουρισμός:

Ανάδειξη πόλων προσκυνηματικών και θρησκευτικών μνημείων και τόπων (π.χ. Μετέωρα), συγκρότηση, οργάνωση και προβολή τους σε δίκτυα.

Βελτίωση της προσβασιμότητάς τους καθώς και των μεταξύ των συνδέσεων.

Προώθηση μέτρων εξωραϊσμού/αναβάθμισης και ανάδειξης των λατρευτικών χώρων και λοιπών θρησκευτικών μνημείων καθώς και διαφύλαξη των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών τους

(Ζ) Τουρισμός υπαίθρου:

Στις **προστατευμένες περιοχές και στα εθνικά πάρκα επιτρέπονται μορφές τουρισμού φύσης** που προσιδιάζει στις περιοχές αυτές (πχ. ορειβατικός, γεωτουρισμός) **με τις αναγκαίες συνοδευτικές εγκαταστάσεις** (καταφύγια μέχρι 200 τ.μ.). Στα περιφερειακά φυσικά πάρκα ενθαρρύνεται η ανάπτυξη τουρισμού της υπαίθρου, με την οριοθέτηση περιοχών οικοανάπτυξης με επέκταση της σχετικής δυνατότητας και εκτός οικιστικών ενοτήτων. Καθιέρωση τοπικών δικτύων, διαδρομών - μονοπατιών, πολυθεματικού χαρακτήρα με έμφαση στη φυσιολατρική διάσταση.

Σήμανση διαδρομών σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ισχύουν στην Ε.Ε. και έκδοση χαρτών ορεινής περιήγησης και εμπλουτισμός των διαδρομών με εναλλακτικές δραστηριότητες (πίστες mountain bike, ιππασία). Ένταξη σε αυτές, όπου είναι δυνατόν, παραδοσιακών οικισμών με υποδομές εστίασης και αναψυχής.

Δημιουργία υποδομών παρατήρησης και ερμηνείας της φύσης (π.χ. παρατηρητήρια, κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών, μουσεία και ορειβατικά καταφύγια)

(Θ) Άλλες ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού:

Προώθηση ψυχαγωγικών και θεματικών πάρκων, είτε αυτοτελώς, είτε σε συνδυασμό με τον αστικό τουρισμό. Επιπροσθέτως, προωθούνται και άλλες ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν μιας περιοχής. Οι μορφές αυτές μπορεί να συνδέονται με τοπικούς τουριστικούς πόρους και οικονομικές δραστηριότητες της κάθε περιοχής (βιομηχανία, ενέργεια, αλιεία, κυνήγι, κ.ά.). Προβλέπεται επίσης, και η αξιοποίηση ανενεργών λατομείων (πέραν της αποκατάστασης τοπίου) για τουριστικές δραστηριότητες, όπως θεματικά πάρκα ή άλλες μορφές τουρισμού.

Άρθρο 8: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΩΡΟΥ ΜΕ ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΥΣΗ

Κατευθύνσεις για κατηγορίες χώρου με ειδικό καθεστώς:

A. Δάση και δασικές εκτάσεις:

Είναι δυνατή, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις του ν. 998/1979, η χωροθέτηση τουριστικών εγκαταστάσεων, εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, εγκαταστάσεων αξιοποίησης ιαματικών πόρων, σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων, ως και γηπέδων γκολφ, μονάδων ιαματικής θεραπείας και κέντρων ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού

B. Αγροτική γη:

Αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας: Εφαρμόζεται το καθεστώς προστασίας που εκάστοτε προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Περιορισμοί: Για την προστασία, **δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση**

δημιουργίας τουριστικών υποδομών που σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 9 του ν. 3299/2004, όπως ισχύει, προσδιορίζονται ως έχουσες σημαντική επίπτωση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας και στην απασχόληση.

Εφ' όσον για συγκεκριμένη περιοχή έχουν θεσμοθετηθεί ειδικότερες διατάξεις προστασίας τότε η **έγκριση της χωροθέτησης γίνεται ύστερα από στάθμιση παραγόντων κόστους ωφέλειας σε κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο** σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 9 του ν. 3299/2004 και συνυπογράφεται υποχρεωτικά από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Επίλυση συγκρούσεων με άλλες Χρήσεις:

A. Τουρισμός – Βιομηχανία:

Σε περιοχές με αναπτυσσόμενη τουριστική δραστηριότητα είναι κατά κανόνα επιθυμητή η συγκέντρωση βιομηχανικών εγκαταστάσεων μέσης και υψηλής όχλησης σε οργανωμένους υποδοχείς. Η τυχόν επιτρεπόμενη σημειακή χωροθέτηση της βιομηχανίας δεν πρέπει να θίγει το περιβάλλον και το τοπίο ως τουριστικούς πόρους.

Η συνύπαρξη της παραδοσιακής βιοτεχνίας – χειροτεχνίας καθώς και μονάδων τυποποίησης τοπικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης με τον τουρισμό κρίνεται επιθυμητή.

Β. Τουρισμός – Εξόρυξη:

Αποτελείται από περιοχές προτεραιότητας τουρισμού που λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της φύσης και της δραστηριότητας δεν μπορούν να αποκλειστούν. Η επέκταση της δραστηριότητας στις περιοχές αυτές και σε τμήματα που εντοπίζονται νέα κοιτάσματα, είναι δυνατή ύστερα από συνεκτίμηση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων.

Η σύνδεση της εξορυκτικής βιομηχανίας με ειδικές μορφές τουρισμού, είναι δυνατή και επιθυμητή, στις περιπτώσεις:

- αξιοποίησης παλαιών εγκαταστάσεων λατομείων, ως ειδικού ενδιαφέροντος τουριστικού πόρου,
- υφιστάμενων βιομηχανικών δραστηριοτήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και σε περιπτώσεις εγκαταλελειμμένων τμημάτων αυτής και υπό τις προϋποθέσεις αποκατάστασης του περιβάλλοντος και της επαρκούς προστασίας των επισκεπτών, μπορούν να αναπτύσσονται τουριστικές δραστηριότητες ειδικού τουρισμού, ενταγμένων στο συνολικό τουριστικό προϊόν της περιοχής

Γ. Τουρισμός – Αιολικές Εγκαταστάσεις:

Εντός των περιοχών με προτεραιότητα τουρισμού, απαιτείται η ελεγχόμενη συγκέντρωση ανεμογεννητριών χωρίς να αποκλείεται ο συνδυασμός τους με την ανάπτυξη τουριστικών εγκαταστάσεων με τους όρους που προβλέπει το Ειδικό Πλαίσιο για τις Α.Π.Ε.

Δ. Τουρισμός – Υδατοκαλλιέργειες:

Η χωροθέτηση νέων μονάδων υδατοκαλλιέργειών στις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως αναπτυσσόμενες τουριστικά γενικά δεν ενθαρρύνεται. Κατ' εξαίρεση μπορεί να επιτρέπονται, εφόσον διασφαλίζεται τεκμηριωμένα ότι λαμβάνονται μέτρα για την αντιμετώπιση τυχόν αρνητικών συνεπειών για τον τουρισμό, ιδιαίτερα όσον αφορά υφιστάμενες τουριστικές εγκαταστάσεις.

Πηγή: (ΕΠΧΣΑΑ, 2013)